

george gissing

968

george gissing
noua stradă grub

★ ★

«*Noua stradă Grub* rămîne mai mult decît un document de epocă. După aproape optzeci de ani, cartea vibrează încă de indignarea unor bărbați și femei care știu că nu li se îngăduie să trăiască după cum merită.»

JOHN GROSS

«Gissing este unul dintre extrem de rarii romancieri care cred în puterea intelectului, care-i fac pe oameni să gîndească.»

VIRGINIA WOOLF

«Întemeiat pe *Noua stradă Grub*, *Demos* și *Femei ciudate*, sînt gata să afirm că Anglia nu a produs mulți scriitori mai buni ca Gissing.»

GEORGE ORWELL

«*Noua stradă Grub* rămîne în literatură ca o operă de-o permanentă forță și valoare.»

IRWING HOWE

george gissing

Vol. I—II, lei 10

editura minerva

Ilustrația copertei : *Vasile Olac*

george gissing

noua stradă grub

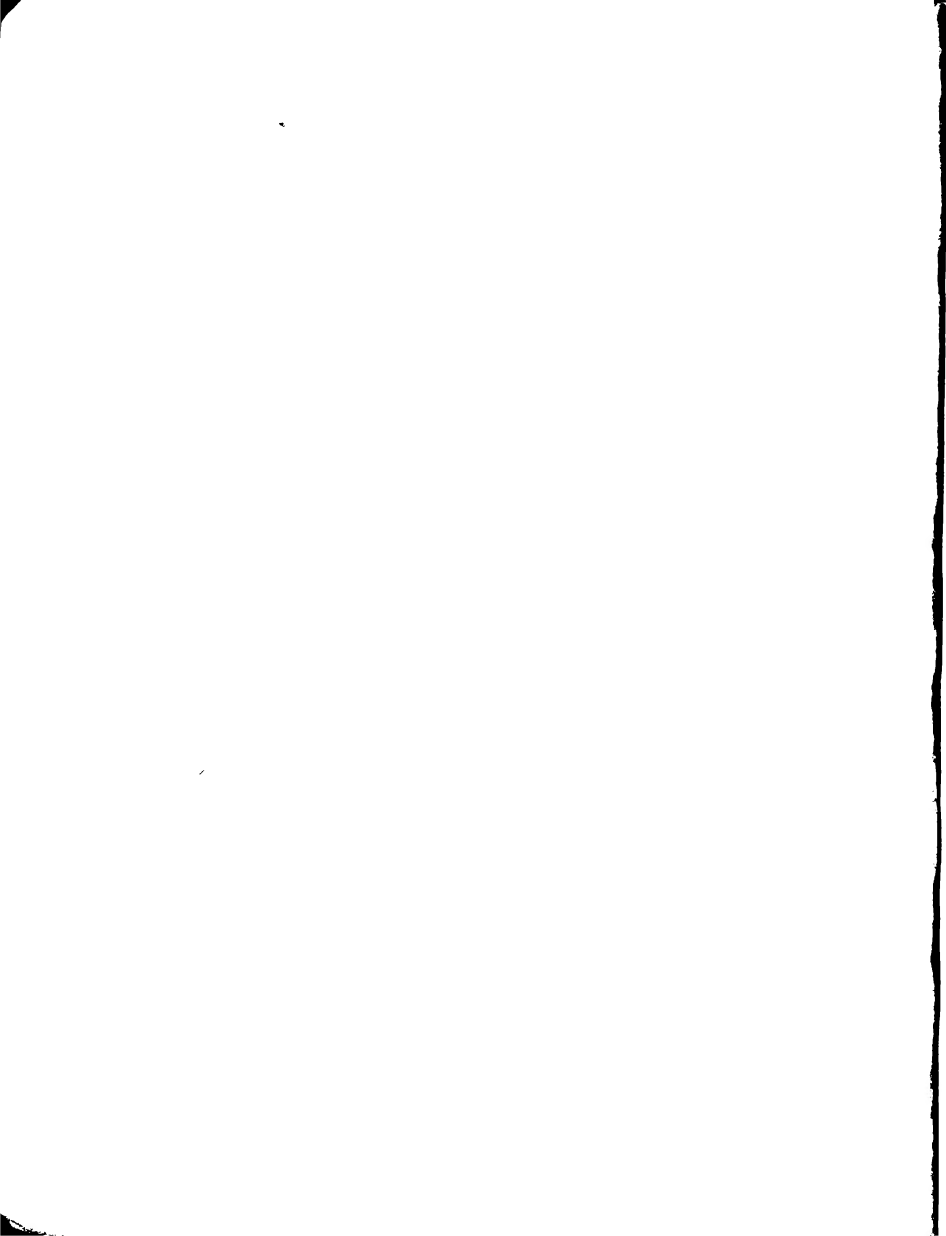
ROMAN

★★

TRADUCERE DE BIANCA ZAMFIRESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1978

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

Capitolul 18

CĂMINUL DE ALTĂ DATĂ

Înainte de căsătorie, doamna Edmund Yule fusese una din cele șapte surori orfane de mamă care alcătuiau familia unui dentist cu venituri modeste. În tinerețe se străduise din răspuțeri numai pentru a nu lăsa să se vadă că erau veșnic strîmtorați și nevoiți să taie de la mînci ca să adauge la poale, ceea ce înrîurise în chip nefericit o ființă darnică, și nu meschină din fire ; în anii de căsnicie se arătase mult prea dornică de toate lucrurile bune și frumoase pe care soțul ei i le oferea, uitînd uneori că o soție trebuie să aibă și îndatoriri, nu numai pretenții; iar de cînd rămăsese văduvă, se complăcea să se arate plină de ifose și veșnic nemulțumită, urmarea firească, dar deloc plăcută, a faptului că mijloacele ei de trai deveniseră dintr-o dată mult mai restrînse.

Ca și cei mai mulți dintre locuitorii Londrei, stătea într-o casă pentru care plătea o chirie ridicol de mare față de venitul ei, o dulce slăbiciune ce slujește perfect interesele proprietarilor londonezi. Deși ar fi putut trăi foarte bine într-o locuință mult mai modestă, viața ei era o strădanie neîncetată, menită să ascundă sărăcia în spatele unor aparențe păstrate de ochii vecinilor și ai prietenilor. Ținea două slugi, atît de prost plătite și istovite fără cruțare, încît rareori rămîneau la ea mai mult de trei luni. Față de alți oameni, pe care cra nevoită să-i

folosească, dovedea adesea o josnicie de necrezut, ca de pildă, atunci cînd îl obliga pe croitorul ei, muritor de foame, să-i cumpere materiale, și apoi amîna pînă la ultima limită atît plata pentru material, cît și pentru lucru. Nu era lipsită de inimă în adevăratul înțeles al cuvîntului; femeia știa că se purta necinstit și de fapt îi era ei înseși rușine pentru ceea ce făcea și-i părea rău de victime. Dar viața e o luptă. Trebuia să zdrobească sau să fie zdrobită. Dacă ar fi dus-o mai bine, nu ar fi înșelat pe nimeni și s-ar fi arătat generoasă față de mulți; dar cum de-abia avea din ce să trăiască, strîngea din dinți și rămînea de neclintit, fără să țină seama de propriile ei simțăminte, convinsă că altă cale nu există.

Era în stare, fără pic de ipocrizie, să verse lacrimi la auzul unei povestiri înduioșătoare, despre cineva aflat în mizerie. Ce cruzime, ce barbarie! Asemenea lucruri n-ar trebui să fie îngăduite într-o lume în care există atîția oameni bogați. Iar a doua zi, se tocmea pentru o jumătate de *penny*, cu femeia care muncea la ea cu ziua, și pînă la urmă plătea acestei ființe nefericite atît cît ea însăși știa bine că e prea puțin și nedrept. De ce? Foarte simplu. Nu putea să dea mai mult, căci asta ar fi atras în casa ei lipsuri pe care le socotea de neîngăduit.

Dar în timp ce cu străinii se purta ca o adevărată hienă, față de cei apropiați sau dragi se arăta uimitor de bună și duioasă. E o ciudățenie ce se întîlnește destul de des; ea amintește de cruzimea cu care se desfășoară conflictul social; mici grupuri de oameni stau umăr la umăr împotriva dușmanului comun; ei nu știu ce-i mila și cruțarea față de alții; dar primejdia ce-i amenință neconținut îi face să fie cu atît mai grijulii și să se zbată nespuse de mult pentru unul de-al lor. Nicicînd o mamă nu s-a arătat mai devotată. Fiul ei, un domn remarcabil prin egoismul lui, primea casă și masă sub acoperișul mamei fără să aibă la rîndul său nici un fel de obligații, și oricît de strîmto-rată ar fi fost cu banii, doamna Yule nu-i ceruse vreodată

cel mai mărunț sacrificiu. Pentru Amy nutrea o dragoste plină de gingășie maternă, iar voința fiicei devenea întotdeauna propria ei voință. Faptul că nu îngăduia niciodată ca cei doi copii să înțeleagă cît de josnic se purta adesea ca să păstreze aparențele era una din trăsăturile ei bune. John Yule bănuia, firește, ce se petrecea în culise; într-o zi, după ce Amy se măritase, auzise, fără să vrea, o discuție între maică-sa și o slujnică, dornică să plece din casa lor, și îi fusese rușine de ceea ce ascultase. Dar lui Amy, orice situație jalnică, orice mizerie și ticăloșie îi fusese ascunsă cu strășnicie; doamna Yule nu-și făcea muștrări de conștiință cînd era nevoită să mintă cu patos, ca să nu fie descoperită de fiica ei.

Totuși, această energică doamnă nu nutrea ambiția de a-și depăși propria ei categorie socială. Nu ținea să ajungă în apropierea celor care-i erau superiori în rang; nu visa decît să fie prima între prietenii ei. Nu avea un cerc larg de cunoștințe și prieteni, dar ținea ca toți aceștia s-o respecte așa cum se cuvine să fie respectată o femeie cu gusturi rafinate și o persoană distinsă. Mesele pe care le oferea puteau fi un eveniment rar, dar invitația trebuia să fie considerată o favoare. „Doamna Edmund Yule“: cuvinte menite să facă o impresie bună cînd erau pronunțate; să nu dea niciodată prilej lumii să zîmbească, așa cum ea însăși își îngăduia plăcerea să zîmbească atunci cînd se rostea numele unor anumite persoane.

La căsătoria lui Amy se gîndise neconținut, încă din vremea cînd fiica ei încetase să mai fie o copilă. Nu putea fi vorba ca Amy să facă o căsătorie oarecare, să accepte să se mărite pentru bani sau pentru o situație socială. Puțini bărbați din lumea aceasta i s-ar fi potrivit în calitate de soți. Dar anii treceau și bărbatul de o distincție incontestabilă întîrzia să se arate. Pețitorii veneau, o cereau în căsătorie, însă Amy zîmbea rece, la propunerile lor, iar cînd era singură, nu arareori zîmbea disprețuitor. Mama

ei începu să fie îngrijorată, dar încuviința totuși această purtare. Și apoi, dintr-o dată apăru Reardon.

Un om de litere? Ei bine, un literat reprezenta un anumit gen de distincție. Din fericire, era romancier; romancierii sînt uneori oameni care se afirmă în societate. Ce-i drept, domnul Reardon, nu-ți făcea impresia că ar fi în stare să răzbească dînd din coate, atunci cînd viața devenea o luptă în care trebuia să folosești forța brutală, dar curînd Amy sfîrși prin a se convinge pe ea însăși că se va bucura de o reputație mai bună decît unii romancieri de rînd, cu succes de public. Persoane de cea mai bună calitate aveau să-l stimeze; va fi primit în sanctuarele culturii; oameni puțin obișnuiți vor spune: „În general, nu citesc romane, dar, firește, romanele domnului Reardon...” Dacă lucrurile vor sta într-adevăr astfel atunci — nimic de zis, căci doamna Yule era în măsură să prețuiască la adevărata lor valoare deosebirile intelectuale și sociale dintre oameni.

Dar, vai! Vai! Ce deveniseră aceste speranțe luminoase?

În primul rînd, doamna Yule începu să-l pomenească mai rar pe „ginerele meu”, domnul Edwin Reardon. După aceea, nu-i mai pronunță numele decît atunci cînd era întrebată despre el. Apoi, cei mai apropiați dintre prietenii ei avură prilejul s-o audă cum aruncă cîte o vorbă pe care nu le era ușor s-o priceapă. „Domnul Reardon se poartă tare curios..., e bizar cum nu poate să sufere societatea..., are o pasiune pentru tot felul de curiozități. Nu, mă tem că n-o să citim așa repede o altă carte de-a lui. Cred că scrie mult, dar nu semnează tot ce scrie. Și, într-adevăr, ce lucruri ieșite din comun!” Multe lacrimi vărsase după fiecare discuție deprimantă cu Amy; și așa cum era de așteptat, se înverșuna împotriva celui care pricinuia aceste necazuri.

Ultima oară cînd Reardon o vizitase, îl primise cu atîta considerație, încît, de unde pînă atunci văzuse în ea doar

o femeie cumsecade și proastă, acum îi era de-a dreptul nesuferită.

Vai și-amar de ce se-alesese din căsătoria fiicei ei cu un om distins. Coborîse pas cu pas, pînă cînd acum, iată, totul se sfîrșise de-a dreptul printr-o catastrofă. Destul de dureros în sine, dar și mai jalnic în ce privește prietenii familiei. Cum să explice așa ceva, faptul că Amy se întorsese pentru cîteva luni acasă, în timp ce bărbatul ei era plecat nu mai departe decît la Worthing. Cum să le spui adevărul gol-goluț, adevărul acela înfiorător... cu neputință! Și totuși, domnul Milvain știa, iar familia Carter probabil că ghicise despre ce-i vorba. Cu ce fel de vâl al amăgirilor să acoperi un asemenea dezastru vulgar?

Dar asta nu era tot. Nenorocirea se întîmplă în această dimineață de mai, cînd o trăsură se opri pe neașteptate, și din ea coborîră Amy și copilul, urmați de valizele și cutiile de pălării ale lui Amy, și cîte altele! Doamna Yule, care privea de la fereastra sufrageriei, o văzu sosind și peste cîteva clipe află grozava pricină.

Izbucni în lacrimi și plînse la fel de sincer ca toate femeile.

— Nu folosește la nimic, mamă, începu Amy, gata să-și iasă din fire. Singura consolare e că nu se poate întîmpla ceva mai rău.

— Ce rușine! Ce rușine! Nu văd ce-o să putem spune!

— N-o să spun nimic. Lumea nu prea o să aibă îndrăzneala să ne pună întrebări, dacă lăsăm să se înțeleagă că n-avem chef să dăm explicații.

— Dar sînt și unii căroră trebuie vrînd-nevrînd să le spun ceva. Nu e în toate mințile, fetițo! Sînt convinsă. Află de la mine: nu e sănătos la cap.

— Prostii, mamă. E la fel de sănătos ca mine.

— Dar ai susținut de atîtea ori că vorbele și faptele lui sînt bizare, doar știi bine c-așa ai spus, Amy. Vorbitul în somn. ...de cînd mi-ai povestit, m-am tot gîndit la asta!

Și-atîtea și-atîtea altele. O să las să se-nțeleagă, iubito, că a căpătat niște obiceiuri atît de bizare, încît...

— Asta nu pot să spun, răspunse Amy fără să șovăie. Nu pricepi că dacă-ar fi așa, ar însemna că m-am purtat foarte urît?

— Nu pricep deloc un asemenea lucru. Cu un bărbat care dă de bănuît că nu-i în toate mințile nu se poate conviețui din multe puncte de vedere. Ai făcut pentru el tot ce-ai putut. Asta ar fi oarecum o explicație. Și pe de-a-supra, sînt convinsă că e și adevărat.

— Firește, nu pot să te împiedic să spui ce vrei, dar cred că ar fi o greșeală să scoți un asemenea zvon.

Tonul cu care rostise aceste cuvinte nu suna prea hotărît. Amy era dusă pe gânduri, părea nenorocită.

— Vino în sufragerie, scumpo, îi spuse mama, fiindcă pînă atunci stătuseră de vorbă în camera cea mai apropiată de intrarea casei. Îmi închipui ce trebuie să fie în sufletul tău. Nemaipomenit!

Doamna Yule era o femeie zveltă, bine făcută, cu o față încă plăcută și îmbrăcată într-un fel care accentua farmecele ei trainice. Vocea-i avea o notă plîngăreață, și luată în totul arăta mai plăpîndă decît fiica.

— Camera mea e gata? întrebă Amy pe scări.

— Îmi pare rău, dar nu e încă gata, scumpa mea, fiindcă te așteptam abia mîine. Dar o să fie numaidecît.

Această creștere a familiei era menită să aducă greutatea serioase în legăturile stăpînei cu sclavii ei domestici. Dar doamna Yule avea să se dovedească la înălțimea situației. Pentru Amy n-ar fi șovăit să-și istovească slugile pînă ce acestea și-ar fi dat duhul de osteneală, chiar sub ochii ei.

— Deocamdată folosește-te de camera mea, adăugă ea. Cred că fata a terminat-o. Așteaptă aici. Mă duc să aranjez totul.

„Totul“ lăsa de dorit, după cum se arăta.

Merita să auzi cum vocea aceea dulce și plângătoare se schimba de îndată ce începea să discute cu nefericita de slujnică. Nu era o voce violentă; nicidecum. Ci nespus de tăioasă, dură (așa cum sună, poate, și vocea zeiței Sărăcia).

Nebun? Oare trebuia să se vorbească despre el cu voce scăzută și arătînd cu degetul la frunte? Era ridicol și dezgustător să te gîndești la așa ceva; totuși, pe Amy ideea o obseda. Medita la lucrul acesta cînd mama intră în sufragerie.

— Și a refuzat pur și simplu să facă așa cum fusese hotărît la început? vru să afle mama.

— A refuzat. Spune că e inutil.

— Cum adică — inutil? Se poartă într-un fel de neînțeles.

— Nu cred că e de neînțeles, răspunse Amy. E slab și egoist — asta-i tot. Mai degrabă acceptă prima slujbă mizerabilă care-i iese în cale decît să înfrunte cu curaj munca grea de a scrie o altă carte.

Își dădea foarte bine seama că nu aceasta era atitudinea soțului ei. Dar în adîncul cugetului se simțea stîngerită și asta-i dădea ghes să vorbească dur.

— Ia gîndește-te! Ce poate să vrea de vreme ce-ți cere să trăiți din douăzeci și cinci de șilingi pe săptămînă. Pe cîntea mea, dacă nu s-a scrîntit cumva, atunci a născocit cu bună știință un plan ca să scape de tine.

Amy clătină din cap.

— Vrei să spui, adică, întrebă doamna Yule, că-și închipuie într-adevăr că-i posibil să trăiți toți dintr-o asemenea leafă?

Ultimul cuvînt fusese ales anume ca să arate cel mai profund dispreț.

— Spunea că o să cîștige cincizeci de lire anual, din scris.

— Chiar și-așa; asta înseamnă doar o sută pe an. Dragă copilă — una sau alta: ori și-a ieșit din minți, ori te-a alungat cu tot dinadinsul.

Amy rîse, gîndindu-se la soțul ei în lumina acestei ultime alternative.

— Nu-i nevoie să cauți explicația atît de departe, spuse. A dat greș, așa cum se poate întîmpla în orice altă treabă. Nu mai e în stare să scrie ca înainte. Poate din cauză că-i bolnav. Nu știu. Ultima carte, i-a fost pur și simplu respinsă. În mintea lui și-a spus că nu-l așteaptă nimic altceva decît sărăcia și nu înțelege de ce nu primesc să trăiesc ca orice soție de muncitor.

— Tot ce știu e că te-a adus într-o situație din cale-afară de grea. Dacă ar fi plecat peste vară la Worthing, am fi putut să facem în așa fel încît totul să pară firesc. Lumea e totdeauna gata să îngăduie oamenilor de litere unele purtări mai bizare — pînă la un anumit punct. Ne-am fi comportat ca și cum nu exista nimic de explicat. Dar acum, ce-i de făcut?

Ca multe alte femei de felul ei, doamna Yule trăia numai pentru ochii lumii. Se îngrijea neîncetat de părerea celor din jur. Nu-și închipuia niciodată viața ca pe ceva aparținînd individului; că un om poate să meargă pe drumul ales de el, orice-ar zice alții, i se părea cu puțință numai pentru persoanele ieșite din comun, sau pentru cei care trăiau cu totul în afara societății. În dezvoltarea ei intelectuală, Amy depășise mult acest punct de vedere, dar îi lipsea curajul să acționeze după cum îi dictau propriile ei convingeri.

— Cred că trebuie să spunem adevărul, răspunse ea abătută.

Să mărturisești adevărul era ultimul lucru care i-ar fi trecut prin minte doamnei Yule, atunci cînd era vorba de relațiile sociale. Toată viața ei se întemeia pe negarea cu îndrăzneală a unor fapte reale. Și așa cum e firesc pentru asemenea persoane, avea un foarte dezvoltat instinct al struțului. Deși grozav de isteată, cînd era vorba să descopere fățarnicia și minciuna prietenilor, se înșela

în chip ridicol pe ea însăși în încercarea de a-și ascunde propriile ei încurcături.

— Dar un lucru e sigur, iubito, și anume că adevărul nu-l știm nici noi. Mai bine ai face cum spun eu. La început, o să fie de preferat să te vezi cu cât mai puțină lume. Bănuiesc că trebuie să spui ceva, indiferent ce, cîtorva prieteni de-ai tăi. Dacă vrei să-mi urmezi sfatul, aș zice să te arăți cam misterioasă. Lasă-i să creadă ce-or vrea ; orice e mai bine decît să spui pe șleau : „Soțul meu nu poate să mă întrețină ; acum lucrează ca secretar și e plătit săptămînal“. Lasă impresia că asta e taina ta, draga mea ; ai încredere, e calea cea mai sigură.

Discuția dură toată ziua, întreruptă din cînd în cînd, pentru cîteva clipe. După-amiază două doamne sosiră în vizită, dar Amy nu se arătă.

Între șase și șapte, John Yule se întoarse de la îndeletnicirile sale distinse. Dar cum înainte de cină, care avea darul de a-l liniști, se arăta cam supărăcios, pînă seara tîrziu nu i se spuse o vorbă despre întorsătura pe care o luaseră de curînd treburile surorii sale ; fu lăsat să creadă că Reardon plecase la mare cu o zi mai devreme decît rămăsese hotărît.

În spatele sufrageriei se afla o cameră micuță și liniștită, care era considerată cabinetul lui John. La scurt timp după cină, mama și sora lui aci veniră să-i vorbească, în locul unde se retrăsese.

Cu oarecare timiditate, doamna Yule îl înștiință despre cele întîmplate. În acest timp Amy, care stătea la masă, răsfoia o revistă pe care o culesese de prin cameră.

— Ei bine, nu vād de ce-aș fi surprins, fură primele lui cuvinte. Era destul de sigur că se va ajunge la asta. Dar ceea ce aș vrea eu să știu este cît timp o să trebuiască să suportăm cheltuielile pentru întreținerea lui Amy și a băiețelului ei.

John vedea lucrurile în mod practic, întocmai cum doamna Yule se așteptase din partea fiului ei.

— Nu putem să privim situația în felul acesta, răspunse mama. Cred că nu dorești ca Amy să locuiască pe o stradă dosnică din Islington, să rabde de foame și în curînd să nu mai aibă pe ea o haină ca lumea.

— Nu cred că John ar fi grozav de nefericit din cauza asta, adăugă Amy netulburată.

— Vorbe de femeie, i-o întoarse John. Doresc să știu cum se vor sfîrși toate acestea? Nici nu mă îndoiesc: pentru Reardon e deosebit de plăcut să mute răspunderea pe umerii noștri. Dacă așa stau lucrurile, mă însor și eu, trăiesc pe picior mare, și după ce m-am întins mai mult decît mă ține plapuma, îmi trimit nevasta la neamurile ei și le transmit complimente. E cea mai mare nerușinare de care am auzit vreodată.

— Dar ce putem face? întrebă doamna Yule. E ușor să fii ironic sau să te faci antipatic, dar asta nu folosește la nimic.

— Nu e treaba noastră să găsim o soluție. Adevărul e că Reardon trebuie să-și facă rost de un post convenabil. Cineva trebuie să-l instaleze într-un loc potrivit pentru cei care nu știu să facă nimic deosebit. Carter ar putea, cred, să-i dea o mîină de ajutor.

— Știi doar foarte bine, spuse Amy, că asemenea locuri nu se capătă la cerere. Pot să treacă ani pînă cînd să se ivească prilejul.

— Dracu să-l ia! De ce naiba nu scrie mai departe romane? Cu romanele se cîștigă o mulțime de bani.

— Dar nu poate, Jack! Nu poate să scrie. Nu mai are talent.

— Astea-s fleacuri, Amy. Cînd un om s-a obișnuit cu treaba asta, poate s-o țină așa întruna — dacă vrea. I-ar veni destul de ușor să-și scrie alea două cărți pe an, la fel ca douăzeci de alți bărbați sau femei. Ascultă, dacă nu mi-ar fi prea lene, aș fi în stare să le scriu și eu. Asta-i și cu el. N-are chef de muncă.

— Și eu mi-am spus același lucru, observă doamna Yule. Într-adevăr, e ridicol să crezi că n-ar putea să scrie niște romane într-un gen sau altul — dacă ar vrea. Ia de pildă ultima carte a domnișoarei Blunt ; oricine ar fi în stare s-o scrie. Zău că n-am găsit în ea ceva pe care să nu-l fi putut imagina și eu.

— Ei bine, eu atît aș vrea să știu : ce-o să facă Amy dacă situația rămîne neschimbată ?

— N-o să ducă lipsă de-un cămin atîta vreme cît eu mai am o casă pe care s-o împart cu ea.

Ori de cite ori se vedea copleșit de greutate, metoda pe care John o folosea în chip firesc era să critice pe toată lumea din jurul său, iar el însuși să apară ca lipsit de orice răspundere pentru ceea ce se petrecea.

— Foarte bine, mamă, dar eu am considerat, din totdeauna, că atunci cînd o fată se mărită își' ia un bărbat alături de care să stea la bine sau la rău, așa cum și un bărbat își ia nevasta pentru zile albe sau negre. Drept să spun, impresia mea e că Amy are vina ei în treaba asta. E al naibii de neplăcut să locuiești pe străzi dosnice și din cînd în cînd să n-ai ce mânca, dar dacă o fată se teme de așa ceva, n-are de ce să se mărite.

— Nu mai spune asemenea grozăvii, John, strigă maică-sa. Cum ar fi avut Amy puțința să prevadă această situație ? Cazul ei e cu totul neobișnuit.

— Te asigur că nu-i chiar atît de neobișnuit. Mai deunăzi cineva mi-a povestit despre o doamnă — o persoană cultă și cu un caracter ireproșabil — care lucrează într-un magazin fiindcă soțul ei nu poate să o întrețină.

— Și ai vrea s-o vezi pe Amy lucrînd într-un magazin ?

— Nu. Nu aș putea să zic asta. Tot ce vreau să-ți spun este că ghinionul ei nu e ceva nemaîntîlnit. Noroc, că are rude cu suflet bun.

Amy se așezase ceva mai departe. Stătea cu capul sprijinit într-o mînă.

— De ce nu te duci la Reardon ? o întrebă John pe maică-sa.

— La ce bun ? S-ar putea să-mi spună să-mi văd de treabă.

— Pe legea mea ! Tocmai asta ar trebui să faci. Cred că e cazul să-l vezi și să-i dai a înțelege că se poartă teribil de grosolan. E genul de om care trebuie scuturat. Aproape că mă gîndesc să mă duc eu însumi. Unde vine mahalaua în care o să stea ?

— Nu-i știm încă adresa.

— Atîta timp cît nu-i un loc unde să-ți fie teamă că te mîlipsești de friguri, cred că n-ar strica să mă duc să-l văd.

— N-o să ajute la nimic, spuse Amy nepăsătoare.

— Dă-o dracului de treabă. Tocmai fiindcă nimeni nu urnește un deget s-a ajuns la o asemenea situație.

Discuția era, firește, fără rost. John nu făcea decît să repete la nesfîrșit afirmația că Reardon trebuie să găsească „un loc convenabil“. În cele din urmă, Amy, obosită și dezgustată, ieși din cameră.

— Bănuiesc că s-au certat groaznic, spuse fratele ei de îndată ce-o văzu plecată.

— Mă tem că da.

— Ei bine, faci cum poțestești. Dar e al naibii de greu ca s-o întreții pe ea și pe copil. Știi că n-am de unde să te ajut.

— Dar nici nu ți-am cerut, dragul meu.

— Nu, dar o să cam ai de furcă s-o scoți la capăt ; știi foarte bine cum stau lucrurile.

— Într-un fel sau altul o să mă descurc eu.

— Foarte bine ; ești o femeie inimoasă, dar asta-i prea mult. După mine, Reardon e un impostor. O să discut cu Carter. Presupun că a mutat la mahala toată mobila pe care-o aveau.

— N-a avut cînd s-o mute. A plecat după casă de-abia azi dimineață.

— A, atunci îți spun care-i soluția. Prima treabă pe care o fac mâine e să trec pe-acolo și să stau de vorbă cu el ca un tată. Nu-i nevoie să-i spui lui Amy. Dar înțeleg că-i genul care, dacă e lăsat în pace, o să se mulțumească toată viața cu cei douăzeci și cinci de șilingi ai lui Carter și n-o să se mai întrebe cum o duce Amy.

Doamna Yule consimți numaidecît la această propunere. Cînd urcă în salon, o găsi pe Amy aproape adormită pe o canapea.

— Ești istovită de atîtea necazuri, îi spuse. Du-te la culcare și trage un somn bun.

— Mă duc.

Camera bine îngrijită și cu un aer proaspăt îi păru lui Amy un paradis odihnitor. Întoarse cheia în ușă și se bucură ca niciodată în viață că în felul acesta avea să fie singură și nimeni n-o s-o tulbure ; căci dacă înainte de a se mărita lucrul acesta i se părea firesc, de cînd se căsătorise nu se mai bucurase de singurătate nici măcar o noapte. Willie dormea dus într-un pătuț, aflat în umbra patului ei. Mînată de dragoste maternă, se aplecă asupra micuțului și-i acoperi fața cu sărutări, mult prea dulci ca să-l trezească.

Totul era curat și plăcut. Adesea, oameni grozav de neștiutori, care vorbesc despre curățenie, susțin că ea e un lux aflat pînă și la îndemîna celor mai săraci. Departe de așa ceva ; cei strîmtorați cu banii nu pot să fie curați ei înșiși și să păstreze curățenia, decît nespun de greu, obosindu-se pînă la istovire și cu sacrificii chinuitoare. Treptat, și cu toată jena, Amy ajunsese mai îngăduitoare în privința acestui amănunt, care îndată după căsătorie i s-ar fi părut oribil, dacă nu chiar revoltător. O gospodină de la țară, care posedă doar un petic de grădină în dosul casei, sau măcar o bucătărie destul de măricică, are puțința, dacă socotește nimerit, să se așeze la albie și să-și descarce sufletul cu spălatul rufelor ; pentru locatarul unui mic apartament din centrul Londrei, nici vorbă nu

poate fi de așa ceva. Când Amy începu să reducă lista obiectelor pe care le dădea la spălat, înțelese că decăzuse. Sfirșești totuși prin a te obișnui cu asemenea obligații neplăcute, iar ea învățase în cele din urmă să împace înclinațiile innăscute ale unei doamne cu efortul de a cheltui cât mai puțin cu puțină.

Nu, nu ; curățenia e costisitoare și anevoioasă când ești nevoit să născocești la repezeală mijloacele și banii de trebuință. Tocmai fiindcă ajunsese să înțeleagă acest aspect al vieții celor săraci, Amy dăduse înapoi îngrozită când Reardon îi ceruse să se mute într-o casă și mai strîmtă. Amănuntele care bat la ochi nu-i deosebesc pe oamenii culți și înstăriți de sărăcimea ignorantă mai mult decît detaliile neînsemnate ale vieții intime ; Amy ar fi trebuit să treacă printr-o schimbare cu totul neobișnuită, înainte de a ajunge să se împace cu o viață ce mulțumește doar o femeie cuviincioasă din rîndul clasei muncitoare.

Era mai degrabă gata să se despartă pentru totdeauna de soțul ei, decît să se supună acestei schimbări, menite să se petreacă în adîncul ființei ei.

Se dezbracă în tihnă și-și întinse mădularele în patul răcoros, moale și cu miros plăcut. Și adînc ușurată, lăsa să-i scape printre buze un suspin. Ce bine era să fii singură !

Intr-un sfert de oră dormea la fel de lin ca și copilul cu care împărțea camera.

Dînlăneța, la micul dejun, arăta strălucitoare, aproape fericită. Trecuse multă, multă vreme de cînd nu mai știa ce înseamnă o asemenea noapte odihnitoare, pe care să nu o tulbure imagini sumbre, atît în pragul somnului, cît și la trezire. Știa că s-ar putea ca viața ei să fie distrusă pentru totdeauna, dar gîndul acesta n-o apăsă ; trebuia să se bucure de libertatea pe care o avea. Era ca și cum s-ar fi întors iarăși la anii feciorelnici. Amy nu-și îngăduia să se gîndească la viața ei de femeie măritată, care luase sfîrșit. Cu acea bizară posibilitate a femeilor de a închide

ochii în fața faptelor ce nu se cer rezolvate chiar astăzi, gusta din plin prezentul și nu se sinchisea de viitor. Mai devreme sau mai târziu, Reardon va scăpa de greutate; se va găsi cineva care să-l ajute; pe acest fundal neclar, simțurile îi spuneau numai lucruri plăcute. Soțul ei suferea, fără îndoială că da. Dar era și drept să sufere. Suferința avea, poate, să fie pentru el un imbold la noi strădanii. Când îi va comunica noua lui adresă — n-avea cum să scape din vedere acest lucru —, îi va trimite o scrisoare deloc neprietenească și-i va da a înțelege că în viitor va avea prilejul să scrie o carte la fel de bună ca și acelea pe care le scria cîndva, în singurătatea mansardei unde locuia. Iar dacă simțea că literatura era într-adevăr pentru el un lucru ce aparținea trecutului, atunci trebuia să se silească din răspuțeri să obțină o funcție demnă de un om cult. Da, în felul acesta îi va scrie; nici un cuvînt care să-l doară sau să-l jignească.

Micul dejun era strașnic și nu ascunse că mînca cu plăcere.

— Mă bucur foarte mult, răspunse mama. Arătai tare slabă și palidă.

— De parcă trăgeai a oftică, observă John și-și ridică privirea de pe ziar. Să mă duc să mă înțeleg cu cei de la grajdurile din apropiere pentru un landou pe care să-l închiriem zilnic?

— Ai putea, dacă vrei, răspunse soră-sa. Nu ne-ar prinde rău — nici mie, nici mamei — și sînt sigură că-ți poți permite foarte bine.

— Într-adevăr! Dă-mi voie să-ți spun că ești o tînără doamnă cum nu sînt multe. Și fiindcă veni vorba, bănuiesc că soțul tău mănîncă pîine și bea apă.

— Sper că nu — și nici nu cred că-i probabil.

— Jack! Jack! interveni blînd doamna Yule.

Fiul începu din nou să-și citească ziarul, iar la sfîrșitul mesei se sculă mai vioi ca oricînd și se pregăti de plecare.

DIN NOU.CA PE VREMURI

Dacă ni-l închipuim pe Edwin Reardon ca pe un om care-și începe ziua într-o neagră deznădejde, imaginea nu corespunde realității. Și el dormise mai bine ca niciodată și când își aminti de cele petrecute simți mai degrabă că i s-a luat o piatră de pe suflet, decît că a suferit o pierdere în niște împrejurări ce nu prevesteau nimic bun. Nu mai trebuia să se teamă de urmările pe care le va avea asupra lui Amy dureroasa schimbare de neevitat pînă în ajun — mutarea din vechiul apartament, căminul lor, în două camere închiriate de el în Islington ; era o ușurare, ea îl ajuta să îndure suferința pricinuită de tot ce se întîmplase și să se simtă mai puțin stingherit la gîndul că soția lui va fi de-acum încolo o povară pentru mama ei.

Lucrurile nu vor sta așa întotdeauna, firește. Nici n-a-pucase bine să se miște prin casă, să-și pregătească micul dejun (printre resturile cinei de ieri) și să se gîndească la toate treburile acelea nesuferite pe care trebuia să le facă pînă mîine seară, cînd din nou i se strînse inima. Situația lui era dureroasă, iar el se simțea aidoma unui om care în acea dimineată își dădea pentru prima oară seama de realitatea urîtă a vieții. Și măcar de n-ar fi rușinea pentru cele petrecute ! Cum or fi vorbind despre el rudele și prietenii lui Amy ? Un romancier care n-a fost în stare să scrie romane ; un soț care n-a fost în stare să-și întrețină nevasta și copilul ; un om de litere care s-a dat de ceasul morții să capete o slujbă potrivită pentru un ignorant, în schimbul unui salariu mizerabil — interesant vor suna toate acestea cînd va fi forfecat de limbile ascuțite ce vor sta la taclale și vor face haz pe seama lui !

A făcut bine ceea ce a făcut ? A dat dovadă de prudență ? Nu trebuia mai degrabă să-și fi încordat puterile

într-un ultim efort ? Văzu cu ochii minții un golf liniștit deasupra căruia se profilau stincile din Sussex, văzu coama prelungă a talazurilor verzi ce se spărgeau înspumate de țarm ; auzi muzica valurilor și simți pe buze gustul proaspăt și sărat al brizei. Poate că pînă la urmă muza i-ar fi surîs din nou. Dacă, măcar, sentimentele lui Amy ar fi fost mai trainice ! Dacă, iubitoare și curajoasă ca o soție ideală, i-ar fi insuflat tăria de care avea nevoie pentru această ultimă încercare ! Dar îi citise în ochi lucruri dezgustătoare. Dragostea ei era moartă și-l privea ca pe omul care-i stricase viața. De dragul ei, și numai al ei, îl îmboldează să lupte mai departe ; să se căznească, iar dacă va izbuti, ea să tragă foloase.

„I-ar părea bine dacă aş muri. I-ar părea bine.“

Era convins de asta. Ar plînge, o, da ! Femeile plîng foarte ușor. Dar dacă ar muri și nu i-ar mai sta în cale ; dacă ar scăpa de situația ei nefirească ; dacă viața i-ar oferi din nou un prilej de a-și încerca norocul : atunci dispariția lui ar fi binevenită.

Dar n-avea timp de gînduri melancolice. Treaba lui pe ziua de astăzi era să vîndă tot ce prisosea și să se îngrijească să-și mute mîine obiectele personale. Pînă miercuri seara, așa cum prevedea contractul, noul locatar trebuia să primească apartamentul liber.

Nu închiriasse decît două camere și după cum stăteau lucrurile fusese o idee fericită. Trei camere ar fi costat atît cît el n-avea să poată plăti multă vreme de acum încolo. Chiria pentru cele două camere era de șase șilingi și șase pence ; iar dacă Amy ar fi consimțit să-l întovărească, cum ar fi trăit din cei douăzeci și cinci de șilingi pe săptămîină ? Cum ar fi putut să scrie într-o asemenea îngheșuală ? El care nu fusese niciodată în stare să scrie măcar un rînd, decît într-o singurătate desăvîrșită ? În deznădejdea lui, încercase să facă față unei situații imposibile. Amy, deși lipsită de duhul blîndeții, se arătase înțeleaptă.

În jurul orei zece, ieși din casă ca să găsească pe cineva care să-i cumpere cărțile, hainele vechi și alte obiecte de prisos ; nu apucă însă să închidă ușa în urma lui, cînd pași ce se apropiau urcînd scara îi atraseră luarea-amînte. Văzu lucind pălăria de mătase a unui domn bine îmbrăcat. Era John Yule.

— A ! Bună dimineata, exclamă John, privind în sus. Dacă mai întirziam o clipă sau două, veneam prea tîrziu.

Vorbea prietenos și cînd ajunse pe palier îi strînse mîna lui Reardon.

— Trebuie să pleci numaidecît, sau putem sta puțin de vorbă ?

— Poftim înăuntru.

Intrară în camera de lucru, unde nu prea domnea ordinea. Reardon nu pomeni nimic de situația în care se afla ; îi oferi lui John Yule un scaun și se așeză el însuși.

— O țigară ? și Yule îi întinse cutia.

— Mulțumesc ! nu fumez atît de dimineată.

— Atunci o să-mi aprind eu una ; discut mai ușor cînd fumez. Presupun că ești gata să te muți.

— Da, sînt.

Reardon încerca să vorbească firesc și să nu lase să se vadă că e stingherit. Nu izbutea însă, iar musafirului tonul său i se păru cam repezit.

— Bănuiesc că o să-i comunici lui Amy noua dumitale adresă.

— Desigur. De ce-aș ascunde-o ?

— Nu, nu asta am vrut să spun. Dar mă gîndeam că s-ar putea să consideri că ruptura a fost definitivă.

Cei doi bărbați nu se simțiseră niciodată apropiați. Reardon îl considera pe fratele soției lui cam snob și anti-patic de egoist. John Yule îl socotea pe romancier pedant și în ultima vreme vedea în el un tip nehotărît, care nu-ți inspiră încredere. De astă dată, John avea impresia că Reardon se purta într-un fel cu totul nepotrivit și-i venea greu să fie politicos cu el. Pe de altă parte, Reardon se

simțea ofensat de întorsătura pe care o luau observațiile cumnatului său și vizita aceasta începu să-i fie cu totul nesuferită.

— Nu consider nimic ca un fapt împlinit, spuse cu răceală. Dar mă tem că o discuție despre neînțelegerile dintre noi n-are nici un rost. Nu mai e momentul.

— Nu cred. Mi se pare că tocmai acum e momentul.

— Spune-mi, te rog, de la bun început : vii din partea lui Amy ?

— Oarecum, da. Nu ea m-a trimis, dar mama și cu mine sîntem atît de mirați de cele petrecute, încît am simțit nevoia ca unul din noi să vină să stea de vorbă.

— Cred că lucrul acesta ne privește numai pe Amy și pe mine.

— Știu că îndeobște cel mai bun lucru este ca neînțelegerile dintre soț și soție să fie lăsate pe seama lor înșiși. Dar faptele arată că în cazul de față condițiile sînt deosebite. Nu e nevoie să dau și alte explicații.

Reardon nu găsea un răspuns potrivit. Înțelegea ce vrea să spună Yule și începea să simtă cît e de umilit.

— Vorbești, firește, despre..., începu el, dar îi pieri glasul.

— Am dori într-adevăr să știm cît urmează ca Amy să rămînă la mama ei ?

John era cu desăvîrșire stăpîn pe sine însuși ; cu nepuțință să-i tulburi calmul. Își fuma țigara într-un port-țigaret de chihlimbar și părea să-i guste aroma. Reardon se pomeni că studiază linia fără cusur a ghetelor și pantalonilor pe care-i purta tînărul.

— Asta depinde numai și numai de soția mea, răspunse mecanic Reardon.

— Cum așa ?

— Îi ofer să trăiască în cel mai bun cămin pe care pot să i-l ofer eu.

Reardon se simțea un biet nenorocit ; îl ura pe tinărul acesta bine îmbrăcat care-l făcea să se simtă astfel.

— Într-adevăr, Reardon, începu celălalt punându-și mereu un picior peste celălalt, chiar vorbești serios cînd pretinzi ca Amy să locuiască într-o casă pe care poți s-o închiriezi cu o liră pe săptămînă ?

— Nu pretind nimic. Spun că i-am oferit cel mai bun cămin pe care pot să i-l ofer eu. Știu, firește, că nu e cu puțință să locuiască în casa aceea.

Nu avea altă cale ; dacă n-ar fi spus ceea ce spusese ar fi izbucnit într-o minie oarbă. Nu-i era ușor să-și înghită vorbele grele, care-i stăteau pe buze, dar se stăpîni și îi părea bine că izbutise să nu le rostească.

— Atunci nu depinde de Amy.

— Cred că nu.

— Și nu vezi de ce n-ar continua să trăiască — nu se știe pentru cît timp — așa cum trăiește acum.

John nu avea o minte deosebit de pătrunzătoare ; schimbarea de ton din glasul lui Reardon, lui nu-i sugera nimic altceva decît o nerușinare ascunsă sub masca politeței. Îl fixă cam arogant pe cumnatu-său.

— Tot ce pot să spun, răspunse Reardon cu un dezgust ce-l făcea să nu-i mai pese de nimic, este că, de îndată ce-o să întrevăd puțința de a avea o casă ca lumea, o să-i ofer soției mele prilejul să se întoarcă.

— Și, mă rog, cînd e probabil să se întîmple acest lucru ?

John întrecuse măsura ; întrebarea vădea un dispreț fățiș.

— Nu pricep cu ce drept îmi pui asemenea întrebări, exclamă Reardon ; dacă mi le-ar fi pus doamna Yule, m-aș fi străduit să dau dovadă de răbdare ; dar dumneata nu ești îndreptățit să le pui și în tot cazul nu în felul acesta.

— Regret că vorbești astfel, Reardon, răspunse celălalt cu o obraznicie calmă. Nu faci decît să confirmi anumite păreri neplăcute.

— Adică ?

— Păi obligi omul să-ți spună că te simți prea la largul dumitale în asemenea împrejurări. Nu e un lucru obișnuit ca un bărbat să-și trimită nevasta înapoi la neamurile ei...

Reardon nu mai putea să asculte. Îl întrerupse aprins :

— Nu discut cu dumneata. Nu ești cîtuși de puțin în stare să mă înțelegi, nici pe mine, nici situația în care mă găsesc. Cîtuși de puțin ! N-are rost să mă apăr. Explică lucrurile cum crezi dumneata că-i firesc.

John își terminase țigara ; se ridică.

— Ceea ce cred eu că-i firesc e un lucru din cale-afară de neplăcut. Totuși, n-am de gînd să mă cert cu dumneata. N-o să spun decît că, de vreme ce suport o parte din cheltuieli în casa mamei mele, e clar că problema mă privește și, adaug, ar trebui să te privească și pe dumneata, mult mai mult decît s-ar părea că te preocupă.

Reardon, căruia îi era rușine pentru izbucnirea de adineaori, se opri asupra acestor cuvinte :

— O să văd ce pot face. Mi-ai spus destul de clar care-i situația și nu vei fi vorbit în zadar. Mai e ceva ?

— Mulțumesc, cred că nu.

Se despărțiră cu o politețe rece și Reardon închise ușa în urma vizitatorului. Știa că rudele ei îl văd altfel decît e în realitate și că, într-o anumită măsură, Amy însăși îl privește printr-o oglindă strîmbă ; dar pînă acum, gîndul că așa se petrec întotdeauna lucrurile cînd oamenii de lume judecă un ins de felul lui, îi dăduse tăria să-i înfrunte. Încercarea de a lămuri punctul său de vedere ar fi fost o nebunie, condamnată de la bun început ; nici măcar Amy nu-și dădea bine seama de chinurile minții și inimii lui. Dar să le vorbești despre asemenea experiențe intelectuale sau morale doamnei Yule sau lui John ar fi fost același lucru ca și cînd le-ai fi vorbit într-o limbă străină ; ei și el nu aveau aceleași norme pe temeiul cărora ar fi putut să se facă înțeles. Tonul practic cu care John îi explicase cum vedeau alții situația îl împiedica să urmeze calea

aleasă de el la început. Amy nu va veni niciodată să locuiască în casa aceea sărăcăcioasă ; mama, fratele ei, toți cei ce-o sfătuiau ar fi considerat că nici nu poate fi vorba de așa ceva. Foarte bine ; dacă recunoștea acest lucru, trebuia să ia totodată de bună și cererea soției, care pretindea ca soțul să o întrețină. Nu era în măsură să-i ofere atît cît să poată trăi din ce-i va da el, dar, atît cît stătea în puterea lui, îi va oferi.

Cînd ieși din casă, țelul său era altul decît cu o jumătate de oră înainte. O luă spre Edgeware Road și după ce căută cîtva timp găsi un negustor de mobile vechi căruia îi ceru să vină la el, cît mai repede cu putință, în scopuri de afaceri. O oră mai tîrziu, omul veni la întîlnire. Reardon îl duse în camera lui de lucru, apoi îi spuse :

— Doresc să vînd tot ce se află în acest apartament, în afară de cîteva lucruri pe care o să vi le arăt numaidecît.

— Foarte bine, domnule. Să vedem ce-i prin camere. Că prețul care urma să i se ofere avea să fie cel mai scăzut cu putință, Reardon știa prea bine. Negustorul era un tip grosolan și cam murdar, cu privirea aceea bănuitoare pe care o au cei de aceeași meserie ca a lui. Cînd nenorocul îi forțază pe niște oameni ca Reardon să întreprindă o tranzacție de rînd, ei sînt de două ori în pagubă : nu numai că nu au cunoștințele necesare, dar în plus emoția face din ei o pradă într-adevăr ușoară pînă și pentru cel mai puțin iscusit om de afaceri. Ca să tratezi de la egal la egal cu cineva, trebuie să fii în stare să susții calm și plin de încredere că nu poți să fi excrocat. Reardon își dădea seama prea bine că va fi înșelat, dar se dădea îndărăt cu tot disprețul din fața unei tocmeli ca la piață. Ba mai mult, era aproape scos din minți în urma celor întîmplate și nu ținea decît să se termine odată cu toate amănuntele oribile legate de această prăbușire.

Scrise cu creionul o listă pe care notă obiectele ce trebuia să le păstreze spre folosul lui personal ; chiria pentru o cameră goală era, firește, mai mică decît pentru una mo-

bilată și fiecă ban economisit își avea însemnătatea lui. Fotoliul-pat, cu așternuturile și păturile de trebuință, o masă, două scaune, o oglindă — numai lucrurile de care avea neapărat nevoie ; n-avea rost să ducă lista pînă la capăt. Și-apoi cîteva obiecte de preț — cadouri de nuntă —, care îi aparțineau mai degrabă lui Amy decît lui. Avea să le împacheteze și le va trimite la Westbourne Park.

Negustorul își făcea socoteli și privea mereu cu coada ochiului la vînzător.

— Cît cereți pe toate ?

— V-aș ruga să oferiți un preț.

— Cele mai multe sînt foarte uzate...

— Știu, știu... Aș vrea să aud cît oferiți.

— Atunci, dacă doriți să le evaluez, aș spune optîsprezece lire și zece șilingi.

Era mai mult decît se așteptase Reardon, deși încă departe de ceea ce ar fi putut să obțină un om care se pricepea la asemenea treburi.

— Asta-i tot ce puteți da ?

— Dacă mai pun șase *pence*, ies în pagubă. Vedeți...

Și începu să arate cusururile, dar Reardon i-o tăie scurt.

— Puteți să le luați chiar acum ?

— Acuși ? La două, merge ?

— Da. E bine.

— Și poate vreți să le cărați și p-astea d-acilea ?

— Da, dar nu pînă mîine. Merg la Islington, ai vrea să te ocupi dumneata de asta ?

Ce de-al doilea tîrg se încheie și el și negustorul își văzu de drum. Iar Reardon se puse pe treabă ca să hotărască soarta cărților ; în jur de unu și jumătate le vînduse pentru două guinee. La două veni camionul care trebuia să încarce mobila, iar la patru, în camere, nu se mai afla nimic în afară de obiectele ce urmau să fie mutate a doua zi.

Primul lucrul ce-i rămînea de făcut acum era să meargă la Islington și să-și irosească banii plătind chiria pentru

cele două camere, pe care le luase și la care acum renunța, apoi să găsească o singură cameră cît mai ieftină cu puțință.

Pe drum intră într-un birt și-și astîmpără foamea, căci nu mai mîncase nimic de la masa de dimineată. Îi trebuiră vreo două ore ca să descopere mansarda ideală ; o găsi în cele din urmă : se afla pe o ulicioară îngustă, care dădea în Upper Street. Chiria era o jumătate de coroană pe săptămînă.

La șapte se așeză în camera care pe vremuri se numea biroul lui și scrisese următoarea scrisoare :

„Îți trimit în plicul alăturat douăzeci de lire. Mi s-a amintit că familia va avea cheltuieli cu întreținerea ta ; am găsit cu cale să vînd mobila și acum îți trimit toată suma de care pot să mă lipsesc în momentul de față. Miine ai să primești o cutie conținînd cîteva lucruri, pe care mi-am spus că nu am dreptul să le vînd. De îndată ce Carter mă va plăti, îți voi trimite săptămînal jumătate din ceea ce voi primi eu. Adresa mea este : 5 Manville Street. Uper Street, Islington.

Edwin Reardon.“

Puse în plic banii — hîrtii și monede de aur — și scrisese pe el adresa soției. Trebuia să primească banii chiar astă-seară și ca să fie sigur de lucrul acesta, nu cunoștea alt mijloc mai bun decît să-i predea el însuși. Și astfel plecă spre Westbourne Park, cu trenul, și se îndreptă spre casa doamnei Yule. La ora aceasta, familia era probabil la masă ; da. pe fereastra sufrageriei se vedeau lumini, pe cînd în saloan era întuneric. După ce șovăi o clipă, trase clopotul care răspundea în camera servitoarelor. Cînd ușa se deschise, înmînă plicul slujnicei și ceru să-i fie predat doamnei Reardon cît mai curînd posibil. Mai aruncă în fugă o privire spre fereastră — Amy se simțea probabil

bine în acest confort de care se dezobișnuise — și se îndepărtă în grabă.

Cînd intră din nou în fostul său cămin, golul îi strînse inima. Fusesse de ajuns o oră sau două pentru ca pustiuul să domnească pretutindeni ; pe dușumelele neacoperite nu se mai afla nimic în afară de cele cîteva lucruri de mare trebuință, ce aveau să-l însoțească în singurătatea-i de sihastru ; mici dovezi de civilizație, de care nici măcar cei mai săraci nu se pot lipsi. Minia, indignarea, gîndul că fusesse jignit în dragostea lui, dureri sălbătice, neclare, îl ajutaseră să facă față trudei de peste zi ; acum însă avea destul timp ca să-și dea seama cît era de sfîrșit. Se zvîrli pe fotoliul-pat și zăcu mai bine de o oră cu trupul și mintea înțepenite.

Dar înainte de a putea dormi, avea nevoie de mîncare. Era frig, însă îi venea greu să-și aprindă focul ; în bufet mai era cîte ceva și înghiți așa cum face un muncitor obosit, cu farfuria pe genunchi și folosind degetele în chip de cuțit. Ce-i trebuiau lui manierele alese ? La ce i-ar fi folosit rafinamentul ?

Se simțea groaznic de singur pe lume. În afară de Biffen, care alt muritor l-ar fi primit cu bunăvoință sub acoperișul său ? Odăile astea pustii erau însuși simbolul vieții lui ; pierduse banii și odată cu asta pierduse totul.

„Fii recunoscător că trăiești, că-ți mai sînt hărăzite aceste îmbucături. Pe lumea asta omul nu are dreptul la nimic pe care nu poate să-l plătească. Ți-ai închipuit oare că dragostea face excepție ? Idealist nerod ! Dragostea e una dintre primele simțăminte pe care sărăcia le înspăimîntă și le alungă. Du-te, trăiește din cei doisprezece șilingi și șase pence pe săptămîină și din amintirile trecutului.“

În camera aceasta stătuse cu Amy la întoarcerea din călătoria de nuntă. „O să mă iubești întotdeauna cum mă iubești acum ?“ „Totdeauna ! Totdeauna !“ „Chiar dacă-ți înșel așteptările ? Dacă dau greș ?“ „Ce-are asta de-a face cu iubirea mea ?“ Vocile păreau să stăruie încă prin ca-

meră într-un ecou trist și slab, atît de puțină vreme trecuse de cînd fuseseră rostite.

Greșeala era a lui. Un bărbat n-are voie să dea greș ; și ultimul lucru la care trebuie să se aștepte este ca alții să-și întoarcă privirea spre el, sau să-l compătimească, dacă în vîltoarea unei lupte aprige va fi silit să se dea la fund. Cei ce vin din urmă vor călca peste trupul lui ; n-au altă cale ; ei înșiși sînt mînați de o forță invincibilă.

Dormi cîteva ore, apoi rămase privind lumina zorilor ce-i dezvăluia pustiul și izolarea în care se afla.

Cu poșta de dimineată sosi un plic mare și greu ; vîzîndu-l, se simți pentru o clipă nedumerit. Apoi recunoscu scrisul și înțelese. Redactorul-șef al revistei *The Wayside* îi scria cîteva rînduri curtenitoare ; îi spunea că-i înapoiază eseul asupra scrisorilor lui Plinius pe care i-l predase nu de mult ; regreta că nu i s-a părut la fel de interesant ca alte lucrări ieșite de sub pana lui Reardon.

Asta era un fleac. Pentru prima oară o lucrare respinsă nu-l făcea să se simtă nenorocit ; ba chiar îi venea să rîdă de perfecțiunea artistică a întregii situații. Bani ar fi fost bineveniți, dar tocmai din pricina asta ar fi putut să știe că nu-i va căpăta.

Camionul care urma să-i transporte bunurile spre camera închiriată în Islington sosi la amiază. Pînă la ora aceea isprăvisese cu ultimele amănunte legate de predarea apartamentului și acum era liber să se întoarcă în lumea aceea obscură de unde se ridicase. Își dădea seama că timp de doi ani și jumătate fusese un fățarnic. Nu era firesc să ducă viața celor care se bucură de un venit sigur ; el făcea parte din categoria muncitorilor sezonieri. Înapoi în necunoscut !

Cu o valiză în care se aflau cîteva lucruri ce socotea că e mai bine să le ia el decît să le lase în seama altora, luă trenul spre King's Cross și apoi urcă pe Pentonville Hill, spre Upper Street și ulicioara lui. Manville Street nu era din cale-afară de murdară ; casa unde-și găsisese un adăpost

nu arăta îngrijorător, iar femeia care îi închiriasse camera avea o față onestă. Amy s-ar fi dat îndărăt speriată, dar pentru cineva care cunoștea mansardele londoneze, aceasta era mai degrabă un exemplu pozitiv al genului. Ușa se închidea mai bine decât cea a camerei lui Biffen, de pildă, și nu erau multe găuri în podea pe unde să-și facă loc mici curenți de aer, care să te pătrundă pînă la oase ; nici un geam nu era spart. Un loc tihnit — dacă ai putea distruge amintirile.

— Aveți o scrisoare, spuse proprietăreasa, în timp ce-i deschidea. O s-o găsiți pe polița căminului.

Urcă grăbit. Scrisoarea trebuia să fie de la Amy — nimeni altcineva nu-i cunoștea adresa. Da, de la ea era și spunea :

„Deoarece ai vîndut mobila, o să primesc jumătate din banii pe care mi i-ai trimis. Trebuie să cumpăr îmbrăcăminte pentru mine și pentru Willie. Dar celelalte zece lire o să ți le înapoiez cît mai curînd posibil. În ceea ce privește jumătatea din banii ce-i vei primi de la domnul Carter, oferta mi se pare ridicolă ; în tot cazul, nu pot să-i accept. Dacă te gîndești serios să renunți la literatură, cred că ai obligația să te străduiești să capeți o funcție potrivită pentru un om cu cultura pe care o posezi.

Amy Reardon.“

Fără îndoială, Amy socotea de datoria ei să-i scrie astfel. Nici o vorbă care să arate înțelegere ; trebuie să priceapă că nu poate învinui pe nimeni în afară de sine însuși și că soarta a fost la fel de vitregă cu ei amîndoi.

Valiza pe care o adusese cu el conținea unelte de scris. În picioare lîngă polița căminului, așternu cîteva rînduri de răspuns la scrisoarea ei :

„Banii sînt destinați cheltuielilor de întreținere, în măsura în care vor ajunge. Dacă îi vei înapoia, o să-i trimit

din nou. În caz că nu vrei să-i folosești, te rog să fii bună să-i pui deoparte și să consideri că-i aparțin lui Willie. Ceilalți bani despre care aminteam îi vei primi o dată pe lună. Deoarece aceste probleme au încetat să ne privească numai pe noi doi, trebuie să fiu acoperit împotriva oricui ar fi în stare să mă acuze că nu-ți ofer ceea ce sînt în măsură să-ți ofer. Îți mulțumesc pentru sfaturile pe care mi le dai, dar îți amintesc că de vreme ce nu mă mai bucur de dragostea ta, nu ai dreptul să mă povățuiești.“

Ieși și puse numaidecît scrisoarea la cutie.

În jurul orei trei, mobila era gata aranjată. Nu păstrase nici un covor ; ar fi fost un lux, un lucru ce nu i se cuvenea. Cele douăzeci de volume se vor înșirui pe polița căminului, hainele le va ține în geamantan. Ceștile, farfuriile, cuțitele, furculițele și lingurile or să stea în micul bufet fără uși, iar partea de jos a acestuia va servi ca depozit de cărbuni. Cînd totul fu orînduit, își luă apă de la robinetul aflat pe palier și se spală. Apoi, cu sacoșa în mînă, ieși după cumpărături. O pîine, unt, zahăr și lapte condensat ; un rest de ceai îl adusese cu el. La întoarcere aprinse un foc cît putu de mic, puse ibricul și se așeză să mediteze.

Totul îi era foarte cunoscut și deloc neplăcut, căci reînvia acele zile cînd lucrase cu rezultate atît de bune. I se părea că e din nou tînăr. La Amy n-avea să se mai gîndească. Deși știa cît de amarnic suferă, fusese în stare să-i scrie vorbe reci și dure, fără să-i arate, dacă nu altceva, dar măcar un strop de milă, ca orice femeie. În cazul cînd o mai vedea vreodată, va trebui să fie prima care să-i întindă mîna. Nu mai ținea la ea, n-avea să mai țină, pînă cînd ea însăși nu se va strădui să-i reînvie dragostea.

A doua zi dimineața trecu pe la spital să-l vadă pe Carter. Secretarul îl privi și-i zîmbi într-un anumit fel, care lăsa să se vadă că știa ce se petrecuse de duminică pînă acum ; iar primele lui cuvinte îi întăriră lui Reardon această impresie :

— Am auzit că te-ai mutat.

— Da ; ar trebui să-ți dau noua mea adresă.

Reardon vorbisese pe un ton care dădea a înțelege că, orice altă observație în legătură cu acest lucru nu e bine-venită. Carter căzu pe gânduri și notă adresa.

— Mai stărui în ceea ce spuneai deunăzi ?

— Desigur.

— Atunci hai să mîncăm împreună și după aceea mergem în City Road să discutăm la fața locului.

Omul acesta vioi nu mai părea atît de binedispus ca de obicei, dar se vedea clar că se străduie să arate că reluarea vechii situații de patron și slujbaș nu va schimba întru nimic legăturile prietenești stabilite între ei cu timpul. Era limpede că invitația la masă nu avea alt scop.

— Presupun, încep Carter după ce se așezară într-un restaurant, că probabil n-ai nimic împotriva unui post mai bun, dacă s-ar oferi un prilej.

— Desigur că așa accepta.

— Dar nu dorești o slujbă care să-ți absoarbă tot timpul. Vrei să continui să scrii, firește.

— În momentul de față cred că nu.

— Ai vrea să mă interesez ? N-am nimic în perspectivă — absolut nimic. Dar uneori mai afli de cîte ceva.

— Ți-aș fi recunoscător dacă m-ai ajuta să găsesc ceva care să nu lase nimic de dorit.

Acum, după ce făcuse această mărturisire, Reardon se simțea mai puțin stingherit. De ce ar căuta să-i amăgească pe ceilalți, cînd toată lumea înțelege care-i adevărul ? Era clar că avea datoria să cîștige cît mai bine, îndeletnicindu-se cu orice. Peste omul de litere aștearnă-se uitarea ; căuta o ocupație care să-i aducă bani — ca și cum n-ar fi scris un singur rînd toată viața.

Amy nu înapoie cele zece lire și nici nu-i mai scrise. Așadar, era de presupus că va accepta jumătate din cîștigul său ; pe Reardon asta îl bucura. Chiria era de o jumătate de coroană — iar după ce-o plătea îi mai rămîneau

zece șilingi. Și-i mai rămîneau cam trei lire pe care nu le mai punea la socoteală ; banii aceștia urmau să acopere cheltuielile neprevăzute. Pentru nevoile lui era destul o jumătate de *sovereign* ; pe vremuri socotise că aceasta e o situație materială care-l pune la adăpost de griji.

Veni și ziua hotărîtă pentru intrarea în slujbă, iar el își începu munca în City Road. Nu fu nevoie decît de o oră sau două și tot ce se petrecuse din vremea cînd renunțase să lucreze la spital, pînă în clipa de față, încetă să existe ; era din nou în zilele cînd nimeni nu auzise de el — un slujbaş inofensiv, un salariat modest.

Capitolul 20

AȘTEPTAREA IA SFÎRȘIT

Reardon se mutase de peste două săptămîni în Islington, cînd Jasper Milvain află pentru prima oară despre cele întîmplate.

Într-o după-amiază, la capătul unei discuții cu redactorul-șef al lui *Will-o'-the Wisp*, în legătură cu un aliniat din ultima sa *Causerie*, apărută săptămîna trecută, despre care unii se plîngeau că ar fi calomnioasă Jasper cobora scara clădirii unde se afla redacția revistei, cînd cineva, venind de la un etaj superior, îl ajunsese din urmă și-i puse o mîină pe umăr. Se întoarse și-l văzu pe Whelpdale.

— Ce te-aduce pe-aici ? îl întrebă Milvain.

— Un cunoscut de-al meu a fost numit redactor, sus, la *Chat* ; aproape că mi-a și făgăduit c-o să mă lase să dau o jumătate de coloană cu răspunsuri pentru corespondenți.

— Cosmetice ? Modă ? Artă culinară ?

— Nu sînt atît de multilateral, din păcate. Nu, o coloană de informații cu caracter general :

„Vă rog să mă informați prin intermediul neprețuitei dumneavoastră publicații pe ce suprafață s-au întins distrugerile provocate de Marele Incendiu al Londrei.“ Asta-i genul de corespondențe cu care se ocupă ei... Hopburn, așa-l cheamă pe omul ăsta — povestește că înaintașul său îi spunea întotdeauna revistei *Chat-moss*¹, fiindcă-i era îngrozitor de greu să-l umple săptămîină de săptămîină. *À-propos*, rubrica dumitale din *Will-o'-the-Wisp* e grozavă. Nu cunosc alta la fel de bună în toată presa engleză, pe cuvîntul meu că nu.

— Mă bucur că-ți place. Unii se dovedesc însă niște admiratori mai puțin înflăcărați. Și Jasper povesti din nou discuția pe care tocmai o avusese sus în birou.

— S-ar putea ca toată afacerea să coste vreo două mii, dar reclama care s-a făcut cu acest prilej merită banii; așa spune Patwin. Barlow e încîntat; n-are nimic împotriva să plătească și de două ori pe atît numai ca tipii aceia să ajungă bătaia de joc a tuturor, timp de o săptămîină sau două.

Ieșiră în stradă și merseră mai departe, împreună: Milvain, cu ochiul său ager și surîsul fin — fără doar și poate tipul tînărului modern care cultivă arta succesului; tovarășul său — un tip mai puțin bine conturat, o figură spirituală, ce oglindea un amestec de sentimentalism și perspicacitate.

— Știi, firește, tot ce se întîmplă cu familia Reardon? întrebă Whelpdale.

— Nu i-am văzut și nici n-am auzit nimic despre ei în ultima vreme. Ce-au pățit?

— Atunci nu știi că s-au despărțit?

— S-au despărțit?

— N-am aflat decît aseară; mi-a spus Biffen. Reardon are o slujbă la un spital, undeva în East-End, și nevastă-sa e la mama ei.

¹ Aici cu sensul de „taclale mărunte“.

— O, exclamă Jasper, dus pe gânduri. Așadar, catastrofa s-a produs. Știam, firește, că plutea un aer. Îmi pare rău pentru Reardon.

— Mie îmi pare rău pentru nevastă-sa.

— Te cred pe cuvînt că te gîndești în primul rînd la femei.

— În sensul bun al cuvîntului, dragă colega. Sînt sclavul femeilor, dar în sensul nobil al cuvîntului. După ultima mea aventură, mulți ar fi devenit cinici și brutali —, este ? Eu nu sînt deloc așa. Nu am o părere mai proastă despre femei decît înainte — cîtuși de puțin. Le port un profund respect — la fel ca întotdeauna. Probabil că sînt o fire foarte generoasă, nu crezi ?

Jasper rîse fără să se rețină.

— Dar ăsta-i adevărul-adevărat, urmă celălalt. Să fi văzut scrisoarea pe care i-am trimis-o fetei ăleia din Birmingham — toată numai milă și iertare, de la început pînă la sfîrșit. Și în fiecare cuvînt eram sincer. N-aș spune-o oricui, știi doar, dar nu e rău să-i arăți din cînd în cînd unui prieten cele mai bune însușiri ale tale.

— Reardon stă tot acolo ?

— Nu, nu. Au vîndut totul și au închiriat apartamentul. El stă undeva într-o cameră cu chirie. Nu sînt destul de intim cu el ca să mă duc să-l văd în asemenea împrejurări. Dar mă surprinde că nu știi nimic.

— Nu prea i-am văzut anul acesta. Cît despre Reardon... mă tem că nu e la fel de virtuos cum te pretinzi. Îl cam supără cînd mă vede că urc mereu.

— Zău ? Nu mi-a făcut această impresie.

— Nu l-ai cunoscut de ajuns. În tot cazul, nu pot să-mi explic altfel schimbarea petrecută în felul lui de a se purta. Totuși, îmi pare rău pentru el ; îmi pare într-adevăr rău. La un spital zici ? Carter l-o fi reprimat în vechea lui slujbă.

— Nu știu. Biffen nu vorbește prea mult despre asta. Tipul are o inimă de aur. Și Reardon la fel, cred, deși vădește și părți slabe.

— O, e un om grozav. Dar nu e vorba de slăbiciuni. Păi eu am prevăzut asta din capul locului. De la primele cuvinte pe care le-am schimbat cu el atunci cînd l-am cunoscut m-am convins că n-o să reziste. El însă era îndreptățit să viitorul i se așterne luminos în față, că o să continue să cîștige din ce în ce mai mulți bani cu cărțile lui. Faptul că fata aceea a avut atîta încredere în el e nemai-pomenit.

Curînd cei doi se despărțiră și Milvain se îndreptă spre casă, cugetînd la cele aflate. Avea de gînd să petreacă toată seara cu o lucrare care trebuia terminată cît mai repede, dar descoperi că-i vine mai greu ca altă dată să se apuce de scris. În jurul orei opt renunță să mai încerce, își puse costumul negru și plecă spre Westbourne Park, unde ținta sa era casa doamnei Yule. Îi deschise servitoarea, pe care o întrebă dacă doamna Yule e acasă și i se răspunse că da.

— Are pe cineva ?

— O doamnă — doamna Carter.

— Atunci te rog să-i spui cine o caută și să întrebî dacă poate să mă primească.

Fu numaidecît condus în salon, unde o găsi pe stăpîna casei, pe fiul ei și pe doamna Carter. Ochii lui o căutau zadarnic pe doamna Reardon.

— Mă bucur că ai venit, îi spuse doamna Yule pe un ton confidențial. Doream să te văd. Știi, firește, că avem necazuri serioase ?

— Abia azi am aflat.

— De la domnul Reardon personal ?

— Nu, nu l-am văzut.

— Bine era dacă-l vedeai. Tare am fi vrut să știm ce impresie ți-a făcut.

— Ce impresie mi-a făcut ?

— Mama se agață de ideea că nu e tocmai *compos mentis*¹. Recunosc că ultima oară cînd l-am văzut s-a purtat cam bizar.

— Și soțul meu spune același lucru, observă doamna Carter.

— După cîte înțeleg, e din nou în slujbă, la spital ?

— Într-o nouă secție, care s-a deschis de curînd în City Road, răspunse doamna Yule. Și stă într-un loc îngrozitor, pe o uliță cît se poate de dezgustătoare, în cea mai proastă parte a Islington-ului. M-aș fi dus să-l văd, dar mi-e într-adevăr teamă ; mi s-au povestit o mulțime de lucruri despre cartierul acesta. Iar toată lumea spune că are o privire rătăcită și vorbește ciudat.

— Între noi fie vorba, adăugă John, n-are rost să exagerăm. Locuiește într-o fundătură dezgustătoare, asta-i drept, și Carter pretinde că arată jalnic de bolnav, dar, firește, poate că e la fel de sănătos ca oricare dintre noi.

Jasper asculta și nu mică-i era mirarea.

— Și doamna Reardon ? întrebă el.

— Regret că trebuie să spun, dar nu se simte bine deloc, răspunse doamna Yule. Astăzi n-a putut să iasă toată ziua din camera ei. Vă închipuiți ce lovitură a primit. Și totul din senin, ca un trăsnet. Fără s-o fi prevenit nici măcar cu un singur cuvînt, soțul ei vine și-i spune că și-a luat o slujbă și e pe cale să se mute imediat în East-End. Închipuiți-vă ! Iar toate astea după ce rămăsese hotărît, așa cum știți, că se va duce pe coasta de sud și că următoarea lui carte o s-o scrie acolo, sub influența aerului marin. Nu era pentru nimeni o taină că se simțea prost, asta o știam cu toții, și toți îl sfătuiam să-și petreacă vara la mare. Părea că e mai bine să plece singur. De bună seamă, doamna Reardon s-ar fi dus și ea uneori pentru cîteva zile. Cînd colo, într-o clipă totul s-a schimbat și ce îngrozitor !

¹ Întreg la minte (lat.).

Nu pot să cred că un om întreg la minte se poartă în felul acesta.

Jasper înțelese că explicația era de fapt mai simplă. Firește, doamna Yule trecea peste cauza precisă, dar meschină, care lămuria purtarea ginerelui ei.

— Vedeți în ce situație dureroasă ne aflăm, urmă grădilocventa doamnă. E îngrozitor să dai să se înțeleagă că domnul Reardon nu e răspunzător pentru actele sale, și, totuși, cum am putea să explicăm altfel prietenilor noștri această nemaipomenită stare de lucruri ?

— Soțul meu se teme ca domnul Reardon să nu pice bolnav, adăugă doamna Carter. Ar fi înspăimântător. Într-o asemenea casă !

— Ar fi foarte amabil din partea dumitale dacă te-ai duce să-l vezi, domnule Milvain, îl îndemnă doamna Yule. Am fi foarte bucuroși să aflăm părerea dumitale.

— Nici vorbă că am să mă duc, răspunse Jasper. Vreți să-mi dați adresa ?

Rămase la doamna Yule o oră, și pînă cînd plecă lucrurile ajunseră să fie discutate mai sincer decît la început ; o dată sau de două ori, se pomeni chiar cuvîntul „bani“.

— Domnul Carter a avut bunăvoința să promită că va face tot ce-i va sta în putință ca să-i găsească un post potrivit, spuse doamna Yule. Pare de neînchipuit ca un scriitor de succes să renunțe cu tot dinadinsul la profesia lui. Cine și-ar fi închipuit așa ceva acum doi ani ? Dar e limpede : dacă nu există temei să se creadă că nu-i întreg la minte, nu poate să ducă mai departe viața pe care o duce acum.

Se comandă o trăsură pentru doamna Carter, care-și luă rămas-bun, străduindu-se după cum cerea împrejurarea de față să-și stăpînească firea veselă. Milvain plecă și el numaidecît.

Străbătuse vreo douăzeci de metri și ajunsese aproape la capătul străzii cufundată în tăcere, unde locuiau prietenii

săi, cînd un bărbat dădu colțul și se apropie de el. Îl recunoscuse imediat și într-o clipă se afla față-n față cu Reardon. Se opriră amîndoi. Jasper întinse mîna, dar celălalt păru că nu bagă de seamă.

— Vii de la doamna Yule, spuse Reardon și zîmbi ciudat.

În lumina felinarului cu gaz fața îi apărea palidă și suptă ; privea fix în ochii lui Jasper.

— Da, de-acolo vin. De fapt mă dusesem să-ți aflu adresa. De ce nu m-ai înștiințat despre ce se petrece ?

— Ai fost la vechea locuință ?

— Nu, mi-a spus Whelpdale.

Reardon făcu cale întoarsă ; mergea cu pași rari ; Jasper îl întovărășea.

— Mă tem că ceva nu-i în regulă între noi doi, Reardon — și Milvain îi aruncă o privire tovarășului său.

— Ceva nu e în regulă între mine și toți ceilalți ; vocea care dădu răspunsul suna nefiresc.

— Vezi totul în negru. Te rețin ? Plecai...

— Nicăieri.

— Atunci vino la mine și să vedem dacă nu putem să discutăm ca pe vremuri.

— Felul cum discutai pe vremuri nu-i pe gustul meu, Milvain. L-am plătit prea scump.

Jasper făcu ochi mari. Oare exagerările fățarnice ale doamnei Reardon aveau totuși un temei ? Răspunsul părea cu totul fără noimă și nu aducea nici pe departe cu felul în care Reardon vorbea de obicei, încît cel mai tînăr se simți brusc copleșit de neliniște.

— L-ai plătit prea scump ? Nu te înțeleg ; ce vrei să spui ?

Cotiseră pe o stradă mai largă, dar la ora aceasta trecătorii erau rari. Reardon, cu mîinile vîrite în buzunarele unui pardesiu sărăcăcios și capul plecat înainte, mergea încet, fără să observe nimic din jurul său. O clipă, două, apoi spuse cu voce șovăitoare :

— Totdeauna ai proslăvit succesul și ai insistat că e singurul țel pe care un om trebuie să-l urmărească în viață. Dacă mi-ai fi vorbit astfel, numai mie, n-ar fi însemnat mare lucru. Dar de obicei mai era cineva de față. Aceste cuvinte n-au rămas fără ecou ; de astă dată înțeleg. Acum, cînd nu mai e nici o nădejde că o să izbutesc vreodată, am fost părăsit și asta ți se datorează în mare măsură.

În prima clipă, Jasper simți imboldul să nege cu indignare că ar fi vinovat, dar mila se dovedi mai puternică. Era tare dureros să vezi cum omul acesta înfrînt rătăcește noaptea în preajma casei unde-și aflaseră un adăpost tihnit soția și copilul său ; iar în glasul lui răsuna această suferință adîncă.

— Ceea ce spui mă uimește ; de bună seamă, nu știu nimic din cele ce s-au petrecut între tine și soția ta, dar sînt sigur că am la fel de puțin de-a face cu această istorie ca și oricine altul dintre cunoștințele tale.

— Poți să fii oricît de sigur, dar cuvintele și exemplul pe care i l-ai pus în față au înrîurit-o pe soția mea : au făcut-o să aibă o părere proastă despre mine. N-ai vrut să faci asta ; nici o clipă nu bănuiesc că ai făcut-o cu tot dinadinsul. A fost nenorocirea mea și atît.

— Că n-am vrut să fac așa ceva, asta se înțelege de la sine. Dar te înșeli într-un chip cît se poate de ciudat. Mi-e teamă să ți-o spun în față : mi-e frică să nu te jignesc. Însă ții minte cuvintele mele din vremea cînd te-ai căsătorit. Nu ți-au făcut plăcere și fără îndoială că n-o să-ți fie plăcut să ți le amintești. Dacă socotești că soția ta a fost crudă cu tine fiindcă ești nefericit, atunci n-ai de ce să explici asta prin faptul că s-a lăsat înrîurită de alții.

Reardon își întoarse obrazul spre cel ce vorbea.

— Așadar, ai considerat întotdeauna că soția mea e o femeie în stare să mă părăsească la ananghie.

— N-o să răspund la o întrebare pusă în felul acesta. Dacă nu mai putem discuta ca pe vremuri, atunci e preferabil să nu vorbim deloc despre un asemenea lucru.

— Ei bine, de fapt ai și dat un răspuns. Firește că-mi amintesc de cuvintele acelea. Dar dacă erau sau nu adevărate, n-are nimic de-a face cu ceea ce spun eu.

Vorbea cu o încăpăținare posacă, de parcă mintea-i era prea obosită ca să spună mai multe.

— N-ai cum să discuți când ți se aduce o asemenea vină, spuse Milvain. Sînt convins că nu e adevărat. Dar poate crezi că mă folosesc și acum împotriva ta de această influență nemaipomenită.

— Nu știu, răspunse Reardon cu aceeași voce fără modulații.

— După cum ți-am mai spus, astă-seară am fost pentru prima oară la doamna Yule de cînd soția ta se află acolo și n-am văzut-o. Nu se simte prea bine și nu iese din camera ei. Mă bucur că n-am întîlnit-o. De-acum încolo o să mă țin deoparte oricum, în tot cazul, atîta timp cît soția ta rămîne acolo. Firește, nimeni n-o să afle de la mine care-i motivul ; ar fi cu neputință. Dar să nu te temi că o să te blamez. Ei, Doamne ! Da știu că mă vezi în culori frumoase !

— N-am vrut să spun ceea ce am lăsat să-mi scape. Nu mă înțelege greșit ; n-am încotro.

Reardon umblase ore întregi și adevărul este că ajunsese la capătul puterilor. Nu mai scoase o vorbă. Jasper, care, fără răutate, deși cu bună-știință, înfățișase greșit lucrurile, tăcu la rîndul său ; nu credea că discuțiile dintre el și Amy avuseseră vreo înrîurire serioasă asupra celor petrecute ; știa totuși că între patru ochi îi spusese adesea lucruri ce anevoie i-ar fi ieșit de pe buze dacă Reardon ar fi fost de față — mici fraze menite să-l coboare în ochii ei, rostite pe un ton ce arăta că ceva nu e bine ; deși cuvintele în sine nu acuzau nimic, ele izvorau din dorința lui invizibilă de a-și afirma superioritatea ori de cîte ori lucrul acesta era cu putință. Și el își avea slăbiciunile lui, dar

acestea erau cu totul de altă natură decît ale lui Reardon. Punctul său sensibil era vanitatea, ce mîină uneori pe om la fapte perfide, de care nu s-ar crede în stare. Cînd se acuza el însuși, se apăra de fapt, pretinzînd că a fost vorba de o neînțelegere, ceea ce din nou e o dovadă de micime sufletească.

Ajunseseră în apropiere de stația Westbourne Park.

— Stai departe ? întrebă Jasper cu răceală. Iei trenul ?

— Nu. Spuneai că soția mea e bolnavă ?

— A, nu. Nimic serios, cel puțin așa am înțeles. De ce nu te-ntorci spre casa lor ?

— Asta mă privește.

— Adevărat. Eu iau trenul de-aici, așa că o să-ți spun noapte bună.

Se salutară, dar nu-și strînseră mîna.

După o zi sau două, Milvain îi scrisese doamnei Yule, înștiințînd-o că s-a văzut cu Reardon. Nu aminti în ce împrejurări stătuseră de vorbă, dar își exprimă părerea că omul are nervii zdruncinați și că suferința îl face să nu mai fie el însuși. Părea destul de probabil că se-ndreaptă pur și simplu spre o boală mintală „Din nefericire, eu însumi nu-i pot fi de folos, nu mai nutrește pentru mine aceleași sentimente prietenești pe care le avea cîndva. Dar, fără îndoială că prietenii care-l pot influența ar trebui să se străduiască să-l scoată din această disperare. Dacă nu i se dă un ajutor în adevăratul înțeles al cuvîntului, nu se știe ce se va întîmpla. Un lucru e sigur : nu e în măsură să se ajute singur. Nu ne mai putem aștepta să dea vreo operă literară rezonabilă. Pare monstruos ca un om atît de cumsecade, și pe deasupra dotat cu o minte atît de strălucită, să piară la o margine de drum, în timp ce pentru niște oameni cu influență n-ar fi deloc greu să-l ajute să-și recapete sănătatea și să redevină util.“

Lunile de vară se scurseră una după alta. Jasper se ținu de cuvînt și nu mai trecu pe la doamna Yule ; dar o

dată, în iulie, o întâlnește pe această doamnă în casa familiei Carter, cu care prilej află ceea ce știa de altfel de la alții, și anume că situația era neschimbată. În august, doamna Yule petrecu două săptămîni la mare, iar Amy o întovărăși. Milvain și surorile lui primiră invitația unor prieteni din Wattleborough de a le face o vizită și plecară din Londra pentru trei săptămîni, dintre care una o petrecură în Insula Wight ; vacanța aceea însemna risipă de bani, dar Dora nu se simțise prea bine și fratele ei susținuse că schimbarea îi va face pe toți trei ca la întoarcere să lucreze mai cu spor. Alfred Yule cu soția și fiica se aflau undeva la țară în Kent. Dora și Marian își scriau ; iată un pasaj dintr-o scrisoare a Dorei :

„De cînd am plecat din oraș Jasper se arată într-o lumină neobișnuit de plăcută. Aveam oarecare temeri în ce privește această vacanță, fiindcă știam din experiență că nu e bine nici pentru el, nici pentru noi să fim mult timp împreună ; se plictisește cînd sîntem toți trei, apoi egoismul lui — și e destul de egoist, crede-mă — iese la iveală într-un fel pe care nu-l prețuim deloc. Dar nu l-am văzut niciodată atît de îngăduitor. Cu mine e deosebit de bun. N-ar fi imposibil ca tînărul acesta — dacă toate-i merg bine — să devină un altfel de om decît ne-am așteptat vreodată Maud și cu mine. Dar ca schimbarea să fie statornică va trebui să-i meargă *foarte* bine. Nu pot decît să sper că în curînd va cîștiga o groază de bani. Iar dacă asta ți se pare cam vulgar, îți spun doar că Jasper nu va fi niciodată de neclintit din punct de vedere moral, atîta vreme cît îl amenință sărăcia. Există și oameni de felul acesta. Ca om sărac nu mi-ar inspira încredere, decît atîta timp cît aș fi cu ochii pe el ; dar dacă va avea bani, va fi un om la fel de bun ca oricare altul.“

Fără îndoială că vorbele Dorei erau întemeiate. Dacă ar fi discutat prin viu grai cu prietena ei nu ar fi făcut ase-

menea observații, dar de astă dată se folosi de faptul că erau departe una de alta și i le împărtăși în scris.

La întoarcere, cele două fete înaintară binișor cu lucrul la cartea care urma să fie tipărită de „Jolly și Monk“ și la începutul lui octombrie o terminară. Acum Dora scria mici articole pentru *The English Girl*, iar Maud începuse să recenzeze pentru un magazin un roman luat la întâmplare. Deși locuiau atât de modest, aveau legături în societate cu doamna Boston Wright și cîteva dintre prietenii ei ; lumea înțelegea că au o situație aparte ; atunci cînd acceptau o invitație n-aveau de ce să se teamă că musafiri nedorîți aveau să dea buzna peste ele în mica și sărăcăcioasă lor sufragerie. Mezina nu se dădea în vînt după persoanele pe care le recomanda Jasper. În tovărășia lui Marian Yule ar fi fost foarte mulțumită să-și petreacă serile acasă. Dar lui Maud îi plăcea să cunoască lume străină. Era admirată și știa asta. Oricît ar fi fost de prevăzătoare, nu se putu opri să-și cumpere o rochie mai frumoasă decît cele aduse de-acasă, din provincie ; o supăra grozav că nu putea să-și reînnoiască toată îmbrăcămintea ca să arate astfel încît să se ia la întrecere cu fetele înstărite, pe care le observa atent și pe care le invidia.

Pentru moment, în fața ei se ridicau piedici de neînvins. N-avea o femeie în vîrstă care s-o însoțească în lume ; și nu putea să lege prietenii din cauză că era săracă. O invitație la prînz, uneori, și îngăduința de-a face o vizită la ora sacră, cînd se discuta despre toate nimicurile — mai mult nu putea să spere.

— Te sfătuiesc să ai răbdare, îi spuse într-o zi Jasper pe cînd stăteau de vorbă la malul mării. Nu e vina ta că nimeni nu te oblăduiește în societate, așa cum e obiceiul, dar în situația aceasta e nevoie să fii cu multă băgare de seamă. Oamenii pe care ai să-i cunoști nu sînt foarte severi în ceea ce privește tradiția socială și nu te vor disprețui fiindcă ești săracă ; totuși, nu trebuie să le pui prea mult

la încercare sentimentele lor caritabile. Dar pentru moment stai foarte liniștită ; lasă să se vadă că-ți dai seama de situația nu tocmai obișnuită în care te afli — vreau să spun, firește, să te porți modest și amabil. De îndată ce va fi cu puțință, o să facem în așa fel încît să locuiți cu cineva care să păstreze aparențele. Toate acestea sînt demne de dispreț, firește, dar trăim într-o societate care ea însăși merită tot disprețul și n-avem de ales. Nu-ți tăia singură craca de sub picioare printr-un gest nesocotit ; pentru numele lui Dumnezeu ! mulțumește-te să aștepți puțin, pînă ce facem rost de mai mulți bani.

La jumătatea lui octombrie, într-o seară, pe la opt și jumătate, Jasper primi pe neașteptate vizita Dorei. Se afla în camera lui de zi ; fuma și citea un roman.

— Ce s-a-ntîmplat ? întrebă el cînd soră-sa intră.

— Nimic. Eram singură și voiam să văd dacă ești acasă.

— Unde-i Maud ?

— S-a dus la familia Lane în după-amiaza asta și doamna Lane a invitat-o la „Gaiety“ ; spunea că persoana care trebuia s-o însoțească nu putea să meargă și că biletul se va pierde. Maud s-a întors ca să ia cina cu ei. Vine acasă cu trăsura.

— De unde pînă unde doamna Lane se arată dintr-o dată atît de drăgăstoasă ? Scoate-ți haina, n-am nici o treabă.

— Domnișoara Radway s-a dus și ea cu ele.

— Cine-i domnișoara Radway ?

— Nu știi ? Locuiește cu familia Lane. Maud spune că scrie pentru *The West End*.

— Și tipul acela, Lane, merge și el ?

— Cred că nu.

Jasper medita, contemplîndu-și pipa.

— Bănuiesc că era emoționată foc.

— Grozav. De mult voia să se ducă la „Gaiety“. N-are ce să-i strice, nu-i așa.

Dora pusese întrebarea cu acel aer distrat pe care-l au de obicei fetele cînd se ating de o temă suspectă.

— Să-i strice ? Nu. Tîmpenii și muzică ușoară, asta-i tot ce găsești acolo. E prea tirziu, altfel te-aș fi dus și pe tine, așa, de-o glumă. Ei, fir-ar să fie, ar trebui să fie îmbrăcată mai bine.

— Arăta foarte drăguță ; și-a pus cea mai bună rochie a ei.

— Ei aș ! Dar nu-mi place s-o văd că umblă cu familia Lane. Lane e din cale-afară de escroc și lucrul ăsta se răsfrînge într-o anumită măsură și asupra nevastei.

Sporovăiau de o jumătate de oră, cînd cineva bătu la ușă ; era proprietăreasa.

— A venit domnul Whelpdale. I-am spus că domnișoara Milvain e aici, așa că vă trimite vorbă că nu urcă decît dacă-l chemați.

Jasper îi zîmbi Dorei și-i spuse cu voce joasă :

— Ce zici ? Să vină ? Știe să se poarte.

— Cum vrei, Jasper.

— Fiți bună, doamnă Thompson, și poftiți-l să urce.

Domnul Whelpdale își făcu apariția. Intră mult mai ceremonios decît atunci cînd Milvain era singur ; pe față i se citea un respect grav, pășea ușor și întreaga lui purtare vădea că n-are încredere în sine, dar că presimte lucruri care-i vor face plăcere.

— Sora mea mai mică, domnul Whelpdale. Jasper se amuza, dar căuta să nu se vadă.

Persoana care se ocupa cu sfaturi literare făcu o plecăciune ce nu era cituși de puțin ridicolă și începu să vorbească pe un ton scăzut, respectuos, deloc neplăcut la auz. Fusesse într-adevăr crescut și educat ca un *gentleman* și numai în ultimii ani se prăbușise în zona bîntuită de foame din noua Grub Street.

— Cum se vinde *Manualul* ? se interesă Milvain.

— Strașnic ! S-au vîndut aproape șase sute.

— Sora mea e una din cititoare. Cred că l-a studiat foarte conștiincios.

— Într-adevăr ? I-ați citit într-adevăr, domnișoară Milvain ?

Dora îl încredință că da, iar Whelpdale se arată nespus de încîntat.

— În tot cazul, nu e nicidecum de dat la coș, spuse Jasper îngăduitor. În capitolul cu privire la articolele destinate revistelor se găsesc una sau două indicații foarte utile. Păcat că nu te poți folosi de propriile tale sfaturi, Whelpdale !

— Ești îngrozitor de răutăcios, se împotrivi celălalt. Astă-seară ai fi putut să mă cruți. Din păcate, e adevărul-adevărat, domnișoară Milvain. Arăt calea, dar n-am fost în stare să o urmez eu însumi. Să nu credeți însă că n-am izbutit vreodată să public ceva ; dar nu pot să-mi fac din asta o profesiune. Fratele dumitale e un om care răzbate. Scrie cu o ușurință uimitoare. Îl invidiez. Puțini din cei ce scriu astăzi au atîta talent.

— Vă rog să nu-i dați apă la moară — e și așa destul de încrezut de felul lui.

— Ce mai știi despre Biffen ? întrebă numaidecît Jasper.

— Spune că pînă-ntr-o lună termină *Domnul Bailey*, băcan. Aseară mi-a citit unul din ultimele capitole. E într-adevăr un lucru de calitate ; eu o găsesc o carte uimitor de bună ; ar fi rușinos dacă n-ar izbuti s-o publice ; într-adevăr rușinos.

— Sper să poată ! spuse Dora rîzînd. Am auzit atîtea despre *Domnul Bailey* încît o să fiu foarte dezamăgită dacă n-o să ajung s-o citesc.

— Mi-e teamă că n-o să vă facă plăcere, observă șovăitor Whelpdale. E tare vulgară.

— Eroul băcan, strigă Jasper vesel. E foarte cuviincios, atîta că e cam deprimant. Mîrșăvia cuviincioasă sau cuvioșenia mîrșavă. Care e formula lui Biffen ? L-am văzut acum o săptămînă și arăta mai flămînd ca niciodată.

— Dar ce zici de bietul Reardon ! Am trecut nu de mult pe lingă el, în King's Cross. Nu m-a văzut. Merge tot timpul cu ochii în pămînt și n-am curajul să-l opresc. E propria lui umbră. N-are zile multe.

Dora și fratele ei se priviră unul pe altul. Trecuse vreme îndelungată de cînd Jasper le vorbise surorilor despre familia Reardon ; acum arareori afla cîte ceva despre vreunul din soți.

Lui Whelpdale îi făcea atîta plăcere să stea de vorbă cu cei doi, încît uită că timpul zbura. Era trecut de unsprezece cînd Jasper socoti că e de datoria lui să amintească :

— Dora, creș că trebuie să te conduc acasă.

Musafirul se pregăti numaidecît de plecare ; își luă rămas-bun tot atît de respectuos cum îi salutase și la venire. Deși nu și-ar fi îngăduit să spună ce gîndea, pe fața lui se citea foarte clar că speră să aibă din nou prilejul s-o vadă pe domnișoara Dora Milvain.

— Nu-i băiat rău ; are felul lui de-a fi, spuse Jasper cînd fu din nou singur cu Dora.

— Nu, deloc.

Aflase de ghinionul pe care-l avusese cu șase luni în urmă, cînd voia să se însoare, de aceea vorbele ei erau însoțite de un zîmbet.

— Mă tem că n-o să ajungă niciodată departe, urmă Jasper. Are o subvenție de douăzeci de lire pe an și pe deasupra mai cîștigă și el cincizeci sau șaiszeci. În locul lui aș intra într-o combinație care să-mi aducă un venit fix ; cunoaște lume în stare să-l ajute. Are suflet bun, dar la ce folosește dacă n-ai bani !

Pleacă împreună spre casa unde locuiau fetele. Dora se pregătea să bage cheia în broască, dar Jasper o opri.

— Nu se vede lumină la bucătărie ; bate în uşă, fiindcă e foarte târziu.

— Da de ce ?

— N-are importanţă. Fă aşa cum zic eu.

Proprietăreasa le deschise, şi Jasper stătu câteva clipe de vorbă cu ea ; îi spuse că avea să aştepte pînă cînd se va întoarce sora lui cea mare ; ferestrele de la etajul doi nu erau luminate, ceea ce arăta că Maud nu se întorsese încă.

— Ciudate idei şi se mai năzăresc uneori, observă Dora în timp ce urcau scările.

— Ca tuturor oamenilor, din păcate.

Pe masă se afla o scrisoare. Era pentru Maud şi Dora, recunoscuseră scrisul unei prietene din Wattleborough.

— Trebuie să fie vreo veste, spuse ea. Doamna Haynes n-ar fi scris dacă n-avea de spus ceva deosebit.

La miezul nopţii o trăsură se opri în faţa casei. Dora se repezi jos ca să-i deschidă uşa surorii ei ; Maud intră cu ochii strălucitori şi obrajii mai roşii ca de obicei.

— Cum se face că eşti aici atît de târziu ? exclamă ea cînd intră în odaia de zi şi-l văzu pe Jasper.

— N-aş fi avut linişte dacă nu ştiam că te-ai întors cu bine.

— De ce te temei ?

Rîdea în timp ce-şi scotea haina.

— Te-ai distrat ?

— O, da, răspunse ea într-o doară. Scrisoarea e pentru mine. Ce-o fi scriind doamna Haynes ?

Deschise plicul şi începuse să parcurgă în grabă foaia scrisă. Apoi se schimbă la faţă.

— Ce spuneţi de asta : a murit domnul Yule.

Dora scoase un strigăt ; Jasper se arătă cum nu se poate mai dornic să afle şi alte amănunte.

— A murit ieri — adică nu, alaltăieri. A avut o criză — nu ştiu ce anume — la o întrunire ; a fost dus la spital

fiindcă era mai aproape și a murit în câteva ore. Așadar, s-a *întîmplat* în cele din urmă, și-acum mă întreb ce-o să urmeze.

— Când o vedeți pe Marian ? întrebă fratele.

— S-ar putea să vină pe-aici miine seară.

— Nu se duce la înmormîntare ? interveni Dora.

— Poate că da ; nu se știe. Presupun că tatăl ei se duce, în tot cazul. A murit alaltăieri ? Atunci cred că înmormîntarea o să fie sîmbătă.

— Să-i scriu lui Marian ? întrebă Dora.

— Nu ; în locul tău nu i-aș scrie, răspunse Jasper. Mai bine așteaptă pînă cînd vă anunță ea. Fără îndoială că o să vă înștiințeze curînd. S-ar putea să fi plecat la Wattleborough azi după-amiază, sau poate că pleacă miine dimineață.

Scrisoarea doamnei Haynes trecu din mîină în mîină. „Toată lumea e sigură, se spunea în scrisoare, că a lăsat o mare parte din banii lui pentru scopuri obștești. Dat fiind că terenul destinat parcului a și fost cumpărat, fără îndoială, că a avut grijă să prevadă mijloacele cu care planul său, în legătură cu amenajarea acestuia, va fi dus la îndeplinire. Sper însă că prietenii voștri din Londra vor beneficia de anumite drepturi.“

Mai trecu cîtva timp pînă cînd Jasper puse capăt acestei discuții întemeiate pe presupuneri și purcese spre casă. Dar nici chiar atunci cînd ajunse la locuința lui nu prea se simțea ispitit să se culce. Moartea lui Yule era un eveniment la care se gîndise întruna, dar se temuse că s-ar putea ca faptul să nu se întîmple curînd ; vestea aceasta neașteptată îl tulbura aproape la fel de mult ca și cînd ar fi fost o rudă de-a celui dispărut. „Fir-ar să fie scopurile lui publice“, fu ultimul lui gînd, înainte de a ațipi în cele din urmă.

Capitolul 21

DOMNUL YULE PLEACĂ DIN ORAȘ

Din ziua cînd în casa lui Alfred Yule avuseseră loc neînțelegerile în legătură cu supărătoarea recenzie apărută în *The Current*, legăturile dintre tată și fiică erau în neconținută schimbare, deși altcineva decît cei doi pe care schimbarea aceasta îi privea îndeaproape nu ar fi putut să-și dea seama de cele ce se petreceau. După toate aparențele, s-ar fi zis că lucrau împreună și că discutau foarte mult între ei, așa cum avuseseră întotdeauna obiceiul ; dar pe diferite căi lui Marian i se dădea mereu a înțelege cu toată subtilitatea că tatăl încetase să aibă deplină încredere în ea, că priceperea și conștiinciozitatea cu care lucra nu-i făceau aceeași plăcere ca pe vremuri ; pe de altă parte, Yule vedea prea bine că fata nu mai era absorbită doar de vechea dorință de a-l ajuta și a-i face pe plac ; că de astă dată avea și o altă viață, numai a ei ; iar viața aceasta era străină și din anumite puncte de vedere nu se împăca deloc cu acea existență în care el ar fi vrut s-o vadă că prinde rădăcini temeinice. Nu se mai certaseră deschis, dar adeseori, în timp ce stăteau de vorbă, venea o clipă cînd, fără să adauge un singur cuvînt, amîndoi credeau de cuviință că discuția trebuie să ia sfîrșit acolo unde amenința să dea loc la o neînțelegere ; iar pentru Yule aceasta era de fiecă dată un avertisment care îl supăra profund. Se temea s-o întărite pe Marian, dar pentru un om cu firea lui mîndră, teama aceasta era un chin.

În afară de faptul că fiica lui avea neconținut legături cu domnișoarele Milvain, nu știa și nu putea să afle nimic despre relațiile ei cu fratele fetelor ; și cum nu cunoștea deloc ceea ce se întîmplă, îi era mai greu decît dacă ar fi fost pe deplin sigur că se petrece ceva neplăcut. I se părea

foarte puțin probabil ca un om ca Jasper Milvain — de al cărui nume era silit să țină seama din cînd în cînd, în calitate de ziarist care se afirmă tot mai mult prin articolele lui din periodice și acolit credincios al ticălosului Fadge —, un tînăr cu un asemenea viitor strălucit, să se lege serios de Marian, în afară de cazul cînd Milvain, dotat fără îndoială cu un ochi foarte pătrunzător în prețuirea ocaziilor favorabile, vedea în ea pe nepoata lui John Yule și socotea deci că merită să n-o pierzi din vedere, pînă se va hotărî dacă avea sau nu să capete ceva, la moartea unchiului. Și fiindcă antipatia sa pentru acest tînăr avea rădăcini adînci, nu ar fi recunoscut că Jasper poate urmări altceva decît un țel josnic, dacă într-adevăr cei doi tineri ar fi fost unul pentru altul mai mult decît simple cunoștințe ; se convingea pe sine însuși că, în ceea ce-l privea, grija pentru fericirea fetei era un imbold cel puțin la fel de puternic ca o simplă prejudecată împotriva aliatului lui Fadge, și, poate, împotriva celui care recenzase *Proza engleză*. Milvain era foarte bine în stare să se poarte nesperios cu o fată, iar Marian, datorită situației ei aparte, putea să fie ușor înșelată de jocul fals al unui vînător de zestre inteligent.

Faptul că nu mai adusese vorba despre recenzia din *The Current* își avea mai multe explicații. Poate nu era convinsă că recenzia fusese scrisă de Milvain ; dar nici de contrariul nu era încredințată ; sau știa de ce bănuiește că *el ar fi* autorul și se sfia pur și simplu să redeschidă o discuție, de teamă să nu trădeze ceea ce nu voia să dezvăluie — poate... Ultima presupunere era cea adevărată. Fiindcă tatăl ei nu revenise asupra subiectului, Marian hotărîse că el își dădea seama că a fost informat greșit. Dar, cu toate că auzise cum oameni în care altădată ar fi avut încredere tăgăduiau că zvonul iscat în primele zile după apariția recenziei ar fi întemeiat, Yule nu se lepăda de această îndoială ; căci pornit cum era împotriva tînărului, îi plăcea să-l creadă vinovat.

În atitudinea tatălui era și o fărîmă de gelozie. Nu o iubea pe Marian cu toată căldura de care e în stare un părinte, dar cel puțin ținea la ea mai mult decît la oricine altul ; iar acum, cînd fata părea că se îndepărtează de el, își dădea cum nu se poate mai bine seama de această răceală. Dacă o pierdea pe Marian avea să fie într-adevăr un om însingurat, deoarece nevastă-sa era pentru el o ființă pe care nu pune mare preț. Ca intelectual cerea, de asemenea, ca fiica lui să-i fie supusă fidelă. Îi venea tare greu să-și spună că nu mai dovedește același entuziasm pentru scrisul său și că a început, poate, să-i considere opera zadarnică și învechită față de aceea a generației tinere. Și totuși, nu se îndoia că vina o purta legătura ei cu un om de teapa lui Milvain. I se părea că observă lucrul acesta în felul cum vorbea și cum se purta fata, și uneori se străduia din răsputeri să-și înghită un cuvînt de dojană, sau o ironie mușcătoare, care ar fi dat naștere la neplăceri.

Dacă ar fi avut obiceiul să se poarte grosolan cu Marian, cum se purta, bunăoară, cu mama ei, situația ar fi fost, firește, mai simplă. Dar pe fiica lui o respectase întotdeauna și se temea să nu-și iasă din fire, fiindcă și ea îl respecta în aceeași măsură. Și așa scăzuse în ochii ei, poate chiar mai mult decît își închipuia, iar firea sa tot mai înăcrită făcea ca primejdia acelei ciocniri, de care se temea, să plutească neconținut în aer. Marian nu era ca maică-sa ; n-ar fi putut să se arate supusă dacă s-ar fi purtat cu ea ca un tiran. Și, fiindcă era prevenit, se străduia din răsputeri ca cearta să nu izbucnească ; spera neconținut să ajungă cumva să înțeleagă punctul de vedere al fiicei sale și, poate, să-și dea seama că nu avea temeii să se teamă de un anumit lucru mai mult decît de orice altceva.

În decursul verii o întrebă de două ori pe nevastă-sa dacă știe ceva despre familia Milvain. Dar Marian nu i se destăinuia doamnei Yule.

— Nu știu decît că se duce pe la domnișoare și că fetele astea îi scriu ceva.

— Nici măcar nu ți-a pomenit vreodată de fratele lor ?

— Niciodată. N-am mai auzit să-l pomenească de-atunci de cînd mi-a spus că domnișoarele Milvain n-or să mai dea pe la noi.

Nu-i părea rău că Marian hotărîse ca prietenele ei să nu mai vină la St. Paul's Crescent, căci în felul acesta n-avea să mai aibă mereu aceleași necazuri ; dar, pe de altă parte, dacă surorile ar fi continuat să vină pe la ei, n-ar fi bîjbîit astfel fără să știe nimic despre legăturile dintre ea și Jasper ; din ceea ce fetele ar fi discutat între ele, nevastă-sa ar fi izbutit să prindă niște crîmpeie și astfel să culeagă, cînd și cînd, unele știri. Toată luna iulie suferi mult de pe urma obișnuitelor sale crize biliare și, arțăgos, o făcu pe doamna Yule să îndure de două ori mai mult ca altă dată : supărările îndreptate împotriva ei, firește, și cele pricinuite de Marian. În august lucrurile stăteau ceva mai bine, dar la sfîrșitul vacanței Yule se arătă din nou ursuz și brutal. Diferite ghinioane în profesie — care îl avertizau, după cum înțelegea prea bine, că era din ce în ce mai greu să nu te dai bătut în fața scriitorilor tineri — îi sporeau supărarea împotriva propriei sale soarte. Tristețea pe care o aduse cu sine luna septembrie, cu vreme rece și prevestitoare de furtună, era de două ori mai jalnică în această casă așezată departe, la marginea lui Camden Town ; dar în octombrie soarele luci din nou și omul de litere păru să se potolească.

Doamna Yule și Marian tocmai începuseră să spere că această îndelungată indispoziție o să ia, fără îndoială, sfîrșit, cînd se petrecu ceva care chiar și în zilele cele mai fericite ar fi prilejuit suferință, iar în aceste împrejurări critice se dovedi o nenorocire.

Era într-o dimineață, cam pe la unsprezece. Yule se afla în biroul său ; Marian plecase la Museum, iar doamna Yule la cumpărături. Cineva bătu puternic în ușă și

servitoarea se duse să deschidă ; în fața ei se afla o femeie îmbrăcată cuviincios, care întrebă cu o voce hotărîtă dacă doamna Yule e acasă.

— Nu ? Atunci domnul Yule.

— Da, doamnă, dar mă tem că-i ocupat.

— Nu-mi pasă. Trebuie să-l văd. Spune-i că doamna Goby vrea să-l vadă numaidecît.

Servitoarea, destul de înfricoșată, transmise aceste cuvinte, fără să deschidă ușa biroului.

— Doamna Goby ? Cine-i doamna Goby ? strigă literatul minios din pricină că e întrerupt din treburile sale.

De pe coridor veni răspunsul, căci vizitatoarea se apropia și ea pe urmele slujnicei.

— Doamna Goby din Olloway Road, nevasta domnului C. O. Goby, marchitan. Vreau să vorbesc cu dumneavoastră, domnule, dacă nu vă supărați, fiindcă doamna nu-i acasă.

Minios, Yule se ridică și-o fixă pe femeia căreia slujnica îi făcuse, de voie, de nevoie, loc.

— Cu mine n-ai de ce să vorbești. Dacă dorești s-o vezi pe doamna Yule, vino altădată, cînd o să fie acasă.

— Nu, dom' Yule. Nu o să vin altădată, strigă femeia roșie la față. Mă gîndeam că de, lumea de aci o să se poarte cuviincios cu mine ; dar după cum văd că știi să te porți cu oamenii, semeni destul de bine cu rudele duminale, atîta că ești îmbrăcat mai acătării, și-aș zice că te crezi un *gentleman*. N-o să vin iarăși și o s-asculți uite-acuși ce-am eu de spus.

Trînti ușa și se proțăpi zdravăn în fața lui, gata să-l înfrunte.

— Despre ce-i vorba, întrebă scriitorul, scos din sărite și stăpînindu-se să n-o ia pe doamna Goby de umeri și s-o zvîrle afară — deși ar fi fost o ispravă cam grea.

— Cine ești dumneata ? Și de ce vii aici să te cerți ?

— Sînt nevasta prea cinstită a unui om onorabil — asta sînt, dom' Yule, da, dacă vrei să știi. Ș-am crezut în-

totdeauna că și doamna Yule tot asta era — fiindcă vine la noi în prăvălie și o cunoaștem, deși, să spun drept, nu prea știm mare lucru despre ea ; atîta știam că stă la St. Paul's Crezzent. Așa că ne-am gîndit c-o fi onorabilă, deși n-aș zice că bărbatu-său se poartă după cum îl arată ifosele. Cît despre neamurile ei din Perker Street 'Olloway, alea nu-s deloc onorabile; d-aș crede că-s rudele *dumitale* la fel ca ș-ale ei, fiindcă ai luat-o de nevastă. Și dacă-și închipuie că pot să mă facă de două parale și să-mi vorbească urît, ca niște ticăloși ce sînt, de parc-ar ști dumealor ce-ar ști...

— Despre ce vorbești, zbieră Yule, furios la culme fiindcă femeia pomenise de unele neamuri ale nevastei. Ce-am eu de-a face cu ei ?

— Ce-ai de-a face cu ei? Păi bine, eu zic că-s rudele *dumitale*, nu-i așa ? Cred că fata lor, Annie Rudd, ți-e nepoată, este ? Cel puțin, îi e nepoată nevastii *dumitale*, ceea ce-i totuna. Așa înțeleg eu de cînd mă știu treaba asta, cu toate că un domn care are atîta puzderie de cărți în jur poate să mă îndrepte dacă greșesc... Și-și roti prin cameră privirea-i batjocoritoare, dar și oarecum surprinsă.

— Ce-i cu fata aceea? Vrei să fii bună să-mi spui ce te aduce ?

— O să fiu bună. Cred că știi foarte bine c-am primit-o pe nepoata *dumitale* Annie Rudd ca slujnică în casa mea — și repetă întocmai: ca slujnică în casa mea, — și-asta fiindcă doamna Yule m-a-ntrebat, așa într-o doară, dacă nu știu un loc pentru o fată care n-a mai fost la stăpîn, da' care poți să fii sigur c-o să facă tot ce poate ca să fie pe plac unei stăpîne bune. Cred c-ai auzit și dumneata.

— Nu știu nimic. Ce treabă am eu cu slujnicele ?

— Ai sau n-ai, asta te privește, dar așa a fost. Și frumos mi-a mai plătit-o, foarte frumos, domnișoara Rudd. După ce mi-am dat atîta osteneală, ca pentru nici una din fetele pe care le-am avut v'odată ! Și-acum poftim, a fugit la ea acasă, iar cînd îi iau urma, mă văd batjocorită și terfelită

cum nimeni nu m-a mai batjocorit la viața mea. Familia Rudd! Cumsecade oameni, n-am ce zice! Doamna Rudd — asta-i soră cu doamna Yule; numai s-o vezi ce simpatică-i și ce frumos vorbește — asta daa ! Dacă ar putea să-mi iasă din gură ce-a spus... da' nu mă-njosesc eu pînă-ntr-atît. Sigur ! M-am purtat ca o bestie ; îmi bat slugile și le las să moară de foame și mă zgîrcesc la plată mai rău decît orișcare alta din Londra. Uite, asta am aflat despre mine, cînd m-am dus în Perker Street 'Olloway. Și cînd vin aici s-o întreb pe doamna Yule cu ce gînd, adicătelea, mi-a băgat pe git o asemenea podoabă, și încă din ce casă ! domnu, soțu ei, mă face cu ou și cu oțet.

Yule era palid de mînie, dar, fiindcă o disprețuia cum mai mult nu se poate pe femeia aceasta, se ferea să-și dea frîu liber.

— După cum am spus, toate acestea nu mă privesc. O s-o înștiințez pe doamna Yule că ați fost aici. Nu mai am timp de pierdut.

Doamna Goby înșiră din nou, mai pe larg și foarte amănunțit, tot păsul ei; dar cu mult înainte de a apuca să termine, Yule stătea din nou așezat la biroul său arătînd cu tot dinadinsul că nici măcar nu bagă de seamă că-i acolo.

În cele din urmă, scoasă din fire, femeia deschise violent ușa, înjură în gura mare pe coridor și ieși din casă trîntind ușa de la intrare cu un zgomot infiorător.

Nu mult după aceea, doamna Yule se întoarse. Înainte de a se dezbrăca, se duse în bucătărie cu cumpărăturile pe care le făcuse, și acolo slujnica o înștiință despre cele petrecute în lipsa ei. Era copleșită de teamă și tremura — simțea greață și sfîrșeală ca întotdeauna cînd bărbatul ei se mînia, dar gîndea că are datoria să se ducă numaidecît în camera lui de lucru. Scena ce urmă vădi brutalitate și josnicie din partea lui Yule, și spaimă cumplită din partea nevastei, care se învinovătea ea însăși, dar în cele din urmă spaima i se preschimbă în ciudă și durere, pentru că trebuia

să îndure o asemenea purtare. Cînd totul se sfîrși, Yule își luă pălăria și ieși. Nu se întoarse pentru masa de prînz, iar după-amiaza tîrziu, cînd Marian se înapoie de la Museum, el tot nu venise.

Fiindcă nu o găsi pe maică-sa în salon, Marian o strigă din capul scării ce ducea la bucătărie. Îi răspunse slujnica; spunea că doamna Yule e sus în camera ei și că nu părea să se simtă prea bine. Marian urcă numaidecît și bătu în ușa dormitorului.

Peste cîteva clipe, mama apăru cu chipul îndurerat, scăldat în lacrimi.

— Ce e, mamă? Ce s-a întîmplat?

Intrară în camera lui Marian, unde doamna Yule își descărcă sufletul.

— Nu pot să mă obișnuiesc cu asta, și pace! Taică-tău e prea aspru cu mine. Nu zic că n-am greșit și că nu s-ar fi cuvenit să știu ce-o să iasă din toate astea, dar n-ar fi putut să-mi azvîrle vorbe mai grele nici dacă i-aș fi făcut un rău cu tot dinadinsul. Toată cearta s-a luat de la Annie, fiindcă i-am găsit un loc la doamna Goby, în 'Olloway Road; și cum doamna Goby a venit aici, s-a văzut cu taică-tău și i-a spus că alde Rudd au batjocorit-o, fiindcă Annie a plecat acasă și ea a urmărit-o ca să vadă de ce-a plecat. Asta l-a miniat foc; niciodată nu l-am văzut atît de furios. Femeia aceea, doamna Goby, a dat buzna peste el, în birou, pe cînd lucra; asta s-a întîmplat azi-dimineață, în timp ce eram plecată după cumpărături. Doamna Goby mă scoate vinovată numai pe mine, fiindcă i-am recomandat o asemenea slujnică. Eu, însă, nu m-am gîndit la nimic rău; Annie mi-a făgăduit cîstit că o să se poarte bine și că n-o să-mi facă niciodată necazuri; părea că mi-e recunoscătoare, fiindcă acasă nu era fericită. Și acum, toată tevatura e numai din pricina ei. N-ar fi trebuit să mă apuc de treburi ca astea, fără să stau mai întîi de vorbă cu taică-tău, dar știi cît mă tem să scot o vorbă despre oamenii ăștia în fața lui. Iar soră-mea mi-a spus de-atîtea ori că ar trebui să-mi

fie rușine de mine însămi, fiindcă n-o ajut niciodată, nici pe ea, nici pe copiii ei; crede că dacă-aș vrea aș putea să le fiu de mare sprijin. Și-acum, cînd am încercat să le fac și eu un bine, uite ce-a ieșit.

Marian asculta și, fără să-și dea seama de ce, se simțea nefericită. Mila și înțelegerea ei se îndreptau însă fără șovăire spre maică-sa; după cîte pricepuse din povestirea dezlinată a doamnei Yule, nimic nu îndreptătea minia necruțătoare a tatălui ei, deși se putea prea bine ca întîmplarea din dimineața aceea să scoată la iveală cusururile lui cele mai rele.

— Unde e? În birou? întrebă Marian.

— Nu; a plecat la douăsprezece și de-atunci nu s-a mai întors. Nu mai pot să rabd, Marian. Zice că eu sînt o pacoste pe capul lui, da, așa a zis. Știu că n-ar trebui să-ți spun, da' nu pot să mai înghit atîtea. Am încercat întruna să fac cum e mai bine, dar mi-e din zi în zi mai greu. Dacă n-aș fi eu, n-ar trînti și n-ar bufni așa niciodată; cum mă vede, se și înfurie. Zice că l-am ținut în loc toată viața. Poate că așa și este; m-am gîndit de multe ori la asta. Dar nu rabd să mi-o spună pe șleau și să o citesc pe fața lui de fiecă dată cînd se uită la mine. O să trebuiască să mă descurc. Ar fi bucuros dacă nu i-aș mai sta în cale.

— Tata n-are nici un drept să te facă să fii atît de nefericită. Nu văd cu ce ești vinovată. Cred că era de datoria dumitale să încerci s-o ajuți pe Annie și dacă lucrurile au ieșit prost, n-ai ce-i face. N-ar trebui să te gîndești prea mult la ce spune tata cînd se-nfurie; cred că nici el nu prea știe ce vorbe-i scapă atunci. Nu mai pune atît la inimă, mamă.

— Am făcut tot ce-am putut, Marian, îngăimă printre suspine biata femeie, care simțea că pînă și înțelegerea propriului ei copil nu era deplină, deoarece cultura și delicatețea lui Marian le făceau prea deosebite una de alta.

— M-am gândit întotdeauna că nu e bine să-ți vorbesc despre asemenea lucruri, dar astăzi a fost tare aspru cu mine.

— Cred că ar fi trebuit să știu ce se întâmplă. Lucrurile nu pot merge mai departe tot așa ; în privința asta sînt de aceeași părere cu dumneata. Am să-i spun că prin felul cum se poartă ne-a făcut viața o povară.

— O, să nu-i spui, Marian, pentru nimic în lume. N-aș vrea să vă luați unul de altul. Din tot ce-am făcut pînă acum, asta ar fi cel mai rău. Mai degrabă plec și muncesc ca să-mi cîștig o pîine, decît să dau loc la neînțelegeri între tine și el.

— Nu dumneata dai loc la neînțelegeri ; el le pricinuieste ; n-am dreptul să stau deoparte și să văd cum suferi fiindcă lui îi sare atît de ușor țandăra.

Pe măsură ce discutau, Marian era tot mai hotărîtă să înfrunte tiranica proastă dispoziție a tatălui și, într-un fel sau altul, să schimbe această situație insuportabilă. Se dovedise slabă fiindcă tăcuse atîta vreme ; la vîrsta ei era o datorie, ca oricare alta, să ia apărarea mamei, atunci cînd vedea că suferă o nedreptate strigătoare la cer. Purtarea tatălui ei era nedemnă de un om care gîndește și trebuia făcut să simtă asta.

Yule nu se întoarse. Întîrziară cu cina o jumătate de oră, pînă ce Marian spuse că nu voia să mai aștepte. Mama și fiica se așezară cu tristețe la masă și după aceea merseră împreună în salon. La ora opt auziră cum se deschide ușa de la intrare și pașii lui Yule răsunară pe coridor. Marian se sculă.

— Nu-i spune nimic pînă mîine dimineată, șopti mama, apucînd brațul fetei. Lasă pe mîine, Marian.

— *Trebuie* să-i spun. Nu putem trăi sub teroare.

Ajunse în fața biroului în clipa cînd tatăl închidea ușa în urma lui. Cînd o văzu intrînd, Yule își aținti asupra ei ochii injectați ; pe față i se citea rușine, dar și o minie ursuză.

— Vrei să-mi spui și mie ce te-a supărat, tată ?
întrebă Marian ; vocea ei trăda suferință și neliniște, dar
în același timp arăta că luase o hotărîre de neclintit.

— Nu sînt deloc dispus să discut asupra acestui subiect,
răspunse cu acea emfază supărătoare care arăta că e
într-una din clipele lui cele mai proaste. Dar dacă ții
neapărat să afli, ai face bine să te adresezi doamnei
Goby, sau așa ceva — din Holloway Road. Și cu asta
am terminat.

— A fost un mare ghinion că femeia a venit aici
și te-a supărat cu asemenea lucruri. Dar nu văd ce vină
are mama. Nu cred că ar trebui să fii furios pe ea. Numai
cu prețul unei sfortări îngrozitoare izbutise să-i spună
tatălui aceste cuvinte. Cînd se întoarse privind-o crunt,
se dădu îndărăt și simți că nu mai are putere să se țină
pe picioare.

— Nu vezi ce vină are ea ? Oare nu cu totul împotriva
voinței mele întreține legături cu oamenii aceia josnici ?
De ce trebuie să fiu deranjat și insultat chiar în propriul
meu birou, fiindcă ea are poftă să bage în slujbă la niște
femei vulgare fete cu purtări urîte ?

— Nu cred că despre Annie Rudd se poate spune că
e o fată cu purtări urîte și era foarte firesc ca mama să
încerce să facă ceva pentru ea. Adevărul este că n-ai
oprit-o niciodată să-și vadă rudele.

— I-am dat de o mie de ori a înțelege că sînt cu totul
împotriva unor astfel de legături. Știa cum nu se poate
mai bine că fata asta are toate șansele s-o facă de rîs.
Dacă mi-ar fi cerut părerea, aș fi interzis pe loc așa ceva ;
de lucrul acesta își dădea ea singură seama. Mi l-a ascuns,
fiindcă știa că o să-mi pricinuiască o neplăcere. N-am de
gînd să mă las tîrit într-o asemenea afacere murdară ; nu
vreau ca numele meu să fie amintit în legătură cu astfel
de treburi. Dacă sînt furios, de vină e numai maică-ta.

— Furia dumitale întrece orice măsură. Mama a comis — în cel mai rău caz — o imprudență, deși avea un motiv temeinic. E o cruzime s-o faci să sufere în felul acesta.

Marian se pregătea să reziste. Se aprinse ; mintea și inima îi erau din nou muncite de acele simțăminte care cîndva o aduseseră la un pas de a se certa cu tatăl ei.

— Nu ești în măsură să judeci felul în care mă port eu, răspunse Yule, aspru.

— Sînt silită să vorbesc. Nu putem să mai trăim în felul acesta, tată. Luni întregi la noi în casă am dus-o ca vai de lume, fiindcă ești mereu prost-dispus. Mama și cu mine trebuie să ne apărăm ; nu mai putem să îndurăm. Îți dai desigur seama că e ridicol ca ceea ce s-a întîmplat azi-dimineață să-ți servească drept scuză pentru ca să-ți ieși astfel din fire. Cum aș putea să nu judec felul în care te porți ? De vreme ce mama a ajuns pînă acolo încît spune că mai degrabă pleacă de-acasă și nu-i mai trebuie nimic, decît să-și îndure mai departe starea ei nenorocită, ar fi o greșeală din partea mea dacă aș tăcea. De ce ești atît de crud ? Cu ce te-a nemulțumit mama vreodată atît de rău ?

— Refuz să discut cu tine asemenea fapte.

— Atunci ești foarte nedrept. Nu mai sînt copil și nu vād cu ce greșesc dacă te întreb de ce casa noastră se transformă într-un infern, în loc să arate așa cum trebuie să arate un cămin ?

— Ba dovedești că ești un copil dacă ceri să ți se lămurească lucruri care ar trebui să fie limpezi pentru tine.

— Vrei să spui că mama e vinovată pentru tot ce se întîmplă ?

— Nu e un subiect care se cuvine să fie discutat între tată și fiică. Dacă nu ești în stare să-ți dai seama că e nepotrivit, te rog fii atît de bună și du-te să te mai gîndești, iar pe mine lasă-mă să-mi vād de treburile mele.

Marian tăcu. Știa însă că reproșul acesta nu era decît un fel laș de a ocoli răspunsul ; vedea că taică-su nu putea

s-o privească drept în ochi, și fiindcă își dădea seama că-i e rușine, se simți îndemnată să spună tot ce avea de spus.

— Atunci n-o să mai vorbesc despre mama, ci doar despre mine. Sufăr din cale-afară din cauză că ești aspru ; îmi ceri să îndur prea mult.

— Adică-ți cer să lucrezi prea mult ? și o privi de parcă ar fi fost un secretar nesupus.

— Nu. Vreau să spun că-mi creezi condiții de lucru prea grele. Mi-e neconținut teamă că te înfurii.

— Serios ? Când te-am bătut, sau când te-am amenințat ultima oară ?

— De multe ori mă gîndesc că dacă m-ai amenința sau dacă m-ai bate, mi-ar fi mai ușor să rabd, decît să te văd tot timpul posomorît și să mi se pară că ești gata să te înfurii și să-ți ieși din fire.

— Îți sînt foarte îndatorat pentru analiza critică pe care o faci asupra temperamentului și deprinderilor mele, dar din nefericire sînt prea bătrîn ca să mă schimb. Viața m-a făcut așa cum sînt și credeam că știi destule despre trecutul meu, încît să-mi scuzi lipsa de voioșie.

Ironia acestei fraze alcătuită cu grijă vădea compasiune pentru propria-i persoană. Vocea îi șovăia în timp ce rostea ultimele cuvinte și trupu-i țeapăn se înfioră în chip vădit.

— Nu la lipsă de voioșie mă gîndeam, tată. Asta nu m-ar fi făcut niciodată să-ți vorbesc astfel.

— Dacă ții să recunosc că sînt nervos din fire sau, mai precis, supărăcios, nu spun nu. Mă învinuiești pe drept. Dar în ce împrejurări a fost distrusă firea mea de la început ? Vii aici și mă acuzi că nu fac nimic bun ; nu pricep ce vrei de la mine, ce-ai dori să spun sau să fac. O să te rog să vorbești clar. Înțelegi prin asta că ar trebui să mă îngrijesc ca tu și mama ta să puteți trăi într-altă parte, nu sub același acoperiș cu mine ? N-am venituri mari, după cum cred că știi prea bine, dar, firește, dacă lucrul acesta se cere cu toată seriozitatea,

trebuie să fac tot ce-mi stă în putință ca să vă îndeplinesc dorința.

— Mă supără grozav că asta a fost tot ce-ai înțeles.

— Regret ! Credeam că eram obișnuiți să ne înțelegem unul pe altul, dar asta se întâmpla înainte de-a fi căzut sub influența unor străini.

Starea lui sufletească îl făcea îndărătnic, rău și capricios ; era gata să dea glas oricărui gând în stare să încâlcească itele pentru a abate discuția.

— Nu sufăr vreo influență care să-ți fie potrivnică, răspunse Marian.

— Așa crezi tu ; dar în lucruri de felul acesta e foarte ușor să te înșeli.

— Știu, firește, la ce te gîndești și pot să te încredințez că nu mă înșel.

Yule o străfulgeră cu o privire ce-o scruta pînă-n adîncul sufletului.

— Tăgăduiești că ești prietenă cu o persoană care s-ar bucura oricînd dacă ar putea să-mi facă un rău ?

— Nu sînt prietenă cu vreo persoană de felul acesta. Vrei să spui la cine te gîndești ?

— N-are rost. Nu doresc deloc să discut despre un lucru care ne-ar face să ne certăm fără nici un folos.

— Poate fiindcă nu discutăm niciodată despre lucrul acesta sîntem atît de departe de-a ne înțelege unul pe altul. Dacă socoți că domnul Milvain îți este dușman și că s-ar bucura să-ți facă un rău te înșeli amarnic.

— Cînd văd că un om are legături strînse cu cel mai mare dușman al meu și caută protecția și favorurile acestuia, sînt îndreptățit să cred că e dispus ca la momentul potrivit să-mi facă un rău. Nu trebuie să cunoști prea profund firea omenească pentru a fi încredințat de asta.

— Dar îl cunosc pe domnul Milvain.

— Îl cunoști ?

— Mult mai bine decît poți să-l cunoști dumneata, sînt sigură. Tragi concluzii pornind de la niște principii

generale ; eu, însă, știu că nu-și găsesc aplicare în cazul de față.

— Nu mă îndoiesc că într-adevăr crezi ceea ce spui. Ți repet că o asemenea discuție nu poate să ducă la nimic.

— Ceva trebuie totuși să-ți spun. Nu domnul Milvain e autorul recenziei din *The Current*, așa cum bănuiai dumneata. M-a asigurat personal că nu el a scris-o, că n-are nimic de-a face cu articolul.

Yule o privi pieziș ; pe fața lui se vedea că e gata s-o asculte cu toată grija ; totuși în clipa următoare zîmbi ironic :

— Iar pentru tine cuvîntul acestui domn are, fără îndoială, mare greutate.

— Ce vrei să spui cu asta, tată ? izbucni Marian și în ochii ei scăpără brusc un fulger prevestitor de furtună. Crezi că domnul Milvain m-a mințit ?

— N-aș spune că e imposibil, răspunse tatăl pe același ton.

— Dar cu ce drept îl insulti atît de grosolan ?

— Am tot dreptul, dragă copilă, să-mi spun părerea despre el sau despre oricine altul, cu condiția să fie sinceră. Te rog să nu-ți iei o poză teatrală și să nu te exprimi ca pe scenă. Ai insistat să vorbesc deschis și am vorbit așa cum mi-ai cerut. Te-am prevenit că probabil nu ne vom înțelege asupra acestui subiect.

— Disputele literare te-au făcut să nu mai fii în stare să judeci cinstit lucruri de felul acesta. Ce n-aș da ca, de acum încolo, să nu am niciodată de-a face cu profesia asta odioasă care otrăvește sufletul omului.

— Crede-mă, fetițo, spuse tăios tatăl, mai simplu ar fi să stai departe de oameni care în profesie dovedesc un egoism de neîngăduit, care nu caută decît să parvină și se folosesc de legăturile lor — *de orice fel de legături* — doar ca să-și asigure interesele proprii.

Și o fixă cu o privire plină de înțeles. Marian, care în tot timpul discuției rămăsese în picioare, ca și el, dealtfel, își aținti privirea în pământ și căzu pe gânduri.

— Îți spun lucrurile acestea fiindcă sînt adînc convins de adevărul lor și — oricît de puțin mă crezi în stare de un asemenea motiv — fiindcă vreau să te feresc de primejdiile ce te pîndesc datorită lipsei tale de experiență. Poate e bine că mi-ai dat prilejul să-ți vorbesc...

În ușa apartamentului răsunară două bătăi identice, care îndeobște anunță că poștașul aduce o telegramă. Yule tăcu și rămase în așteptare. Pe coridor se auzi servitoarea care se ducea să deschidă ; apoi se întoarse și se îndreptă spre ușa biroului. Da, era o telegramă. Asemenea mesageri soseau rar la ei în casă ; Yule rupse plicul, și rămase cu privirea pironită asupra fișiei de hîrtie pînă cînd slujnica întrebă dacă e vreun răspuns, pentru ca băiatul să-l ia cu el.

— Nici un răspuns.

Mototoli încet plicul și făcu cîțiva pași ca să-l arunce în coș. Telegrama o puse pe birou. Marian rămăsese tot timpul cu capul plecat ; de astă dată, taică-său privea necăjit și medita.

— Nu știu dacă folosește la ceva să reluăm discuția. Avea cu totul alt glas decît înainte, ca și cum între timp se petrecuse ceva de mai mare însemnătate și care acum îl absorbea și aproape că-l făcea să nu-i mai pese de neînțelegerea lor din trecut. Dar, firește, sînt gata să ascult orice dacă mai dorești să-mi spui ceva.

Marian nu mai simțea aceeași dorință nestăvilită de a-i vorbi. Nu-și putea aduna gîndurile și era abătută.

— Tot ce-aș vrea să-ți cer este să încerci să faci în așa fel încît viața să nu mai fie pentru noi o asemenea povară.

— Mîine dimineată o să plec din oraș pentru cîteva zile ; nu mă îndoiesc că asta o să fie pe placul vostru.

Fără să vrea, Marian se uită spre telegramă.

— În ce privește lucrul tău în timpul cît eu voi fi plecat, vei face după cum crezi de cuviință, urmă el ; vorbea dur, și totuși în vocea lui se simțea un tremur, o tulburare, care o făcea să fie alta decît cea de pînă atunci. De cîtva timp mi-am dat seama că mă ajuți cu mai puțină bunăvoință ca în trecut, și acum, cînd tu însăși ai recunoscut deschis că așa stau lucrurile, firește, mi-e foarte puțin plăcut să-ți cer să lucrezi pentru mine. Las asta pe seama ta ; faci cum te-ndeamnă inima.

O jigneă, dar nu era brutal ; din clipa cînd începuse să vorbească și pînă sfîrșise ce-avea de spus, se îmblînzise ; era mișcat și mulțumit de propria lui emoție.

— Nu pot să spun că lucrez cu aceeași plăcere cu care aș lucra dacă ai fi mai blind.

— Îmi pare rău. Poate că trebuia să-mi dau silința să sufăr fără să se vadă.

— Vorbești despre suferința fizică ?

— Fizică și psihică. Dar asta n-are nici o legătură cu tine. În timpul cît voi fi plecat am să mă gîndesc la reproșul pe care mi l-ai făcut. Știu că într-o anumită măsură l-am și meritat. Dacă va fi cu puțință, în viitor ai să ai mai puțin de ce te plinge.

Își aruncă ochii prin cameră, și în cele din urmă se așează ; privirea-i era pironită undeva, dar nu asupra lui Marian.

— Presupun că ai mîncat ? întrebă Marian, după ce privi o clipă fața lui obosită și palidă.

— O, am luat ceva. Nu contează.

S-ar fi zis că tonul acesta chinuit îi făcea o plăcere deosebită în clipa de față. În același timp era tot mai absorbit de gînduri.

— Să-ți trimit ceva sus, tată ?

— Să-mi trimiți ?... A nu, nu ; nicidecum.

Se sculă din nou plin de nerăbdare, apoi se apropie de birou și puse o mînă pe telegramă. Marian observă

mișcarea și-i scrută fața ; pe chipul său se citea același neastîmpăr.

— Mai ai ceva de spus ? Se întoarse brusc spre ea.

— Îmi dau seama că nu am izbutit să te fac să mă înțelegi, dar nu mai am nimic de adăugat, îi răspunse Marian.

— Te înțeleg foarte bine, chiar prea bine. Și e firesc să nu ai încredere în mine, după cum presupun. Tu ești tînără, eu sînt bătrîn. Ești încă plină de speranțe, iar eu am fost dezamăgit și înfrînt de atîtea ori, încît *nu mai îndrăznesc* să-mi îngădui o rază de speranță. Judecă-mă ; judecă-mă oricît de necruțător ! Viața mea a fost o lungă și amarnică luptă și dacă astăzi... Lăasă fraza neterminată și începu alta : Spuneam că n-am cunoscut decît partea aspră a vieții ; nu e de mirare că m-am asprit eu însumi. Părăsește-mă ; urmează-ți propria ta cale, așa cum fac întotdeauna tinerii. Dar nu uita avertismentul meu. Aminteste-ți că ți-am atras atenția.

Vorbea cuprins de-o neliniște bruscă, bizară. Brațul cu care se proptise de masă îi tremura strașnic. Tăcu o clipă, apoi urmă cu voce groasă :

— Lasă-mă singur. Mai vorbim dimineată.

Tulburată, fără să-și dea seama de ce, Marian se supuse numaidecît și se duse în salon, unde se afla mama ei. Cînd o văzu intrînd, doamna Yule își aținti asupra ei o privire îngrijorată.

— Nu te teme, rosti cu greu Marian. Cred că lucrurile or să se îndrepte.

— A venit o telegramă ? întrebă mama după o clipă de tăcere.

— Da. Nu știu de unde. Dar tata spune că va trebui să plece cîteva zile din oraș.

Se priviră una pe alta.

— Poate că unchiul tău e rău bolnav, spuse mama cu voce scăzută.

— Poate.

Urmă o seară îngrozitoare. Obosită din pricina emoțiilor prin care trecuse, Marian se culcă devreme ; chiar și dimineța dormi mai târziu ca de obicei și cînd coborî îl găsi pe tatăl ei gata așezat la micul dejun. Nu se salutară și nu schimbă o vorbă în timpul mesei.

Marian își dădea seama că mama îi tot arunca mereu o privire gravă ; se simțea însă bolnavă și abătută și nu putea să-și adune gîndurile. În timp ce se ridica de la masă, tatăl îi spuse :

— Vreau să stăm o clipă de vorbă. Sînt în birou.

Marian îl urmă numaidecît. O privi cu răceală și-i spuse pe un ton reținut :

— Telegrama de aseară mă anunța că unchiul tău a murit.

— A murit ?

— A murit de apoplexie, la o întrunire din Wattleborough. Plec acolo în dimineța asta și rămîn, firește, pînă după înmormîntare. Nu vād de ce ar trebui să mergi și tu, în afară de cazul cînd dorești să vii.

— Nu. Fac cum vrei dumneata.

— Cred că ar fi bine să nu te duci la bibliotecă în timp ce eu voi fi plecat. Lucrezi ce crezi de cuviință.

— O să continui să lucrez la notele lui Harrington.

— Cum vrei. Nu știu ce fel de doliu s-ar cuveni să porți tu ; în privința asta ar trebui să te sfătuiești cu mama. Asta-i tot ce vroiam să-ți spun.

Din tonul său reieșea că vrea s-o vadă plecată. Marian se lupta cu ea însăși, dar nu găsea nici un răspuns la frazele lui reci. Iar o oră-două mai târziu, Yule plecă fără să-și ia rămas-bun.

La scurt timp după plecarea lui, răsună o bătaie puternică în ușă ; se anunța doamna Goby. În timpul convorbirii care avu loc, Marian îi ajută mamei ei să reziste puternicului atac dezlănțuit de nevasta marchitanului. Mai bine de două ore, doamna Goby își arată tot păsul : se plînge de slujnica fugară, de doamna Yule, și de domnul

Yule ; și cum, în tot acest timp, nimeni n-o contrazise, n-avu prilej să se supere ; putu deci să se potolească pînă ce se răcori și ajunsese să vorbească firesc, iar cînd ieși din casă își luă un aer ofensat, dar demn, lucru care socotea că o răsplătește oarecum pentru nedreptatea suferită cu o zi înainte.

Ca urmare a acestei încurcături, mama și fiica trebuiră să amîne discuția despre moartea lui John Yule pînă tîrziu, în cursul după-amiezii.

Marian lucra în birou, sau mai degrabă se străduia să lucreze, căci minute în șir nu izbutea să-și adune gîndurile. Doamna Yule intră și mai sfioasă ca de obicei :

— Gata pe ziua de azi, iubit ?

— Cred că deocamdată e destul.

Puse jos condeiul și se sprijini de speteaza scaunului.

— Marian, crezi că taică-tu o să se îmbogățească ?

— Nu știu, 'mamă. Presupun că în curînd o să aflăm.

Era visătoare. Avea impresia că vorbește despre ceva care n-o privește aproape deloc, despre posibilități vagi, ce nu schimbau felul ei de a gîndi.

— Dacă asta o să se întîmple, urmă doamna Yule, cu o notă gravă de deznădejde în glas, nu știu ce-o să mă fac.

Marian o privi întrebător.

— Nu pot să-mi doresc să nu se întîmple, urmă mama ; asta de dragul lui și-al tău. Da' nu știu ce-o să mă fac eu. O să socotească că-i stau și mai rău în cale. O să vrea să aibă o casă mare și să trăiască altfel decît pînă acum. Și atunci eu cum o să mă descurc ? N-aș putea să mă arăt nimănui ; chiar și ție ți-ar fi rușine cu mine.

— Nu spune asta, mamă ! Ți-am dat eu vreodată prilejul să te gîndești la așa ceva ?

— Nu, draga mea ; niciodată. Dar ar fi firesc. Nu pot să trăiesc viața aceea care ți se potrivește ție. N-aș fi decît o piedică și-o rușine în calea ta și a lui taică-tu.

— Pentru mine n-ai să ajungi vreodată o piedică, nici o rușine ; despre asta fii foarte sigură. Cît despre tata,

dacă ar ajunge bogat, ar deveni un om mult mai cumsecade, mult mai bun. Sărăcia l-a făcut mai rău decât e de felul lui ; așa se întâmplă aproape întotdeauna. Uneori și banii strică ; dar cred că niciodată n-au dăunat unui om cu suflet bun și o minte viguroasă. Tata e din fire un om plin de căldură ; averea ar scoate la iveală trăsăturile lui cele mai bune. Ar fi iarăși larg la suflet, lucru pe care aproape că l-a uitat, în mijlocul atîtor dezamăgiri și tot războindu-se într-una. Să nu te temi de această schimbare ; speră să fie așa.

Doamna Yule oftă neliniștită și citeva clipe cumpăni îngrijorată.

— Nu mă gîndeam atît la mine, spuse în cele din urmă. Dar aş fi o piedică în calea lui taică-tu. Din cauza mea n-ar putea să facă ce-ar vrea el cu banii. Și-ar spune întruna că dacă n-aş fi eu, ar fi mult mai bine pentru el, și pentru tine la fel.

— Amintește-ți, răspunse Marian, că tata are o vîrstă cînd nu prea ai poftă de schimbări atît de mari. Sînt sigură că viața lui personală nu ar fi cu mult deosebită de ceea ce este acum ; ar prefera să-și întrebuințeze banii pentru editarea unui ziar sau a unei reviste. Știu că la asta s-ar gîndi în primul rînd. Și ce-ar fi dacă ar veni mai multă lume în casă ? Nu-i același lucru cu a-și dori vizite din lumea mare. Ar fi oameni de litere, și nu înțeleg de ce n-ai vrea să te vadă.

— Din pricina mea n-a putut niciodată să aibă mulți prieteni.

— Aici te-nșeli foarte tare. Dacă tata a spus vreodată asta, la minie, știa el însuși că nu-i adevărat. Cauza a fost în primul rînd sărăcia. Ca să primești prieteni, trebuie să cheltuiești bani. Nu-ți face asemenea griji, mamă. Dacă o să fim bogați, cu atît mai bine pentru noi toți.

Marian avea interes să se convingă pe ea însăși că așa stăteau lucrurile. Dar în adîncul inimii se temea de urmă-

rile pe care bogăția le va avea asupra tatălui ei ; și totuși, nu îndrăznea să privească ceea ce viitorul putea aduce rău. Căci se bizuia nespuse de mult pe nădejdea că anumite influențe binefăcătoare vor trezi din nou la viață sentimentele generoase din inima tatălui.

Numai după ce stătu de vorbă cu maică-sa începu să mediteze la toate urmările pe care le putea avea moartea unchiului ei. Până acum fusese prea tulburată, pentru ca mintea să i se pătrundă de adevărul celor petrecute, deși se gândise adesea la lucrul acesta, pe care îl vedea totuși ca pe ceva foarte îndepărtat încă și cu urmări foarte nesigure. Poate că din clipa aceasta, deși n-avea cum să știe, în viața ei începea să se petreacă o schimbare cât se poate de însemnată.

Poate că nici nu mai era nevoie să trudească la „articolul” pe care-l avea în lucru.

Nu presupunea că ea însăși va trage nemijlocit foloase de pe urma testamentului lui John Yule. Nu era sigur nici măcar că tatăl ei se va bucura de anumite înlesniri, deoarece între el și fratele său nu existaseră niciodată legături prietenești. Dar se părea că avea să moștenească destui bani, ca să nu mai fie mereu nevoit să se trudească scriind pentru periodice. El însuși se aștepta la asta. Ce altceva puteau să însemne acele cuvinte prin care (chiar înainte de sosirea telegramei) o prevenise că anumiți inși se folosesc de legăturile lor doar ca să-și asigure interesele proprii. Aceasta lămurea dintr-o dată ce gândea tatăl ei despre Jasper Milvain. Era limpede : avea convingerea că Jasper vedea în ea o persoană care, mai devreme sau mai târziu, era cu putință să moștenească bani. Această bănuială îi învenina gândurile : fără îndoială, tocmai fiindcă gândea astfel, prejudecata să împotriva tânărului, izvorită dintr-o antipatie literară, devenea și mai puternică.

Exista oare un strop de adevăr în această bănuială ? Nu se dădea în lături să recunoască că Jasper fusese din

capul locului foarte sincer cu ea ; îi repetase adesea că în momentul de față banii sînt lucrul care-i lipsește cel mai mult. Iar dacă tatăl ei o să moștenească bunuri considerabile, oare asta o să-l îndemne pe Jasper să mărturisească că ceea ce simte pentru ea e mai mult decît o simplă prietenie ? Întrezărea că lucrul acesta ar fi cu putință, și totuși dragostea ei nu șovăi o clipă. Era clar că Jasper nu putea să se gîndească la căsătorie pînă cînd nu va avea o situație mult mai bună și un alt viitor. De fapt, surorile lui nu se bizuiau pe nimeni altul, în afară de el. Ar fi o nebunie să dai îndărăt, dacă împrejurările l-ar face să mărturisească ceea ce pînă acum a ascuns atît de prost. Era convinsă că ținea la ea de dragul ei înseși ; și dacă piedica ce-i desparte ar putea fi îndepărtată — nu interesează prin ce mijloace ?

Oare o să vrea să-l părăsească pe Clement Fadge și să treacă de partea tatălui ei ? Asta în cazul cînd Yule ar fi în măsură să-și înființeze propria sa revistă.

Dacă ar fi citit, sau dacă ar fi auzit despre o fată care s-a arătat atît de îngăduitoare, Marian ar fi întors fața, jignită în delicatețea ei. Dar acum, cînd era vorba de ea însăși, își îngăduia în cea mai largă măsură să dea dovadă de acel simț practic care pătrunde gîndurile femeii, chiar în toiul unei pasiuni. Multe femei sînt dezgustate cînd au prilejul să vadă un plan josnic, pus la cale cu sînge rece și fără sfială, dar cînd le îndeamnă inima, aceleași femei sînt în stare să treacă la fel de bine peste ceea ce le cere cu toată severitatea propriul lor simț al onoarei.

Marian îi scrisese Dorei Milvain și-i povestea cele întîmplate. Dar evită să-și viziteze prietenile. Neliniștea ei sporea noapte de noapte, și în fiecare dimineață se simțea mai puțin în stare să se apuce de treabă. Se închidea în birou doar ca să fie singură cu gîndurile ei ; măsura camera în sus și-n jos, stătea ore în șir visînd. De la tatăl ei nu sosea nici o veste. Mama ei suferea cumplit din pricina nesiguranței și adesea ochii îi erau înroșiți de

plîns. Absorbită de propriile ei speranțe și temeri și tot mai hărțuită clipă de clipă, Marian nu era în stare să joace rolul unei ființe care insuflă curaj.

Ca niciodată, era preocupată numai de propriile ei treburi.

Yule se întoarce fără să dea de știre. După ce fusese plecat cinci zile, intră în casă la începutul după-amiezei, își lăasă valiza pe coridor și urcă. Marian, care ieșise din birou, avu timp să-l vadă în capul primului rînd de scări. În aceeași clipă, doamna Yule ieșea din bucătărie :

— A venit tata ?

— Da, e sus.

— A spus ceva ?

Marian clătină din cap. Priviră valiza, apoi se duseră în salon și așteptară tăcute mai bine de un sfert de oră. Pe scară se auzeau pașii lui Yule... ; coborî încet, se opri pe coridor și apoi intră în salon ; avea aceeași figură gravă și nepăsătoare, ca întotdeauna.

Capitolul 22

MOȘTENIREA

În fiecare zi Jasper venea să le întrebe pe surorile sale dacă aveau vești de la Wattleborough, sau dacă mai știau ceva despre Marian Yule. Nu se arăta nerăbdător, vorbea ca și cum lucrul nu l-ar fi interesat ; totuși, venea zilnic.

Într-o după-amiază, o găsi pe Dora care lucra singură. I se spuse că Maud lua masa de prînz la doamna Lane.

— Iarăși ? S-a împrietenit grozav cu oamenii ăștia. Și pe tine de ce nu te-au invitat ?

— Maud le-a spus că n-am poftă să ies.

— Toate bune și frumoase, dar nu trebuie să-și neglijeze lucrul. A scris ceva aseară sau azi-dimineață ?

Dora își înfipse dinții în capătul creionului și clătină din cap.

— De ce ?

— Invitația a sosit în jurul orei cinci și părea c-o tulbură.

— Exact. De asta mă tem. Nu-i genul de fată care se ține de lucru dacă lumea începe să o invite. Ți spun însă că trebuie să-i vorbești serios. E nevoită să-și câștige existența, doar știi. Ceea ce-i mai rău e faptul că doamna Lane și cei din anturajul ei probabil că nu-i pot fi de folos ; or s-o facă să-și piardă vremea și să fie nemulțumită de soarta ei.

Sora hașură cu mîgală un mic desen pe un petic de hîrtie. Buzele-i erau strînse și fruntea încrêțită. În cele din urmă rupse tăcerea și spuse :

— Marian n-a fost încă pe-aici.

Jasper părea că nu dă atenție vorbelor ei ; își ridică privirea spre el și văzu că e cufundat în gînduri.

— Ai fost aseară acolo unde spuneai că te duci ? întrebă ea.

— Da. *À propos*, era și domnișoara Rupert.

Jasper vorbea ca și cum surorii lui numele i-ar fi fost cunoscut, dar Dora părea încurcată.

— Cine e domnișoara Rupert ?

— Nu ți-am vorbit despre ea ? Credeam că da. Am întîlnit-o prima oară la Barlow, imediat după ce ne-am întors de la mare. Destul de interesantă. E fiica lui Manton Rupert, agentul de publicitate. Vreau să mă invite la ei acasă ; pot fi utili, știi doar.

— Dar un agent de publicitate e oare un *gentleman* ? Jasper rîse.

— Ți-l imaginezi ca pe un om care lipește afișe ? În orice caz, e putred de bogat și are o casă splendidă la

Chislehurst. Fata se plimbă cu mama vitregă. Spun fată, dar trebuie să aibă aproape treizeci de ani, iar doamna Rupert arată doar cu doi sau trei ani mai în vîrstă. Aseară am stat mult de vorbă cu ea. Îmi spunea că săptămîna viitoare va sta la familia Barlow, așa că într-o după-amiază o să mă reped la Wimbledon.

Dora îl iscodi cu privirea.

— Numai ca s-o vezi pe domnișoara Rupert ? îl întrebă uitîndu-i-se în ochi.

— Desigur. De ce nu ?

— O, exclamă sora, ca și cum lucrul acesta n-o privea pe ea.

— Nu e tocmai frumoasă, urmă Jasper visător, aruncînd o privire rapidă spre ascultătoarea sa, dar e îndeajuns de intelectuală. Cîntă foarte bine la pian și are o voce frumoasă de contralto. A cîntat bucata aceea nouă a lui Tosti — cum ți spune ? Cînd am văzut-o prima oară, mi-am zis că e cam masculină, dar impresia aceasta dispare cînd o cunoști mai bine. Cred că s-a atașat oarecum de mine.

— Dar..., începu Dora, după o clipă de tăcere.

— Dar ce ? țină să afle fratele, căruia întrebarea ei părea să-i trezească interesul.

— Nu te înțeleg prea bine.

— În general, sau în legătură cu o anumită situație ?

— Cu ce drept te duci pretutindeni, anume ca s-o vezi pe această domnișoară Rupert ?

— Cu ce drept ? Jasper rîse. Sint un tînr care trebuie să răzbată. Nu pot să-mi permit să scap un prilej. Dacă domnișoara Rupert are bunătatea să mă ia în seamă, eu n-am nimic împotrivă. E destul de mare ca să-și aleagă singură prietenii.

— O, așadar, o consideri doar prietenă ?

— Voi vedea cum se vor desfășura lucrurile.

— Dar, spune-mi te rog, te consideri cu desăvîrșire liber ? întrebă Dora, oarecum indignată.

— De ce nu ?

— Dacă așa stau lucrurile, sînt de părere că te-ai purtat foarte bizar.

Jasper își dădu seama că e pe deplin convinsă de ceea ce spune. Se lovea cu palma peste ceafă și zîmbea întors spre perete.

— Te gîndești la Marian ?

— Firește că da.

— Dar Marian mă înțelege perfect. N-am încercat nici o clipă s-o fac să creadă că..., ei bine, ca să spun lucrurilor pe nume, n-am încercat s-o fac să creadă că o iubesc. De fiecare dată cînd am stat de vorbă, n-am urmărit decît să-i dau prilejul să-mi cunoască caracterul și să-i lămuresc situația mea. Nu are nici o scuză dacă mă înțelege greșit. Și sînt sigur că nu face o asemenea greșeală.

— Foarte bine, dacă ești mulțumit de tine însuși...

— Ei bine, Dora, despre ce e vorba ? Firește, ești prietena lui Marian. Nu-ți cer să discuți despre ea. Dar lasă-mă să mă explic. Am condus-o uneori pe Marian o parte din drumul ei spre casă, atunci cînd se întîmpla să plecăm amîndoi de-aici în același timp ; în tot ce-am discutat în asemenea împrejurări nu se afla absolut nimic pe care să nu-l poată asculta oricine. Sîntem intelectuali și unul și altul, și vorbim ca niște intelectuali. S-ar părea că ai idei cam demodate... provinciale. O fată ca Marian Yule pretinde să se bucure de noile privilegii ale femeii ; s-ar simți jignită dacă ai presupune că nu poate să se poarte prietenește cu un bărbat, fără să-i atribuie „intenții“..., ca să mă exprim ca pe vremuri. Nu trăim la Wattleborough, unde e cu neputință să fii liber din pricina gurilor rele care trîncănesc.

— Nu, dar...

— Ei...

— Mi se pare ciudat, asta-i tot. Mai bine să nu mai vorbim despre asta.

— Dar, de-abia am început ; trebuie să te fac să înțelegi atitudinea mea. Și-acum, să presupunem — lucru cu totul imposibil, dealtfel — că Marian ar moșteni vreo douăzeci-treizeci de mii ; aş cere-o numaidecît în căsătorie ?

— O, bineînțeles !

— Nu văd de ce trebuie să fii sarcastică. Ar fi un act foarte rațional. Îmi place foarte mult, dar dacă aş lua-o fără bani (presupunînd că m-ar vrea ea pe mine), ar fi o prostie bătătoare la ochi, care n-ar face decît să-mi distrugă cariera și ar duce la tot felul de neplăceri.

— Nimeni nu spune să te căsătorești în situația de față.

— Nu ; dar te-aș ruga să nu uiți că am neapărat nevoie ca într-un fel sau altul să obțin bani, și asta cît mai curînd posibil, iar altă cale decît căsătoria nu văd. N-am șanse să ajung în următorii cîțiva ani redactor-șef la o revistă și nu mă simt deloc ispitit să îmbătrînesc înainte de vreme trudind din greu pentru cîteva sute de lire pe an. Lucrurile astea i le-am explicat lui Marian cu toată sinceritatea și pînă la capăt. Înclin să cred că bănuie ce aş face dacă ar deveni stăpînă pe bani ; nu-i nimic rău în asta. Dar știe cît se poate de bine că, situația fiind cea care este, rămînem prieteni pe plan intelectual.

— Atunci, ascultă-mă, Jasper. Dacă aflăm că unchiul ei nu i-a lăsat nimic, ar fi mai bine să te porți cinstit și s-o faci să înțeleagă că n-o privești cu același interes ca înainte.

— Ar fi o cruzime.

— Ar fi cinstit.

— Ei bine, nu ; n-ar fi. Adevărul este că persoana ei nu m-ar interesa nicidecum mai puțin. Aș ști că nu putem fi altceva decît prieteni — asta-i tot. Pînă acum nu întrevedeam ce s-ar putea întîmpla ; nu văd nici acum. Așadar, departe de a urma sfatul tău, o s-o fac — cel mult — să înțeleagă că-i sînt mai prieten ca oricînd, ținînd seama că

de acum încolo între noi nu mai e loc pentru nici un fel de situație neclară.

— Tot ce pot să-ți spun este că Maud ar fi de aceeași părere cu mine.

— Atunci amîndouă aveți păreri deformate.

— Cred că nu. Tu ești lipsit de principii.

— Fată dragă, nu ți-am explicat oare că nici un bărbat n-ar putea să fie mai cinstit, mai sincer ?

— Vorbești prostii, Jasper.

— Prostii ! O, lipsa asta de logică a femeilor ! Așadar, toată argumentarea mea a fost jalnic de inutilă. Asta-i unul din lucrurile care-mi plac la domnișoara Rupert : e în stare să urmărească o demonstrație și să înțeleagă urmările. Iar în privința asta Marian e capabilă de același lucru. Ce n-aș da să supun spre judecata ei această problemă !

Cineva bătea în ușă. „Întră“, se auzi vocea Dorei, și Marian în persoană își făcu apariția.

— Ce bizar, exclamă Jasper, coborîndu-și glasul. În clipa asta spuneam c-aș vrea să am puțința să-ți supun spre judecată o anumită problemă.

Dora roși și se arătă jenată.

— Tot vechea controversă : dacă femeile îndeobște au sau nu logică. Dar, scuză-mă domnișoară Yule, am uitat că de cînd ne-am văzut ultima dată ați fost ocupată cu lucruri triste. Dora o conduse spre un scaun și o întrebă dacă tatăl ei s-a întors.

— Da, s-a înapoiat ieri.

Jasper și sora lui gîndeau că probabil Marian nu a suferit mult la moartea unchiului ; de fapt, pentru ea, John Yule era un străin. Totuși, pe față i se vedeau semnele unei frămîntări adînci și se părea că ceva o tulbură și o face să-i vină greu să vorbească.

Tăcerea penibilă ce se așternu între ei trei fu ruptă de Jasper, care arătă că-i pare rău că trebuie să-și ia rămas-bun.

— Maud e pe punctul de a deveni o domnișoară mondenă, spuse de dragul de a spune ceva, în timp ce se îndrepta spre ușă. Dacă se întoarce cît mai ești aici, domnișoară Yule, previn-o că pentru oamenii de litere asta-i calea ce duce spre pierzanie.

— E ceea ce ar trebui să ții minte și tu, observă Dora privindu-l cu înțeles.

— O, am destul sînge rece ca să oblig societatea să slujească propriile mele țeluri.

Marian își întoarse capul cu o mișcare bruscă, pe care și-o înfrină înainte de a apuca să-l privească din plin. Ultimele lui cuvinte păreau s-o fi răscolit într-un anumit fel ; timp de-o clipă ochii ei priviră stins și pe frunte i se citi durere.

— Stau doar cîteva minute, spuse de îndată ce rămaseră singure și zîmbi aplecîndu-se către Dora. Am trecut în drum de la Museum.

— Unde ai tras din greu, ca de obicei, după cîte-mi dau seama.

— Nu. N-am lucrat mai nimic. M-am făcut că citesc ; mă simt mult prea neliniștită. Ați auzit ceva despre testamentul unchiului meu ?

— Absolut nimic.

— Mă gîndeam că s-ar putea ca la Wattleborough să se vorbească despre asta și vreun prieten să vă fi scris. Dar îmi închipui că timpul a fost prea scurt pentru așa ceva. O să te mire foarte mult ce-am să-ți spun. Tata nu capătă nimic, eu însă am un legat de cinci mii de lire. Dora nu-și ridică privirea.

— Și-apoi... ce crezi ? urmă Marian. Verișoara mea Amy capătă zece mii de lire.

— Doamne Dumnezeu ! Asta schimbă cu desăvîrșire situația.

— Da, e drept c-o schimbă. Iar fratele ei John — șase mii. Însă mama lor nu capătă nimic. Mai sînt multe alte legate, dar cea mai mare parte din avere este destinată

parcului din Wattleborough, care o să poarte denumirea de „Parcul Yule“, și Voluntarilor, și altor asemenea scopuri. Se spune că nu a fost atît de bogat cum se credea.

— Știi cumva ce i-a lăsat domnișoarei Harrow ?

— I-a lăsat casa, care îi aparține pînă la sfîrșitul vieții, și o mie cinci sute de lire.

— Iar tatălui tău absolut nimic ?

— Nimic. Nici un ban. O, sînt tare mîhnită. Mi se pare o răutate din partea lui și o nedreptate. Lui Amy și fratelui ei, șaisprezece mii de lire, și tatălui meu nimic. Nu pot să pricep ! N-a existat dușmănie între ei. Știa ce viață grea a dus tata. Nu pare o cruzime ?

— Ce spune tatăl tău ?

— Cred că nu e atît de dezamăgit, cît suferă din cauza răutății fratelui său ; firește că presimțea ceva. A intrat în camera unde ne aflam eu și mama, s-a așezat și a început să ne vorbească despre testament întocmai cum ar fi vorbit unor oameni străini despre ceva pe care l-a citit în ziar ; asta-i tot ce-aș putea să spun în ce privește felul cum a primit această situație. După aceea s-a ridicat și s-a dus în birou. Am așteptat cîtva timp, apoi m-am dus după el ; stătea și lucra de parcă nici n-ar fi fost plecat de-acasă. Am încercat să-i spun ce rău îmi pare, dar n-am putut să scot o vorbă. Am început să plîng prosteste. Mi-a vorbit blînd, mult mai blînd ca de obicei în ultima vreme ; dar despre testament n-a amintit nimic și a trebuit să plec și să-l las. Mama, săraca, deși se temea că o să fim bogați, are inima frîntă din pricina deziluziei pe care o încearcă el.

— Mama ta se temea ?

— Fiindcă socotea că ei nu i se potrivește să trăiască într-o casă mare și îi era frică să nu socotim că ne stă în cale. Marian zîmbi trist. Biata mama ! E atît de umilă și atît de bună ! Sper că de-acum încolo tata o să se poarte mai frumos cu ea... Nu se poate spune încă la ce

vor duce toate acestea. Când stau în fața lui mă simt vinovată.

— Dar, de bună seamă, e bucuros fiindcă tu ai căpătat cinci mii.

Timp de o clipă Marian zăbovi cu răspunsul și rămase cu privirea ațintită în podea.

— Posibil. Nu se poate împiedica de-a gândi la ce-ar fi făcut cu banii, Dora. Marea lui dorință a fost întotdeauna să aibă o revistă literară a lui... știi, o publicație cum e *The Study*. Sint sigură că asta ar fi fost destinația pe care ar fi dat-o banilor.

Marian schimbă vorba.

— Gîndește-te la familia Reardon; ce întorsătură bruscă! Mă întreb ce vor face? Desigur că nu vor continua să trăiască separat?

— O să aflăm de la Jasper.

Stăteau de vorbă despre treburile acestei ramuri a familiei, când Maud se întoarse. Pe chipul ei frumos se citea proastă dispoziție și-i ură bun-venit lui Marian, dar cu răceală. Își aruncă pălăria, mănușile, pelerina și ascultă repetîndu-se povestea legatelor lăsate de John Yule.

— De ce oare domnul Reardon capătă cu atît mai mult decît toți ceilalți? întrebă ea.

— Probabil fiindcă doamna Reardon era copilul favorit al fratelui pe care el îl iubea cel mai mult. Totuși, cînd s-a măritat nu i-a dat nimic și se exprima cu dispreț despre căsătoria ei cu un om de litere.

— Bietul soț are noroc că unchiul ei a iertat-o. Mă întreb cînd a fost alcătuit testamentul? Cine știe dacă n-a răsplătit-o fiindcă s-a certat cu domnul Reardon.

Cuvintele ei le făcură să rîdă.

— Nu știu cînd a fost făcut testamentul, spuse Marian. Și nu știu dacă unchiul meu a auzit măcar despre nenorocirile familiei Reardon. Cred că da. Vărul meu John a fost la înmormîntare, dar nu și mătușa. Cred că e foarte probabil că tata și John nu au schimbat o vorbă. Din fericire, nea-

murile au fost pierdute din vedere în marea aceea de oameni din Wattleborough : cortegiul era enorm, firește.

Maud își privea stăruitor sora. Fața ei arăta că proasta-i dispoziție nu dispăruse cu totul, dar că începuse să și gîndească.

Peste cîteva minute, Marian se grăbi să plece acasă. Cînd rămaseră singure, surorile se priviră una pe cealaltă :

— Cinci mii de lire, murmură cea mare. Presupun că-nseamnă mai nimic.

— Probabil. ...Era aici cînd a venit Marian, dar n-a rămas.

— Atunci o să-i spui tu deseară ?

— Da, răspunse Dora. Părea iritat fiindcă te-ai dus din nou la familia Lane.

Maud schiță un gest ce arăta că nu-i pasă.

— Ce te-a făcut să pleci de-acolo ?

— Situația era cam timpită. Niște persoane care trebuiau să vină n-au mai sosit. Și..., ei bine, n-are nici o importanță.

Se sculă și-și aruncă o privire în oglinda dreptunghiulară de pe cămin.

— Jasper ți-a vorbit vreodată despre o domnișoară Rupert ? întrebă Dora.

— După cîte mi-amintesc — nu.

— Ce părere ai ? Mi-a spus cît se poate de calm că nu vede de ce Marian s-ar gîndi la el altfel decît la un simplu prieten. Spunea că nu i-a dat niciodată temei să creadă altceva.

— Asta-i bună ! Iar domnișoara Rupert e cineva care are cîntecul de a fi preferată de el ?

— Zice că are vreo treizeci de ani și că arată cam masculină, dar că o să moștenească o avere. Jasper e odios.

— Ce mai aștepți ? Cred că e de datoria ta să-i aduci la cunoștință lui Marian tot ce spune. Altfel îl ajuți să o înșele. În asemenea treburi e cu totul lipsit de simțul onoarei.

Dora era atît de nerăbdătoare să-i dea de veste fratelui ei despre cele ce aflate, încît, de îndată ce-și luă ceaiul, plecă, sperînd că va avea norocul să-l găsească pe Jasper acasă. Nu apucase să facă nici doisprezece metri, cînd îl întîlni pe Jasper în persoană.

— Mă temeam că Marian mai e la voi, spuse el rîzînd.

Mă pregăteam s-o întreb pe proprietăreașă. Ei bine ?

— Nu putem să stăm de vorbă aici. Mai degrabă vino înăuntru.

Jasper era prea stîrnit pentru a aștepta.

— Spune-mi doar atît : cît are ?

Dora se îndreptă cu pași grăbiți spre casă, pîrînd iritată.

— Nimic ? Atunci cît are tatăl ei ?

— El nu are nimic, răspunse sora, iar *ea* are cinci mii de lire.

Jasper mergea mai departe alături de sora lui, cu capul plecat. Nu mai scoase o vorbă pînă cînd ajunse sus în salon, unde Maud îl întîmpină fără să se sinchisească.

— Doamna Reardon ?

Dora îl informă.

— Cît ? Zece mii, exclamă el neîncrezător. Nu mai spune !

Izbucni într-un rîs zgomotos.

— Așadar, Reardon a scăpat de mahala și de pupitrul conțopistului. Mă bucur ; zău că da ; aș fi preferat ca Marian să aibă cele zece mii și el cinci, dar gluma e grozavă. Poate că în viitor o să refuze să se atingă de banii nevestei ; ăsta-i el.

După ce continuă să facă haz pe această temă timp de cîteva minute, se întoarse spre fereastră și rămase tăcut.

— Iei ceaiul cu noi ? întrebă Dora.

— Da, aș putea. După aceea n-am decît să mă duc acasă și să m-apuc de lucru.

Cît mai rămase cu ele, vorbi foarte puțin și cum Maud era și ea adîncită în gînduri, ceaiul se termină aproape fără ca vreunul din ei să scoată o vorbă.

Cînd fu gata să plece, întrebă :

— Cînd credeți că Marian o să vină pe aici ?

— Habar n-am, răspunse Dora.

Jasper dădu din cap și plecă.

Lucra la un articol de revistă pe care-l începuse în dimineata aceea și ajungînd acasă își întinse hîrțiile în felul său obișnuit, metodic. Tema pe care urma să producă „un text“ ridica anumite greutăți și nu era pe deplin potrivită pentru el ; în dimineata aceasta se căznise ca niciodată ca să aștearnă o pagină de manuscris, iar acum cînd încerca să-și reia lucrul, gîndurile nu i se concentrău asupra subiectului. Jasper era prea tînăr pentru a fi perfect stăpîn pe arta compoziției somnambulistice ; ca să poată scrie era nevoit să dea toată atenția numai temei de care se ocupa. Avea adesea pe buze vorbele doctorului Johnson, care susținea că poți să scrii oricînd dacă te apuci cu încăpăținare de lucru, și ele îi folosiseră adesea, așa cum, fără îndoială, știa că mulți alții, nevoiți să conceapă în condiții înnebunitoare, le folosiseră la rîndul lor ; dar astă-seară formula nu-i era de nici un ajutor. De două sau trei ori se sculă de pe scaun, măsură camera în sus și-n jos cu o expresie dîrză și din nou se așeză, stringînd energic creionul ; totuși nu izbutea să nascocoască măcar o singură frază care să-i illustreze teza. „Nu pot să fac nimic pînă cînd nu mă lămuresc ce e cu mine însumi“, și cu acest gînd renunță în cele din urmă să se mai străduie. „Trebuie să mă hotărăsc.“

În acest scop se așeză într-un fotoliu și începu să fumeze țigară după țigară. Cîteva duzini din aceste ajutoare ale gîndirii nu avură alt rezultat decît acela că-l făcură să se simtă atît de nervos, încît nu mai putu să stea singur. Își luă pălăria și paltonul și ieși... pentru ca să descopere că ploua strașnic. Se întoarse să-și ia o umbrelă și în

curînd rătăcea la întîmplare pe Strand, fără a fi în stare să se hotărască dacă să intre sau nu la un teatru. În loc de aceasta, căută o cameră aflată la etaj, într-un restaurant, pe care-l cunoştea bine, unde putea fi citită presa zilei şi unde întîmplarea făcea uneori să întîlneşti un prieten. Nu găsi acolo decît vreo şase oameni, care citeau sau fumau (iar el nu-i cunoştea pe nici unul). Bău un pahar de bere blondă, parcurse în fugă ştirile serei şi ieşi iarăşi în vremea rea de afară.

La urma urmei, mai bine acasă. Tot ce-i ieşea în cale îl tulbura, aşa încît era mai departe ca niciodată de hotărîrea la care voia să ajungă. În Mornington Road dădu de Whelpdale, care se plimba agale sub umbrelă.

— Tocmai am trecut pe la dumneata.

— Foarte bine, vino înapoi, dacă-ţi face plăcere.

— Dar poate că-ţi răpesc timpul, spuse Whelpdale cu o timiditate neobişnuită.

Cînd fu asigurat că nu, se întoarse bucuros. Jasper îl înştiinţă despre moartea lui John Yule şi despre consecinţele ei în ceea ce privea familia Reardon. Discutară despre felul în care cei doi soţi se vor comporta probabil în faţa acestei schimbări hotărîtoare.

— Biffen susţine că nu ştie nimic despre doamna Reardon, spuse Whelpdale. Bănuiesc că din respect pentru Reardon nu spune ceea ce ştie. Nu m-aş mira dacă ar mai sta despărţiţi încă multă vreme.

— Foarte probabil că nu. Pricina era doar lipsa de bani.

— Nu sînt deloc potriviţi. Fără îndoială că doamna Reardon se căieşte amarnic pentru această căsătorie, iar eu mă îndoiesc că Reardon se prăpădeşte după nevastă-sa.

— Cum însă divorţul nu e posibil, or să caute să se împace cu această situaţie şi să profite de pe urma ei. Zece mii de lire produc cam patru sute pe an; e destul ca să aibă din ce să trăiască.

— Şi să se simtă nenorociţi... dacă nu mai ţin unul la altul.

— Ești un tip teribil de sentimental, exclamă Jasper. Cred că-ți închipui cu toată seriozitatea că dragostea — acel gen de nebunie pe care-l înțelegi prin acest cuvânt — trebuie să reziste de-a lungul căsniciei. Cum poate un om să ajungă la vîrsta asta cu asemenea idei primitive ?

— Ei bine, nu știu. Poate că greșești puțin în sens opus.

— N-am mare încredere într-o căsătorie din dragoste, după cum știi. Ba chiar mai mult, cred că e un lucru cît se poate de rar ca doi oameni să se iubească unul pe altul. Poate că Reardon și nevastă-sa erau un asemenea exemplu bun — nu sînt pe deplin sigur în ceea ce o privește pe ea. Îndeobște, căsătoria e rezultatul unei blinde preferințe, încurajată de împrejurări și care, intensificată cu tot dinadinsul, ia forma unei puternice emoții sexuale. Dintre toți bărbații, dumneata ești cel care știe destul de bine că același sentiment poți să-l ai pentru orice femeie cu condiția să nu fie respingătoare.

— Același sentiment, dar deosebirea de intensitate e enormă.

— Firește. Cred că totul e o chestiune de intensitate. Atunci cînd această emoție ajunge pînă la nebunie, se poate spune în sensul strict al cuvîntului că oamenii sînt îndrăgostiți ; și după cum ziceam, socot că așa ceva se întîmplă într-adevăr, foarte rar. În ceea ce mă privește, nu am nici un fel de experiență și cred că nu voi avea vreodată.

— Nu pot să afirm același lucru.

Rîseră amîndoi.

— Îmi vine să cred că ți-ai închipuit că iubești — sau că ai iubit într-adevăr, după cîte știu — de douăsprezece ori. Cum naiba poți să dai importanță unui asemenea sentiment, cînd e vorba de căsătorie — asta nu pricep.

— Ei bine, spuse Whelpdale, n-am susținut în viața mea, cel puțin nu de la vîrsta de șaisprezece ani — că un

bărbat nu iubește decît o singură dată și că nu există pentru el decît o anumită femeie pe care, dacă a pierdut-o nu va mai fi fericit. Pot să existe mii de femei, pe care aş fi în stare să le iubesc, la fel de sincer.

— Nu sînt pe deplin de acord cu cuvîntul „dragoste”. A fost vulgarizat. Să vorbim despre potrivire. Aş spune că pentru fiecare bărbat există, fără îndoială, și chiar din punct de vedere științific, o anumită femeie care i se potrivește în cel mai înalt grad. Nu mă refer la condițiile de viață ; știm că ele distrug potrivirea abstractă, pe orice treaptă s-ar afla ea. Dar e în firea lucrurilor să se afle o femeie al cărei temperament este în mod deosebit de bine adaptat, pentru a se potrivi cu al meu sau al dumitale. Dacă ar exista mijloacele de a o descoperi în toate cazurile, nu mă îndoiesc că ar merita ca un bărbat să se străduie din răspuțeri s-o găsească, iar atunci cînd ar descoperi-o toată bucuria erotică pe care ar afla-o ar fi dreapta lui răsplată. Dar lucrul nu e cu puțință, ba chiar mai mult, știm cît de ridicolă e greșeala celor care-și închipuie că au găsit cel mai bun substitut pentru acest imposibil de descoperit. De aceea îmi pierd răbdarea cînd aud o discuție sentimentală despre căsătorie. Un om cultivat nu trebuie să devină o astfel de jucărie în mîna soartei ironice. N-are decît să-și spună că *dorește* să se însoare cu o femeie ; dar nu-i permis să-și exagereze sentimentele sau să idealizeze natura lor.

— E mult adevăr în toate acestea, recunosc Whelpdale, deși nemulțumit.

— Ba chiar mai mult decît atît, este ultimul cuvînt în această problemă. Epoca iubirilor romantice a apus. Spiritul științific a pus capăt acestei autoamăgiri. Iubirea romantică era iremediabil amestecată cu tot felul de superstiții — credința în nemurirea propriei tale ființe, credința în ființe superioare, în... cîte și mai cîte. Astăzi concepem dragostea ca o potrivire morală, intelectuală,

fizică ; vreau să spun în cazul cînd sîntem oameni cu scaun la cap.

— Și dacă nu avem ghinionul să ne îndrăgostim de incompatibil, adaugă Whelpdale, rîzînd.

— Ei bine, asta e un gen de nebunie, o dorință oarbă, pe care știința poate să o explice în fiecare caz: Mă bucur că nu sufăr de această formă de epilepsie.

— Și chiar n-ai fost pur și simplu îndrăgostit vreodată ?

— În felul cum înțelegi dumneata acest sentiment — niciodată. Dar am simțit o preferință foarte clară.

— Întemeiată pe ceea ce numești „potrivire“ ?

— Da. Dar nu destul de puternică pentru a mă face să pierd din vedere prudența și avantajul. Nu destul de puternică pentru așa ceva.

Părea că dorește să se convingă din nou pe el însuși.

— Atunci firește că asta nu se cheamă iubire, spuse Whelpdale.

— Poate că nu. Dar așa cum îți spuneam, o asemenea preferință poate ajunge la intensitatea sentimentului, dacă vrei. În cazul acesta, socot că preferința se transformă ușor în iubire. Și, într-adevăr, nu prea-mi vine a crede că m-aș căi dacă ceva m-ar face să încurajez un asemenea imbold.

Whelpdale zîmbi.

— Foarte interesant. Sper că o să iasă ceva din asta.

— Nu cred. Mult mai probabil că o să mă căsătoresc cu o femeie pentru care nu am o preferință deosebită, dar care poate să-mi fie de folos din punct de vedere material.

— Mărturisesc că asta mă uimește. Cunosc la fel de bine ca dumneata importanța banilor, dar nu m-aș căsători cu o femeie bogată, pentru care nu simt nimic. Pe legea mea !

— Firește, firește ! Ești un sentimental consecvent.

— ...Sortit a fi veșnic deziluzionat, adaugă celălalt privind neconsolat în jur.

— Curaj, băiete ! Trag nădejde c-o să te văd însurat și pocăit.

— Recunosc că primejdia aceasta există. Dar să-ți spun ce-am băgat de seamă ? Fiecare femeie de care mă îndrăgostesc este superioară celei dinainte.

Jasper hohotea de râs, fără pic de respect ; partenerul său părea jignit.

— Te asigur că vorbesc cît se poate de serios. Să ne amintim ce s-a întîmplat doar acum trei sau patru ani ; era vorba de fiica proprietăresei mele din Barham Street ; ei bine, destul de drăguță fată, dar mărginită, fără doar și poate mărginită. După aceea a fost fata de la librărie... îți amintești ? Era net superioară, atît ca spirit, cît și la înfățișare. Apoi — domnișoara Embleton ; da, cred că persoana era iarăși superioară. Învățase la Bedford College, știi, și era într-adevăr o fată dotată cu cunoștințe remarcabile ; din punct de vedere moral — minunată. După aceea...

Se opri.

— Fata din Birmingham, nu-i așa ? izbucni din nou Jasper.

— Da, ea. Ei bine, nu sînt pe deplin sigur, dar din multe puncte de vedere fata asta era idealul meu ; era, ce-i drept...

— După cum mi-ai spus pe vremea acea o dată sau de două ori...

— Cred că era superioară domnișoarei Embleton... în tot cazul după cum văd eu lucrurile. Și asta-i principalul, știi.

— Următoarea o să fie o femeie model, un diamant fără pată.

— Următoarea ?

Whelpdale își roti privirea în jur, dar multă vreme nu mai scoase o vorbă.

Rămas singur, Jasper se plimbă puțin de colo pînă colo prin cameră, apoi se așază la masa de scris ; se simțea mai liniștit și-și închipuia că înainte de culcare ar

putea să lucreze încă vreo două ore. Și, într-adevăr, scrise vreo douăsprezece rînduri, dar efortul îl aduse iarăși în starea de spirit de la începutul serii. Foarte curînd tocul încetă să mai alerge pe hîrtie și din nou Jasper era torturat de o neliniștitoare dezbatere mintală.

Stătu astfel pînă după miezul nopții și cînd se îndreptă spre camera de culcare, pașii îi erau șovăitori, ceea ce arăta că e încă hărțuit de dubii.

Capitolul 23

INCERCĂRI DE INVESTIȚIE

Felul în care Alfred Yule se purtă sub înrîurirea dezamăgirii pe care o încerca părea să arate că pînă și pentru el soarta potrivnică putea să aibă urmări plăcute.

A doua zi după ce se întoarse acasă îi vorbi neobișnuit de blînd soției sale, iar cu Marian se purtă amabil și grav. În timpul meselor discuta sau mai degrabă monologa pe teme literare, presărîndu-și din cînd în cînd cuvintele cu vreuna din glumele sale sinistre, pe care presupunea că Marian le înțelege. Își dădea seama că în ultima vreme fata își încordase prea mult puterile și-i propuse să se recreeze cîteva săptămîni cu lectura unor romane nou apărute. Răceala lui, mîhnirea de care fusese cuprins cînd le anunțase în chip formal despre cele petrecute păreau să fi dispărut în fața înțelegerii arătate de soția și fiica lui ; era trist, dar resemnat.

Îi explică lui Marian în ce anume consta legatul ei. Suma urma să-i fie plătită din capitalul investit de unchiul ei într-o firmă care se ocupa cu comerțul *engros* al articolelor de librărie ; între această casă și John Yule existaseră legături timp de douăzeci de ani, dar nu cu

mult înainte de a muri își retrăsese o mare parte din capitalul investit aci. Casa era cunoscută sub numele de „Tuberville & Co“, denumire pe care Marian o auzea pentru prima oară.

— Nu știam nimic de faptul că era asociatul lor, mărturisii tatăl. Vor susține, probabil, că din această sursă se pot realiza șapte pînă la opt mii de lire; păcat că n-ai moștenit întregul plasament. Mă întreb dacă nu cumva suma urmează a fi retrasă doar după un anumit timp.

Executorii testamentari erau doi vechi prieteni ai celui dispărut, dintre care unul fusese pe vremuri tovarăș cu el la fabrica de hîrtie.

În seara următoare, cam la o oră după cină, domnul Hinks făcu o vizită; ca de obicei, intră în biroul lui Yule. Nu după multă vreme sosi al doilea vizitator, domnul Quarmby, care li se alătură lui Yule și Hinks. Cei trei se aflau de citva timp împreună, cînd Marian, care cobora întimplător scările, îl văzu pe tatăl ei în ușa biroului.

— Spune-i mamei să ne pregătească ceva de cină; la zece fără un sfert, ceru el, politicos. Și vino înăuntru, nu vrei? Stăm la taifas, și atîta tot.

— Vrei să vin? întrebă ea.

— Aș vrea, dacă n-ai ceva special de făcut.

Marian o anunță pe doamna Yule că musafirii vor lua cina la ei și apoi se îndreptă spre birou. Domnul Quarmby fuma o pipă; domnul Hinks, care din motive de economie se lăsase de mult de fumat, stătea cu mîinile în buzunarele pantalonilor și cu picioarele-i lungi și subțiri strinse sub scaun; amîndoi se sculară și o salutară pe Marian mai călduros ca de obicei.

— Îmi permiteți să mai trag vreo cinci-șase fumuri? o întrebă domnul Quarmby, punîndu-și o mînă pe amplul său pîntec și ridicîndu-și pipa, de parc-ar fi fost un pahar îmbrobonat. După aceea — gata.

— Oricîte poftiți, răspunse Marian.

I se aduse scaunul cel mai ușor — domnul Hinks fu cel care făcu acest gest cuviincios, iar taică-su o înștiință despre ce discutau.

— Care e părerea ta, Marian ? Există argumente pentru întemeierea unei academii literare în Anglia ?

Domnul Quarmby zîmbea radios și binevoitor, iar domnul Hinks, întinzîndu-și pe toată lungimea gîtu-i uscățiv, aștepta răspunsul ei cu o privire atentă și cît se poate de respectuoasă.

— Cred, într-adevăr, că după cum stau lucrurile, avem și așa destulă dispută literară, răspunse fata, aruncîndu-și ochii în jos și zîmbind.

Domnul Quarmby chicoti găunos, iar domnul Hinks rise subțirel și strigă : „Foarte bine, ce-i drept. Foarte bine !“ ; Yule prefera să se declare de acord printr-un suris imparțial.

— Nu s-ar potrivi cu spiritul anglo-saxon, observă domnul Hinks cu un aer profund și plin de modestie.

Yule mai continuă să peroreze timp de cîteva minute pe această temă, cu fraze căutate. Curînd după aceea discuția se îndreptă spre periodice și cei trei bărbați fură cu toții de aceeași părere — că nici o publicație lunară sau trimestrială nu putea fi considerată ca reprezentînd cea mai valoroasă opinie literară.

— Avem nevoie, observă domnul Quarmby, avem nevoie de o revistă lunară care să se ocupe numai și numai de literatură. *Fortnightly*¹, *Contemporary*² sînt niște publicații foarte bune în felul lor, dar nu sînt decît simple almanahuri. Un articol serios de literatură îl găsești într-un noian de materiale politice, economice și vorbărie zgomotoasă despre tot felul de generalități.

— Articole despre circulația monetară și statistici, cu privire la căile ferate, concepții asupra evoluției, spuse

¹ Bilunara.

² Contemporanul.

domnul Hinks, privind de parcă ceva i-ar fi scîrîit printre dinți.

— Trimestrialele ? adăugă Yule. Ei bine, ele își datoresc existența părerii că nu se publică îndeajuns de multe cărți importante pentru ca un critic literar serios să aibă de lucru mai des decît de patru ori pe an. Așa o fi, dar o revistă lunară de literatură ar cuprinde mult mai multe decît așa-zisele recenzii. *Eseurile* lui Hinks asupra dramei istorice ar putea să apară foarte bine în coloanele ei ; sau *Poezii spanioli* ai dumitale, Quarmby.

— Zilele trecute i-am sugerat acest lucru lui Jedwood și părea că ideea îl atrage.

— Da, da, dar Jedwood se ocupă de prea multe deodată. Mă îndoiesc că dispune de capitalul necesar exact în momentul de față. Nu încapе îndoială că el e omul potrivit pentru asta, dacă o să i se alătore un asociat care să dispună de capital.

— Nu-i nevoie de un capital imens, fu de părere domnul Quarmby. Revista s-ar dovedi rentabilă încă de la început. S-ar plasa între săptămînalele literare și cele trimestriale. Primele sînt prea teoretice, celelalte prea masive pentru atîția și atîția oameni care încă mai au puternice gusturi literare. Un loc larg ar trebui să se acorde publicațiilor străine. Dar, așa cum spune Hinks — nici un amestec cu acele cărți care nu sînt cărți — *biblia abiblia*¹ ; nimic despre *eseurile* asupra bimetalismului și tratatele care se declară pentru sau împotriva vaccinării.

Pînă și aici, în biroul unui prieten, unde nimic nu-l stingherea, rîse tot cu rîsul lui din sala de lectură, încru-cișîndu-și amîndouă mîinile pe jiletca lui cea largă.

— Roman ? Presupun că s-ar putea admite un foileton din acelea de calitate superioară, spuse Yule.

¹ Biblie și nebiblie (lat.).

— Ar fi, fără îndoială, de dorit. Dar în mod strict — numai cele de calitate superioară.

Continuară să discute de parcă ar fi fost un comitet de redacție, elaborînd planul unei reviste al cărui prim număr avea să apară în curînd. Ceea ce îi absorbi pînă în clipa cînd doamna Yule îi anunță din ușă că era gata cina.

În timpul mesei, Marian se văzu înconjurată de o atenție neobișnuită. Tatăl ei își dădu osteneala să întrebe dacă felia de friptură rece, pe care i-o servise, îi place și n-o slăbea din ochi, observînd felul în care se comportă. Domnul Hinks îi vorbi pe un ton plin de simpatie și respect, iar domnul Quarmby i se adresa de fiecare dată patern și jovial. Doamna Yule n-ar fi scos o vorbă, ca de obicei, dar în seara aceasta soțul ei făcu cîteva remarci pe care le formulă astfel încît să le priceapă și ea, ba chiar dădu a înțelege că un răspuns ar fi primit cu bunăvoință.

Cînd bărbații se retraseră ca să fumeze și să-și bea grogul, mama și fiica rămaseră împreună. Nici una nu aminti despre minunata schimbare a tatălui, dar stătură de vorbă cu inima atît de ușoară, cum de mult nu li se mai întimplase.

A doua zi, dimineata, Yule începu prin a se sfătui cu Marian în privința organizării materialului pentru un eseu pe care-l scria. Cîntări cu grijă sugestiile ei și s-ar fi zis că ele îi înlăturaseră îndoielile.

— Bietul Hinks, spuse numaidecît și oftă. E sfîrșit, nu-i așa ? Pur și simplu tremură cînd merge. Mă tem că e genul de om care face un atac de paralizie ; nu m-ar surprinde să aflu în orice clipă că zace neputincios.

— Ce s-ar alege de el în acest caz ?

— Dumnezeu știe. Aceași întrebare se poate pune despre atîția și atîția dintre noi. Ce s-ar întîmpla cu mine, să zicem, dacă n-aș mai fi în stare să muncesc ?

Marian nu putea da un răspuns.

— E ceva, și-o să-ți spun ce, urmă el cu glas scăzut, deși nu vreau să iei lucrul prea în serios. Ochii au început să mă cam supere.

Îl privi uimită.

— Ochii ?

— Sper că nu-i nimic ; dar..., ei bine, cred că o să mă duc la un oculist. Nimeni n-are chef să i se spună în față că vederea i-a slăbit, că are, poate, o cataractă sau ceva de felul acesta ; totuși, cred că e mai bine să știi cum stau lucrurile.

— Du-te la un oculist, în tot cazul, spuse Marian grav.

— Nu-ți face gânduri din cauza asta. S-ar putea să nu fie nimic. Dar, oricum, trebuie să-mi schimb ochelarii.

Răsfoi foșnind câteva file din manuscris, în timp ce Marian îl privea îngrijorată.

— Și-acum, te-ntreb, Marian, urmă el, mi-ar fi fost oare posibil să pún deoparte bani dintr-un venit care nu a depășit niciodată două sute cincizeci de lire, iar adesea — mă refer chiar la anii din urmă — n-a atins nici măcar această sumă ?

— Nu văd cum.

— Într-un fel, am izbutit totuși. Am o asigurare pe viață de cinci sute de lire. Dar asta nu înseamnă o rezervă ; o rezervă în cazul unei eventuale infirmități. Dacă n-aș mai fi capabil să câștig bani cu scrisul meu, ce s-ar alege de mine ?

Marian ar fi putut da un răspuns care să-l îmbărbăteze, dar nu îndrăznea să-și exprime gândurile.

— Stai jos, spuse tatăl. N-ai să mai lucrezi câteva zile, iar mie o dimineată de odihnă n-are ce să-mi strice. Bietul Hinks ! Presupun că noiăștilalți îl vom ajuta, într-un fel sau altul. Firește, față de el, Quarmby arată înfloritor. Noi trei am fost tovarășii de drum un sfert de secol. Când l-am cunoscut pe Quarmby, era gazetar în Grub Street și cred că era chiar mai sărac decât mine. Trudă și iar trudă !

— Asta a fost într-adevăr !

A *propos*, zise tatăl și-și întinse brațul pe spătarul scaunului, ce părere ai despre revista noastră imaginară, cea despre care vorbeam noaptea trecută ?

— Sînt tare multe periodice, răspunse Marian șovăind.

— Multe ? Dragă copilă, peste zece ani, dacă vom apuca să trăim pînă atunci, vor fi de trei ori pe-atîtea.

— Și e de dorit ?

— Ca periodicele să ia o asemenea dezvoltare ? Ei, bine, dintr-un anumit punct de vedere — nu. Fără îndoială că ele absorb timpul pe care unii ar trebui să-l dedice literaturii. Dar, pe de altă parte, există un număr mult mai mare de oameni care probabil că nu ar citi deloc dacă nu ar fi ispitiți de aceste articole scurte și la zi ; iar oamenii aceștia pot fi convinși să treacă mai departe la lucrări cu conținut serios. Firește, totul depinde de materialul care li se oferă periodic. Reviste ca... — și numi două sau trei din cele cu caracter popular — ar putea foarte bine să lipsească, în afară de cazul cînd socoți că ele înlocuiesc bîrfa sau altele de soiul ăsta, la care duce trîndăvia totală. Dar o revistă cu apariție lunară, ca aceea pe care o plănuim noi, ar avea un merit literar neîndoielnic. Nici vorbă că nu va trece mult și se va găsi cineva care s-o înființeze.

— Mă tem, spuse Marian că o întreprindere cu caracter literar nu mă atrage atît cît ai vrea dumneata.

Banii sînt un puternic fortifiant al respectului de sine însuși. De cînd își dădea într-adevăr seama de situația ei, ca posesoare a cinci mii de lire, Marian vorbea cu voce mai sigură, umbla cu pași mai fermi ; în gîndul ei se simțea întru totul o ființă mai puțin dependentă. Cu opt sau nouă zile în urmă, pradă miniei pe care i-o trezea tatăl ei, ar fi putut mărturisi că nu simte tragere de inimă pentru literatură, dar pe-atunci n-ar fi fost în stare să se exprime calm, chibzuit, ca de astă dată. Zîmbetul care întovărășea aceste cuvinte era de asemenea nou ; el însemna eliberarea de sub tutelă.

— Mi-am dat seama, răspunse tatăl după o scurtă pauză, menită să-l facă să-și stăpânească vocea, astfel încît să sune suavă și nu plină de dispreț. Tare mă tem că am făcut din viața ta un martiriu.

— Să nu crezi că mă gîndesc la asta, tată, vorbesc în general. Atîta că nu pot să fiu la fel de pasionată pentru literatură cum ești dumneata. Îmi plac cărțile, dar mi-aș dori ca oamenii să se mulțumească o vreme cu cele care s-au scris pînă acum.

— Dragă Marian, să nu-ți închipui că în privința asta nu te înțeleg. Vai ! oare cite pagini din tot ce-am scris n-au fost decît salahorie, trudă pentru piinea zilnică, și nimic altceva. Bucuros mi-aș fi trăit viața printre marii scriitori, fără să-mi treacă prin minte să cîștig bani de pe urma lor. Dacă mă declar pentru proiectul unei noi reviste, e în mare parte datorită nevoilor mele.

Tăcu un timp și o fixă. Marian îi întoarse privirea.

— Firește că ai să scrii pentru noua revistă.

— De ce n-aș scoate-o eu, Marian ? De ce n-ar fi proprietatea ta ?

— Proprietatea mea ?

Își înăbuși un hohot de rîs. În mintea ei se trezi o bănuială mai neplăcută ca oricînd cu privire la tatăl ei. Oare asta voia să însemne purtarea lui mai blîndă ? Era oare capabil de o ipocrizie calculată ? Nu părea o purtare potrivită cu firea lui, așa cum îl cunoștea ea.

— Hai să discutăm, spuse Yule. Se vedea clar că era tulburat și vocea îi tremura. E posibil că la început ideea să te uimească. O să ți se pară că-mi propun să-ți risipesc banii, chiar mai înainte de i-ai căpătat. Rîse. Dar de fapt mă gîndesc doar la un plasament pentru capitalul tău, ba chiar la unul admirabil. Cinci mii de lire cu trei la sută înseamnă o sută cincizeci pe an. Nu prea încapе îndoială, că dacă suma ar fi investită într-o proprietate literară, după cum mă gîndesc, ți-ar aduce de cinci ori pe atît, și în

scurt timp, poate mai mult. Firește, schițez lucrurile în mod foarte aproximativ. Va trebui să recurg la o consultație demnă de încredere. Ți se va prezenta un deviz complet și detaliat. În momentul de față nu fac decît să-ți sugerez această formă de investiție.

Îi pîndea îngrijorat, lacom, fiecă mișcare a feței. Cînd Marian își ridică ochii spre el, Yule privi într-altă parte.

— Atunci, firește, spuse ea, nu-mi ceri acum un răspuns categoric.

— Desigur, desigur. N-am făcut altceva decît să-ți prezint principalele avantaje ale unei asemenea investiții. Și fiindcă sînt un individ bătrîn și egoist, o să încep cu avantajele pe care mi le poate aduce mie personal. Aș fi redactorul-șef al noii reviste ; aș cîștiga un salariu care să acopere toate nevoile mele și, la început, m-aș mulțumi să capăt considerabil mai puțin decît altul, iar apoi din ce în ce mai mult, pe măsură ce periodicul va progresa. Această situație îmi va permite să termin cu corvezile, n-aș scrie decît atunci cînd m-aș simți chemat să scriu, cînd m-ar îndemna inima. Și din nou rîse, de parc-ar fi dorit să mențină buna-dispoziție a celei care-l asculta. Iar pe viitor ochii mi-ar fi cruțați.

Insistă asupra acestui punct, așteptînd să vadă impresia pe care vorbele lui o vor produce asupra lui Marian. Și fiindcă ea tăcea, urmă :

— Să zicem că într-adevăr aș fi condamnat ca în decurs de cîțiva ani să-mi pierd vederea ; greșesc oare dacă mă gîndesc că proprietarul acestui periodic ar acorda de bună voie o mică rentă anuală omului care a asigurat publicației o bază solidă ?

— Înțeleg, sînt argumente puternice, spuse Marian, dar vād că se consideră de la sine înțeles că revista va avea succes.

— Așa și e. Dată pe mîna unui publicist ca Jedwood — un spirit viguros din noua școală —, e puțin probabil ca sucesul să fie îndoielnic.

— Crezi că cinci mii de lire vor fi de ajuns pentru a lansa o asemenea revistă ?

— Ei bine, în privința aceasta nu pot să spun nimic precis. În primul rînd, trebuie să te întinzi atît cît ți-e plapuma ; cheltuielile pot fi în mare măsură reglementate fără să pui în primejdie succesul revistei. Și-apoi, cred că Jedwood își va lua asupra sa o parte din risc. Dar acestea sînt amănunte. În momentul de față nu vreau decît să te obișnuiesc cu gîndul că ți se va oferi o investiție de felul acesta.

— Ar fi mai potrivit să-i spunem o „speculație“, zise Marian și zîmbi jenată. În clipa de față singurul ei țel era acela de a-l face pe taică-său să înțeleagă că propunerea n-o ispita cîtuși de puțin. Nu putea să-i spună că sugestia lui nu avea șanse, deși pînă acum în felul acesta o privise. Yule deschisese discuția cu un anumit scop, de aceea se considera îndreptățită să-i răspundă în chip realist. Tatăl ei trebuia să-și dea seama că nu putea fi ademenită cu promisiuni. Era clar și în firea lucrului că susținea un proiect în care avea el însuși o încredere nemărginită ; dar Marian știa că judecata lui era departe de a nu putea greși. Oricît ar fi înclinat să-i arate oarecare bunăvoință, se domolea la gîndul că, după toate probabilitățile, acest mod de a dispune de banii ei era cel mai prost cu putință pentru propriile-i interese, deci și pentru ale lui. Într-adevăr, dacă presimțirile lui întunecate aveau un temei, ea va trebui să aibă grijă de el și tăria cu care privea în față această obligație izvora dintr-o speranță greu de mărturisit.

— Spune-i cum vrei, răspunse tatăl, înăbușindu-și cu greu o notă de enervare. Ce-i drept, orice întreprindere comercială este o speculație. Dar îngăduie-mi să-ți pun o întrebare la care te rog să-mi răspunzi cinstit : Nu ai încredere în capacitatea mea de a conduce acest periodic ?

Nu avea. Știa că nu are legături cu problemele importante ale zilei și că orice considerente apropiate prin natura lor de scopul principal al unei asemenea întreprinderi — acela de a-și vinde revista — ar face din el un redactor-șef care nu inspiră încredere. Dar cum să-i spună așa ceva ?

— Părerea mea nu contează.

— Dacă Jedwood ar fi dispus să-mi acorde încredere, ai fi dispusă la rîndul tău ?

— N-are rost să vorbim acum despre asta, tată. Adevărul e că nu pot să spun nimic care să însemne o promisiune.

O străfulgeră cu privirea. Așadar era mai mult decît nehotărîtă.

— N-ai însă nimic împotrivă, Marian, dacă discutăm amical, despre un proiect care pentru mine contează nespus de mult ?

— Nu, însă mi-e teamă să-ți dau speranțe, răspunse ea cu toată sinceritatea. Mi-e peste putință să spun dacă pot sau nu să fac ceea ce vrei dumneata.

— Da, da ; înțeleg perfect. Ferească Sfîntul să văd în tine un copil care trebuie condus fără a ține seama de propriile tale idei și păreri. Dat fiind că e nevoie să fie pusă la bătaie o sumă atît de mare, ar fi monstruos dacă aș proceda imprudent și aș încerca să te conving să procedezi la fel. Lucrul va trebui chibzuit cu toată seriozitatea.

— Da. Vorbea mecanic.

— Numai dacă s-ar ajunge la un rezultat ! Nu știi ce-ar însemna pentru mine, Marian.

— Ba, da, tată. Știu foarte bine ce gîndești și ce simți în legătură cu asta.

— Știi ? Se plecă înainte, schimbat la față de emoție și încordare. Dacă m-aș vedea redactorul-șef al unei reviste influente, toată truda și suferința mea din trecut

mî-ar părea un fleac, m-aş bucura că am trecut prin ele şi le-aş socoti ca faze ce duc la această izbîndă. *Meminsse juvabit* !¹ Nu sînt un om potrivit pentru un post de subaltern, draga mea. Sînt o fire autoritară. Eşecul a tot ce-am întreprins îmi roade într-atît inima, încît uneori mă simt în stare de orice brutalitate, de orice josnicie, de orice cruzime odioasă. Felul cum m-am purtat cu tine e ruşinos. Nu mă întrerupe, Marian. Te-am tratat în chip dezgustător, copila mea, scumpa mea fiică, — şi asta fiind pe deplin conştient de ceea ce făceam. Aceasta-i pedeapsa pentru greşeli cum au fost cele pe care le-am făcut eu. Mă detest pe mine însumi pentru fiecare cuvînt aspru pe care ţi l-am spus, pentru fiecare privire mînioasă ; pe vremea aceea mă uram eu însumi.

— Tată !

— Nu, nu ; lasă-mă să vorbesc, Marian. M-ai iertat, ştiu. Totdeauna ai fost gata să mă ierţi, draga mea. Cum aş putea să uit vreodată seara aceea cînd ţi-am vorbit ca o bestie şi după aceea tu ai venit şi mi te-ai adresat de parcă greşeala ar fi fost a ta. Seara aceea s-a întipărit adînc în amintirea mea. Nu eu eram cel care vorbea ; demonul insuccesului, al umilinţei pusese stăpînire pe mine. Duşmanii mei îşi gustau triumful şi mă făceau de rîs. La gîndul acesta e uşor să-ţi ieşi din fire. Am meritat eu asta ? Sînt oare inferior acelor care au izbutit şi acum încearcă să mă calce în picioare ? Nu. Deloc ! Mîntea şi inima mea le sînt superioare.

Ascultînd acest bizar şuvoi de cuvinte, Marian îl ierta din toată inima pentru ipocrizia pe care-o dovedise mai înainte cu o zi sau două. Ba chiar mai mult : se întreba dacă purtarea sa putea fi numită ipocrizie. Era doar partea cea mai bună a lui, care ieşea la iveală sub imboldul unei speranţe înfocate.

¹ Amintirea îl va bucura (lat.).

— De ce să te gîndești mereu la aceste necazuri, tată ? E chiar atît de important că niște spirite înguste au triumfat asupra ta ?

— Spirite înguste ? Yule se agăță de acest cuvînt. Recunoști că asta sînt ?

— Despre domnul Fadge sînt sigură că da.

— Deci nu ești de partea lui și împotriva mea ?

— Cum ai putut să-ți închipui așa ceva ?

— Bine, bine ; nu despre asta e vorba. Poate că nu e foarte important. Nu... din punct de vedere filozofic aceste lucruri sînt nespuse de meschine. Rîse hodorogit. În viață înfrîngerea rămîne totuși înfrîngere, orice ai spune ; iar un eșec pe care nu l-ai meritat e un blestem cumplit. Vezi tu, nu sînt prea bătrîn ca să mai fac ceva. Ochii mă lasă, dar pot să mi-i îngrijesc. Dacă aș avea propria mea revistă, aș scrie din cînd în cînd un studiu critic în cea mai bună manieră a mea. Îți amintești ce spunea despre mine nota aceea din cartea bietului Hinks ? Am rîs de ea, dar nu era chiar atît de departe de adevăr. Am multe din calitățile acelea. Omul își dă seama de propriile lui merite, ca și de defectele sale. Am realizat cîteva lucruri admirabile. Îți amintești de eseul meu asupra lordului Herbert de Cherbury. Nimeni n-a scris vreodată pagini de critică mai subtilă ; a fost însă distrus ca un rebut. Fraza mea caustică, ea și numai ea mi-a atras atîția dușmani. Dar mai așteaptă puțin. Îngăduie-mi să am propria mea revistă și destul răgaz și mulțumire sufletească... și, Doamne, ce-o să mai scriu ! Cum o să-i mai fac praf !

— E nedemn de dumneata. Mult mai bine ar fi să-ți ignorezi dușmanii. Într-o asemenea situație, aș evita cu grijă orice cuvînt care-ar putea să trădeze sentimentele personale.

— Bine, bine ; firește că ai dreptate, buna mea fată. Și cred că aș fi nedrept cu mine însumi dacă te-aș face să crezi că motivele acestea josnice îmi dau cel mai puternic

imbold. Nu, nu-i adevărat. Din adolescență am simțit o dorință pătimașă de a dobîndi faimă literară ; ea zace adînc împlîntată sub toate defectele de suprafață ale caracterului meu. Partea cea mai bună a vieții mele s-a dus și mă cuprinde deznădejdea cînd îmi dau seama că nu am dobîndit situația care mi se cuvenea. Acum nu mai există decît o cale pentru a realiza acest lucru, și anume aceea de a ajunge redactorul-șef al unei publicații importante. Numai astfel o să izbutesc să-i oblig pe ceilalți să țină seama de revendicările mele. Mulți oameni coboară în mormînt fără să li se recunoască valoarea, numai fiindcă nu au avut parte de o judecată nepărtinitoare. În zilele noastre, afaceriștii lipsiți de scrupule sînt cei care rețin atenția publicului ; suflă atît de tare din trompetele lor, încît un om cinstit n-are cum să fie auzit.

Marian era îndurerată de felul umil în care încerca s-o convingă — căci ce erau toate acestea decît o strădanie a lui de a o impresiona — și fiindcă era nevoită să dea impresia că nu vrea să-l asculte. Socotea că există un simbul de adevăr în felul cum își aprecia propriile sale forțe ; deși era aproape sigur că în calitate de editor nu ar izbuti, ca scriitor dăduse probabil lucruri cu mult mai bune decît unii care-l lăsaseră în urmă pe drumul ce duce spre succes. Poate că împrejurările îi vor îngădui să-l ajute, dar nu în felul în care îi propunea el. Partea cea mai proastă era că nu putea să-l lase să-i citească gîndurile. În sinea lui își spunea, fără doar și poate, că pune în cumpănă satisfacția lui și propria ei mulțumire, cînd de fapt ea suferea fiindcă era convinsă că cedînd ar face un gest imprudent. ce-ar primejdui viitorul tatălui, cît și propriile-i șanse de a fi fericită.

— Să amînăm discuția pînă cînd voi primi banii, spuse Marian după o pauză.

— Da. Să nu-ți închipui că doresc să te influențez, insistînd asupra soartei mele vitrege. Ar fi demn de

dispreț. M-am folosit doar de această împrejurare ca să te fac să mă cunoști mai bine. Nu vorbesc ușor despre mine însumi și, îndeobște, adevăratele mele sentimente sînt ascunse de părțile slabe ale temperamentului meu. Cînd îți sugerez cum mi-ai putea da un mare ajutor și în același timp să alegi foloase pentru tine însăși, sînt silit să-mi amintesc că nu prea ai de ce să te gîndești cu bunăvoință la vorbele mele. Dar o să mai discutăm și altădată. O să reflectezi la ce ți-am spus ?

Marian îi făgădui și se simți bucuroasă să pună capăt discuției.

Sîmbătă, Yule se interesă dacă fiica lui era liberă după-amiază.

— Nu, nu sînt, răspunse, străduindu-se să nu-și arate tulburarea.

— Îmi pare rău. Mă gîndeam să te invit să vii cu mine la Quarmby. Ai să fii plecată toată seara ?

— Cred că da. Pînă în jurul orei nouă.

— Nu-i nimic, nu-i nimic !

Încercă să renunțe de a discuta problema, ca și cum lucrul ar fi fost fără importanță, dar Marian observă că se întunecă la față. Aceasta se întîmpla imediat după micul dejun. În restul dimineții, nu-l mai văzu, iar la prînz rămase tăcut, deși nu-și aduse cu el o carte, așa cum avea obiceiul cînd era bîntuit de o proastă dispoziție.

Marian vorbea cu mama ei, străduindu-se să păstreze o aparență de voie bună, lucru ce devenise firesc de cînd Yule își schimbase felul de a se purta.

Întîmplarea făcu ca în momentul cînd se pregătea de plecare, să-l întîlnească pe tatăl ei pe coridor. Yule zîmbi (zîmbetul era mai mult un rinjet de durere) și dădu din cap, dar fără să scoată o vorbă.

După ce ușa de la intrare se închise, se îndreptă spre salon. Doamna Yule citea sau, în tot cazul, răsfoia colecția unei reviste ilustrate.

— Unde bănuiești că s-a dus ? o întrebă cu o voce care suna doar rece, nu jignitor.

— La domnișoarele Milvain, așa cred, răspunse doamna Yule și privi într-o parte.

— Ți-a spus ea ?

— Nu. Nu vorbim despre asta.

Yule se așeză pe un colț de scaun și se aplecă înainte, ținându-și bărbia în mână.

— Ți-a zis ceva despre revistă ?

— Nici o vorbă.

Îl privi pe furiș, timidă, și întoarse câteva pagini din revistă.

— Voiam să vină la Quarmby, fiindcă o să fie acolo cineva care ține mult ca Jedwood să înființeze o revistă și i-ar prinde bine să audă unele păreri de ordin practic. N-ar strica dacă i-ai vorbi despre asta din cînd în cînd. Firește, dacă s-a hotărît să mă refuze, n-are rost ca lucrul acesta să mă mai preocupe. Cred că ai putea să afli ce se întîmplă de fapt.

Numai silit de forța teribilă a împrejurărilor, Alfred Yule ajunsese să ceară fățîș ajutorul soției. Nu puneau la cale nimic tainic, pentru a-și influența fiica ; doamna Yule ținea deopotrivă la fericirea soțului și la aceea a lui Marian, dar se simțea neputincioasă să-i ajute pe unul sau pe celălalt să și-o dobîndească.

— Dacă scoate cîmva o vorbă, îți spun.

— Dar am impresia că e dreptul tău să-i pui întrebări.

— Asta nu pot, Alfred.

— Multe nu poți, din păcate.

Cu aceste cuvinte, al căror înțeles soția sa îl cunoștea bine, deși fuseseră rostite pe un ton mai puțin usturător decît altă dată, se ridică și ieși agale din cameră.

Petrecu o oră sumbră în biroul său, apoi plecă și se alătură cercului literar de la domnul Quarmby.

MĂRINIMIA LUI JASPER

Din cînd în cînd, Milvain se întîlnea cu surorile sale duminică dimineața, la ieșirea din biserică, și mergeau toți trei acasă, ca să ia masa împreună. Făcu același lucru și astăzi, deși pe vremea aceasta mohorîtă și în bătaia puternică a vîntului care sufla dinspre nord-est nu era deloc plăcut să aștepti sub cerul liber.

— Vă duceți azi după-amiază la doamna Wright ? le întrebă în timp ce păseau împreună.

— Așa mă gîndeam, răspunse Maud. Dora rămîne cu Marian.

— Ar trebui să vă duceți amîndouă. Nu trebuie s-o neglijați pe femeia aceasta.

Pentru moment, nu mai adăugă altceva, dar curînd după aceea, cînd rămase singur în salon cu Dora, timp de cîteva minute, se întoarse spre ea cu un zîmbet ciudat și spuse calm :

— Cred c-ar fi mai bine dac-ai merge și tu cu Maud azi după-amiază.

— Dar nu pot, o aștept pe Marian la trei.

— Tocmai de aceea vreau să te duci.

Îl privi uimită.

— Vreau să stau de vorbă cu Marian. O să aranjez lucrurile în felul acesta. La trei fără un sfert voi două plecați și cînd ieșiți puteți să-i spuneți proprietăresei că, dacă vine domnișoara Yule, să vă aștepte, fiindcă n-o să lipșiți mult. Urcă și mă găsește pe mine. Înțelegeți ?

Dora se întoarse pe jumătate, puțin cam tulburată, dar nu nemulțumită.

— Și ce se-ntîmplă cu domnișoara Rupert ? întrebă ea.

— O, domnișoara Rupert poate să se ducă la dracu. Sînt într-o pasă generoasă.

— Foarte generoasă. Nici că mă îndoiesc.

— Ei bine, ai să faci ce-ți cer ? Vezi tu, asta-i una din urmările sărăciei ; nu poți nici măcar să stai de vorbă între patru ochi cu un prieten fără să complotezi ca să-ți faci rost de o cameră. Dar situația aceasta n-o să mai dăinuiască.

Dădu cu înțeles din cap, după care Dora ieși din cameră ca să discute cu sora ei.

Planul fu pus în aplicare, și Jasper le văzu plătind pe surorile sale, știind prea bine că vor lipsi vreo trei ore. Se așeză comod lângă foc și medită. Abia trecuseră cinci minute când își privi ceasul și se gândi că Marian nu e punctuală. Se simțea agitat, deși credea că nu-l pîndește primejdia unei asemenea slăbiciuni. Faptul că se afla aici, cu scopul pe care-l avea în minte, îi apărea clar ca o concesie făcută unor porniri pe care ar fi trebuit să și le stăpînească ; dar ajunsese la această hotărîre și acum era prea tîrziu : nu mai putea să ia de la început discuția cu sine însuși. Prea tîrziu ? Ei bine, nu neapărat ; nu-și luase nici o obligație, pînă în ultima clipă de libertate, putea oricînd să se...

Fără îndoială, cea care bătea la ușa din față era Marian. Sări în picioare, păși în sus și-n jos prin cameră, își schimbă scaunul, se așeză din nou pe cel de la început. Apoi ușa se deschise și Marian intră.

Nu era surprinsă ; proprietăreasa îi spusese că domnul Milvain e sus, unde aștepta ca surorile lui să se întoarcă.

— Trebuie să te rog s-o scuzi pe Dora, începu Jasper. Te roagă s-o ierți... fiindcă te face să aștepți.

— O, da.

— Și, fără îndoială, că-ți scoți pălăria, adăugă el pe un ton glumeț și îngăduitor ; să-ți pun umbrela într-un colț... așa.

Admirase întotdeauna forma capului lui Marian și frumusețea părului ei scurt, moale și buclat. În timp ce-o

privea cum își scotea pălăria, era încântat de grația brațelor și de suplețea siluetei ei zvelte.

— Pe care scaun stai de obicei ?

— Zău că nu știu.

— Când te duci mereu la un prieten, capeți obiceiuri serioase în treburi dintr-astea. În mansarda lui Biffen aveam obiceiul să stau pe cel mai incomod scaun pe care mi-a fost dat să stau vreodată ; și totuși, ajunseseam să-mi fie drag. La familia Reardon căpătam întotdeauna scaunul presupus a fi cel mai elegant, dar era prea mic pentru mine, și de fiecare dată, când mă așezam sau când mă sculam, îl priveam cu ciudă.

— Mai ai vești de la ei ?

— Da, mi s-a spus că lui Reardon i s-a oferit postul de secretar al unui cămin de băieți, la Croydon. Dar presupun că de astă dată nu mai este nevoit să se gândească la așa ceva.

— Nici vorbă că nu !

— O, nu se știe.

— De ce-ar primi acum o asemenea slujbă ?

— Poate că nevasta lui îi va spune că are ea personal nevoie de toți banii.

Marian rîse. Jasper nu o auzise rîzînd decît rareori și nicicînd atît de firesc, ca de astă dată.

— N-ai o părere prea bună despre doamna Reardon, spuse ea.

— E greu s-o judeci. În tot cazul, nu mi-a displicut niciodată. E clar însă că nu e potrivită să fie soția unui scriitor care se zbate în greutate. Poate că sint pornit împotriva ei de cînd Reardon s-a certat cu mine din cauza nevestei.

Marian fu surprinsă auzind această neașteptată explicație a rupturii survenite între Milvain și prietenul său. Știa chiar de la Jasper că nu se văzuseră de cîteva luni, dar nu-i arătase care anume fusese pricina.

— De ce nu ți-aș spune tot ce s-a întâmplat, urmă Milvain, dindu-și seama că fata e tulburată de vorbele lui, efect pe care dealtfel contase de la bun început. L-am întâlnit pe Reardon, nu mult după ce s-au despărțit, și m-a acuzat că eu port în mare parte vina pentru necazurile lui. Ascultătoarea nu-și ridică ochii spre el. — N-o să-ți imaginezi niciodată care a fost greșeala mea. Reardon susține că felul meu de a discuta a fost funest din punct de vedere moral pentru soția sa. Spunea că ridicam întotdeauna în slăvi succesul în societate și că asta a făcut-o să nu mai fie mulțumită cu soarta ei. Sună cam ridicol, nu găsești ?

— Foarte bizar.

— Era deznădăjduit de sincer, bietul băiat. Și, drept să spun, mă tem că poate fi un dram de adevăr în lucrul de care se plinge. I-am făgăduit pe loc că în viitor n-o să mă mai arăt pe la doamna Edmond Yule, ceea ce am și făcut, iar rezultatul a fost, firește, că familia își închipuie că eu condamn purtarea doamnei Reardon. Toată povestea asta e o mare pacoste, dar cred că n-am avut de ales.

— Spui că s-ar putea ca felul în care vorbeai să-i fi dăunat, într-adevăr ?

— E posibil, deși niciodată nu mi-ar fi trecut prin gând că există o asemenea primejdie.

— Atunci Amy trebuie să fie o fire foarte nehotărâtă.

— Fiindcă s-a lăsat influențată de un mizerabil ?

— Fiindcă s-a lăsat influențată în felul acesta de oricine ar fi.

— Povestea asta te face să ai despre mine o părere cât se poate de proastă, nu-i așa ?

— Nu înțeleg prea bine. Cum i-ai vorbit ?

— Cum vorbesc cu oricine. M-ai auzit adesea spunând aceleași lucruri. Susțin pur și simplu că scopul muncii literare — în afară de cazul când ești un geniu — este acela de a asigura trai bun și faimă. Mie asta nu mi se pare foarte rușinos. Dar poate că doamna Reardon îi

repetă prea insistent soțului, asemenea păreri. Vedea că în cazul meu era probabil ca ele să dea rezultate serioase, și suferea fiindcă Reardon nu putea, sau nu voia să lucreze în același stil practic.

— A fost un mare ghinion.

— Și înclini să mă învinovățești pe mine ?

— Nu, fiindcă sînt foarte sigură că n-ai făcut decît să vorbești într-un fel ce-ți este firesc, fără să te gîndești o clipă la ce va urma.

Jasper zîmbi.

— Întocmai, acesta este adevărul. Aproape toți cei care trebuie să-și croiască un drum în viață gîdesc la fel ca mine, dar cei mai mulți se simt, obligați să adopte un ton fals, să vorbească despre conștiința literară și așa mai departe. Eu spun doar ce am în minte, fără prefăcătorie. Mi-ar plăcea să fiu scrupulos, dar e un lux pe care nu pot să mi-l îngădui. Ți-am mai spus-o de atîtea ori, știi doar.

— Da.

— Dar nu ți-a dăunat din punct de vedere moral... spuse Jasper rîzînd.

— Deloc. Și totuși nu-mi place.

Jasper era surprins. O privi cu ochi mari. Așadar, ar fi trebuit să fi procedat mai puțin deschis față de ea ? Oare se înșela atunci cînd socotise că era atrasă de obișnuita franchețe a cuvintelor sale ? Vorbea cu o hotărîre pe care nu i-o cunoscuse pînă atunci. Într-adevăr, observase din clipa cînd o văzuse intrînd pe ușă că în felul ei de a discuta exista ceva nou, necunoscut. Era mult mai stăpînă pe ea însăși ca de obicei și s-ar fi zis că nu-i arată aceeași stimă, că nu-și înăbușă la fel ca înainte propria ei personalitate.

— Nu-ți place, repetă el calm. Te cam plictisește ?

— Îmi pare rău că te descrii întotdeauna într-o lumină proastă.

Jasper era un spirit pătrunzător, dar încrederea în sine, ce-l îmboldise să înceapă acest dialog, convingerea că nu

avea decît să spună o vorbă, dacă dorea să fie încredințat că Marian ține la el, îl împiedica să înțeleagă acel ton independent, pe care ea și-l însușise dintr-o dată. Dacă ar fi fost mai modest, s-ar fi arătat mai subtil în aceste clipe, ar fi ghicit că fetei îi făcea o plăcere nebună să dea înapoi, acum cînd îl vedea că se apropie de ea cu un scop neîndoielnic, că dorea să i se facă curte, într-un fel mai puțin degajat, înainte de a mărturisi ce e în inima ei. În clipa aceea, se simțea incurcat. Ultimele cuvinte fuseseră rostite pe un ușor ton de superioritate, cel din urmă lucru la care s-ar fi așteptat din partea ei.

— Totuși nu m-ai văzut întotdeauna astfel... dumneata nu, spuse.

— Nu, nu întotdeauna.

— Nu sînt sigur că te înțeleg. Spui că vorbești într-adevăr după cum simți.

— Așa și fac. Socot că un om care nu poate să îndure sărăcia n-are de ales. Totuși n-am spus niciodată că-mi fac plăcere nevoile meschine, dar le accept fiindcă n-am încotro.

Marian era încîntată să observe cu cită îngrijorare se apucase să se apere. Niciodată în viață nu fusese ea aceea care să domine. Nu conta că Jasper o aprecia de astă dată mai mult fiindcă avea bani; asta era situația și n-avea cum să fie alta. Mulțumită fiindcă ținea la ea în primul rînd de dragul ei însăși, era foarte dispusă să accepte ca, în lupta pentru cucerirea dragostei lui, să aibă de partea ei banii. Deocamdată iubirea sa abia se înfiripa, în sensul în care înțelegea ea acest sentiment, dar își dădea seama de puterea pe care o avea asupra lui și pasiunea o învăța cum să o folosească.

— Te resemnezi însă bucuros în fața necesității, spuse, și-l privi cu ochi ce oglindeau doar gîndire.

— Ți-ar plăcea mai degrabă să-mi jelesc soarta fiindcă nu sînt în stare să-mi închin viața unei munci nobile, care nu-ți aduce un ban ?

În vorbele lui răsună o notă de ironie ; tremura, dar nu se dădu bătută.

— Cum nu faci niciodată asta, s-ar putea bănuî că... dar nu vreau să fiu rea.

— ...că nu mă interesează un lucru de bună calitate și că nici nu sînt în stare să dau așa ceva, termină Jasper fraza începută de ea. Nu mi-aș fi închipuit că ceea ce spuneam eu te va face să gîndești astfel.

În loc să-i răspundă, Marian își întoarse privirea spre ușă. Pe scară se auzeau pași, dar zgomotul dispăru.

— Credeam că e Dora.

— Nu se întoarce cel puțin două ore de acum încolo, spuse Jasper și schiță un zîmbet.

— Dar ziceai că...

— Am expediat-o la doamna Boston Wright, ca să am prilejul să stau de vorbă cu dumneata. O să-mi ierți stragemata ?

Marian își reluă atitudinea de la începutul vizitei ; pe buzele ei stăruia un zîmbet cît se poate de vag.

— Îmi pare bine că mai avem o mulțime de timp, urmă el. Încep să bănuiesc că în ultima vreme m-ai înțeles greșit. Trebuie să te fac să privești din nou lucrurile în adevărata lor lumină.

— Nu cred că te-am înțeles greșit.

— Asta ar putea să însemne ceva foarte neplăcut. Știu, unii oameni pe care-i stimez au o părere foarte proastă despre mine, dar nu-ți îngădui să te numeri printre ei. Cum îți apar ? Ce-ți spune mintea dumitale, după tot ce-am discutat ?

— La întrebarea aceasta ți-am mai răspuns.

— Dar nu serios. Mă crezi în stare de sentimente generoase ?

— Dac-aș mărturisi că nu, ar însemna să te clasific printre oamenii de cea mai proastă categorie, și aceia sînt pușini la număr.

— Bun ! Aşadar, nu mă număr printre cei mai josnici. Dar asta nu-mi dă dreptul în mod deosebit la stima dumitale. Orice aş fi, unele din ambiţiile mele au un ţel înalt.

— Care ?

— De pildă, am fost destul de îndrăzneţ ca să sper că ai putea să mă iubeşti.

Marian zăbovi o clipă, apoi răspunse calm :

— De ce numeşti asta îndrăzneală ?

— Fiindcă am destule idei demodate ca să-mi închipui că o femeie demnă de dragostea unui bărbat îi este superioară şi consimte să i se dăruiască.

Vocea nu era convingătoare ; pe buzele lui fraza nu suna firesc. Nu astfel sperase să-l audă vorbind. Deşi se exprima atât de formal, nu o iubea aşa cum şi-ar fi dorit ea.

— Nu sînt de această părere.

— Nu mă surprinde. Eşti foarte rezervată în toate problemele şi despre lucrul acesta nu am discutat niciodată ; dar, fireşte, ştiu că ideile dumitale nu sînt niciodată banale. Crede ce vrei despre situaţia femeii, pe mine asta nu mă interesează, nu mă influenţează cu nimic.

— Vrei să spui deci că ideile dumitale sînt banale ?

— Din cale-afară. Dragostea e o poveste foarte veche şi banală şi cred că te iubesc într-un fel vechi şi banal. Te găsesc frumoasă, îmi pari feminină în cel mai bun înţeles al cuvîntului, plină de farmec şi dulceaţă. Ştiu că în comparaţie cu dumneata sînt o fiinţă grosolană. Toate acestea, oameni enorm de deosebiţi unul de altul le-au spus şi le-au simţit în acelaşi fel. Trebuie oare să găsesc un nou fel de a mă exprima pentru ca să mă crezi ?

Marian nu-i răspunse.

— Ştiu ce gîndeşti, urmă Jasper. E la fel de inevitabil ca dumneata să te întrebi ceea ce te întrebi, iar eu să-mi dau seama de asta.

Îl privi o clipă.

— Da, ceea ce gîndeşti ți se citește pe față : De ce nu ți-am vorbit în felul acesta pînă acum ? De ce am așteptat pînă în clipa aceasta, cînd te vezi obligată să te îndoiești de sinceritatea mea ?

— Atunci înseamnă că nu-i atît de ușor să mi se citească gîndul.

— Firește, întrebarea nu ia o formă vădită, dar știu că, indiferent de sentimentele pe care le ai față de mine, ai fi dorit să-ți vorbesc cu două săptămîni în urmă. Ai fi dorit-o din partea oricui ar fi fost în situația mea, pur și simplu fiindcă te doare să vezi că e cu puțință ca omul să nu fie sincer. Ei bine, nu sînt fals. În ultima vreme m-am gîndit la dumneata, cum nu m-am gîndit nicicînd la o altă femeie. Dar... atunci, o să-ți spun adevărul-adevărat și brutal, care în felul lui e fără îndoială bun. Mă temeam să-ți spun că te iubesc. Nici nu te cîntești. Deocamdată — toate bune. Și acum : ce e rău în această destăinuire ? Dacă lucrurile ar fi urmat calea lor obișnuită, poate că trei sau patru ani de aici încolo n-aș fi fost în situația să mă însor, și chiar atunci, căsătoria ar fi însemnat greutăți, restricții, piedici. Mi-a fost întotdeauna groază la gîndul unei căsnicii care dispune de un venit sărăcăcios. Îți amintești ? „*Dragostea într-o colibă, cu o coajă de pîine și apă / E, să ne ierte dragostea, cenușă, scrum, praf.*” Știi că acesta este adevărul.

— N-aș zice că întotdeauna.

— Dar pentru marea majoritate a oamenilor — da. Ai în față exemplul familiei Reardon. Se iubeau — atît cît s-au iubit vreodată doi oameni, dar sărăcia a distrus totul. Nici unul din ei nu mi s-a destăinuit, dar sînt sigur că fiecare dorea moartea celuilalt. Ce altceva era de așteptat ? Să fi îndrăznit să mă însor în condițiile mele de astăzi și să-mi iau o soție la fel de săracă ca mine ?

— În curînd o să ai o situație mult mai bună. Dacă mă iubeai, de ce-ți era teamă să-mi ceri să am încredere în viitorul dumitale ?

— Totul e tare nesigur. S-ar putea să mai treacă zece ani pînă să pot conta pe un venit de cinci sau șase sute de lire, în cazul cînd va trebui să mă zbat mai departe pe calea obișnuită.

— Spune-mi, însă, ce urmărești în viață ? Ce înțelegi prin succes ?

— Ei bine, o să-ți spun. Scopul meu este să am lesne la dispoziție toate plăcerile pe care și le dorește un om cultivat. Doresc să trăiesc printre lucruri frumoase și nici-cînd să nu mă tulbure gîndul unor greutăți, ce se întîlnesc îndeobște în rîndul oamenilor. Doresc să călătoresc și să-mi îmbogățesc mintea în țări străine. Vreau să am legături cu oameni rafinați și interesanți și să fiu egalul lor. Îmi propun să fiu cunoscut, să se vorbească despre mine cu familiaritate, să simt cînd intru undeva că oamenii mă privesc cu oarecare interes.

O fixă cu ochi strălucitori.

— Și asta-i tot ? întrebă Marian.

— E foarte mult. Poate că nu știi cit sufăr fiindcă mă simt dezavantajat. Sînt o ființă cu un puternic instinct social, și totuși nu mă simt la largul meu în rîndul oamenilor, numai fiindcă mă socotesc nedreptățit. Lipsa de bani mă face inferior celor cu care stau de vorbă, aș putea fi mai presus decît ei în multe. În diverse domenii sînt un ignorant, și asta numai fiindcă sînt sărac. Închipuiește-ți că n-am ieșit niciodată din Anglia. Mi-e rușine cînd în jurul meu se vorbește în chip familiar despre Europa. Lă fel cînd alții discută despre tot felul de distracții și ocupații plăcute din căminele lor. Mi-e cu neputință să apar printre cunoștințele mele la teatru, la concerte. Sînt veșnic dezavantajat ; nu e drept. Imaginează-ți cum ar fi dac-aș avea destui bani ca să duc o viață plină și intensă în următorii cinci ani ; apoi, la sfîrșitul acestei perioade, îmi voi fi asigurat o situație. „Celui care are i se va mai da“... știi cit de universal e adevărul cuprins în aceste vorbe.

— Și totuși, se auzi vocea scăzută a lui Marian, zici că mă iubești.

— Vrei să spui că vorbesc de parcă dragostea n-ar exista pe lume. Dar m-ai întrebat ce înțeleg prin succes. Mă refer la lucruri lumești. Închipuiește-ți că ți-aș fi declarat : singurul meu țel și unica mea dorință în viață este să te fac să mă iubești. M-ai fi crezut ? Asemenea vorbe sînt totdeauna false ; nu știu cum poate să-i facă plăcere cuiva să le asculte. Dar cînd îți spun : toate plăcerile descrise de mine ar fi imens sporite dacă ar fi împărțite cu o femeie care să mă iubească — acesta-i purul adevăr.

Lui Marian i se strînse inima. Nu avea nevoie de adevăr ; ar fi preferat ca el să rostească niște biete minciuni obișnuite în asemenea împrejurări.

Tînjind după o dragoste pasionată, asculta cu sufletul pustiit această judecată la rece. De răceala care lui Jasper îi stătea în fire se temuse întotdeauna ; și, totuși, se mîngîiase neconținut cu gîndul că nu-l înțelegea ; nu-i analizase foarte clar caracterul. Din cînd în cînd însă, într-o străfulgerare, întrezărea care ar putea fi adevărul. Așteptase, fremătînd de nerăbdare, o dezvăluire bruscă ; dar lucrurile se desfășurau de parcă el n-ar fi știut nici un cuvînt din acelea ce-ar fi trezit în sufletu-i arzînd de nerăbdare răspunsul plin de bucurie.

— E mult de cînd stăm de vorbă, spuse ea și-și întoarse capul, ca și cum ultimele lui cuvinte n-ar fi avut nici o însemnătate. Dora nu vine, așa încît, cred că plec.

Se ridică și se îndreptă spre scaunul pe care se aflau lucrurile ei de oraș. În aceeași clipă Jasper fu lingă ea.

— Pleci fără să-mi dai un răspuns ?

— Răspuns ? La ce ?

— Vrei să fii soția mea ?

— Întrebarea e prematură.

— Prematură ? Nu știai oare de luni de zile că mă gîndesc la dumneata cu totul altfel decît la o prietenă ?

— Cum să știu ? Mi-ai explicat că n-aveai de gînd să te destăinuiești și de ce nu voiai să lași să se înțeleagă care sînt adevăratele dumitale sentimente.

Reproșul era drept și deloc ușor să fie înfruntat cu cutezanță. Se îndepărtă o clipă, apoi cu o mișcare bruscă îi apucă amîndouă mîinile.

— Orice-am făcut, orice-am spus sau am gîndit înainte nu mai are acum nici o importanță. Te iubesc, Marian. Vreau să fii soția mea. N-am întîlnit vreodată o altă fată care să mă tulbure așa cum m-ai tulburat dumneata din primul moment. Dacă aș fi avut slăbiciunea de a încerca să cuceresc pe altcineva, în afară de dumneata, mi-aș fi dat seama că mă îndepărtez de la calea ce-mi va asigura o adevărată fericire. Să uităm pentru o clipă toată situația noastră. Îți țin mîinile într-ale mele, te privesc în față și-ți spun că te iubesc. Oricare ar fi răspunsul ce mi-l dai, eu te iubesc !

Pînă acum, inima-i nu făcuse decît să se zbată puțin ; se simțea nefericită, și aceasta în mare parte fiindcă iubirea pe care o nutrise atîta vreme părea să se fi retras într-un ungher al ființei ei, în timp ce asculta vorbele ce precedaseră declarația lui Jasper. Era agitată, dureros de lucidă, feciorelnic de emoționată și sfielnică, dar nu se putea lăsa în voia acelei încîntătoare tulburări, care ar fi trebuit să fie împlinirea a tot ceea ce-și închipuise în taină. Acum, în fine, inima începu să-i bată puternic în piept. Cu fața întoarsă și ochii în jos, așteptă să se repete nota ce răsunase în acel ultim „te iubesc“. Simți cum o schimbare se petrecea cu mîinile care i le țineau pe ale ei — erau fierbinți, umede și moi ; un curent îi străbătu prin vine.

Încercă să o tragă mai aproape, dar ea se ținea la depărtare de un braț și părea insensibilă.

— Marian !

Dorea să-i răspundă, dar un demon al încăpățînării pusese stăpînire pe glasul ei.

— Marian, nu mă iubești ? Sau vorbele mele te-au jignit ?

Și fiindcă stăruia să se domine pe sine însăși, izbuti în cele din urmă să-și elibereze mâinile. Pe chipul lui Jasper se citea ceva ce aducea a disperare.

— Nu m-ai jignit, îi răspunse. Dar nu sînt sigură că nu te înșeli în clipa aceasta, gîndind că ai nevoie de mine ca să fii fericit.

Emoția care trecuse ca un curent din ființa ei într-a lui, pe cînd stăteau mîna în mîna, îl atrăgea în chip irezistibil spre ea.

Îi văzu fața și gîtul învăluite într-o nuanță mai caldă și frumusețea ei îl vrăji ca niciodată pînă atunci.

— Însemni pentru mine mai mult decît orice în viață, exclamă el și din nou se strădui să se apropie de ea. Nu mă gîndesc decît la tine — la tine însăși —, frumoasa, blîndă, profunda mea Marian !

Brățelele lui o înlăntuiră și ea nu se împotrivi. Un suspin, și apoi un scurt rîs bizar trădă pasiunea care în cele din urmă rupsesse zăgazul în adîncul ființei ei.

— Mă iubești, Marian ?

— Te iubesc.

Și-apoi tăcerea ce urmează cînd o simțire inflăcărată și-a aflat pentru prima oară rostirea prin viu grai — o muzică potolită, cu pauze frecvente, în care revine mereu aceeași notă profundă.

Marian închise ochii și se lăsa legănată de voluptatea acestui vis.

Pentru prima oară evada total din lumea rutinei intelectuale, pentru prima oară simțea gustul vieții.

Toată pedanteria trudei zilnice alunecă și se desprinse ușor de ființa ei, precum o haină incomodă ; acum era înveșmîntată doar în propria-i feminitate. O dată sau de două ori, rușinată în chip straniu, simți că o trec fiori și se consideră vinovată și lipsită de pudoare, după care, din

străfunduri, se ridică însă un val de bucurie pătimasă, ce șterse orice amintire și orice prudență.

— Cum pot să te văd ? întrebă în cele din urmă Jasper. Unde putem să ne întâlnim ?

Apăruse o piedică. Anotimpul rece nu mai îngăduia hoinăreala sub cerul liber, dar Marian n-avea cum să se ducă la gazda lui și părea imposibil ca el s-o viziteze acasă.

— Tatăl tău o să-mi fie mai departe ostil ?

Tocmai începuse să se gândească la tot ce implica această nouă legătură dintre ei.

— Nu trag nădejde că lucrurile se vor schimba, spuse ea trist.

— Va continua să nu vadă cu ochi buni căsătoria ta ?

— O să-l dezamănesc și o să-l mihnesc amarnic. Mi-a cerut să-mi folosesc banii pentru înființarea unei noi reviste.

— Pe care s-o scoată el ?

— Da. Crezi că sînt șanse de reușită ?

Jasper clătină din cap.

— Tatăl tău nu e omul potrivit pentru așa ceva, Marian. N-o spun cu lipsă de respect ; înțeleg prin asta că nu mi se pare c-ar avea priceperea ce se cere pentru lucrul acesta. Ar fi o afacere catastrofală.

— Firește, mi-am dat seama. Acum nu pot să mă gîndesc la ce mi-a cerut.

Surise și-și ridică fața spre a lui.

— Nu te necăji. Așteaptă puțin pînă ce-mi dobîndesc o situație independentă față de Fadge și alți cîțiva, și tatăl tău se va convinge că țin din toată inima să-i fiu de folos. Mă tem că-i va lipsi ajutorul tău.

— Da. O să mi se pară neomenos cînd va trebui să-l părăsesc. Tocmai îmi spunea că ochii încep să-l supere. O, de ce nu i-a lăsat cîțiva bani ? A fost o răutate din partea fratelui său. Nici vorbă că era mult mai îndreptățit să-i capete decît Amy sau decît mine însămi. Literatura a fost pentru tata un blestem care l-a urmărit toată viața.

Unchiului meu îi era nesuferită și de aceea presupun că nu i-a lăsat nimic.

— Dar cum să fac să te văd des ? Asta-i prima întrebare. Știu ce-am să fac. O să-mi schimb gazda, și pe-a fetelor și pe-a mea — o să stăm toți împreună. Trebuie să avem două saloane ; atunci ai să poți ușor să vii la mine. Proprietarii aceștia nemaipomeniți sînt pînă la urmă foarte ușor de mulțumit.

— O să faci într-adevăr asta ?

— Da. Miine o să mă duc să caut casă. După aceea, cînd ai să vii, o să poți întotdeauna să întrebi de Maud sau de Dora. Or să se bucure foarte mult să se mute într-o locuință mai respectabilă.

— Acum n-am să le mai aștept, Jasper, spuse Marian și gîndul i se întoarse la cele două fete.

— Foarte bine. Pentru încă o oră ești sigură că nu superi pe nimeni. Mama ta nu va fi împotriva noastră ?

— Nu... biata de ea. Dar nu îndrăznește să-mi ia apărarea.

— Am impresia că apar într-o lumină mizerabilă, dacă te las pe tine să-i spui tatălui tău. O să sfidez situația, Marian, și o să mă duc să-l văd.

— O, mai bine nu.

— Atunci o să-i scriu. O scrisoare pe care să nu o poată lua în nume de rău.

Marian cîntări propunerea.

— Scrie-i, Jasper, dacă dorești, dar nu încă ; peste puțin timp.

— Nu vrei să afle imediat ?

— Mai bine să așteptăm cîtva timp. Știi, adaugă ea rîzînd, deocamdată legatul meu îmi aparține doar cu numele. Testamentul nu a fost încă atestat. Banii abia trebuiesc obținuți.

Îi făcu cunoscute amănuntele ; Jasper asculta cu ochii în pămînt. Scaunele pe care stăteau erau acum strîns alăturate. Se simțea ușurat, fiindcă trecuse de la fraze

ditirambice la o discuție cu caracter practic. Cu sensibilitatea ei vie, Marian băgase de seamă acest lucru și-i scruta neconținut chipul, dornică să observe orice schimbare de expresie.

În cele din urmă dădu chiar drumul mâinii ei.

— Ai prefera, spuse gînditor, ca tatăl tău să nu afle nimic pînă cînd toată treaba asta va lua sfîrșit ?

— Dacă tu ești de acord...

Jasper se cufundă iarăși în gînduri, care, fără îndoială, erau gînduri de ordin practic.

— Cred că de astă dată trebuie să plec, Jasper.

— Trebuie ? Ei bine, dacă vrei...

Se ridică, deși ea stătea mai departe pe scaun. Marian făcu cîțiva pași, dar se întoarse din nou ; se apropie de el :

— Mă iubești, într-adevăr ? îl întrebă și-i luă o mînă, pe care o cuprinse cu a ei.

— Te iubesc cu adevărat, Marian. Te mai îndoiești ?

— Nu-ți pare rău că trebuie să plec ?

— Ba da, iubito. Ce n-aș da să putem sta aci toată seara, fără ca nimeni să ne tulbure.

Atingerea ei avu același efect ca mai înainte. Sîngele lui se înfierbîntă iarăși, o strînse lîngă el, îi mîngîie părul și-i sărută fruntea.

— Regreți că port părul scurt ? îl întrebă tînjind după un compliment pe care el nu-l făcuse.

— Să regret ? E cum nu se poate mai bine. Orice altă pieptănătură pare vulgară în comparație cu genul acesta al tău. Ce bizar ai arăta cu cozi sau ceva asemănător.

— Sînt tare bucuroasă că-ți place.

— Nu există nimic care să nu-mi placă la tine, profunda, rezonabila mea fetiță.

— Mi-ai mai spus o dată. Îți par foarte profundă ?

— ...Atît de serioasă, suavă și rezervată, și cu ochii atît de expresivi.

Fremăta de plăcere, cu fața ascunsă la pieptul său.

— Parcă m-am născut din nou, Jasper. Lumea întreagă e nouă pentru mine, iar eu sînt străină pentru mine însămi. Pînă acum, n-am cunoscut niciodată o clipă de fericire și încă nu pot să cred că e adevărat.

În cele din urmă se îmbracă și ieșiră din casă împreună, firește nu fără ca proprietăreasa să-i observe. Jasper o însoți cam pînă la jumătatea drumului spre St. Paul's Crescent.

Rămase hotărît ca el să-i trimită o scrisoare, cu ajutorul surorilor ; dar pînă-ntr-o zi-două, schimbarea de locuință urma să aibă loc.

După ce se despărțiră, Marian privi în urmă. Da, Jasper se îndepărta cu pași repezi și capul plecat, cu fundat într-o meditație profundă.

Capitolul 25

O ÎNTÎLNIRE FĂRĂ REZULTAT

Cei cuprinși de disperare își află adesea un refugiu în pătimășa milă de sine însuși și în acea încăpățînată stare de spirit căreia ea îi dă naștere. Pentru anumite firi, auto-compătimirea ajunsă la punctul culminant devine de neîndurat și duce la sinucidere ; dăr există și alte firi pe care un puternic simțămînt de revoltă împotriva soartei le călește și le face în stare să îndure suferința.

Aceștia din urmă sînt mai degrabă imaginativi decît pasionați din fire ; diferitele etape ale nenorocirii lor îi impresionează, precum actele unei drame ; nu se pot hotărî s-o curme dintr-o dată, într-atît de variate sînt resursele de care dispune tragicul motiv ce dezlănțuie con-

flictul. Intelectualul care se sinucide ajunge adesea la această hotărîre, fiindcă e convins de nimicnicia sa ; mila de sine se contopește cu disprețul de sine însuși, și sufletul umilit nu mai poate să-și suporte existența. Cel care supraviețuiește în asemenea condiții, rezistă fiindcă nefericirea l-a făcut să crească în proprii săi ochi.

Numai fiindcă-și compătimea propria lui soartă Edward Reardon supraviețui în primele luni după ce se despărțise de Amy. O dată sau de două ori pe săptămîină, uneori în primele ore ale serii, alteori la miezul nopții sau mai tîrziu, dădea tîrcoale străzii din Westbourne Park, unde locuia soția sa, și atunci se întorcea în mansarda lui și mai conștient de nedreptatea pe care o suferea, și mai revoltat împotriva împrejurărilor ce-l mînaseră în întunericul de afară, din pricina ei, fiindcă se grăbise să-și salveze propria-i tihnă, mai degrabă decît să împărtășească ruina și decăderea lui.

Uneori, nu era departe de acea demență acută, stare în care doamna Edmund Yule prefera să presupună că a și ajuns. Din cînd în cînd, îl cuprindea o trufie nemai-pomenită ; stătea în mijlocul jalnicului peisaj ce-l înconjura, simțindu-se un exilat jignit și, plin de un dispreț turbat, rîdea zgomotos de toți cei care-l condamnau sau îl compătimeau.

Cînd află de la Jasper Milvain că Amy se îmbolnăvisese sau, în tot cazul, că sănătatea ei se șubrezise din pricina încercărilor prin care trecuse, simți o clipă un junghi în inimă, ceea ce aproape-l hotărî să alerge spre ea. Urmarea fu o plăcere vădită la gîndul că-și avea la rîndu-i partea de durere, ba chiar nădejdea că boala ar putea să devină gravă ; se imagina chemat grabnic în camera unde zăcea ea, o văzu cerîndu-i iertare. Dar nu era doar, și nici în mare parte, o satisfacție răutăcioasă ; izbutea să-și închipuie că Amy suferea fiindcă tot mai rămăsese ceva din dragostea pe care ea i-o purtase. Pe măsură ce zilele treceau și nu afla nimic, dezamăgirea și ciuda îi absorbeau

gîndurile. În cele din urmă, încetă să mai dea tîrcoale prin împrejurimile casei din Westbourne Park. Posac, nu-și mai dorea nimic deosebit. Se hotărî, o dată pentru totdeauna, să se țină cu totul departe de ea și să aștepte cu încăpăținare să vadă care va fi sfîrșitul.

La capătul fiecărei luni, trimitea jumătate din banii primiți de la Carter, expediind pur și simplu mandatul poștal într-un plic cu adresa nevastei sale. Primele două mandate nu fură urmate de nici o confirmare ; cel de al treilea îi aduse cîteva cuvinte de la Amy :

„Deoarece continui să trimiți aceste sume, poate că ar fi preferabil să-ți comunic că nu pot să le întrebuițez în scopuri personale. E posibil ca simțul datoriei să te îndemne la acest sacrificiu, dar mă tem că mai degrabă dorești să-mi amintești, lună de lună, că suferi lipsuri și să mă îndurerez în felul acesta. Banii pe care i-ai trimis i-am depus pe numele lui Willie, la Banca de Economii, prin Poștă, lucru pe care voi continua să-l fac și în viitor.

A. R.“

Timp de o zi sau două, Reardon fu statornic în intenția de a nu răspunde, dar dorința de a dezvălui ceea ce simțea în chip confuz se dovedi pînă la urmă mai puternică :

„Consider că e cît se poate de firesc să vezi în tot ce fac doar cele mai rele intenții. În ce privește lipsurile prin care trec, țin foarte puțin seama de ele ; nu înseamnă mare lucru față de gîndul că am fost părăsit tocmai fiindcă buzunarul mi-e gol. Și sînt, într-adevăr, departe de a gîndi că ești îndurerată de orice mi s-ar putea întîmpla. Aceasta ar presupune o oarecare generozitate, care nu-ți stă în fire.“

Nici nu apucase bine să-și expedieze misiva, cînd își dădu seama că bucuros și-ar retrace cuvintele. Știa că me-

sajul era nedemn, că număra tot atâtea neadevăruri cît și rînduri, și-i era rușine de el însuși fiindcă scrisese în felul acesta. Dar nu putea să aștearnă o scrisoare prin care să-și dezmintă propriile lui vorbe, și în adîncul cugetului său avea să stăruie de-acum încolo un nou motiv de a se simți din cale-afară de nenorocit.

Lăsînd deoparte lumea de la spital, nu se vedea cu nimeni, în afară de Biffen. Realistul îl vizita o dată pe săptămîină și prietenia dintre ei deveni mai strînsă decît fusese pe vremea cînd Reardon cunoscuse o soartă prosperă. Biffen era un om atît de delicat din fire, încît îi făcea plăcere să-i împărtășești amănuntele legate de durerile personale. Deși îl înțelegea din toată inima pe prietenul său, făcu tot ce-i stătea în putință pentru a contrazice felul aspru în care Reardon o judeca pe Amy și cu aceasta îi pricinui o mulțumire greu de mărturisit.

— Nu văd, într-adevăr, cum soția ta ar fi putut să procedeze altfel, exclamă el într-o seară de vară, pe cînd stăteau în mansarda lui Reardon. Firește, nu sînt cituși de puțin în măsură să judec atitudinea ei spirituală, dar după cum am cunoscut-o eu, nu mă pot opri să cred că între voi a fost o neînțelegere, în sensul cel mai strict al cuvîntului. Era greu și trist ca ea să fie obligată să se despartă de tine pentru un timp, iar tu nu erai destul de drept ca să privești în față această necesitate. Nu crezi că e un dram de adevăr în acest fel de a vedea lucrurile?

— Era rolul ei de femeie să ușureze această jalnică necesitate; ea însă a făcut-o și mai dură.

— Nu sînt sigur că nu-i ceri prea mult. Din nefericire, știu prea puțin, sau nimic, despre femeile crescute în puf, dar bănuiesc că nu trebuie să aștepti de la ele mai mult eroism decît din partea femeilor din clasele de jos. Pentru mine, femeile sînt ființe care trebuiesc ocrotite. Un bărbat e oare îndreptățit să le ceară să fie mai tari decît el însuși?

— Bineînțeles, răspunse Reardon, nu are rost să pretinzi unui individ mai mult decît poate el să dea; pe ea o

crezusem însă de o calitate mai bună. Amărăciunea mea izvorăște din deziluzia pe care o încerc.

— Presupun că amîndoi aveți defecte de caracter și că pînă la urmă fiecare din voi a văzut doar cusururile celuilalt.

— Am văzut adevărul, care mi-a fost întotdeauna ascuns.

Biffen se arăta mai departe neîncrezător și în sinea sa Reardon îi purta recunoștință.

Pe măsură ce realistul înainta cu romanul său, *Domnul Bailey, băcan*, îi citea lui Reardon, nu numai de plăcere dar, mai cu seamă, fiindcă spera, ca pînă la urmă, exemplul lui în ce privește productivitatea să-l îndemne pe ascultător să-și reia propriile lucrări; Reardon, însă, găsi multe de criticat în cartea prietenului; era demn de reținut faptul că ridică obiecții și îl dezaproba mult mai puțin șovăitor decît odinioară, în zilele lui bune, căci reticența izvorită din delicatețe este una din virtuțile pe care suferința le poate ataca oricum, la cei slabi din fire. Biffen provoca dinadins aceste discuții pe care le ducea atît de departe cît îi era cu putință, și fără îndoială că, pentru moment, ele îi folosiră lui Reardon. Dar romancierul învins nu putea fi făcut să se așeze la lucru pentru a ilustra practic propriile lui păreri. Din cînd în cînd, simțea imboldul de a alcătui schița unei povestiri, dar era de ajuns să o frămînte în minte timp de o oră ca să se dezguste. Ideile proprii îi păreau stupide, searbede; i-ar fi fost peste putință să scrie șase pagini și numai cît se gîdea la un volum întreg se simțea copleșit de groază, în fața unor greutăți de neînvins, a unei trude fără margini.

Uneori, totuși, era în stare să citească. Îi făcea plăcere să contemple mica colecție de opere valoroase, singurele care îi mai rămăseseră din biblioteca sa; priveștița unui mare număr de volume l-ar fi obosit, dar acestea cîteva — atunci cînd avu din nou puterea să se gîndească la cărți — îi apăreau ca niște figuri prietenești. Nu citea susținut,

dar uneori deschidea volumul său din Shakespeare, de pildă, și visa peste o pagină sau două. După ce-și arunca astfel ochii asupra cărții, îi rămineau în minte un rînd sau un scurt pasaj, pe care le repeta în sinea sa, oriunde mergea; îndeobște, acestea erau un exemplu de ritm suav sau rezonant și aveau darul să-l liniștească.

O singură dată rezultatul fu straniu. Se plimba pe o stradă dosnică din Islington și se opri să privească vitrina unei prăvălioare. Stînd astfel, uită de el însuși și începu numaidecît să recite cu glas tare:

„E preceptorul

Copiilor : semn limpede că este
Amarnic jumulit dacă trimite
O pană-așa săracă din aripa-i,
El, care avea odată la îndemină,
Mai multe capete încoronate
Decît ivitu-s-a pe cer de-atuncea
Al lunii disc.”¹

Ultimele două versuri le recită de două ori, bucurîndu-se de sunetul lor măreț, cînd doi bărbați, care stăteau alături și-l priveau fără doar și poate ca pe un nebun cu mîntea rătăcită, îl aduseră la realitate cu rîsul lor zgomotos și batjocoritor.

Își păstrase un rînd de haine pentru serviciul pe care îl avea la spital ; acestea arătau încă așa cum se cuvine și, dacă s-ar fi străduit în mod deosebit, ar fi continuat să arate astfel multă vreme de acum încolo. Veșmintele pe care le purta acasă și în timp ce rătăcea pe străzi vedeau sărăcia, în toate detaliile lor. Fuseseră scoase din maldărul de vechituri înainte de a părăsi vechea locuință. Starea lui sufletească din aceste zile îl făcea să nu-i pese deloc de faptul că se compromitea în fața trecătorilor prin înfățișarea sa. Hainele acestea jechoase erau un simbol al decăderii lui

¹ Shakespeare, *Antoniou și Cleopatra*, actul II, scena 12, E.S.P.L.A., B.P.T., 1951, p. 153, traducere de Tudor Vianu.

și, uneori, atunci cînd întîmplător își vedea imaginea reflectată în oglinda unui magazin, se privea cu dispreț, dar și cu plăcere. Aceeași stare sufletească îl făcea să ia masa la cel mai sordid birt, în locuri unde stătea cot la cot cu oameni în zdrențe, care-și făcuseră rost în vreun fel sau altul de banii pentru o ceașcă de cafea și o felie de pîine cu unt.

Îi plăcea să analizeze deosebiriile dintre el și acești tovarăși de suferință. „Atît mă prețuiesc și pe mine alții; altceva nu merit.“ Sau, în loc să scoată în evidență contrastul, se așeza sfidător în rîndul acestor nenorociți din lumea cea mai de jos, nutrind ură împotriva celor înstăriți.

Unui singur om dintre cei fără griji dorea să-i poarte recunoștință; descoperi însă că sentimentul acesta îl depășea. Deși la început, relațiile sale cu slujbașul din City Road nu-l stînjeneau cîtuși de puțin, Carter cel plin de vioiciune vădi treptat o schimbare; în anumite clipe, Reardon își dădea seama că ochii tînărului îl fixau cu o expresie stranie, iar vorbele lui, deși îndeobște sincere, aveau obiceiul să se întrerupă într-un fel bizar, timp în care s-ar fi zis că meditează la cîte ceva din cele spuse de partenerul său, sau la un amănunt din comportarea acestuia. Explicația consta în faptul că tînărul începuse să gîndească că ipoteza doamnei Yule ar putea fi întemeiată, și anume că romancierul nu era pe deplin sănătos la minte. La început disprețui ideea, dar pe măsură ce timpul trecea, i se părea că fața lui Reardon avea ceva cumplit de sălbatic, care sugera lucruri neplăcute. Lucrul acesta îl remarcă mai ales la întoarcerea dintr-o vacanță petrecută în luna august, în Norvegia. Cu prilejul primei sale vizite la sediul din New Road, se așază și începu să-l onoreze pe Reardon cu o lungă descriere a felului cum se distrase în străinătate; nici prin gînd nu-i trecea că o asemenea discuție nu avea darul să-l însuflețească pe omul care-și petrecuse zilele lui de august între man-

sardă și spital, dar nu-i trebui mult să observe că ascultătorul său privea de ici-colo, într-un fel cam ciudat.

— Ai fost bolnav de cînd nu te-am văzut? îl întrebă.

— O, nu.

— Dar arăți de parc-ai fi fost. Ziceam că trebuie să aranjăm să ai două săptămîni de vacanță luna asta.

— Nu-mi doresc un concediu ; o să-mi imaginez că am fost în Norvegia. Mă simt bine cînd te aud povestind ce-ai făcut în vacanță.

— Mă bucur, dar nu-i același lucru, știi, ca și cînd ai da o fugă undeva tu însuși.

— O, e mult mai bine! Propria mea plăcere poate fi pur și simplu un act egoist; plăcerea de pe urma plăcerii altuia este cea mai pură dintre satisfacții — bună pentru trup și suflet. Sînt un adept al altruismului.

— Ce e asta?

— O formă foarte elevată a fericirii. Ceea ce e curios în toate acestea este că nu poți dobîndi fericirea altruistă decît dacă ai de două ori atîta credință cîtă ți-ar fi necesară ca să aderi la crezul athanasian.

— Oh!

Carter plecă mai mult decît încurcat. În seara, aceea îi povesti soției că Reardon îi vorbise într-un fel cît se poate de neobișnuit și că nu 'pricepuse o iotă din tot ce spusese.

Între timp Carter era în căutarea unei slujbe care să i se potrivească mai bine nefericitului său funcționar. Fie că era sau nu ușor dement, Reardon nu vădea în vreun fel că nu e în stare să-și îndeplinească obligațiile; era conștiincios ca totdeauna și, dacă nu i se întîmpla ceva care să-l schimbe foarte mult, puteai să te bizui pe el într-o slujbă de mai mare răspundere decît cea din momentul de față. Iar pînă la urmă, în octombrie, secretarul află de o ocazie pe care nu întîrzie să i-o comunice lui Reardon. În acea seară, Edwin se îndreaptă spre Clipstone Street și urcă pînă la camera lui Biffen.

Intră cu o figură veselă și strigă:

— Am inventat o ghicitoare. Să vedem dacă ghicești. De ce o casă cu apartamente și camere de închiriat din Londra seamănă cu corpul omenesc?

O izbucnire de felul acesta era atit de neobișnuită pentru Reardon, încît Biffen îl privi cu oarecare curiozitate pe prietenul său.

— De ce o casă cu apartamente și camere de închiriat din Londra... Habar n-am.

— Fiindcă și într-un caz și într-altul creierul e întotdeauna sus. Ei, ce zici ? Aș spune că nu e rău.

— Ei bine, nu, n-o să meargă ; e în mod vizibil reflecția unui om de meserie. Mă tem că marele public n-o să izbutească să vadă poanta... Dar ce ți-a venit ?

— Am vești bune. Carter mi-a oferit o slujbă care înseamnă un progres categoric față de trecut. Casă... sau, în tot cazul, niște camere mobilate și salariul — o sută cincizeci pe an.

— Pe legea mea ! Sună plăcut. Presupun că sînt și unele obligații.

— Mi-e teamă că, așa cum stau lucrurile, asta este inevitabil. Mi-a oferit secretariatul unui cămin pentru copii săraci, la Croydon. Carter mă asigură că postul e departe de a fi o sinecură. Ceré multă muncă de secretariat pur și simplu și o grămadă de treburi practice. Unele cam grosolane, îmi închipui. Nu e sigur dacă sînt tocmai omul potrivit. Actualul titular este un tip zdravăn, înalt de peste un metru optzeci, mare amator de gimnastică și căruia-i cam place să se bată uneori, cînd are prilejul. Dar de Crăciun pleacă, devine misionar nu știu pe unde ; dacă vreau, pot să capăt postul lui.

— Și presupun că vrei.

— Da, o să încerc, nici vorbă că da.

Biffen așteaptă o clipă apoi adăugă :

— Îmi închipui că soția te va întovărăși.

— Nu se știe.

Reardon încercase să răspundă ca și cum pentru el faptul nu conta, dar se vedea că era frământat și că oscila între speranță și teamă.

— În tot cazul, o să-i ceri să te însoțească ?

— O, da, veni răspunsul cam absent.

— Dar, firește, nu încape îndoială că va veni. O sută cincizeci pe an, fără să plătești chirie ! Păi asta-i c. avere !

— Apartamentul pe care aș putea să-l ocup e situat chiar în clădirea căminului. Amy n-o să se atașeze bucuros de o asemenea locuință. Iar Croydon nu e o localitate cât se poate de atrăgătoare.

— Împrejurimile sînt încîntătoare.

— Da, dar pentru Amy asta nu contează.

— O judeci greșit, Reardon. Ești prea aspru. Te implor să nu pierzi prilejul de a îndrepta din nou lucrurile. O, de-ai putea să fii o clipă în locul meu și să ți se ofere tovărășia unei soții ca a ta.

Reardon asculta, în timp ce pe fața lui se vedea că se frământă tot mai puțin.

— Aș avea tot dreptul, spuse sever, s-o anunț numai după ce m-aș instala și s-o las să mă roage ea pe mine s-o primesc înapoi — dacă dorește acest lucru.

— Te-ai schimbat foarte mult în ultimul an, răspunse Biffen, clătînd din cap, foarte mult. Sper ca în curînd să te văd iarăși cel de altădată. N-aș fi spus că o să devii vreodată atît de aspru și neînduplecat. Du-te să-ți vezi nevasta. Fii băiat bun !

— Nu, o să-i scriu.

— Du-te s-o vezi ; te rog ! Scrisorile n-au dus niciodată la ceva bun între doi oameni care nu s-au înțeles unul pe altul. Du-te mîine în Westbourne Park. Și fii rezonabil, fii mai mult decît rezonabil. De ceea ce faci acum depinde toată fericirea vieții tale. Mulțumește-te să uiți orice rău care ți s-a făcut. N-aș fi crezut că un bărbat are nevoie să fie convins ca să-și recucerească c. asemenea soție.

Și, într-adevăr, nu era nevoie de multă convingere. Perversitatea, una din formele sau unul din rezultatele milei de sine însuși, îl făcea să lupte împotriva propriei sale dorințe și să se exprime cu o acreală care depășea ceea ce simțea de fapt ; dar în clipa aceasta se și hotărîse s-o vadă pe Amy. Chiar dacă împrejurările nu i-ar fi oferit această scuză, foarte curînd s-ar fi dat bătut în fața dorinței arzătoare de a privi chipul soției, dorință ce creștea în el zi de zi, în mijlocul sentimentelor contradictorii, a căror victimă ajunsese. Cu o lună-două în urmă, cînd, fără să fi putut evada din oraș, bătea străzile sub soarele arzător al verii, care făcea din viața de zi cu zi un chin, ajunsese să se convingă pe el însuși că din dragostea sa pentru Amy se alesese doar scrum ; în anumite clipe, se gîndea la ea cu silă, ca la o femeie rece, egoistă, care se prefăcuse că iubește, atunci cînd interesul părea să-i dicteze acest lucru, dar care își arătase cu brutalitate adevărata ei față atunci cînd nu mai avea ce să aștepte de la el.

Suferința îl făcea să se înșele pe el însuși. Iubirea, ba chiar pasiunea, era încă vie în adîncul ființei lui ; avîntul cu care alergase să-și vadă prietenul de îndată ce întrezărise un licăr de speranță dovedea mai bine ca orice sentimentele sale.

Se duse acasă și-i scrisese lui Amy.

„Am un motiv pentru care doresc să te văd. Vrei să fii atît de bună să-mi hotărâști o oră, duminică dimineața, cînd să pot să-ți vorbesc între patru ochi ? Trebuie să fie clar că nu voi vedea pe nimeni altul.“

Amy avea să primească acest mesaj a doua zi, sîmbătă, cu primul curier, și răspunsul ei va sosi, fără îndoială, în cursul după-amiezii. Nerăbdător, abia de izbuti să doarmă puțin, iar ziua care urmă fu o așteptare fără de sfîrșit. Seara trebuia să și-o petreacă la spital ; dacă nu primea un răspuns pînă pleca de acasă, nu știa cum va fi în stare să se forțeze să intre în rutina obișnuită a muncii. Totuși,

ora plecării sosi, fără ca el să fi primit vreo veste. Se simțea ispitit să se ducă în Westbourne Park, dar rațiunea se dovedi mai tare. Când intră iarăși în casă, după ce străbătuse într-un suflet drumul din City Road pînă aci, scrisoarea îl aștepta ; fusese băgată pe sub ușă și cînd aprinse un chibrit văzu plicul alb, acoperit de talpa unui picior de-al său.

Amy spunea că va fi acasă a doua zi dimineața la unsprezece. Altceva nimic.

După toate probabilitățile, auzise despre oferta care i se făcuse ; doamna Carter trebuia să-i fi povestit. Era oare de bun sau de rău augur că nu-i scria decît aceste șase cuvinte ? Jumătate de noapte se chinui cu presupuneri ; cînd își spunea că scrisoarea aceasta scurtă făgăduia că va fi binevenit, cînd se gîndea că Amy dorea să-l prevină ca să nu se aștepte la altceva decît la o purtare rece, de femeie jignită. La șapte era gata îmbrăcat. Mai trebuia să-și omoare timpul două ore și jumătate, înainte de a pleca în drumul său spre vest. Ar fi rătăcit pe străzi, dar ploua.

Se străduise să arate cît mai cuviincios, dar pînă la urmă își dădu el însuși seama că are o înfățișare cam bizară pentru un vizitator, care vine într-o duminică, la o casă cum era aceea a doamnei Yule. Pălăria lui moale, de fetru, neperiată de luni de zile, ajunsese de un verde cenușiu, iar în jurul panglicii avea pete de transpirație. Cravata-i era decolorată și uzată. Vestonul și vesta erau cum erau, dar despre pantaloni mai bine să nu vorbim. Una din ghetе fusese cîrpită, iar amîndouă aproape că nu mai aveau tocuri.

Foarte bine ! N-are decît să-l vadă în starea aceasta ! Să înțeleagă ce înseamnă să trăiești din doisprezece șilingi și șase pence pe săptămînă.

Deși vremea era rece, nu putea să-și pună paltonul. Cu trei ani în urmă, paltonul acesta fusese un *ulster* destul de bun ; acum, însă, marginile i se destrămaseră, îi lip-

seau doi nasturi și nimeni n-ar fi putut descoperi culoarea lui de la început.

La nouă și jumătate purcese la drum, luptându-se cu umbrela lui ponosită împotriva vântului și a ploii. Cobori Pentonville Hill, urcă Euston Road, o luă de-a lungul lui Marylebone Road și-apoi apucă spre nord-vest, îndreptându-se către casa care era țelul său. Între locuința lui și această casă se aflau nu mai puțin de șase mile, dar ajunsese înainte de ora stabilită și trebui să aștepte, să rătăcească prin preajmă pînă cînd clopotele încetară să bată și orologiile îi spuseră că e ora unsprezece. Atunci se înfățișă la ușa binecunoscută.

Cînd ceru să vorbească cu doamna Reardon, fu numai-decît lăsat să intre și condus sus în sufragerie ; servitoarea nu-l întrebă cum se numește.

Apoi așteptă un minut-două, simțindu-se un biet nenorocit, înconjurat de mobila aceasta frumoasă. Ușa se deschise. Amy, într-o rochie simplă, dar care-i venea foarte bine, se apropie cam pînă la un metru de el ; după ce-și aruncă privirea asupra lui ochii ei cătară într-altă parte și nu-i oferî mină. Reardon observă că ghetetele lui stîlcite și pline de noroi îi atrăgeau atenția.

— Știi de ce-am venit ? o întrebă.

Își propunea să fie împăciuitoare, dar nu-și putea stăpîni glasul care suna răgușit și dușmănos.

— Cred că da, răspunse Amy și se așeză cu grație. Ar fi vorbit pe un ton mai puțin demn, dacă în vocea lui n-ar fi răsunat acel accent.

— Ți-au spus soții Carter ?

— Da, am aflat.

Felul în care se purta nu făgăduia nimic. Stătea mai departe cu fața întoarsă, și Reardon îi observa profilul frumos, dur și rece ca marmura.

— Nu te interesează deloc ?

— Mă bucur să aflu că ți se oferă o perspectivă mai bună.

Reardon rămăsese în picioare și-și ținea la spate pălăria lui jerpelită.

— După cum vorbești, s-ar zice că pe tine lucrul acesta nu te privește.

— N-ar fi mai bine să-mi spui de ce-ai venit ? De vreme ce ești hotărît să te simți jignit de orice cuvînt al meu, prefer să tac. Spune-mi cu ce scop ai cerut să mă vezi.

Reardon se întoarse brusc, ca și cînd ar fi fost gata să plece, dar se opri numaidecît.

Și unul și altul veniseră la această întîlnire pregătiți să-și reia legăturile lor prietenești, dar la început, timp de cîteva clipe, fiecare din ei fu atît de neplăcut izbit de înfățișarea și felul cum vorbea celălalt, încît vechea ostilitate se făcu din nou simțită și zădărnici rezultatele cele mai favorabile ale îndelungatei lor despărțiri. Cînd intrase în cameră, Amy avusese de gînd să-i întindă mîna, dar înfățișarea lui, neașteptat de sărăcăcioasă, o izbi și o făcu să dea înapoi. Aproape orice femeie ar fi încercat același îndemn de a se trage îndărăt din fața simbolurilor sărăciei. Amy n-ar fi avut decît să reflecteze și ar fi înțeles că soțul ei nu putea cu nici un chip să arate altfel decît ponosit ; încă de cînd se despărțise de ea, îmbrăcămintea lui era într-o stare de îndelungată suferință, iar de atunci încoace, cum ar fi avut oare puțină să-și cumpere haine noi ? Ceea ce nu-l cobora totuși mai puțin în ochii ei ; felul în care arăta era simbolul tristei lui decăderi intelectuale. Lui Reardon, eleganța soției sale i se părea la fel de respingătoare. Dacă la începutul întîlnirii le-ar fi fost cu puțină să rămînă împreună fără să schimbe o vorbă timp de cinci minute, ar fi sfîrșit prin a se arăta înțelegători unul față de celălalt ; și se prea poate că primele lor cuvinte ar fi fost în armonie cu gîndurile lor mai nobile. Greșeala se consumase însă atît de repede !

Un bărbat trebuie să fie, într-adevăr, dotat cu mult farmec, dacă poate să sfideze prin înfățișarea sa dezavan-

tajul pe care îl creează îmbrăcămintea ieftină din zilele noastre, uzată pînă ajunge să nu mai aibă nici o formă. Reardon nu avea un asemenea fizic ; nu e de mirare că soției sale îi era rușine cu el. Rușine în sensul cel mai deplin al cuvîntului ; i se părea că e mai prejos decît ea în societate. Impresia era atît de puternică, încît nu se dădea bătută în fața calităților sale intelectuale. Ar fi putut să prevadă această situație și să fie pregătit s-o înfrunte, dar, dintr-o pricină sau alta, nu era.

Timp de peste cinci luni Amy trăise între oameni bine îmbrăcați ; contrastul de care era silită să-și dea seama venise prea brusc. Lucrurile de felul acesta o impresioneau îndeosebi, și, descurajată de nefericirile pe care le cunoscuse, nu devenise mai puțin sensibilă. Ce-i drept, începuse să-i fie rușine cu soțul ei, ceea ce nu putea însă îndepărta un simțămînt firesc și urmările acestuia.

„Nu-l iubesc. Nu pot să-l iubesc“, își repeta ei înseși cu o hotărîre de neclintit. Șovăise pînă acum, dar de astă dată orice îndoială lua sfîrșit. Dacă Reardon ar fi avut destul spirit practic ca să-și procure prin orice mijloace un costum de haine ca lumea pentru această întrevedere, un asemenea fleac ridicol ar fi putut să schimbe cu totul situația prin cele ce aveau să urmeze.

Se întoarse din nou și vorbi cu brutalitatea unui om care se simte disprețuit și e hotărît să arate la rîndul lui același dispreț.

— Am venit să te întreb ce propui să facem în cazul cînd mă duc la Croydon.

— N-am nici o propunere.

— Atunci asta înseamnă că te mulțumește să trăiești mai departe aici ?

— N-am de ales, deci trebuie să mă mulțumesc.

— Dar ai de ales.

— Deocamdată nu mi s-a oferit nimic.

— Îți ofer acum, spuse Reardon mai puțin colțos. Voi avea o locuință pentru care nu plătesc chirie și o sută

cincizeci de lire pe an... Poți fie să primești jumătate din banii aceștia ca și pînă acum, fie să vii să-ți reiei locul de soție. Hotărăște-te, te rog ; ce vrei să faci ?

— O să te înștiințez printr-o scrisoare, peste cîteva zile.

I se părea cu neputință să spună că se va întoarce, și totuși, refuzul de a proceda astfel ar fi presupus, nimic altceva, decît despărțirea pe tot restul vieții lor. Singura ei posibilitate era amînarea răspunsului.

— Trebuie să-mi spui acum.

— Nu pot să răspund pe loc.

— Dacă nu poți, înțeleg prin asta că refuzi să vii cu mine. Cunoști condițiile ; nu există nici un motiv să te consulți cu altcineva. Poți să-mi răspunzi numaidecît, dacă vrei.

— Nu doresc să-ți răspund imediat, i-o întoarce Amy și pîli ușor.

— Atunci asta hotărăște totul. Din clipa cînd voi pleca sîntem străini unul pentru celălalt.

Amy îi scrută cu repeziciune fața. Nu acceptase nici o clipă presupunerea că Reardon nu ar fi întreg la minte, și totuși, ideea aceasta, care revenea mereu în vorbele doamnei Yule, o influențase în chip perfid, făcînd-o să-l vadă pe bărbatul ei într-o lumină proastă. Îi întărise convingerea că purtarea lui era de neiertat. Vorbea atît de nesăbuit, încît Amy avea impresia că oricine era îndreptățit să-l considere dement. Cu greu puteai să vezi în el pe omul care o iubise nespus de profund, care nu era în stare de o vorbă sau o privire rea.

— Dacă asta preferi, adăugă ea, e necesar să ne despărțim pe cale legală.

— Vrei să spui că lucrul acesta trebuie dat în seama unui avocat ?

— Da, asta vreau să spun.

— Fără îndoială că e cea mai bună soluție.

— Foarte bine, o să discut cu prietenii mei.

— Prietenii tăi, exclamă el cu obidă. Dacă n-ar fi fost prietenii aceștia ai tăi, n-am fi ajuns niciodată aici. Mi-aș dori să fi fost singură pe lume și fără nici un ban.

— Amabilă dorință, dacă ții seama de tot ce s-a petrecut.

— Da, este o dorință amabilă. Dacă asta ar fi fost situația, căsnicia noastră te-ar fi legat ; ai fi știut că soarta mea e și a ta și conștiința acestui fapt te-ar fi ajutat să-ți înfrângi slăbiciunea. Încep să văd câtă dreptate au cei care vor ca femeia să fie ținută într-o stare de dependență. Ți s-a îngăduit să acționezi după cum ai crezut de cuviință, iar rezultatul este că mi-ai stricat viața și ți-ai degradat-o pe a ta însăși. Dacă aș fi fost destul de puternic ca să te tratez ca pe un copil și să-ți poruncesc să mă urmezi oriunde m-ar fi dus propria mea soartă, ar fi fost mai bine pentru tine, ca și pentru mine. Am fost slab și sufăr ca toți oamenii slabi.

— Crezi că era de datoria mea să împart cu tine un cămin cum e cel pe care-l ai astăzi ?

— Știi bine că da. Și dacă ai fi avut de ales între un asemenea cămin și nevoia de a-ți câștiga propria ta existență, ai fi considerat că pînă și un asemenea loc nu e tot ce poate fi mai rău. Promiteai să fii cu totul alta decît cea care ești pe cale să devii.

Se lăsă tăcere. Amy fixa cu ochii triști covorul. Reardon privea prin cameră fără să vadă nimic. Își azvîrlise pălăria pe un scaun și-și ținea mîinile la spate, agitîndu-și nervos degetele.

— Vrei să-mi spui, reîncepu el în cele din urmă, cum văd acești prieteni ai tăi situația în care te afli ? Nu mă refer la mama și la fratele tău, ci la lumea care vine aici în casă.

— Nu le-am cerut părerea.

— Totuși, bănuiesc că relațiile tale cu ei te-au obligat să dai anumite lămuriri. Cum le-ai descris ce s-a petrecut între noi doi ?

— Nu văd de ce te interesează ?

— Într-un fel mă interesează. Fără îndoială, mă sinchiesc foarte puțin de ceea ce gîndesc despre mine oameni de soiul ăsta, dar nimănui nu-i place să fie batjocorit fără motiv. Ai dat a înțelege că din pricina mea conviețuirea a fost imposibilă ?

— Nu, n-am dat să se înțeleagă asta. Mă insulti întrebîndu-mă toate astea, dar, de vreme ce pare că asemenea sentimente îți sînt străine, aș putea la fel de bine să-ți și răspund.

— Le-ai spus adevărul ? Că am ajuns atît de sărac încît n-ai mai putut să trăiești alături de mine ?

— N-am spus-o niciodată cu atîtea cuvinte, dar fără îndoială că se înțelege. De asemenea, trebuie să fie cunoscut faptul că ai refuzat să faci acel pas care te-ar fi scăpat de situația asta grea.

— Care pas ?

Ea îi reaminti că avusese în proiect să rămînă șase luni la mare, ca să lucreze.

— Uitasem cu desăvîrșire de asta, replică el rîzînd batjocoritor. Ceea ce dovedește cît de ridicol ar fi fost planul.

— Nu scrii nimic ? întrebă Amy.

— Îți închipui că am liniștea sufletească necesară pentru o activitate de felul acesta ?

Era cu totul altă voce. Îi amintea grozav de soțul ei înainte ca nenorocirea să-l fi copleșit.

— Crezi că sînt în stare să mă ocup de treburile unor personaje imaginare ?

— Nu mă refer neapărat la roman.

— Sau că mă pot cufunda în studiul literaturii ? Mă întreb dacă, într-adevăr, asta gîndești despre mine. Cum îți închipui, pentru numele lui Dumnezeu, că-mi petrec timpul liber ?

Nici un răspuns.

— Crezi că privesc nenorocirea cu inima la fel de ușoară ca tine, Amy ?

— Sînt departe de așa ceva.

— Totuși ești bine, sănătoasă, nu văd să fi fost bolnavă.

Amy tăcea. Suferise destul de puțin și mai ales, fiindcă așa dictau conveniențele ; dar n-ar fi mărturisit acest lucru și nici în sinea ei nu-i făcea plăcere să-l recunoască. Față de prieteni căuta adesea să lase impresia că, în taina inimii, nutrește o adîncă durere ; dar atîta timp cît copilul rămînea cu ea, nu era amenințată să cadă victima unor tulburări sentimentale.

— Și, firește, urmă Reardon, nici nu cred că suferi, de vreme ce acum mărturisești că vrei să fim despărțiți pe cale legală.

— Nu am mărturisit o asemenea dorință.

— Bineînțeles că ai mărturisit. De vreme ce mai stai o clipă la îndoială dacă să te întorci sau nu la mine, acum cînd am scăpat de greutate, faptul acesta îmi spune că preferi să ne despărțim pentru totdeauna.

— Motivul pentru care șovăi e acesta, spuse Amy : te-ai schimbat atît de mult față de ceea ce erai altădată, încît mă întreb dacă aș mai putea să trăiesc alături de tine.

— M-am schimbat ?

— Da, mă tem că acesta-i adevărul.

— Dar cum poți să te gîndești că schimbarea aceasta o să aibă ceva de-a face cu purtarea mea față de tine ?

— Amintește-ți cum mi-ai vorbit.

— Și crezi că dacă vei fi din nou în puterea mea, o să mă port brutal ?

— Nu brutal în sensul obișnuit al cuvîntului. Dar că vei dovedi defecte de caracter pe care nu pot să le îndur. Am propriile mele defecte. Nu pot să mă port la fel de blînd ca alte femei.

Era o ușoară concesie, dar Reardon îi dădu mare importanță.

— În primul an de căsnicie, ai avut neplăceri din cauza defectelor mele de caracter ? întrebă el blind.

— Nu, recunosc ea.

— Au început să te supere din clipa când m-au împovărat greutăți atât de mari, încît aveam nevoie de toată înțelegerea, de toată răbdarea și îngăduința ta. Mi-ai arătat oare mult din toate acestea, Amy ?

— Socot că da, pînă cînd ai început să ceri de la mine lucruri peste putință.

— Ai avut întotdeauna posibilitatea să mă domini. Ceea ce m-a îndurerat mai mult ca orice și m-a înversunat împotriva ta a fost faptul că nu Țineai să mă influențezi. N-a existat niciodată o clipă cînd aș fi putut să mă împotrivesc unui cușînt de-al tău, izvorît din iubirea pe care mi-o purtai. Dar mă tem că nici atunci nu mă mai iubeai, iar acum...

Încetă brusc și rămase pe loc privindu-i atent fața.

— Mă mai iubești *cîtuși de puțin* ? — cuvintele izbucniră de pe buzele sale de parcă rostindu-le s-ar fi simțit sufocat.

Amy încercă să găsească un răspuns vag, dar cuvintele îi lipseau.

— Există cea mai slabă nădejde că voi izbuti să te fac să Ții puțin la mine ?

— Dacă dorești să vin să stau cu tine la Croydon, o să viu.

— Dar ăsta nu-i un răspuns, Amy.

— Mai mult nu pot să spun.

— Vrei, deci, să spui că ai face pentru mine acest sacrificiu, dictat de... de ce ? Să zicem de mila pe care mi-o porți ?

— Vrei să-l vezi pe Willie ? întrebă Amy în loc să răspundă.

— Nu. Pe tine voiam să te văd. Copilul înseamnă pentru mine puțin față de ceea ce însemni tu. Tu ești cea care m-ai iubit, care mi-ai devenit soție — de altcineva nu-mi pasă. Spune-mi că o să încerci să fii iarăși cea de altădată. Lasă-mă să sper doar atât, și nimic mai mult, Amy ; deocamdată, asta-i tot ce-ți cer.

— Nu pot să spun altceva decât că voi veni la Croydon, dacă asta e dorința ta.

— ...Și că-mi vei reproșa întotdeauna că trăiești într-un asemenea loc, departe de prietenii tăi, fără să speri că vei străluci în societate, ceea ce a fost întotdeauna cea mai scumpă dorință a ta.

Recunoscuse de fapt că nu-l iubește, și astfel izbutise să smulgă din inima lui chinuită aceste cuvinte batjocoritoare. Se căi pe loc pentru cele spuse.

— La ce bun ? exclamă Amy minioasă și, sculîndu-se, se îndepărtă de el. Cum aș putea pretinde că o asemenea viață îmi inspiră vreo nădejde ?

Reardon rămase cufundat într-o nefericire mută, blestemîndu-și în gînd soarta și pe sine însuși.

— Am spus că voi veni, urmă ea, cu vocea tremurînd de enervare. Cheamă-mă sau nu, după cum dorești, cînd vei fi gata să pleci acolo. Nu sînt în stare să discut despre asta.

— N-o să te chem, răspunse el. N-am nevoie de o sclavă care să ducă alături de mine o viață plină de plictiseală și dezgust. Sau vrei din toată inima să fii soția mea, sau de nu — nu ești pentru mine nimic.

— Sînt căsătorită cu tine și căsnicia nu se poate desface. Repet, — n-o să refuz să mă supun. Mai mult nu pot să spun.

— N-o să te chem niciodată, urmă Reardon, după o scurtă tăcere. Dacă vrei să trăim din nou cîndva ca soț și soție, trebuie să te străduiești tu însăși ca lucrul acesta să devină cu puțință. Vino din proprie inițiativă și n-o să te

alung niciodată. Dar mai degrabă mor în cea mai deplină singurătate decît să-ți cer iarăși să-mi fii soție.

Mai zăbovi cîteva minute, observînd-o. Amy nu se clintea. Apoi își luă pălăria, ieși în tăcere din cameră și părăsi casa.

Ploua mai tare decît înainte. Fiindcă la ora aceasta trenurile nu circulau, se îndreptă spre un loc unde putea să găsească un autobuz. Dar dură mult pînă să treacă unul care să-i fie util. Cînd ajunse acasă, era într-o stare destul de tristă, și ca totul să fie și mai „plăcut“, una din ghetetele lui mustea de apă.

— Prima durere de gît din iarna asta, desigur, murmură pentru el însuși.

Nici măcar nu se simțea dezamăgit. La mijlocul săptămîinii era de-a binelea bolnav de gripă. Un guturai sau o durere de gît care ținea o zi sau două îl slăbeau întotdeauna atît de rău, încît cu greu era în stare de cel mai mic efort fizic ; dar de astă dată trebuia să se ducă la munca lui de la spital. De ce-ar fi rămas acasă ? Ce rost avea să se cruțe ? Viața nu-i mai făgăduia nimic. Era un automat, o mașină menită să cîștige atîta și atîta pe săptămîină ; avea cel puțin să-și îndeplinească conștiincios treaba pentru salariul pe care-l primea, pînă în ziua cînd va cădea definitiv.

Dar, la mijlocul săptămîinii Carter descoperi că funcționarul lui era tare bolnav.

— Ar trebui să stai în pat, scumpul meu, cu o băutură caldă, comprese de muștar și toate celelalte. Du-te acasă și îngrijește-te, țin neapărat.

Înainte de a pleca de la birou, îi scrisese cîteva rînduri lui Biffen, pe care-l vizitase luni : „Vino să mă vezi, dacă poți. O răceală rea mă ține în casă și nu pot să ies pînă la sfîrșitul săptămîinii. Totuși mă simt mult mai vesel. Adu cu tine un nou capitol din romanul tău, izvor de bună dispoziție.“

PROPRIETATEA FEMEII CĂSĂTORITE

În acea duminică dimineată, la întoarcerea de la biserică, doamna Edmund Yule era dornică să afle rezultatul întâlnirii dintre Amy și Edwin. Nădejdea ei fierbinte era că de astă dată, cînd lui Reardon i se oferea ceva mai bun decît o simplă slujbă de conțopist, situația anormală a lui Amy va lua sfîrșit. John Yule nu încetase o clipă să bombănească fiindcă soră-sa se stabilise pentru timp îndelungat în casa lor, mai ales de cînd afluase că banii trimiși de Reardon în fiecă lună nu erau folosiți ; de ce oare nu erau cheltuiți în gospodărie nu putea să priceapă.

— După părerea mea, observă el de cîteva ori, persoana nu-și face decît datoria trimițînd acești bani. Ce importanță are pentru oricine altul dacă el trăiește din doisprezece șilingi sau din douăsprezece pence pe săptămînă. E obligația lui să-și întrețină nevasta ; iar dacă nu-i în stare, e de datoria lui să contribuie atît cît îi e cu putință la întreținerea ei. Scrupulele lui Amy sînt foarte nobile, numai de-ar putea să și le permită ; e foarte plăcut să-ți îngădui sentimente gingașe pe socoteala altuia.

— E nevoie de o despărțire legală ; înștiințarea lui Amy o ului pe mama ei cînd aceasta vru să știe ce s-a petrecut.

— Despărțire ? Dar, draga mea... !

Doamna Yule nu era în stare să dea glas dezamăgirii și consternării ei.

— N-am putea să trăim împreună ; n-are rost să încercăm.

— Dar la vîrsta ta, Amy ? Cum poți să te gîndești la ceva atît de scandalos ? Și-apoi, știi că n-o să aibă posibilitatea să-ți stabilească o pensie îndestulătoare.

— Va trebui s-o scot la capăt cu cele șaptezeci și cinci de lire pe an. Dacă pentru banii ăștia ți-e prea greu să mă lași să stau aici, va trebui să-mi caut un apartament ieftin, cu camere mobilate, în provincie, cum a făcut biata doamnă Butcher.

Erau vorbe primejdioase. Întrevederea o tulburase și în restul zilei rămase singură în camera ei. A doua zi dimineată, doamna Yule izbuti să obțină o relatare clară a discuției ce se terminase într-un chip care nu mai lăsa nici o speranță.

— Mai degrabă-mi petrec restul zilelor la azil decât să-l rog să mă primească înapoi, fu ultimul cuvânt al lui Amy, rostit cu o convingere plină de înfrigurare, pe care mama ei o înțelegea prea bine.

— Dar vrei să te întorci, draga mea ?

— Așa i-am spus.

— Atunci lasă totul pe seama mea. Carter-ii ne vor înștiința cum se desfășoară lucrurile și, la timpul potrivit, trebuie să-l văd eu însămi pe Edwin.

— Asta nu pot să îngădui. Orice i-ai spune din partea dumitale ar fi zadarnic, iar în ceea ce mă privește, nu e nimic de spus.

Doamna Yule se feri să-și arate părerea. Avea în fața ei o lună întreagă pentru a chibzui asupra situației, dar pentru ea era clar că cei doi tineri trebuiesc aduși din nou unul alături de celălalt. Felul în care aprecia starea sănătății mintale a lui Reardon se schimbase brusc, din clipa când aflase că e pe cale să obțină un post respectabil. Hotărî că era „ciudat“, dar toți oamenii dotați cu talent literar au ciudătenii vădite, și fără îndoială că se cam pri-pise când explicase printr-o stare anormală trăsăturile acelea deosebite, firești pentru un om ca el.

Peste cîteva zile sosi știrea că ruda lor a murit la Wattleborough.

Vestea o zgudui pe doamna Yule. La început hotărî să-l întovărășească pe fiul ei și să ia parte la înmormîntare ;

după ce se răzgîndi de vreo douăzeci de ori, decise să nu meargă. John va trebui să trimită vești de la Wattleborough, sau să le aducă el însuși cît mai repede ; nu se prea îndoia că cele petrecute sînt de natură să schimbe în mod simțitor măcar situația ei, dacă nu și pe aceea a copiilor ; fusese căsătorită cu fratele preferat al celui dispărut, și spera deci ca partea ei de moștenire să fie destul de frumoasă.

Vișa case în South Kensington și-și vedea ca și realizate chiar acum, atît de tîrziu, ambițiile ei pe plan social.

În dimineața de după înmormîntare sosi o carte postală care anunța că John se întoarce cu un anumit tren ; dar în rest, nici o știre, cît de scurtă.

— Asta-i el — enervant mai e și băiatul acesta. Trebuie să mergem la gară să-l întîmpinăm. Vii și tu, nu-i așa, Amy ?

Amy primi numaidecît, deoarece nutrea și ea speranțe, deși împrejurările le umbreau. Cu o jumătate de oră înainte de sosirea trenului, mama și fiica se plimbau pe peron ; oricine le-ar fi observat și-ar fi dat în mod clar seama cît sînt de emoționate. Cînd în cele din urmă trenul intră în stație și îl descoperiră pe John, se înghesuiră nerăbdătoare în jurul lui.

— Nu te agita, îi spuse el posac maică-si. N-ai nici un motiv.

Doamna Yule o privi deznădăjduită pe Amy. Îl urmară pe John pînă la o trăsură și se urcară odată cu el.

— Nu fi enervant, Jack. Spune-ne imediat.

— Asta în orice caz. Nu ți-a lăsat nici un ban.

— Nu ! Glumești ; caraghiosule !

— Te asigur că nu-mi arde de glume.

O clipă sau două se holbă pe fereastră cu privirea ațintită în gol, după care catadicsi s-o informeze pe Amy în ce măsură beneficia de pe urma morții unchiului ei, apoi făcu cunoscut ceea ce moșteneau el însuși. Era din clipă în clipă mai iritat și răspundea furios la întrebările

cu care era asaltat în privința celorlalte clauze ale testamentului.

— Tu de ce ești nemulțumit ? întrebă Amy cu o față strălucitoare de bucurie, în ciuda neajunsurilor legate de propriul ei noroc.

— De vreme ce unchiul Alfred nu capătă nimic, ar trebui să te consideri foarte norocos.

— Îți vine ușor s-o spui, tu cu cei zece mii ai tăi.

— Dar sînt ai ei personal ? întrebă doamna Yule. Poate dispune de ei ea însăși ?

— Desigur. Beneficiază de Actul cu privire la Proprietatea femeii căsătorite, din anul trecut. Testamentul a fost alcătuit în ianuarie, anul acesta, și înclin să cred că zgîrie-brînză ăla bătrîn a distrus unul anterior.

— Minunat e actul acesta al Parlamentului ! exclamă Amy. Singurul care are vreo valoare, după cîte știu eu.

— Dar, draga mea..., începu mama ei pe un ton de protest. Își păstră totuși părerile pentru împrejurări mai potrivite și se mulțumi să spună : — Mă întreb dacă a auzit de ce s-a petrecut.

— Crezi că dacă ar fi auzit și-ar fi schimbat testamentul ? i-o întoarse Amy, zîmbind în deplină siguranță.

— În tot cazul, nu pricep nici în ruptul capului de ce naiba ți-a lăsat atîția bani, mormăi fratele ei. Ce să fac eu cu o nenorocită de mie sau două ? Nu-i de ajuns ca s-o investești în ceva ; nu-i de ajuns pentru nimic.

— Fii sigur că verișoara ta, Marian, socoate că are ce face cu cei cinci mii ai ei, spuse doamna Yule. Cine a fost la înmormîntare ? Nu fi atît de posac, Jack ; spune-ne cum s-au petrecut lucrurile. Sînt convinsă că dacă există cineva care are de ce să fie iritat aceea sînt eu, sărmana de mine.

Astfel vorbiră, acompaniați de uruitul roților trăsुरii. Cînd ajunseră acasă, între ei se lăsă tăcerea, căci fiecare îi erau de ajuns propriile sale gînduri, iar acestea îl priveau numai pe el — sau pe ea.

În următoarele câteva zile, servitorii doamnei Yule trecură prin clipe groaznice.

Prea iubitoare ca să-și descarce supărarea pe John sau Amy, își potoli necazul purtîndu-se nemilos cu sclavii domestici, așa cum o matroană engleză are, firește, tot dreptul s-o facă. Situația fiicei ei o preocupa chiar mai mult decît înainte ; în adîncul cugetului se jelea neîncetat ; „O, de ce n-a murit înainte de căsătoria lui Amy“, căci în cazul acesta, nu i-ar fi trecut niciodată prin minte să se mărite cu un scriitor care n-avea un ban. Timp de douăzeci și patru de ore după întoarcerea lui Jack, Amy refuză să discute noua situație a lucrurilor ; apoi spuse :

— N-o să întreprind nimic pînă cînd nu primesc banii și nici atunci nu știu ce o să fac.

— Fii sigură că Edwin o să-ți scrie, își dădu cu părerea doamna Yule.

— Cred că nu. Nu e omul care să se poarte astfel.

— Atunci presupun că trebuie să faci tu primul pas.

— Niciodată !

O spunea, dar fericirea bruscă de a se trezi bogată îi mai îmblînzise sentimentele. Momentele de nemulțumire erau urmate de porniri generoase. Gîndul că soțul ei își duce viața în camera aceea mizeră o ispitea să uite ofensele și dezamăgirile și să joace rolul unei soții cu inima largă. De astă dată ar avea posibilitatea să plece amîndoi în străinătate ; rezultatul, pentru Reardon, ar putea fi strașnic. Și-ar redobîndi — poate — întreaga vigoare a imaginației, iar cariera sa literară ar fi reluată din punctul unde ajunsese la vremea cînd se căsătorise.

Pe de altă parte, dacă ea ar face acest lucru, nu era oare posibil ca Reardon să ajungă iarăși să se complacă într-o viață de savant îngăduitor cu propriile-i scăderi, viață despre care-i spusese adesea că e idealul său ? În acest caz, plictiseala și regretul care o așteptau erau fără de margini. Zece mii de lire — cifra suņa bine, dar ce însemna ea de fapt ? Poate niște biete patru sute de lire

pe an ; pur și simplu, o viață cuviincioasă și obscură, în afară de cazul când soțul ei îi va da strălucire, devenind un scriitor cunoscut. Dar dacă el nu izbutea să realizeze nimic, ea va fi nevasta unui om care dăduse greș în literatură. N-avea să-și afle locul în societate. Își va îndura soarta fără să crînească.

A doua zi, cînd se duse să-i împărtășească doamnei Carter noutățile, se simțea copleșită de această perspectivă asupra viitorului.

Binevoitoarea doamnă Carter ajunsese acum ceea ce-și dorise întotdeauna : prietena apropiată a lui Amy. Se vedeau foarte des și discutau deschis despre cea mai mare parte a lucrurilor.

Cînd Amy sosi în vizită, între unsprezece și douăsprezece, o găsi gata de plecare.

— Veneam la dumneata, exclamă Edith. De ce nu m-ai înștiințat despre cele petrecute ?

— Presupun că ai aflat.

— Albert a aflat de la fratele dumitale.

— Bănuiam. Și n-aveam chef să discut despre asta, nici măcar cu dumneata.

Intrară în budoarul doamnei Carter, o cameră micuță, plină cu lucruri drăguțe, în genul acelor care pot fi achiziționate astăzi de către oricine care are cîțiva șilingi ce-i prisosesc și suficient gust personal sau spirit de imitație. Edith s-ar fi înconjurat de obiecte reprezentînd o epocă mult mai veche din istoria artei, dar urma cu repeziciune acele exemple pe care moda le declara a fi ceea ce se cuvine. Soțul ei o considera o autoritate deosebită în ce privește podoabele personale sau ornamentarea locuinței.

— Și ce-ai de gînd să faci ? întrebă ea, examinînd-o pe Amy din cap pînă-n picioare, ca și cum ar fi socotit că faptul de a fi moștenit o sumă atît de importantă trebuia să fi produs schimbări vădite în persoana prietenei ei.

— Nimic n-o să fac.

— Dar, firește, nu ești indispusă de ce s-a întîmplat ?

— De ce m-aş bucura ?

Mai discutară un timp pînă ce Amy se hotărî să spună ce gîndeşte.

— Nu e cît se poate de ridicol ca doi oameni căsătoriţi, care amîndoi doresc să se despartă, să nu poată să facă lucrul acesta pentru a fi din nou liberi ?

— Presupun că divorţul ar prilejui tot felul de necazuri, nu crezi ?

— Asta se spune de fiecare dată cînd civilizaţia face un nou pas înainte. Ce s-ar fi spus acum douăzeci de ani despre un proiect de lege care propune să se acorde tuturor femeilor căsătorite independenţa faţă de soţ în probleme băneşti ? Fireşte, se prevedea că de aci se vor isca tot felul de primejdii care nu sînt decît o prostie. Astăzi e acelaşi lucru cu divorţul. În America — în tot cazul în unele din state —, oamenii sînt liberi să se despartă dacă nu se potrivesc între ei ; asta a dus oare la vreun rău ? Aş zice că dimpotrivă.

Edith medită. Asemenea speculaţii erau riscante, dar se obişnuise să vadă în Amy o femeie cu idei „avansate“ şi în privinţa asta îi plăcea să-i urmeze exemplul.

— S-ar părea că lucrul e rezonabil, murmură ea.

— Legea ar trebui să încurajeze o asemenea despărţire, în loc s-o oprească, urmă Amy. Dacă doi oameni care sînt soţ şi soţie găsesc că au făcut o greşală căsătorindu-se, e neuman şi fără rost să-i condamni să sufere toată viaţa urmările acestei greşeli.

— Cred că scopul este acela de a-i face să deschidă bine ochii, spuse Edith rîzînd.

— Dacă aşa stau lucrurile, se ştie că o asemenea prevedere a dat întotdeauna greş şi e sortită să nu ducă niciodată la nimic ; deci cu cît mai repede o să fie schimbată o asemenea lege, care nu foloseşte nimănui, cu atît mai bine. Nu există vreo societate care-şi propune să lupte pentru această reformă ? Aş subscrie cincizeci de lire pe an cu titlul de ajutor. Dumnezeu nu ?

— Ba da, dacă n-aş avea altceva de făcut cu aceşti bani, răspunse cealaltă.

Rîseră amîndouă, dar rîsul lui Edith suna mai firesc.

— Să n-o faci din cauza mea, adăugă Amy. Reformarea legii căsătoriei întîmpină atîtea greutăţi, fiindcă femeile care sînt fericite în căsnicia lor nu pot şi nu vor să le înţeleagă pe cele care nû sînt.

— Dar te înţeleg, Amy, şi situaţia ta mă mîhneşte. Nu văd însă ce poţi să faci.

— O, e uşor de văzut ce-am să fac. Fireşte, de fapt, nici n-am de ales. Şi ar *trebui* să am ; în asta stă toată vitregia şi nedreptatea acestei situaţii. Poate că dacă aş avea şi altă cale, m-aş sacrifica de bunăvoie.

Pe masă se aflau cîteva romane nou-apărute : Amy luă numaidecît unul şi-şi aruncă ochii peste o pagină sau două.

— Nu ştiu cum izbuteşti să citeşti una după alta cărţi de soiul ăsta, exclamă ea.

— O, dar se spune despre acest ultim roman al lui Markland că e una dintre cele mai bune cărţi ale lui.

— Bune sau rele, romanele sînt toate la fel. Dragoste, dragoste... şi iar dragoste. Ce prostie fără noimă ! De ce oare nu se scrie despre lucrurile care au, într-adevăr, însemnătate în viaţă ? Unii dintre romancierii francezi fac lucrul acesta ; de pildă, Balzac, în anumite romane ale sale. Tocmai am citit *Cousin Pons*¹ a lui ; o carte grozavă, dar ceea ce mi-a plăcut mai mult e faptul că nu aduce a roman de dragoste. Multă maculatură se mai tipăreşte despre dragoste !

— Uneori mă cam plictisesc şi pe mine, recunosc Edith amuzată.

— Cred şi eu ! Cîte minciuni cusute cu aţă albă sînt acceptate ca literă de evanghelie ! Aceea despre dragoste ca fiind sensul vieţii unei femei ; cine o crede într-adevăr ? Iubirea ocupă locul cel mai neînsemnat în viaţa femeii.

¹ *Vărul Pons* (fr.).

O absoarbe cîteva luni, poate un an sau doi, și chiar atunci mă îndoiesc că adesea e lucrul cel mai important pentru ea.

Edith stătea cu capul plecat într-o parte și medita zîmbind.

— Sînt sigură, urmă Amy, că mulți romancieri inteligenți, care nu vor scrie niciodată o vorbă despre dragoste, găsesc în această stare de fapt o sursă de inspirație grozavă.

— Dar dragostea apare la un moment dat în viață.

— Da, timp de o lună, două, așa cum spuneam. Gîndește-te la biografiile femeilor și bărbaților — cîte pagini ocupă în ele dragostea? Compară aceste cărți cu romanele care se pretind autobiografice și ai să vezi cît de false sînt aceste descrieri. Gîndește-te la însuși cuvîntul „roman“, „romanțat“ — ce se înțelege prin aceste cuvine, decît exagerarea unui crîmpei de viață?

— Poate că-i adevărat. Dar de ce oamenii găsesc că tema e atît de interesantă?

— Pentru că în viața adevărată există atît de puțină dragoste. Acesta-i adevărul. De ce oamenii săraci se dau în vînt după povestirile despre cei bogați? Cauza e aceeași.

— Ești foarte deșteaptă, Amy!

— Da? E tare plăcut să ți se spună așa ceva. Poate că am o inteligență de un anumit fel. Viața mea se irosește degeaba. Ar trebui să-mi aflu locul printre oamenii inteligenți. N-am fost menită să trăiesc liniștită în umbră. O, dacă nu m-aș fi grăbit atît și dacă aș fi avut mai multă experiență!

— A, mă țineam să te întreb, continuă numaidecît Edith. Vrei ca Albert să spună ceva despre tine... la spital?

— Nu vād de ce ar face-o.

— Nici măcar nu vrei să-i scrii ca să...

— Nu vreau nimic.

De cînd se despărțise de soțul ei, Amy trecea în chip vădit printr-un proces de maturizare intelectuală. Se prea poate ca despărțirea să fi fost cauza acestei schimbări. În ultimul an petrecut în apartamentul lor, mintea îi fusese înlănțuită de grijile materiale și această stagnare a dezvoltării ei firești avea, fără îndoială, legătură cu cerbicia ce-și făcuse loc într-o fire care se arătase pînă atunci nespus de suavă și plină de atîta grație feminină. Ba chiar mai mult, era o oprire într-un punct critic. Cînd se îndrăgostise de Edwin, mintea ei mai avea încă nevoie să se cultive la școala vieții ; deși femeie în toată firea, nu cunoscuse nimic din viață, decît cîteva faze dictate de o societate întru totul falsă, iar educația ei nu depășise ultima perioadă din viața unei eleve. Supunîndu-se influenței lui Reardon, străbătuse o foarte utilă perioadă de pregătire intelectuală ; dar rezultatul fusese că-și dădea clar seama de nepotrivirea dintre ea și soțul ei. Străduindu-se s-o facă să se pătrundă de propriile sale gusturi literare, Reardon o învățase pe Amy să-și cunoască aspirațiile firești ale minții ei, pe care pînă atunci nu le înțelesese limpede. Cînd încetase să citească cu ochii pasiunii, cele mai multe din lucrurile care-l interesau în cel mai înalt grad pe Reardon începură să nu mai aibă pentru ea nici o valoare. O inteligență solidă îi dădea putința să gîndească și să simtă multilateral, dar dezvoltarea ei se orienta într-o direcție cu totul alta decît aceea spre care o îndreptase romancierul și savantul în studii clasice.

Cînd se văzu singură și independentă, mintea ei se comportă ca un arc destins. După cîteva săptămîni de *désœuvrement*¹, se supuse imboldului lăuntric ce o împingea să-și petreacă timpul cu un gen de lectură care pe Reardon nu-l atrăsese niciodată. O captivau periodicele serioase, pline de conținut și, mai ales, acele articole care tratau teme din domeniul științelor sociale. În gîndirea

¹ Inactivitate (fr.).

filozofică, gustul ei găsea farmec în tot ceea ce avea o nuanță de inedit și îndrăzneală. Citea multă literatură, din aceea definită ca știință popularizată, alcătuită din scrieri adresate unor oameni cultivați, dar nu unor spirite studioase în sensul strict al cuvântului, literatură care constituie o sursă de conversație pentru societatea ce pretinde a avea preocupări mai înalte decât cursele de cai și comentariile asupra vieții din West-End. Astfel, de pildă, deși nu putea să parcurgă volumele lui Henry James, era versată în ce privește sensul general al conținutului lor ; și deși nu deschisese niciodată o carte de-a lui Darwin, poseda cunoștințe destul de multe asupra teoriei sale principale și a exemplelor cu care el o ilustrează. Era pe cale să devină o femeie tipică pentru noua eră, femeia care s-a dezvoltat odată cu presa.

La puține zile după această discuție cu Edith Carter, Amy avu prilejul să facă o vizită la librăria Mudie, în căutarea unui nou număr dintr-un periodic care conținea un titlu atrăgător. Cum vremea era însorită și caldă, porni pe jos de la ultima stație de metrou spre New Oxford Street. În timp ce aștepta la tezgheaua librăriei, auzi în preajma ei o voce bine cunoscută; era Jasper Milvain, care stătea de vorbă cu o doamnă între două vîrste. Cînd Amy se întoarse spre el, privirile lor se întîlniră; era clar că-și dăduse seama că e acolo. Fu servită cu revista pe care o aștepta; se trase deoparte și începu să o răsfoiască. Milvain se apropie de ea. Era echipat *cap-à-pie*¹ după moda din lumea bună ; nimic boem în îmbrăcăminte sau în întreaga lui persoană, căci Jasper știa că nu-și poate permite acest gen de economie. În ceea ce-o privea. Amy era mult mai bine îmbrăcată ca de obicei, cu un costum potrivit situației ei de moștenitoare în doliu.

¹ Din cap pînă-n picioare.

— E tare mult de cînd nu ne-am văzut, spuse Jasper, luîndu-i mîna înmănuşată delicat şi o privi drept în faţă cu unul din zîmbetele lui de cel mai mare efect.

— Şi de ce? întrebă Amy.

— Adevărul e că nu prea ştiu. Sper că doamna Yule se simte bine.

— Perfect, mulţumesc.

S-ar fi zis că era gata să se retragă imediat pentru a o lăsa să treacă şi astfel să pună capăt convorbirii. Dar Amy, deşi făcuse cîţiva paşi înainte, adăugă:

— Nu ţi-am văzut numele în nici una din revistele apărute în ultima lună.

— Luna asta n-am semnat nimic. O scurtă notă în *The Current* — asta-i tot.

— Dar presupun că scrii la fel de mult ca totdeauna.

— Da, dar de astă dată numai în săptămînale. Nu citeşti *Will o' the Wisp*?

— Ba da. Şi în general cred că-ţi recunosc stilul.

Ieşiră din librărie.

— Pe unde o iei? întrebă Jasper ceva mai familiar ca de obicei.

— Am venit pe jos de la staţia din Gower Street şi e atît de frumos, încît cred că fac aceeaşi plimbare şi la întoarcere.

O întovărăşi. O luară pe Museum Street şi, după o scurtă pauză, Amy îl întrebă despre surorile lui.

— Regret că nu le-am văzut decît o singură dată, dar fără îndoială au socotit că e preferabil ca relaţiile noastre să sfîrşească cu această vizită.

— Adevărul e că eu nu văd deloc lucrurile în felul acesta, răspunse Jasper.

— Noi, însă, fireşte că asta am gîndit chiar şi atunci cînd dumneata ai încetat să ne mai vizitezi.

— Dar nu-ţi dai seama că vizitele mele la doamna Yule ar fi stînjenit mult?

— Dat fiindcă priveai totul din punctul de vedere al soțului meu?

— O, ce greșală! Nu l-am văzut pe soțul dumitale decît o singură dată de cînd s-a mutat în Islington.

Amy îi aruncă o privire plină de mirare.

— Nu sînteți prieteni?

— Ei bine, ne-am cam răcit. S-ar părea că are motive să-și spună că societatea mea nu-i prinde bine. Așadar, era întru totul preferabil să nu mă văd nici cu dumneata, nici cu el.

Amy se întreba dacă știe ceva despre moștenirea ei. S-ar putea să fi aflat de la cineva din Wattleborough cu care era în corespondență, chiar dacă la Londra nu-i spusese nimeni.

— Surorile dumitale continuă să fie prietene cu verișoara mea Marian? întrebă ea, abandonînd această temă de discuție, cam spinoasă.

— O, da! Jasper zîmbi. Se văd mereu.

— Atunci, firește, ai aflat că unchiul meu a murit.

— Da. Sper că de astă dată ai scăpat de greutate.

Timp de o clipă, Amy nu-i răspunse, apoi spuse simplu:

— Sper.

— Te gîndești să-ți petreci iarna aceasta în străinătate?

Mai mult decît atît nu putea întreba despre viitorul ei și al lui Reardon.

— Totul e încă foarte nesigur. Dar mai spune-mi cîte ceva despre vechile noastre cunoștințe: cum îi merge domnului Biffen?

— Nu prea-l văd, cred însă că lucrează pe brînci la un roman fluviu, pe care nimeni n-o să i-l tipărească atunci cînd va fi gata. Vorbi vesel, făcînd haz de proiectele și realizările lui Biffen.

— Propriile dumitale perspective continuă, desigur, să fie strălucite?

— Într-adevăr, cred că da. Treburile-mi merg binișor. Iar în ultima vreme am o promisiune care-mi va fi de un ajutor prețios.

— De la cine?

— O rudă de-a dumitale.

Amy se întoarce și-l întreabă din ochi.

— Rudă? Adică...

— Da. De la Marian.

Treceau prin Bedford Square. Amy privi la pomii aproape desfrunziți; apoi ochii ei întâlneau ochii lui Jasper și zîmbi cu înțeles.

— Credeam că țintești mai departe, spuse, rostind clar cuvintele.

— De fapt noi doi eram de cîtva timp logodiți.

— Daa? Îmi amintesc acum că mi-ai vorbit o dată de ea. Și o să vă căsătoriți curînd?

— Probabil că înainte de sfîrșitul anului. Văd că dezaprobi motivul care m-a hotărît. Mă aștept ca toți care mă cunosc pe mine și condițiile mele de viață să gîndească la fel. Dar amintește-ți că n-aveam cum să prevăd așa ceva. Cele petrecute ne dau posibilitatea să ne căsătorim mai repede — asta-i tot.

— Sînt sigură că motivele dumitale sînt indiscutabile — și Amy zîmbi. Îmi închipuiam că n-o să te căsătorești ani de zile de-acum încolo, ba chiar și-atunci — numai cu o persoană care să nu fie oricine. Asta te face să apari într-o nouă lumină.

— Mă credeai chiar atît de intrigant și cu sînge rece?

— Ei, doamne! Nu! Dar... desigur, n-am văzut-o pe Marian de ani și ani de zile. S-ar putea să se potrivească de minune cu dumneata.

— De asta fii sigură. Socot că da.

— Are șansele să strălucească în societate? E o fată excepțională, plină de tact și intuiție?

— Poate că nu prea.

Milvain își privi cu îndoială tovarășa de drum.

— Așadar, ai renunțat la vechile dumitale ambiții, urmă Amy.

— Cituși de puțin. Sînt pe cale să mi le realizez.

— Și Marian e soția ideală care să te ajute ?

— Dintr-un anumit punct de vedere, da. Spune-mi, te rog, de ce-mi pui asemenea întrebări ironice?

— Deloc ironice.

— Așa sună și știu de mult că ești o fire ce-nclină spre ironie.

— Mărturisesc că vestea pe care mi-ai dat-o m-a cam surprins. Văd însă că risc să te jiglesc.

— Să mai așteptăm cinci ani și atunci o să te întreb ce părere ai despre reușita căsătoriei mele. Nu m-am hotărît la un asemenea pas fără să cîntăresc matur lucrurile. Am făcut oare multe boacănă pînă acum?

— Pînă acum nu, după cîte știu.

— Vezi în mine un om în stare să comită o nebunie?

— N-aș putea să răspund pe loc.

— Asta înseamnă că preferi să prezici după consumarea evenimentului. Foarte bine. Vom vedea.

Pînă la capătul lui Gower Street, vorbiră despre alte lucruri, mai puțin personale. Treptat, tonul pe care discutau redeveni cel de altă dată, cu o nuanță intimă din cînd în cînd.

— Tot acolo stai? întrebă Amy în timp ce se apropiau de metropolitan.

— M-am mutat alaltăieri, așa ca să stau sub același acoperiș cu fetele — pînă la următoarea schimbare.

— O să ne anunți cînd va avea loc evenimentul?

Jasper promise și schimbînd între ei zîmbete ce aduceau a provocare își luară rămas-bun.

Capitolul 27

OMUL SINGURATIC

O ușoară congestie a plăminului drept îl preveni pe Reardon că din pricina celor șase luni când se hrănise prea puțin și nu se cruțase în nici un fel, iarna ce avea să vină va fi grea pentru el, mai rea probabil decât cea de anul trecut.

Biffen, care răspunse personal la chemarea lui, îl găsi în pat, îngrijit de o femeie de șaizeci de ani, sfrijită, rece, sentențioasă, nu proprietăreasa, ci o chiriașă, bucuroasă să-și cîștige o masă pe zi prin orice mijloace îi ieșeau în cale.

— N-ar fi prea plăcut de murit aici, spuse bolnavul, cu un rîs pe care tusea îl retează. Orice om își dorește măcar să moară într-o cameră confortabilă; de ce — nu știu. Noaptea trecută am visat că eram pe o corabie care s-a izbit de ceva și se ducea la fund; ceea ce mă îngrijora nu era gîndul morții, ci groaza de a fi cufundat în apa înghețată. De fapt, același lucru l-am simțit și în timp ce mă aflam pe un vas. Îmi amintesc că m-am trezit la mijlocul drumului dintre Corfu și Brindisi, pe o corabie grecească — un butoi care se tot bălăbănea; vasul se clătina grozav, și de sus, de pe punte, am auzit pași repezi, îngroziți, și strigăte. În cabină era tare cald și plăcut și mă gîndeam cu o spaimă nebună că s-ar putea să ne cufundăm în abisul întunecat.

— Nu vorbi, băiatule, îl sfătui Biffen. Lasă-mă să-ți citesc din *Domnul Bailey*. S-ar putea să-ți provoace un somn binefăcător.

Reardon lipsi de la slujbă o săptămînă; se întoarse la spital abia ținîndu-se pe picioare, fără poftă de muncă și cu o indiferență desăvîrșită față de felul cum aveau să se desfășoare lucrurile de-acum încolo. Din fericire, păs-

trase o mică sumă de bani, pe care o pusese deoparte pentru împrejurări neprevăzute; de astă dată cu ajutorul acestor bani fu în stare să-și plătească doctorul și să-și facă rost de o hrană mai bună ca de obicei. Își cumpără, de asemenea, ghetе noi și câteva obiecte de îmbrăcăminte calduroasă, ce-i trebuiau neapărat — o cheltuială îngrijorătoare.

Se petrecuse cu el o schimbare; nu se mai simțea nefericit cînd se gîndea la Amy — adevărul era că arareori gîndul îi mai zbura la ea. Secretariatul de la Croydon era portul ce se zărea în depărtare după o lungă călătorie pe mare; venitul — șaptezeci și cinci de lire (cealaltă jumătate era pentru soția sa) — avea să-i îngăduie să trăiască în răsfaț, iar de orice altceva puțin îi păsa. Duminica viitoare o să se ducă la Croydon să vadă instituția.

Într-o seară, pe o vreme fără vînt, își îndreptă pașii spre Clipstone Street și-l salută pe prietenul său, arătîndu-se din cale-afară de vesel, așa cum nu mai fusese în stare de cel puțin doi ani.

— Am fost aproape fericit toată ziua de astăzi, spuse, cînd pipa îi fu bine aprinsă. Presupun că în parte, asta se datorește vremii însorite. Nu știu cît va dura această dispoziție, dar dacă dăinuie, pentru mine, totul e perfect. Nu-mi pare rău de nimic și nu-mi doresc nimic.

— Stare de spirit morbidă, fu de părere Biffen.

— Fără îndoială că da, dar sînt mulțumit și recunoscător morbidității. Cînd ești nenorocit, trebuie să-ți mai tragi și sufletul, într-un fel oarecare. Oricine altul în locul meu s-ar fi apucat de băutură; te asigur că asta m-a ispitit și pe mine, din cînd în cînd. Dar nu-mi puteam permite. Te-ai simțit vreodată ademenit să bei doar ca să-ți uiți necazul?

— Destul de des. Am și făcut-o. Am cheltuit cu bună știință o parte din banii pe care ar fi trebuit să-i dau pe mîncare ca să-mi cumpăr cea mai ieftină dintre băuturile tari...

— Ha! Interesant! Dar n-a ajuns niciodată un obicei de care să trebuiască să te lași.

— Nu neg că în parte asta se datorește bietului Sykes — l-am avut mereu în fața ochilor, în chip de avertisment.

— Îl mai vezi pe bietul om?

— Nu. Trebuie să se fi prăpădit. O fi murit fie la spital, fie la azil.

— Ei bine, spuse Reardon, meditănd cu un aer optimist, bețiv n-o să ajung niciodată. Nu am această diateză, ca să fac uz de expresia ta. Nu te izbește faptul că noi doi sîntem niște persoane foarte respectabile? Adevărul e că nu avem nici un fel de vicii. Urcă-ne pe un pedestal și o să strălucim ca niște faruri morale. Mă mir uneori că nu facem nici un rău. Cum e posibil că, pradă unei minii ucigașe, nu dăm iama în legi și în ordinea socială? De ce nu devenim măcar niște revoluționari turbați și nu rostim discursuri bombastice, duminică, în Regent's Park?

— Fiindcă sîntem ființe pasive și am fost meniți să ne bucurăm în liniște de viață. Și fiindcă nu putem să ne bucurăm, suportăm în liniște, asta-i tot. *À propos*, vreau să discutăm despre un pasaj dificil pe care l-am întîlnit într-unul din *Fragmentele* lui Euripide. Ai parcurs vreodată *Fragmentele*?

Aceasta abătu discuția timp de-o jumătate de oră. Apoi Reardon se întoarse la tema lui inițială:

— Ieri, în timp ce înregistram bolnavii, s-a apropiat de mine o fată înaltă, frumoasă, foarte liniștită, îmbrăcată sărăcăcios, dar cît se poate de curățică. Mi-a spus cum se numește și apoi am întrebat-o: „Ocupația?” „Sînt o femeie pierdută, domnule”, mi-a răspuns numaidecît. Nu m-am putut opri s-o privesc surprins. Consideram ca de la sine înțeles că e croitoreasă, sau ceva de genul acesta. Și știi, niciodată nu am simțit un asemenea imbold de a strînge mîna cuiva, de a-i arăta înțelegere și, într-un anumit fel, chiar respect. Aș fi vrut să spun: „Și eu sînt un om pierdut”, atît de bună și răbdătoare era fața ei.

— N-am încredere în asemenea aparențe, spuse Biffen în calitatea lui de realist.

— Îndeobște, nici eu. Dar în cazul de față erau convingătoare. Și n-avea deloc nevoie să facă o asemenea declarație; putea la fel de bine să răspundă orice altceva; era lucrul cel mai simplu. O s-o aud întotdeauna spunînd: „Sînt o femeie pierdută, domnule“. M-a făcut să-mi dau seama cît greșisem căsătorindu-mă cu o fată ca Amy. Ar fi trebuit să-mi caut o fată care muncește, simplă și bună la suflet; condițiile mele de viață îmi cereau să iau de nevastă o asemenea femeie, și nu alta. Dacă ar fi cîștigat o sută de lire pe an, ar fi spus că sîntem bogați. M-ar fi socotit competent în tot ce există sub soare, ba chiar și deasupra lui. N-ar fi tulburat-o nici un fel de ambiții. Am fi trăit undeva, în două cămăruțe, și ne-am fi iubit.

— Ești un idealist incurabil, spuse Biffen clătîindu-și capul. Îngăduie-mi să-ți schitez adevăratul rezultat al unei asemenea căsătorii. În primul rînd, fata te-ar fi luat de bărbat ferm convinsă că ești un „gentleman“, care deocamdată trece printr-o perioadă grea, dar că, în curînd, o să te scalzi în bani. Dezamăgită, ar fi devenit tăioasă, certăreată, egoistă. Oricît te-ai fi străduit s-o faci să te înțeleagă, fiecă vorbă de-a ta ar fi izbutit doar să adîncească prăpastia, de netrecut, dintre voi doi. Ți-ar fi răstălmăcit orice frază, în orice glumă nevinovată și-ar fi găsit prilej de bănuială, te-ar fi chinuit cu cele mai meschine forme de gelozie. Pentru un om cu firea ta, urmările ar fi fost înjositoare, ar fi trebuit să renunți la orice efortare de a face din ea egalul tău și ori te-ai fi coborît pînă la nivelul ei, ori ai fi părăsit-o. Cine nu știe povestea unor astfel de încercări? Acum zece ani, am fost eu însumi la un pas de o asemenea nebunie, dar, har Domnului, am scăpat printr-o întîmplare.

— Nu mi-ai povestit niciodată.

— Iar acum n-am chef. Prefer s-o uit.

— Ei bine, poți să judeci în cazul tău, dar nu în ceea ce mă privește. Firește, aș fi putut să fac o alegere proastă, dar presupun că aș fi fost fericit. Oricum, aș fi avut mai multe șanse decât în căsătoria mea.

— Căsătoria ta a fost un lucru rezonabil și în câțiva ani de acum încolo o să fii din nou fericit.

— Chiar gîndești serios că Amy se va înoarce la mine?

— Firește că da.

— Pe cîntea mea! Nu știu dacă-mi doresc acest lucru.

— Fiindcă ești într-o stare bizară, de excitație bolnăvicioasă.

— Cred mai degrabă că niciodată n-am judecat lucrurile atît de serios ca de data asta. Sînt pe deplin eliberat de orice influență sexuală. Îmi dau seama că din punct de vedere intelectual, Amy nu era tovarășa de viață care mi se potrivea, și cînd mă gîndesc la ea, nu mai simt nici un fel de emoție. Mi-e silă de cuvîntul „dragoste“. Ce bucuroși am fi, și eu și ea, dacă legile noastre stupide ne-ar permite să desfacem legătura legală!

— Ești deprimat și anemic. Mai întreamează-te puțin și privește lucrurile ca un om de lume.

— Nu crezi însă că cel mai bun lucru pentru un bărbat este să nu mai sufere de pe urma pasiunii ?

— În anumite împrejurări, fără îndoială că da.

— În toate împrejurările, cele mai bune momente din viață sînt acelea cînd contemplăm frumusețea în spirit pur artistic — obiectiv. Am cunoscut asemenea momente în Grecia și Italia; erau vremuri cînd mă simțeam un spirit liber, nespus de departe de ispită și de hărțuiala emoției sexuale. Ceea ce numim dragoste nu e decât neliniște și tulburare. Cine nu s-ar elibera pentru totdeauna dacă i s-ar oferi prilejul?

— Despre asta ar fi multe de spus, firește.

Fața lui Reardon se luminea, îmbujorată de o amintire încîntătoare.

— Ți-am povestit, spuse, despre acel minunat apus de soare de la Atena? Eram pe Pnyx; hoinărisem acolo toată după-amiaza. De vreo două ore observam cum în norii dinspre apus creștea o pană de lumină. Se părea că ziua mohorâtă se va sfârși cu un crepuscul strălucitor. Crăpătura devenea tot mai largă — era singurul strop de lumină de pe cer. Pe Parnas atârneau fișii de ceață zdrențuroasă, ce se lăsau foarte jos; la fel și pe Hymettus și chiar vârful Lycabettus era acoperit. Dintr-o dată, razele soarelui făcură erupție. La început, când răzbiră din spatele dealurilor dinspre mare, prin strîmtoarea ce duce spre Eleusis, erau de o frumusețe stranie, iar pe pantele mai apropiate ale lui Aigaleos, străluceau atît de puternic, încît stîncile apăreau negre, în timp ce crestele muntelui, scăldate în lumină, se profilau înmuiate în galben. Amintește-ți că în restul tabloului nu răzbătea o singură rază luminoasă. Totul dură doar o clipă sau două. Apoi soarele însuși se cufundă în acel petic de cer și, brusc, împrăstie strălucire spre cele patru zări. Razele se răspindeau, săgetau în sus, străpungînd norii întunecați, îi colorau într-un galben fantomatic. La stînga soarelui, golful Aegina era tot o negură aurie, prin care pluteau, vag, insulele. La dreapta, peste Salamis cel Negru, se întindeau fișii de un albastru pal — necrezut de pal și delicat.

— Îți amintești foarte clar.

— De parc-aș avea totul în fața ochilor. Dar așteaptă ! M-am întors către răsărit și acolo, spre surprinderea mea, am văzut un curcubeu măreț, un semicerc perfect, ce se întindea de la poalele muntelui Parnas pînă la Hymettus, încadrînd Atena și colinele din jurul ei, din ce în ce mai strălucitoare (acea luminozitate pentru care nu se află nume printre culori). Hymettus era învăluit într-o nuanță caldă și voalată, ce tindea spre purpuriu, umbre minunat de moi și vagi arătau locul culmilor, iar în față, curcubeul desena un arc desăvîrșit. Acropolea era pur și simplu în flăcări, vîlvoră ce scăpăra lumini.

În timp ce soarele în asfințit își urma crugul său pe cer, toate aceste nuanțe deveniră mai calde și mai bogate ; o clipă, tabloul fu aproape cărămiziu. Și-apoi soarele se afundă, intră în stratul cel mai de jos al norilor și strălucirea se stinse aproape pe loc, atîta că pe cer se mai vedea încă jumătatea de miazănoapte a curcubeului, care acum era dublu. La apus, norii rămaseră tot diafani — pentru o vreme ; doi dintre ei întruchipau niște aripi mari, întinse, tivite cu o lumină...

— Oprește-te ! strigă Biffen, sau ai să ai de-a face cu mine. Te-am prevenit că nu pot să suport aceste amintiri.

— Atunci speră. Adună douăzeci de lire și du-te acolo, chiar dacă după aceea o să mori de foame.

— N-o să am niciodată măcar douăzeci de șilingi, răspunse deprîmat Biffen.

— Sînt sigur că *Domnul Bailey* se va vinde.

— E amabil din partea ta că-mi dai curaj, dar dacă *Domnul Bailey* se vinde vreodată, mă prind să mănînc dubletul șpalturilor.

— Amintește-ți ce spuneam adineaori. Pentru un bărbat care se poate cufunda într-o asemenea contemplație, nici o femeie din lumea aceasta nu contează prea mult.

— Dar aceasta nu e decît una din satisfacțiile pe care ți le oferă viața.

— Eu susțin doar că e superioară tuturor celorlalte și infinit preferabilă emoției sexuale. Nu lasă în urma ei, firește, nici un fel de amărăciune. Sărăcia nu poate să-mi fure aceste amintiri. Am trăit într-o lume ideală, care nu a fost înșelătoare, o lume ce-mi pare, cînd o revăd cu ochii minții, dincolo de tot ce-i omenesc, scăldată într-o lumină divină.

Cinci sau șase zile mai tîrziu, cînd Reardon se duse la slujbă, în City Road, găsi un bilet de la Carter. Îi cerea să treacă pe la sediul principal al spitalului a doua zi, la unsprezece și jumătate. Bănuia că întîlnirea era în le-

gătură cu serviciul de la Croydon, unde fusese între timp. Poate că-l așteptau vești proaste ; s-ar putea să-l amenințe vreo nenorocire.

Răspunse punctual la această chemare și când intră în biroul comun, funcționarul îi ceru să aștepte în biroul particular al domnului Carter ; secretarul nu sosise încă. Așteptarea dură vreo zece minute, apoi ușa se deschise și persoana care apărău nu fu Carter, ci doamna Edmund Yule.

Reardon se ridică plin de neliniște. Nu era deloc pregătit și nici nu avea poftă să se vadă cu această doamnă. Veni spre el cu mâinile întinse, în timp ce pe față i se citea o prietenie care te îndatora.

— Mă îndoiam că dacă o să te anunț ai să vrei să mă vezi, spuse. Mă ierți pentru micul meu complot, nu-i așa ? Am să-ți vorbesc despre ceva foarte important.

Reardon nu răspunse, dar rămase într-o atitudine politicoasă.

— Cred că n-ai mai avut vești de la Amy ? întrebă doamna Yule.

— De când am văzut-o, nu.

— Și nu știi ce s-a petrecut ?

— N-am aflat nimic.

— Am venit să te văd pe propria mea răspundere — numai și numai a mea. I-am încredințat secretul meu domnului Carter, dar l-am rugat să nu-l destăinuie soției sale, de teamă să nu afle Amy. Am socotit că e într-adevăr de datoria mea să fac ce pot în această situație, tare, tare tristă.

Reardon asculta respectuos, dar fără să dea vreun semn de emoție.

— E mai bine să-ți spun de la bun început că unchiul lui Amy din Wattleborough a murit și că prin testamentul său i-a lăsat zece mii de lire.

Doamna Yule studia impresia pe care o făcuse această veste. O clipă nu se observă nimic, dar în cele din urmă

văzu că buzele lui Reardon tremurau, iar sprâncenele îi erau contractate.

— Îmi pare bine să aud de norocul pe care l-a avut, spuse distant și calm.

— Sînt sigură că-ți vei da seama, urmă soacra lui, că asta va pune capăt acelor foarte nefericite certuri care au existat între voi.

— Cum ar putea avea acest rezultat ?

— Creează o situație foarte deosebită pentru amîndoi, nu-i așa ? Dacă starea voastră materială n-ar fi fost atît de dureroasă, sînt sigură că nu s-ar fi ajuns niciodată la o asemenea neplăcere. Nici dumneata, nici Amy nu sinteți genul de om căruia îi place cearta. Dacă-mi îngădui, o să te rog să te duci din nou s-o vezi. De astă dată situația e cu totul alta. Amy nu bănuiește cîtuși de puțin că am venit aici și nu trebuie să afle, sub nici un cuvînt, fiindcă cel mai grav defect pe care-l are e mîndria aceea a ei, plină de susceptibilitate. Și sînt sigură că nu o să te simți jignit, Edwin, dacă-ți spun că și dumneata ai în mare măsură același cusur. Neînțelegerile dintre două persoane atît de sensibile durează o viață întreagă, dacă unul din ei nu poate fi convins să facă primul pas. Arată-te generos ! Femeia are privilegiul de a fi puțin încăpățînată, așa se spune. Treci cu vederea această greșală și convinge-o să uite ce-a fost.

Fără voia ei, cuvintele doamnei Yule sunau afectat, ceea ce îl dezgustă pe Reardon. Nu putea să aibă încredere nici măcar atunci cînd îl asigura că Amy nu știa nimic despre faptul că încercase să mijlocească o împăcare. În tot cazul, îi era din cale-afară de neplăcut să discute asemenea lucruri cu doamna Yule.

— Am făcut tot ce-a stat în puterile mele, răspunse. Și după cele ce mi-ai povestit, îmi este cu neputință să mă duc s-o văd, decît dacă mă invită în mod special.

— O, dacă ai izbuti să-ți învingi această sensibilitate !

— Nu depinde de mine să procedez astfel. După cum bine ați spus, ne-am despărțit din pricină că eu eram sărac ; faptul că Amy a scăpat de sărăcie e departe de-a fi un motiv pentru care să mă duc să-i cer iertare.

— Dar ține seama de fapte, lăsînd deoparte susceptibilitățile. Socot, într-adevăr, că nu merg prea departe dacă susțin că măcar... într-o oarecare... într-o oarecare măsură, dumneata ai fost primul care a dat prilej la discuții. Nu doresc cîtuși de puțin să spun ceva neplăcut... sînt sigură că-ți dai seama de asta, dar nu cumva Amy avea, totuși, temei să se plîngă ? Hai, zi, nu-i așa ?

Reardon se chinuia, era neliniștit și nervos. Dorea să fie singur, să se gîndească la cele petrecute, iar vocea insistență a doamnei Yule îi zgîria urechile. Și ceea ce o făcea și mai greu de suportat era tonul ei mîeros.

— S-ar putea ca, în ceea ce o privește, să fi existat pricină de mîhnire și îngrijorare, răspunse, dar motiv de a se plînge, cred că nu.

— Dar, după cîte înțeleg — de astă dată vocea suna cam iritant —, i-ai reproșat pur și simplu și ai muștrat-o, fiindcă n-o trăgea inima să se ducă să locuiască pe o stradă înspăimîntătoare.

— Se prea poate să-mi fi ieșit din fire după ce Amy arătase... Dar nu pot să analizez în felul acesta supărările noastre.

— Oare vorbesc în zadar ?

— Îmi pare foarte rău că nu sînt cu nici un chip în măsură să fac ceea ce-mi cereți. Lucrurile acestea nu le putem rezolva decît Amy și cu mine. Amestecul altora nu duce la nimic bun.

— Îmi pare tare rău că numești asta „amestec“, răspunse doamna Yule, aprinzîndu-se puțin. Îmi pare într-adevăr foarte rău. Nu mi-a trecut prin minte, mărturisesc, că o să interpretezi astfel bunavoință pe care ți-am arătat-o.

— Vă rog să mă credeți că n-am folosit cuvîntul într-un sens jignitor.

— Aşadar, refuzi să faci vreun pas pentru restabilirea bunelor sentimente ?

— Sînt nevoit să refuz, şi Amy ar înţelege perfect de ce.

Buna lui credinţă apărea atît de clar, încît doamnei Yule nu-i rămase altceva de făcut decît să se ridice şi să pună capăt discuţiei. Se stăpîni îndeajuns ca să-i ofere mîna, cu o expresie plină de regrete.

— Tot ce pot să spun e că fiica mea e foarte, foarte nefericită.

După plecarea ei, Reardon mai zăbovi puţin, apoi plecă din spital şi o porni cu paşi repezi fără o ţintă anume.

O, dacă aceasta s-ar fi întîmplat în primul an de căsătorie ! N-ar fi existat pe lumea asta om mai binecuvîntat ca el. Dar faptul se petrecuse după ce răul ajunsese de neînlăturat. Toată bogăţia din lume nu putea să anuleze dezastrul provocat de sărăcie.

Era firesc pentru el ca, de îndată ce va fi în stare să chibzuiască lucrurile, să se îndrepte spre singurul său prieten. Dar cînd ajunse în Clipstone Street, la casa unde acesta locuia, găsi mansarda goală şi nimeni nu putu să-i spună cînd e probabil să se întoarcă cel care o ocupa. Lăsă un bilet şi o porni din nou spre Islington. Trebui să-şi petreacă seara aceasta la spital, dar cînd se întoarse acasă, Biffen îl aştepta.

— Ai trecut pe la mine în jur de douăsprezece, nu-i aşa ? întrebă musafirul.

— Douăsprezece şi jumătate.

— Eram la poliţie. Ciudat e că tocmai vorbeam despre Sykes acum două seri — dar aşa se întîmplă întotdeauna. Noaptea trecută, în Oxford Street, am dat peste o gloată, iar în centrul ei se afla nimeni altul decît Sykes personal, foarte beat şi turbulent, înhăţat de doi poliţişti ; nu era nimic de făcut pentru el ; nu-i puteam fi chezaş şi a trebuit să doarmă în beci. Dar azi-dimineaţă m-am dus să văd ce s-a întîmplat cu el. Ce spectacol mi-au văzut ochii

cînd l-au adus ! Amenda era numai de cinci şilingi şi spre uimirea mea a plătit banii. L-am ajuns din urmă afară — pentru asta se cerea puţin curaj — şi am stat îndelung de vorbă. Scrie o rubrică de corespondenţă londoneză pentru un ziar din provincie şi prima plată l-a făcut să-şi piardă capul.

Reardon rîse voios şi puse întrebări despre acest domn excentric. Numai după ce tema fu epuizată aminti de propriile sale necazuri, povestind calm ceea ce aflase de la doamna Yule. Biffen făcu ochii mari.

— Aşadar, strigă triumfător Reardon, mi-am luat ultima povară de pe suflet. De-acum încolo, nu mai am nici o grijă. Singurul lucru care mă necăjea era neputinţa mea de a-i da lui Amy destui bani ca să-i ajungă să se întreţină din ei. Acum e la adăpost de nevoi *in secula seculorum*¹. Nu e o veste grozavă ?

— Hotărît că da. Dar dacă ea e la adăpost de griji, eşti şi tu.

— Biffen, mă cunoşti doar mai bine. Aş putea oare să primesc un ban dintr-ai ei ? Din pricina asta e cu neputinţă să mai convieţuim vreodată — numai dacă... dacă ce-i mort se mai trezeşte cîndva la viaţă. Ştiu ce mult înseamnă banii, dar nu-i pot primi de la Amy.

Celălalt tăcea.

— Nu. Dar de astă dată totul e în regulă. Ea rămîne cu copilul şi se poate consacra creşterii băiatului. Iar eu... o să fiu bogat pe propriul meu cont. O sută cincizeci de lire pe an ; ar fi o farsă să-i ofer lui Amy jumătate din ei ! Jur pe toţi zeii Olimpului — vom merge împreună în Grecia, tu şi cu mine !

— Pfui !

— Jur ! O să pun deoparte bani timp de vreo doi ani, iar apoi o să-mi iau o lună de vacanţă sau mai mult, dacă va fi cu putinţă şi — pe Palas Atena — la acea dată ne

¹ În veacul veacurilor (lat.).

vom afla la Marsilia, pe bordul unei corăbii aparținînd Messengeriilor. Tot nu-mi vine a crede că poate fi adevărat ! Hai, astă-seară cinăm. Vino în Upper Street și să mîncăm, să bem și să fim veseli.

— Ți-ai ieșit din minți. Dar n-are a face. Să ne bucurăm cu orice preț. Există toate motivele.

— Biata fată ! Acum, în fine, o să se simtă la largul ei.

— Cine ?

— Amy, firește. Sînt încîntat pentru ea. Ah, dacă banii ăștia veneau cu mult timp în urmă, în zilele acelea fericite ! Atunci ar fi mers și ea cu noi în Grecia, nu-i așa ? Toate în viață vin prea devreme sau prea tîrziu. Ce n-ar fi însemnat pentru ea și pentru mine ! N-ar fi ajuns niciodată să mă urască, niciodată. Spune-mi Biffen, sînt oare josnic, sau demn de tot disprețul ? Ea așa mă socotește. La asta mi-a slujit sărăcia. Dacă ai fi văzut-o cum mă privea cînd ne-am întîlnit acum două zile, ai fi înțeles foarte bine de ce n-aș mai putea să trăiesc alături de ea, nici chiar dacă m-ar implora. Aș deveni mîrșav, ca să spunem așa, mîrșav. Doamne, ce rușine mi-ar fi dacă aș ceda în fața unei asemenea ispite ! Și cîndva...

Era atît de stîrnit încît în cele din urmă vocea i se sugrumă și din ochi îi izvorîră lacrimi.

— Hai să ne plimbăm, spuse Biffen.

Cînd ieșiră din casă se pomeniră într-o ceață deasă, prin care picurau stropi de ploaie caldă. Cu toate acestea, își văzură de drum și în curînd stăteau așezați într-una din boxele unei cafenele. Singurul lor vecin de masă era un vizitui, care tocmai terminase de mîncat un fel, iar acum ațipise și se legăna peste farfuria și paharul lui. Reardon comandă ouă cu șuncă prăjită, luxul săracului, și cînd femeia care servea plecă să execute comanda, izbucni într-un rîs agitat.

— Iată-ne : doi oameni de litere ! Cum ne-ar privi oare...

Și numi doi sau trei dintre romancierii de succes ai zilei.

— Cu ce dispreț nemaipomenit și-ar întoarce privirea de la noi și de la mizerul nostru festin ! N-au știut niciodată ce-i lupta ; o consideră bună, dar nu pentru ei. Dumealor sînt profesori la școlile aristocratice, universitari, membri ai cluburilor, oameni de lume. Un venit sub trei sau patru sute pe an li se pare de neînchipuit ; un om cult nu poate trăi cu mai puțin. Ar fi meschin să le porți pică, dar, pe Apollo, dacă ceea ce am dat noi ar fi pus cinstit pe cîntar alături de ce au făcut ei, știu că ar trebui să schimbăm locurile.

— Ce importanță are ? Sîntem două tipuri deosebite de lucrători intelectuali. Din cînd în cînd, și eu simt că turbez de furie cînd mă gîndesc la ei, dar asta numai cînd foamea e puținel mai rea. Ceea ce scriu ei răspunde unei cereri — ce scriem noi — sau eu, cel puțin —, nu. Ei țin legătura cu publicul cititor, au simțul respectabilității, scriu pentru cei din clasa lor. Ei bine, și tu ai avut cercul tău de cititori și dacă treburile nu ți-ar fi mers pe dos la ora asta ai fi putut, fără doar și poate, să te bizui pe cele trei sau patru sute de lire venit anual.

— Nu e probabil că aș fi căpătat vreodată mai mult de două sute de lire pentru o carte de-a mea ; și dacă m-aș fi menținut în cea mai bună formă, ar fi trebuit să fiu mulțumit să-mi apară una la doi-trei ani. N-aș fi fost în stare să-mi mențin situația fără un venit personal. Și mi-a mai trebuit și o nevastă cu simțuri alese și greu de mulțumit. Ce imprudență nemaipomenită ! Nici nu-i de mirare că Soarta m-a făcut să mă prăbușesc în drojdia societății.

Își mîncară șunca cu ouă și se înviorară cu o ceașcă de cicoare, căreia i se spunea cafea. Apoi Biffen scoase din buzunarul venerabilei sale mantale volumul din operele lui Euripide, pe care-l adusese, și discuția lor se abătă din nou spre țara soarelui. Numai după închiderea

cafenelei ieșiră iar în strada învăluită în ceață și, odată ajunși în virful lui Pentonville Hill¹, rămaseră cinci minute, discutind despre o influență metrică întîlnită într-unul din *Fragments*.

Zi de zi, Reardon umbla cu febră. Către seară pulsul îi era totdeauna accelerat și nici după cea mai cumplită oboseală nu cunoștea un somn înviorător. În discuții părea fie descurajat, fie aprins — ceea ce se întîmpla de cele mai multe ori. La spital, atunci cînd nu-și vedea de îndatoririle lui, nu căuta să dea impresia că e ocupat; acasă, stătea ore întregi fără să deschidă o carte, iar drumurile sale, în afară de acelea pe care le făcea spre Clipstone Street, n-aveau nici un țel.

Orele cînd sosea poșta îl găseau așteptînd chinuit de nesiguranță. În fiecare dimineață, la ora opt, stătea la ferastră ascultînd cum poștașul bate în ușa caselor de pe strada sa. Auzindu-l că se apropie, ieșea în capul scării, și dacă bătea la ușa casei unde locuia el, se pleca peste balustradă, într-o așteptare înfrigurată. Dar scrisoarea nu-i era niciodată destinată lui. Apoi febra așteptării se potolea și, bucuros să se simtă dezamăgit, cînta și rîdea.

Într-o zi, Carter apăru la sediul din City Road și găsi prilejul să stea de vorbă între patru ochi cu funcționarul său.

— Bănuiesc, spuse zîbind, că cei de la Croydon vor trebui să-și caute pe altcineva.

— Nicidecum. Totul e aranjat. Încep de la Crăciun.

— Vorbești serios?

— Fără îndoială.

Cînd văzu că Reardon nu înclina să facă vreo aluzie la viața lui particulară, secretarul nu mai insistă și plecă, avînd convingerea că nenorocirea rătăcise mintea bietului om.

Cam pe vremea aceea, în timp ce hoinărea prin oraș, Reardon îl întîlni pe prietenul său, realistul.

¹ Colina Pentonville.

— Vrei să te vezi cu Sykes ? întrebă Biffen. Tocmai mă duceam la el.

— Unde stă ?

— Într-o fundătură, la mama dracului. Ca să facă economie de combustibil, își petrece dimineața la un soi de bibliotecă ; taxa de intrare e doar un *penny*, și în felul acesta are posibilitatea să citească toate ziarele, să scrie și să stea într-o temperatură plăcută.

Porniră spre refugiul cu pricina. Urcară un rînd de scări pînă la o odăiță în care erau expuse ziarele ; mai urcără o scară și ajunseră într-o altă cameră, destinată revistelor, șahului, bufetului ; în cele din urmă, la mansarda casei găsiră un spălător și o încăpere pentru cei ce doreau să scrie. Pereții acestui ultim refugiu erau spoii în albastru și povîrniți spre podea ; de-a lungul lor se înșirau pupitre școlare și bănci, iar într-un loc atîrna un carton zdrențuit și murdar, un anunț că ziare și plicuri se pot cumpăra jos. Un coș enorm, plin de hîrtii aruncate, și o sobiță ocupau două colțuri ale camerei ; sugative, desene satirice și o mulțime de mîzgăleli acopereau pereții în chip de decor. În spălătorul alăturat apa bolborosea și era împrăscată cu zgomot, iar de jos de tot, din strada în plină agitație, răzbea pînă aici un vuiet confuz.

La pupitre stăteau doar doi oameni. Unul era un funcționar flămînd, rămas fără slujbă ; se vedea limpede că se ocupa cu răspunsuri la anunțurile apărute în ziare ; avea în față două sau trei scrisori gata scrise, iar pe podea, la picioarele sale, se așterneau cîteva file boțite, scoase dintr-un carnet, încercări neizbutite de a alcătui un text. Celălalt bărbat scria și el ; părea să aibă vreo patruzeci de ani și purta un costum foarte demodat, din tweed ; alătura, pe bancă, se aflau un pardesiu gri și o pălărie de mătase care, de cîtva timp, năpîrlise. Fața omului trăda obiceiul căruia îi căzuse victimă, dar trăsăturile și expresia chipului nu aveau nimic respingător ; dimpotrivă, era o față plăcută, binevoitoare și cam ciudată. În clipa aceasta,

nimeni nu s-ar fi putut îndoi că era treaz. Cu mînecele jilecii sumese, ca să-şi mişte în voie încheietura şi mîna dreaptă, dar dezvăluind în acelaşi timp o cămaşă de flanelă de o culoare ciudată, şi cu gulerul descheiat (cravată nu purta), ca gîtul să se simtă la largul său în timp ce se pleca miop deasupra filelor, scria cu o viteză deosebită ; se vedea clar : omul se afla în iureşul inspiraţiei.

Vinele de pe frunte îi erau umflate, iar bărbia scoasă în afară, într-un fel ce amintea de un cal de curse.

— Eşti prea ocupat ca să stăm de vorbă ? întrebă Biffen, alăturîndu-i-se.

— Sînt ! Jur că sînt ! strigă celălalt, privind în sus. Nu mă întrerupe, pentru numele lui Dumnezeu ! Încă un sfert de oră.

— Foarte bine. O să urc iar.

Cei doi prieteni coborîră şi începură să răsfoiască ziarele.

— Hai să-l punem din nou la încercare, spuse Biffen cînd sfertul de oră trecu. Urcară şi-l găsiră pe domnul Sykes într-o atitudine de melancolică meditaţie. Îşi dăduse iarăşi jos mînecele, îşi încheiase gulerul şi privea fix filele pline. Biffen îl prezentă pe însoţitorul său, iar domnul Sykes îl salută cu multă căldură pe romancier :

— Ce credeţi că e ? exclamă, arătînd spre ceea ce scrisese — unele fragmente ale autobiografiei mele pe care o scriu pentru *Shropshire Weekly Herald*. Anonimă, fireşte, dar strict veridică, lăsînd deoparte diferitele insuccese personale, lipsite de importanţă, care nu au legătură cu subiectul. O denumesc *Prin deşertul literar al Londrei*. Un vechi prieten de-al meu editează *The Herald* şi îi sînt îndatorat pentru că mi-a dat ideea. Vocea îi era uşor răguşită, dar vorbea ca un om cultivat.

— Mulţi vor crede că-i ficţiune. Mi-aş dori să am destulă putere de invenţie ca să scriu un roman în genul acesta. Am publicat romane, domnule Reardon, dar experienţa

mea în acest domeniu are un caracter aparte, la fel, aş putea să spun, ca şi experienţa mea în multe alte domenii în care am activat. Primele mele povestiri au fost scrise pentru *Favoritul domnişoarei*, şi te asigur că erau nişte lucruri deosebit de bune. Aceasta se întâmpla acum cincisprezece ani, pe vremea când mă dovedeam multilateral. Eram în stare să lansez pentru suplimentul revistei o nuvelă de cincisprezece mii de cuvinte fără să dau semne de oboseală, şi numaidecît după aceea, proaspăt ca un trandafir, să mă apuc cu înfrigurare de *Istoria ilustrată a Statelor Unite*, pe care o scriam pe-atunci pentru Edward Coghlan. Dar, curînd, am socotit că *Favoritul* e mai prejos de posibilităţile mele ; într-o zi nefastă am început să scriu romane în trei volume, cu scopul de a ajunge un scriitor renumit. N-ă mers. Am perseverat vreme de cinci ani şi am dat greş cam tot de atîtea ori. Atunci m-am dus iarăşi la Bowling : „Ia-mă înapoi, bătrîne, vrei ?“ Bowling nu era omul care să vorbească mult : „Dă-i drumul, băiete !“ Şi am încercat. Dar zadarnic ; ieşisem din gen ; stilul meu era mult prea literar. Timp de un an m-am străduît cu tot dinadinsul să scriu prost ; dar Bowling era atît de supărat din pricina neputinţei mele, încît pînă la urmă m-a poftit cu asprime să nu-i mai apar în faţa ochilor.

— Ce naiba urmăreşti, a urlat odată la mine, cu povestirile acelea despre bărbaţi şi femei pe care le tot trimiţi ? S-ar fi convenit să fii mai prevăzător ; un om cu experienţa dumitale ! Şi astfel a trebuit să renunţ, şi cu asta cariera mea de romancier a luat sfîrşit.

Clătină trist din cap.

Nu mult după aceea, cei trei ieşiră împreună şi luară prînzul într-un local *à la mode*. Domnul Sykes mîncă puţin, dar bău copios porter de doi *pence* pintul. Cînd masa luă sfîrşit, deveni taciturn.

— Mergi spre vest ? îl întrebă Biffen.

— Mă tem că nu, tare mă tem că nu ! Am o întâlnire la două — în stație la Aldgate.

Se despărțiră de Sykes.

— Acum se duce și suge pînă ce-și bea mințile, spuse Biffen. Bietul de el ! E păcat că mai cîștigă cîte ceva. Cred că azilul ar fi preferabil.

— Nu, nu ! Lasă-l mai degrabă pe om să se distrugă cu băutura. Mi-e groază de azil. Amintește-ți de orologiul de la Marylebone, despre care-ți vorbeam.

— Nu ești filozof. Nu cred că m-aș simți nefericit la azil. Aș încerca o anumită satisfacție la gîndul că am obligat societatea să mă întrețină. Și apoi, i-a gîndește-te : să n-ai nici un fel de griji ! Păi, asta e aproape la fel ca și cum ai fi rentier !

Cam la o săptămînă după aceasta, la mijlocul lui noiembrie, în Manville Street sosi, în sfîrșit, o scrisoare, cu adresa scrisă de mîna lui Amy. Era ora trei după-amiază ; Reardon auzi poștașul, dar încetase să se repeadă de fiecare dată cînd acesta ajungea în preajma casei, iar astăzi, starea lui lăsa de dorit. Se întinsese pe pat și tocmai își ridicase cu un aer obosit capul, cînd își dădu seama că cineva urcă spre camera lui. Sări în sus, cu fața și gîtul congestionate de emoție.

„Dragă Edwin“, începea de astă dată Amy ; citind aceste cuvinte simți cum i se învîrtește capul.

„Ai aflat, firește, scria ea, că unchiul meu John mi-a lăsat zece mii de lire. Nu am intrat încă în posesia lor, și am hotărît să nu-ți scriu pînă cînd lucrul acesta se va întîmpla, dar s-ar putea să interpretezi cu totul greșit tăcerea mea.

Dacă acești bani mi-ar fi revenit pe vremea cînd tu te zbăteai din greu ca să avem din ce trăi, n-am fi rostit vreodată acele cuvinte, iar în mintea noastră nu s-ar fi aflat niciodată acele gînduri care, astăzi, mă fac să-mi fie atît de greu să-ți scriu. Vreau să-ți spun că, deși după lege, eu sînt stăpînă pe bani, recunosc pe deplin că ai dreptul să-i

folosim împreună. De cînd ne-am despărțit mi-ai trimis mult mai mult decît puteai într-adevăr să-ți îngădui, deoarece socoteai că e de datoria ta să faci lucrul acesta ; iar astăzi, cînd situația e cu totul alta, doresc să beneficiezi de pe urma schimbării la fel ca mine.

Ultima oară cînd ne-am întîlnit, spuneam că, dacă accepți postul de la Croydon, voi fi gata să mă întorc la tine. De astă dată nu mai ai nicidecum nevoie să faci o muncă ce nu ți se potrivește cîtuși de puțin, și repet că doresc să-mi duc viața alături de tine, ca și pînă acum. Dacă-mi vei spune unde ți-ar plăcea să fie noul nostru cămin, o să mă învoiesc bucuros. Nu cred că ții să pleci pentru totdeauna din Londra și în ceea ce mă privește, desigur, că nu doresc asta. Te rog să-mi dai de știre cît mai curînd. Scriindu-ți în felul în care-ți scriu, consider că am făcut ceea ce ai arătat clar că dorești să fac. Te-am rugat să pui capăt despărțirii noastre și am încredere că rugămintea mea nu va fi zadarnică.

A ta,
Amy Reardon."

Scrisoarea îi căzu din mînă. Era o scrisoare cum și-ar fi putut dori, dar începutul îl înșelă și cînd bătăile inimii i se potoliră, disperarea începu să pună tot mai mult stăpînire pe el, făcîndu-l pentru un timp neputincios să se miște sau să gîndească.

Răspunsul său, scris într-un crepuscul lugubru, care nu era decît un simbol al amurgului, suna astfel :

„Dragă Amy,

Îți mulțumesc pentru scrisoarea ta și apreciez motivul care te-a îndemnat să o scrii. Dar dacă consideri că ai făcut «ceea ce am arătat clar că doresc să faci», înseamnă că m-ai înțeles în chip bizar.

Tot ce-mi doream era ca, printr-o minune, dragostea pe care mi-o purtai, să se trezească din nou la viață. Pot oare să mă conving pe mine însumi că această scrisoare aparține

unei femei care ține să se întoarcă la mine fiindcă în inima ei mă iubește ? Dacă acesta e adevărul, încercarea de a exprima ceea ce simți a dat greș în chip jalnic.

Ai scris această scrisoare fiindcă ai socotit că e de datoria ta să procedezi astfel. Dar adevărul este că un asemenea simț al datoriei e fals. Nu ții la mine, și într-o căsnicie unde nu există iubire, nu există nici îndatoririle soților unul față de celălalt. Poate te gîndești că din respect pentru conveniențe va trebui să trăim din nou alături. Fii însă mai curajoasă ; refuză un rol mincinos ; spune societății că e un mod de a proceda josnic și brutal și că preferi să duci o viață cinstită.

Nu pot să împart cu tine bogăția, iubito. Dar de vreme ce nu mai ai nevoie de ajutorul meu, de vreme ce nu mai depindem deloc unul de altul, voi înceta să trimit banii pe care pînă acum am socotit că ți se cuvin. În felul acesta voi avea destul, ba chiar prea mult pentru trebuințele mele, astfel încît n-o să ai niciodată de ce să te simți tulburată la gîndul că îndur lipsuri.

De Crăciun mă duc la Croydon și de acolo o să-ți scriu, fiindcă putem, în tot cazul, să rămînem prieteni. Mi s-a luat de pe suflet o povară, nu mă mai frămînt necontentit din pricina ta. Știu acum că nu te mai amenință blestemata aceea de sărăcie care poartă vina pentru toate suferințele noastre. Pe tine nu te învinovățesc, deși uneori ți-am făcut reproșuri. Propria mea experiență îmi arată că nenorocirea poate să înverșuneze un om blind din fire. E posibil ca o suferință adîncă și nobilă să unească inimile, dar să lupți cu sărăcia, să fii nimicit de grija pentru cîțiva șilingi și șase pence — asta înjosește întotdeauna.

Alt răspuns îmi e cu neputință să-ți dau, de aceea te rog să nu mai scrii în felul acesta. Dă-mi de știre dacă te muți. Sper că Willie e bine și că ești încîntată și fericită să-l vezi crescînd.

Edwin Reardon“.

Cuvîntul „iubito“ de la mijlocul scrisorii îl făcu să ezite cînd reciti textul. Oare să nu-l șteargă, ba chiar foarte vizibil, astfel încît Amy să înțeleagă sensul acestei corecturi ? Își și muiase tocul în cerneală, dar pînă la urmă mîna-i se opri. Orice-ar fi spus, Amy tot îi mai era dragă și dacă observa cuvîntul... dacă medita asupra ce voia să însemne...

Datorită unei lămpi cu gaz din stradă, în cameră nu era întuneric beznă. După ce închise plicul, se întinse din nou pe pat și rămase cu ochii ațintiți la sclipirile galbene din tavan. Ar fi trebuit să bea un ceai înainte de a pleca la spital, dar se sinchisea atît de puțin de acest lucru, încît i se părea că e o osteneală prea mare să fiarbă apa.

Lampa pîlpîia din ce în ce mai slab și înțelese că pricina e ceața care începuse să se lase. Ceața era dușmanul lui ; dacă vremea aceasta îngrozitoare mai dura, ar fi prudent să-și facă rost de un respirator, fiindcă uneori gîtul îi ardea și un sunet enervant i se ridica din piept, ceea ce însemna un avertisment neplăcut.

Adormi pentru o jumătate de ceas și se trezi cu febră, ca de fiecare dată, la această oră din zi. Ei bine, era timpul să plece la lucru. Uff ! Prima înghițitură de ceață !

Capitolul 28

PROVIZORIU

Camerele mobilate pe care Milvain le închiriasse pentru el și surorile lui erau modeste, dar mult mai costisitoare decît vechea locuință. Cum schimbarea avusese loc din cauza lui, se considera răspunzător pentru cheltuielile cu totul deosebite față de cele dinainte. Dacă nu ar fi existat

perspectivele sale din viitorul foarte apropiat, acest pas ar fi fost de neiertat, deoarece câștigul său ajungea numai bine pentru a acoperi cheltuielile cerute în situația de pînă atunci. Căsătoria, hotărîse el, trebuia să aibă loc înainte de Crăciun ; pînă la acest eveniment avea să se folosească de mica rezervă a fetelor și apoi le va plăti datoria din zestrea lui Marian.

— Și după ce te vei căsători noi ce vom face ? vru să afle Dora.

Întrebarea îi fusese pusă încă din prima seară, de îndată ce se aflară cu toții sub același acoperiș. Cei trei cinaseră în camera de zi a fetelor și era momentul pentru a discuta deschis. Pe Dora, viitoarea căsătorie o bucura ; fratele ei se comportase într-un fel ce-i făcea cinste și era încredințată că Marian va fi fericită, în ciuda neînțelegerilor cu tatăl ei, care, pare-se, nu se puteau evita. Maud nu era deloc la fel de încîntată, deși se străduia să zîmbească ; avea impresia că Jasper se făcuse vinovat de o slăbiciune la care nu te-ai fi putut aștepta din partea lui. Marian, ca persoană, nu era soția potrivită pentru un bărbat cu un asemenea viitor ; în ce privește cele cinci mii de lire ale ei — lucrul era ridicol. Dacă ar fi fost zece mii... asta mai era o sumă cu care să poți face ceva ; dar niște biete cinci mii... !

În ultima vreme concepția lui Maud asupra acestor probleme se lărgise considerabil, iar una din urmări era faptul că nu mai trăia în aceeași armonie cu sora ei ca în primele cîteva luni ale vieții lor la Londra.

— M-am gîndit mult la asta, răspunse Jasper la întrebarea surorii sale mai mici. Stătea cu spatele la cămin și fuma o țigară. La început aveam intenția să închiriez un apartament. Dar chiria pentru un apartament cum aș vrea eu ar fi de două ori mai ridicată decît aceea pentru o casă mare. Dacă vom avea o casă foarte spațioasă, după un timp ați putea veni să locuiți împreună cu noi. La început

trebuie să vă gădesc niște camere ca lumea în preajma noastră.

— Te arăți foarte generos, Jasper, spuse Maud, dar te-aș ruga să-ți amintești că Marian nu-ți aduce cinci mii pe an.

— Regret că nu. Ceea ce îmi aduce sînt cinci sute pe an timp de zece ani — în felul acesta văd eu lucrurile. Propriul meu venit le va transforma la început în șase-șapte sute pe an, care cu timpul vor ajunge, probabil, peste o mie. Privesc lucrurile cu desăvîrșit calm și luciditate. Îmi dau seama exact de situația pe care-o am în momentul de față și de cea pe care am șansa s-o am peste zece ani. Banii lui Marian trebuiesc cheltuiți ca eu să-mi pot face o situație. În prezent se spune despre mine că sînt „un tînăr inteligent” și tot vorbe dintr-astea ; dar nimeni nu mi-ar oferi conducerea unui periodic sau un ajutor serios. Așteaptă pînă cînd voi arăta că m-am ajutat singur și atunci ai să vezi cum, de pretutindeni, mi se va întinde o mînă. Asta-i lumea. O să fac parte dintr-un club, o să ofer mici mese intime unor persoane cu pretenții ; pe scurt, o să dau a înțelege tuturor, fără excepție, că am o situație. De acum încolo voi fi cu totul alt om, un om de care trebuie să ții seama. Pe cît faci prinsoare că în următorii zece ani voi deveni o personalitate literară de prim rang ?

— Mă îndoiesc că pentru asta vor fi deajuns șase sau șapte sute pe an.

— Dacă nu, sînt gata să cheltuiesc o mie. Doamne, Dumnezeu ! Ca și cum doi sau trei ani n-ar fi destul pentru a scoate în evidență aceste calități la genul acela de oameni despre care vorbesc. Spun zece ca să-mi las o șansă mai mare.

— Marian e de acord ?

— N-am discutat lămurit despre lucrul acesta. Dar e de acord cu tot ce consider eu că e bine.

Fata rîse auzindu-l cum pronunță aceste cuvinte.

— Și să presupunem că vei avea ghinionul să dai greș ?

— Nu există temei pentru o asemenea presupunere, decît dacă m-aș îmbolnăvi, firește. Nu mă bizui pe o creștere uimitoare a forțelor mele. Așa cum sînt astăzi, n-am nevoie decît de micul pedestal ce-l asigură o modestă independență materială și nenumărați vor fi aceia care mă vor arăta cu degetul, plini de admirație. Nu înțelegi pe deplin acest lucru. Ține seama că ceea ce-ți spun n-ar fi posibil dacă nu aș avea nici un fel de calități. *Am aceste calități ; tot ce-mi trebuie este să fie scoase în evidență. Dacă sînt un necunoscut și public o carte minunată, cartea își va face foarte încet drum spre publicul cititor sau, poate, deloc. Dacă ajung cunoscut și public aceeași carte, laudele vor răsuna pe întinsul celor două emisfere. Nu greșesc, chiar dacă spun o carte foarte proastă, dar în clipa de față sînt într-o dispoziție binevoitoare. Să ne închipuim că romanele bietului Reardon ar fi apărut cînd el se afla în bătaia reflectorului, și nu în zorii aceia de luptă încrîncenată, după care n-avea să urmeze nicideată lumina zilei, oare n-ar fi fost ele preamărite de fiece cititor și critic ? Ca să poți reține atenția publicului și să devii cunoscut, trebuie mai întîi să ajungi faimos.*

Rosti această sentință apăsînd răs-picat asupra cuvintelor și o repetă sub altă formă :

— Trebuie să ajungi renumit înainte ca lumea să asculte cu obiectivitate ceea ce te face să-ți meriți renumele. E vechea poveste a editorului francez care i-a spus lui Dumas : „Devino cunoscut și o să-ți public tot ce scrii“. „Dar, cum dracu să devin cunoscut, dacă nimeni nu mă publică ?“ strigă autorul. Dacă nu poate să găsească altceva prin care să atragă atenția, n-are decît să danseze cu capul în jos și cu picioarele în sus, în mijlocul străzii ; după asta poate spera ca volumul lui de poezii să fie luat în considerație. Vorbesc despre oameni care țin să devină

celebri înainte de a-și pierde toți dinții din gură. Firește, dacă ai dat o operă viguroasă și-ți poți permite să aștepți, există șanse ca vreo șase oameni să înceapă, în cele din urmă, să strige-n gura mare că ai fost ignorat într-un chip bestial — după cum ai și fost. Dar asta se întâmplă, îndeobște, cînd ești cărunt și fără vlagă și cînd nimic din tot ce-i pe lumea asta nu-ți mai face plăcere.

Își aprinse o altă țigară.

— Eu, dragele mele, nu sînt un om care-și poate îngădui să aștepte. Mai întii de toate, calitățile mele nu sînt din acelea care pretind ca posteritatea să le recunoască. Eu scriu pentru ziua de astăzi, scrisul meu are un caracter cotidian. Se pune întrebarea : Ce să fac ca lumea să mă privească cu interes ? Răspuns : Să pretind că nu mă sînchisesc de privirile celorlalți. Nu încap nicu un fel de îndoială că o să izbutesc. Și-atunci o să pun să mi se bată o medalie, care să proslăvească ziua căsătoriei mele.

Dar în ce privește caracterul prudent al gestului pe care era gata să-l facă, Jasper nu se simțea chiar atît de sigur pe cît ar fi vrut ca surorile sale să creadă. Imboldul în fața căruia se dăduse în cele din urmă bătut își păstra neștirbită tăria ; de fapt, nu fusese niciodată atît de puternic cum era în aceste zile, cînd, în intimitatea dialogului iubirii, inima și mintea lui Marian i se dezvăluiseră mai mult decît pînă atunci. Iubea — lucrul era de netăgăduit. Nu cu pasiune, nu cu acea dorință mistuitoare, care în afară de propria ei împlinire nu vede nimic important în lume ; totuși iubea destul de mult ca să-i fie foarte greu să-și îndeplinească îndatoririle zilnice. Aceasta nu făcea însă să amuțească vocea care îi porunceă să-și amintească toate ocaziile favorabile și nădejtile cărora le dădea cu piciorul. De cînd se logodise cu Marian, fusese din nou la Wimbledon, în casa prietenului și protectorului său, domnul Horace Barlow, și acolo o întîlnise iar pe domnișoara Rupert. Această doamnă n-avea nici un fel de putere asupra inimii lui, dar era încredințat că-l urmărește cu

mare interes. Cînd se gîdea la posibilitatea de a contracta o căsătorie cu domnișoara, Rupert, care ar face numai decît din el un om cu o solidă situație materială, simțea că-i pierе curajul și se mira cum de se pripise atît. Trebuia să mărturisească — era victima unei slăbiciuni de rînd. Prin aceasta el însuși afirmase că nu se situează în primele rînduri ale bărbaților cu idei înaintate.

Discuția cu Amy Reardon nu avusese darul să-l liniștească. Amy se mira cum un bărbat de valoarea lui făcuse un pas atît de necugetat. O, dacă Amy însăși ar fi fost liberă, cu cele zece mii ale ei, de care să poată dispune ! Nu-l privea cu indiferență, de asta era sigur. Cuvintele acelea ironice, pe care le căutase cu toată grija atunci cînd vorbise despre alegerea făcută de el, nu trădau oare un strop de amor propriu jignit ? Dar n-avea nici un rost să-și îndrepte privirea într-acolo.

Se simțea neliniștit din cauza surorilor lui. Erau fete deștepte și dacă ar fi dat dovadă de energie, în scurt timp ar fi fost în stare să-și cîștige o existență modestă ; începea însă să aibă îndoieli că vor persevera pe calea muncii literare. Maud — era limpede — nutrea nădejdi cu totul de altă natură. Legătura cu doamna Lane o făcea să-și schimbe obiceiurile, îmbrăcămintea, ba chiar felul de a vorbi. La cîteva zile după ce se mutaseră în noile camere, Jasper avu o discuție serioasă pe această temă cu sora cea mică.

— Mă întreb dacă ai putea să-mi satisfaci curiozitatea într-o anumită privință. Știi cumva cît a dat Maud pe jacheta aceea nouă cu care am văzut-o ieri ?

Dora se codea să răspundă.

— Nu cred că a dat foarte mult.

— Asta înseamnă că n-a dat douăzeci de guinee. Ei bine, sper că nu. Observ, de asemenea, că și-a cumpărat și o pălărie nouă.

— O, pălăria a fost foarte ieftină. Și-a aranjat-o singură.

— Da ? Avea vreun motiv anume, cu totul deosebit, pentru această cheltuială ?

— Adevărul e că nu știu, Jasper.

— E un răspuns în doi peri. Asta înseamnă, probabil, că nu-ți îngădui să spui.

— Nu. Maud nu-mi vorbește despre asemenea lucruri.

Se folosi de mai multe prilejuri ca să cerceteze cum stau lucrurile, iar rezultatul fu că zece zile mai târziu căută să aibă o discuție între patru ochi cu Maud însăși. Îi ceruse părerea despre un articol pe care se pregătea să-l trimită la o revistă săptăminală ilustrată pentru femei, iar el o invită în camera lui.

— Cred că e destul de bun, spuse. Este, însă, prea serios. Să zicem că elimini una sau două din cugetările cele mai puțin limpezi și o înlocuiești cu o banalitate utilă. O să ai mai multe șanse — te asigur.

— Dar o să-i scadă valoarea.

— Nu, o să valoreze, probabil, o guinee. Trebuie să știi că, pe cititorii publicațiilor pentru femei, pur și simplu îi sufocă tot ce nu are o limpezime de cristal. Nu pot să sufere o idee ieșită din comun. Arta de a scrie pentru asemenea publicații — de fapt arta de a scrie pentru marele public — este aceea de a exprima idei și sentimente banale într-un fel ce-i măgulește pe aceia care gîndesc și simt ca oamenii de rînd. Pătrunde-te de ceea ce spun eu și după aceea dă-mi să văd din nou.

Maud adună filele de manuscris și-și aruncă privirea asupra lor cu un zîmbet disprețuitor.

După ce o fixă atent timp de o clipă, Jasper se lăsă pe speteaza scaunului și spuse ca din întîmplare :

— Am auzit că domnul Dolomore ți-a devenit foarte bun prieten.

Fata se schimbă la față. Se ridică și-și întoarse capul spre fereastră.

— Nu știu dacă mi-este foarte bun prieten.

— Totuși îți acordă destulă atenție pentru a stîrni comentarii.

— Alc cui comentarii ?

— Ale cîtorva persoane care frecventează casa doamnei Lane.

— Nu văd care-i cauza, spuse Maud cu răceală.

— Ascultă, Maud, nu te superi dacă te previn în chip prietenesc ?

Rămase tăcută, gata să-și arate superioritatea în fața oricărui avertisment.

— Dolomore, urmă fratele, e un om foarte bine în felul său, dar genul lui nu e și al tău. Cred că are o grămadă de bani, dar nu are nici minte, nici principii. Nu-i nimic rău dacă studiezi caracterul și mentalitatea unor asemenea persoane, dar nu-ți îngădui să uiți că ei îți sînt întru totul inferiori.

— Nu-i deloc nevoie să mă înveți ce-nscamnă conștiința valorii personale, răspunse fata.

— Sînt sigur. Dar n-ai experiență. În general, prefer să mergi mai rar pe la doamna Lane. A fost o alegere cam nefericită pe care ai făcut-o. Ar fi fost mult mai bine dacă ai fi putut să stabilești raporturi pe picior de egalitate cu familia Barnabys. Dar dacă toți consideră că faci parte din grupul familiei Lane, o să-ți vină greu să fii primită de lume mai bună.

Maud nu putea fi atrasă într-o discuție lungă și tot ce putea să spere Jasper era că va da oarecare importanță celor spuse de el. Domnul Dolomore, despre care se vorbea, era un tînăr cam nesuferit de felul lui — athletic, sclivisit și semidoct. Jasper era uimit că sora sa putea să suporte măcar o clipă o asemenea ființă cu mintea seacă, dar cine n-a fost la fel de surprins în ce privește înclinațiile femeilor ? Vorbi despre acest lucru cu Dora, însă Maud nu i se destăinuisese.

— Cred c-ar trebui s-o influențezi într-un fel, spuse Jasper.

— Maud n-o să permită nimănui să se amestece în...
treburile ei personale.

— Ar fi păcat să ajung să mă cert cu ea.

— O, firește, nu-i nici o primejdie ca asta să se întâmple, nu-i așa ?

— Nu știu, n-ar trebui să fie încăpățînată.

Între timp, el însuși avea relații cu o mulțime de oameni dintre cei mai diverși. Nu era în stare să lucreze la fel de perseverent ca de obicei și, cu o tactică înțeleaptă, se folosi de acest răgaz forțat pentru a-și lărgi cercul de cunoștințe. Cu Marian se vedea de două ori pe săptămînă, seara.

Dintre vechii lui confrăți întru boemă, păstra legături apropiate doar cu unul singur, și acesta era Whelpdale. Într-o oarecare măsură era nevoit să păstreze această legătură, deoarece Whelpdale îl vizita adesea și ar fi fost greu să respingi un om care declara tot timpul că pune mare preț pe favoarea de a fi prieten cu Milvain și care, în general, era un tovarăș destul de plăcut.

În acest moment critic, veselele tămîieri ale lui Whelpdale erau un ajutor neîndoielnic ; îl făceau pe Jasper să se simtă mai sigur de el însuși și să privească încrezător proiectele în care se angajase.

— Whelpdale e dornic să o cunoască pe Marian, le spuse Jasper într-o zi surorilor sale. Să-l chemăm miine seară ?

— Cum dorești, răspunse Maud.

— N-ai nimic împotrivă, Dora ?

— O, nu ! Îmi place domnul Whelpdale.

— Dacă i-aș repeta ce-ai spus, ar înnebuni de fericire. Dar nu te teme ; n-o să-i spun. O să-l invit pentru o oră și mă bizui pe discreția lui, care-o să-l împiedice să ne plictisească cu o vizită mai lungă.

Un bilet îi fu trimis lui Whelpdale prin poștă. Era poftit să se înfățișeze la opt, oră la care Marian va fi sosit. Reuniunea urma să aibă loc în camera lui Jasper,

și, punctual pe acele ceasului, consilierul literar își făcu apariția. Se dichisise atît cît îi îngăduia dulapul său de haine, iar fața îi strălucea de mulțumire ; e_ă o încîntare pentru el să fie primit în societatea acestor trei fete, dintre care uneia îi păstrase *more suo*¹ o amintire romantică de cînd avusese prilejul să o vadă o singură dată, la vechea locuință a lui Jasper. Ochii i se încetoșară de duioșie în timp ce se apropia de Dora și o văzu că zîmbește în chip de gazdă binevoitoare. Maud îl impresionă profund. Marian nu-l făcea să se simtă sfios, iar el îi aprecie din plin farmecul chipului și seriozitatea plină de modestie. Pînă la urmă, ochii lui se întoarseră din nou, cît se poate de firesc, către Dora. O găsea minunată și cînd nu putea să-și arunce privirile înspre ea, nu-și mai lua ochii de la tivul rochiei sau de la vîrfurile botinei, care, din cînd în cînd, apărea de sub aceasta.

După cum e_ă de așteptat într-un asemenea cerc, discuția se îndreptă curînd spre lupta literară.

— Mă simt întotdeauna cam umilit la gîndul că nu am trecut prin împrejurări vitrege, spuse Jasper. Trebuie să fie foarte plăcut să spui unor tineri care abia încep : „A, țin minte vremea cînd eram cît pe ce să mor de foame“, și apoi să apari cu amintiri din Grub Street, dintre cele mai înspăimîntătoare. Din nefericire, n-am umblat niciodată flămînd.

— Eu — da, exclamă Whelpdale. În Statele Unite am trăit cinci zile cu alune americane de cîțiva cenți.

— Ce fel de alune sînt acelea, domnule Whelpdale, întrebă Dora.

Încîntat de întrebare, Whelpdale descrie acel nedorit gen de hrană.

— Era la Troy, continuă el, Troy N. Y. Închipuți-vă : un om să trăiască cu alune americane, într-un oraș numit Troy !

¹ După obiceiul său (lat.).

— Povestește acele întâmplări, strigă Jasper. E mult de cînd nu le-am mai auzit, iar fetelor or să le placă grozav.

— S-a întîmplat ca pe vremea aceea, începu el, să moștenesc de la unchiul meu o mică, o foarte mică sumă de bani. Mă străduiam din răspuțeri să scriu pentru reviste, fără ca nimeni să mă sprijine, într-un fel sau altul. Cum tocmai pe-atunci toată lumea vorbea despre Tîrgul deschis cu prilejul sărbătoririi a o sută de ani de la întemeierea orașului Filadelfia, mi-a venit strălucita idee de a traversa Atlanticul, în nădejdea că, fie la tîrg — sau expoziție, cum îi spun ei —, fie într-altă parte, aș putea afla un material valoros pentru literatură. Nu o să vă plictisesc relatîndu-vă cum am dus-o atîta timp cît mai aveam bani ; e de ajuns să spun că nimeni nu accepta articolele pe care le trimiteam în Anglia și că pînă la urmă m-am trezit la ananghie. M-am dus la New York cu gîndul să mă întorc acasă, dar spiritul meu de aventură nu se dădea bătut. „O să plec în Vest, mi-am spus. Acolo e musai să găsesc material.“ Mi-am luat un bilet de emigrant pînă la Chicago și pe-aici ți-e drumul. Era în decembrie și aș vrea să vă imaginați ce însemna să călătorești în acel anotimp o mie de mile cu un tren de emigranți. Vagoanele erau îngrozitor de reci și din pricina asta, sau poate și pentru că băncile erau atît de tari, nu mi-a fost cu putință să închid ochii ; îmi amintea de torturile despre care citisem ; credeam că-mi pleznește capul de somn. La Cleveland, în Ohio, a trebuit să așteptăm cîteva ore din noapte. Am plecat din gară și am rătăcit prin preajmă, pînă ce m-am aflat la marginea unei imense stînci ce privea spre Lacul Erie. Splendidă priveliște ! O lună strălucitoare, iar pînă departe în zare tot lacul înghețat, acoperit de zăpadă ! Stăteam încă acolo cînd ceasurile bătură ora două.

Fu întrerupt de » slujnică ce intră aducînd cafea.

— Nimic mai binevenit, exclamă Dora. Domnul Whelpdale te face să-ți fie frig.

Rideau și vorbeau în timp ce Maud turna băutura în cești. Apoi Whelpdale povesti mai departe :

— Cînd am ajuns la Chicago aveam cu totul în buzunar cinci dolari, și, cu un curaj de care astăzi mă minunez, am dat numaidecît patru și jumătate din ei pentru casă și masă pe timp de-o săptămînă. „Ei bine, mi-am spus, o săptămînă sînt la adăpost de griji. Dacă nu cîștig nimic în aceste zile, cel puțin n-o să datorez nimănui un ban cînd o să bat străzile.“ Era o pensiune cam mică și cam murdară, pe Wabash Avenue, așa cum am descoperit după aceea ; locatarii erau mai toți actori. În camera unde dormeam eu, nu se făcea focul, iar dacă s-ar fi făcut, nu mi-aș fi putut permite să-l plătesc. Dar asta nu conta ; obligația mea era să pornesc în căutarea unui mijloc de a cîștiga bani. Să nu credeți că eram disperat ; nu știu cum și de ce, dar mă simțeam fără doar și poate vesel. Era plăcut să te afli în această parte a lumii, pe care nu o cunoscusem pînă atunci, și mă plimbam prin oraș ca un turist cu nenumărate posibilități materiale.

Sorbi din cafea.

— Nu vedeam altă cale decît să mă informez la redacția unui ziar și cum s-a nimerit ca de la bun început să dau peste cea mai mare din toate, am făcut-o pe obraznicul, am intrat și am întrebat dacă pot să vorbesc cu redactorul-șef. N-am întîmpinat nici un fel de greutate ; mi s-a spus să urc cu „ascensorul“ la unul din etajele superioare și acolo am pătruns într-o odăiță plăcută, unde un bărbat tinerel fuma o țigară, așezat la o masă acoperită cu tipărituri și manuscrise. M-am prezentat, am spus ce mă aduce.

— Îmi puteţi da ceva de lucru, indiferent ce, la gazeta dumneavoastră ?

— Ei bine, aţi mai lucrat în acest domeniu ?

— Deloc.

Editorul zîmbi.

— Mă tem că n-o să ne puteţi fi de folos. Dar ce credeţi că aţi putea face ?

Mi-era peste putinţă să spun că pot face altceva decît un singur lucru. L-am întrebat :

— Publicaţi vreun gen de literatură — scurte povestiri ?

— Da, sîntem oricînd bucuroşi să publicăm o povestire în genul scurt — cu condiţia să fie bună.

Era un ziar mare ; avea suplimente săptămînale în toate domeniile posibile.

— Ei bine, am spus, dacă scriu o povestire despre viaţa englezilor, o s-o luaţi în consideraţie ?

— Cu plăcere.

Am plecat de la redactorul-şef şi am ieşit din clădirea ziarului de parcă eram căpătuit pe toată viaţa.

Rîse cu poftă şi ascultătorii rîseră şi ei.

— Mare lucru să ţi se îngăduie să scrii o povestire, dar... ce ? Am coborît la malul lacului Michigan ; am umblat o oră pe un vînt îngheţat. Apoi am căutat o librărie şi am cheltuit cîţiva din cenţii ce-mi mai rămăseseră, cumpărînd toc, cerneală, hîrtie — cînd plecasem din New York nu mai aveam nimic din toate acestea. Apoi din nou la pensiune. Cu neputinţă de scris în camera mea ; temperatura era sub zero. N-aveam de ales. Trebuia să stau în camera comună, o încăpere aidoma cu fumoarul unui biêt hotel comercial din Anglia. În jurul focului se adunaseră vreo doisprezece inşi şi toţi fumau, vorbeau, se certau. După cum vedeţi, prielnice condiţii pentru munca literară. Dar povestirea trebuia scrisă şi scrisă a fost, stînd acolo la un capăt al unei mese de joc. Am

terminat-o în mai puțin de două zile ; era o povestire bună, lungă, destul de mare ca să umple trei coloane din acest ziar. De câte ori îmi amintesc de ea, mă uluiește puterea de concentrare pe care am dovedit-o atunci !

— Și au acceptat-o ? întrebă Dora.

— Veți vedea. M-am dus cu manuscrisul la redactorul-șef și mi-a spus să vin din nou să stau de vorbă cu el a doua zi dimineață. N-am uitat de întâlnirea pe care mi-o dăduse. Am intrat, mi-a zîmbit foarte promițător și mi-a spus : „Cred că povestirea dumitale merge. O s-o dau în suplimentul de sîmbătă. Treci sîmbătă dimineață și am să te plătesc.“ Îmi amintesc cît se poate de bine cuvîntul „plătesc“ ! De atunci mi-e drag acest cuvînt. Și m-a plătit ; a mîzgălit ceva pe un petic de hîrtie pe care l-am prezentat casierului. Suma era de 18 dolari. Iată-mă salvat !

Din nou sorbi din cafea.

— Nu am dăd niciodată peste vreun editor englez a cărui purtare să semene cu considerația ce mi s-a arătat atunci și cu bunăvoința dovedită îndeobște de către acest om. Cum avea oare timp, dată fiind situația sa, să mă primească atît de des și să facă totul cu atîta omenie, asta nu pot să înțeleg. Închipuiți-vă pe cineva care ar încerca același lucru în redacția unui ziar londonez ! În primul rînd, n-ar putea nicidecum să-l vadă pe redactorul-șef. O să mă gîndesc întotdeauna cu adîncă recunoștință la acest om cu o barbă castanie, ascuțită și un surîs plăcut.

— Dar alunele americane cînd au fost — după aceea ?

— Vai, da ! La Chicago, timp de cîteva luni, m-am întreținut scriind pentru aceeași gazetă și pentru altele. Dar pînă la urmă, mi-a secat inspirația ; îmi epuizasem toate sursele și mă autocopiam. Și apoi, mi-era dor de-acasă, voiam să mă întorc în Anglia. Urmarea a fost că într-o bună zi m-am pomenit din nou la New York, dar fără bani de ajuns pentru a-mi plăti călătoria spre țară. Am în-

cercat să mai scriu o povestire. Întimplarea făcu însă ca, în timp ce-mi aruncam ochii peste ziare, într-o sală de lectură, să văd una din povestirile mele apărute la Chicago, reproducă într-un ziar din Troy. Ei, și cum Troy nu era foarte departe, m-am gândit că dacă m-aș duce acolo, poate că redactorul-șef al ziarului ar fi dispus să-mi dea de lucru, ținând seama că producțiile mele literare erau pe gustul lui. Am străbătut deci golful Hudson, la bordul unui vapor. Când am debarcat la Troy, stăteam la fel de prost cu banii ca și atunci când am ajuns la Chicago : aveam asupra mea mai puțin de un dolar. Și ceea ce era mai rău, scopul călătoriei se dovedi o iluzie ; editorul mă trată cu puțină bunăvoință, iar de lucru — nici vorbă. Am închiriat o odăiță, plătind-o cu ziua, și între timp mă hrăneam cu acele dezgustătoare alune americane, din care-mi cumpăram din când în când cîte un pumn, pe stradă. Și vă asigur că atunci am simțit ce înseamnă să n-ai ce mânca.

— Ce fel de oraș e Troy ? întrebă Marian, care acum vorbea pentru prima oară.

— Nu mă întrebați. Ocupația principală a locuitorilor e confecționarea pălăriilor de pai ; și vînd alune americane. Altceva nu-mi amintesc.

— Totuși, n-ai murit de foame, adăugă Marian.

— Nu, nu chiar. Într-o după-amiază, m-am dus la biroul unui avocat cu gîndul să capăt ceva de copiat și la fața locului am descoperit un bătrîn ciudat, care stătea cu o biblie veche deschisă pe genunchi. Mi-a explicat că nu e el avocatul, că avocatul e veșnic plecat după treburi și că slujba lui e să facă de gardă. Ei bine, l-am întrebat, poate să mă ajute ? Căzu pe gînduri și îi veni o idee. „Du-te, îmi spuse, la cutare pensiune și întreabă de domnul Freeman Sterlin. Tocmai se pregătește să plece într-o călătorie de afaceri și caută un tînăr care să-l însoțească. Nu mi-a trecut prin minte să întreb despre

ce afaceri era vorba, ci m-am grăbit atît cît îmi îngăduiau picioarele-mi tremurînde spre adresa pe care mi-o indicase. Am întrebat de domnul Freeman Sterlin și l-am găsit. Era fotograf de meserie, și îndeletnicirea sa în clipa de față îl obliga să călătorească în căutarea de clienți — se ocupa cu reproducerea unor portrete vechi. Un tînăr bun din fire. Spuse că-i sînt simpatic și mă angajă pe loc ca ajutor al său, urmînd să vizitez familie de familie. Avea să-mi plătească casa și masa și un comision pentru toate comenzile pe care le obțineam. M-am așezat numaidecît și am mîncat zdravăn. Doamne, cum am mai mîncat !

— Nu ți-a mers nemaipomenit de bine în această profesie, spuse Jasper.

— Nu cred că am obținut vreo șase comenzi. Și totuși, bunul samaritean m-a întreținut cinci sau șase săptămîni, în timp ce călătoream de la Troy spre Boston. Nu mai puteam să continui ; mi-era rușine de mine însumi ; în cele din urmă i-am spus că trebuie să ne despărțim. Pe cîntea mea, cred că mi-ar fi plătit cheltuielile pentru încă o lună ; de ce — nu pot să înțeleg. Dar avea pentru mine un respect nemărginit, fiindcă scrisesem în gazete și sînt convins că nu ținea să-mi spună că nu sînt bun de nimic. La Boston ne-am despărțit în cei mai buni termeni.

— Și din nou ai recurs la alunele americane ?

— Ei bine, nu. Între timp scrisesem cuiva în Anglia, rugînd să-mi împrumute exact suma cu care să fiu în stare să mă întorc acasă. Banii au ajuns a doua zi după ce l-am condus pe Sterlin la gară.

O oră și jumătate se scursese repede, și Jasper, care dorea să rămînă cîteva minute cu Marian, înainte ca ea să plece acasă, privi cu înțeles spre surorile sale. Dora aminti candid :

— Marian, m-ai rugat să-ți spun cînd e nouă și jumătate.

Marian se ridică. Era un semnal de care Whelpdale nu putea să nu țină seama. Se pregăti numaidecît să plece el însuși și în mai puțin de cinci minute îi părăsi ; în această ultimă clipă a despărțirii, pe fața lui se citea atît încîntare, cît și durere.

— Frumos din partea dumitale că m-ai invitat, îi spuse cu recunoștință lui Jasper; care-l conduse pînă la ușă. Ești un om fericit, pe dumnezeul meu că da ! Un om fericit !

Cînd Jasper se întoarse în cameră, surorile dispăruseră și Marian stătea lingă cămin.

Se apropie de ea, îi luă mîinile și, rîzînd, repetă ultimele cuvinte ale lui Whelpdale.

— E adevărat ? întrebă ea.

— Destul de adevărat, cred.

— Atunci sînt la fel de fericită ca tine.

Jasper îi lăsă mîinile și se trase puțin mai departe.

— M-am gîndit la scrisoarea aceea către tatăl tău, Marian. Ar fi mai bine să o scriu, nu crezi ?

Îl fixă cu ochi îngrijorați.

— Poate că da. Deși spuneai că s-ar putea amîna pînă...

— Da, știu. Dar bănuiesc că ai prefera să nu mai aștept. Nu-i așa ?

— În parte da. Fă cum crezi, Jasper.

— Dacă vrei, mă duc să-l văd.

— Mi-e tare teamă... Nu, e mai bine în scris.

— Perfect. Atunci o să aibă scrisoarea mîine după-amiază.

— Nu înainte de ultimul curier. Țin foarte mult să nu vină înainte. Aranjează în felul acesta, dacă poți.

— Foarte bine. Și-acum du-te și spune-le „noapte bună“ fetelor. E o seară mizerabilă și trebuie să ajungi cît mai repede acasă.

CATASTROFA

Marian terminase în ciornă un articol despre James Harrington, autorul *Oceaniei*. Tatăl ei îl parcursese la o lumină de noapte și a doua zi dimineața arătă care sînt observațiile lui asupra conceptului. Cerul întunecat și o ploaie amestecată cu funingine îl îndemnau să se așeze lângă focul din birou și să discute pe îndelete, blînd și gata să aducă laude.

— Paragrafele acelea despre Rota Club mi-au atras atenția ca fiind deosebit de izbutite, spuse, lovind ușor manuscrisul cu muștiucul lulelei. Poate că ai putea să mai adaugi cîteva cuvinte despre Cyriac Skinner ; cînd te adresezi cititorilor obișnuiți, nu trebuie să faci uz de prea multe referiri — ignoranța lor este de necrezut. Dar articolul acesta îți cere să adaugi sau să modifice atît de puțin, încît nu mă simț îndreptățit să-l consider o lucrare proprie. Cred că e întru totul prea bun ca să apară anonim. Trebuie să-l semnezi, Marian, și să te bucuri de stima care ți se cuvine.

— O, crezi că merită osteneala, răspunse fata, departe de a se simți la largul ei în fața acestor elogii. În ultima vreme, prea o lăudase mult ; elogiile o făceau să-și privească cu neîncredere tatăl și să se simtă neliniștită, fiindcă-i ascundea un lucru important.

— Da, da ; ar fi mai bine să-l semnezi. Garantez că nici o altă fată de vîrsta ta n-ar putea să dea un asemenea lucru. Consider corect să spunem că ucenicia ta a luat sfîrșit. În curînd — și Yule zîmbi îngrijorat — o să pot conta pe tine ca pe un colaborator valoros. Pentru că veni vorba : ai să fi dispusă să mergi cu mine într-o vizită la familia Jedwood, duminica viitoare ?

Marian înțelegea ce voia să însemne această propunere. Vedea că tatăl nu-și îngăduia să pară descurajat din pricină că ea continua să păstreze tăcere în legătură cu acea problemă importantă ce aștepta hotărîrea ei. Se străduia să o atragă treptat de partea propriilor sale ambiții și pe nesimțite să o ducă tot mai departe pe acest drum. O durea să vadă cum își ascundea nerăbdarea cu care aștepta răspunsul ei.

— O să merg, dacă vrei dumneata, tată, dar aș prefera să nu mă duc.

— Sint sigur că doamna Jedwood o să-ți placă. Lumea nu are o părere grozavă despre romanele ei, dar e o femeie cu spirit luminat. Îngăduie-mi să te invit duminica viitoare ; firește, am dreptul să-ți cer să mă însoțești din cînd în cînd.

Marian tăcea. Yule pufăia din pipă, apoi spuse cu un aer meditativ :

— Cred că nici prin minte nu ți-a trecut vreodată să-ți încerci talentul de a scrie un roman ?

— N-am nici cea mai mică aptitudine în acest domeniu.

— Dacă ai încerca, ai putea da probabil ceva destul de bun. Dar nu insist. Înclin să cred că propriile mele strădanii în această privință au fost o greșeală. Nu că ce-am scris era mai prost decît grămada aceea de cărți pe care astăzi gloata le înghite. Dar n-am fost niciodată pe deplin lămurit care erau intențiile mele în materie de roman. Nu mă mulțumeam să scriu o simplă povestire, în genul captivant, și, totuși, nu puteam să pic peste un subiect de manieră intelectuală care să mă satisfacă întru totul. Bun, bun ; mi-am încercat forțele în mai toate genurile literare. Fără îndoială că merit să fiu numit om de litere.

— Firește că meriți !

— Fiindcă veni vorba, ce părere ai de acest titlu pentru o revistă : *Letters*. Nu a mai existat niciodată, după câte știu eu. Îmi place cuvîntul : „litere“. „Om de litere“ sună mult mai bine decît „literat“. Și à propos : cînd a fost întrebuintat pentru prima oară, în sensul pe care i-l dăm noi astăzi, cuvîntul literatură — cu scopul de a desemna un corp de scrieri ? Pe vremea lui Johnson era aproape sinonim cu ceea ce numim în epoca noastră „cultură“. Îți amintești de vorba lui : „E surprinzător ce puțină literatură au oamenii !“ Cred că dicționarul său definește cuvîntul ca „învățătură, măiestrie în domeniul literelor“ — și nimic altceva !

Era caracteristic pentru Yule să insiste cu plăcere asupra unor mici probleme contestate, precum cea de mai sus ; continuă să peroreze un sfert de oră, oprindu-se din cînd în cînd ca să-și reaprindă pipa.

— Cred că *Letters* n-ar fi rău, spuse în cele din urmă, revenind la propunerea pe care voia ca Marian s-o aibă mereu în minte. Ar arăta clar care este sfera preocupărilor noastre. Nici un fel de articole despre bimetalism — cum spunea Quarmby —, nu-i așa că el spunea asta ? Rîse în gol.

— Da, trebuie să-l întreb pe Jedwood cum îi place numele.

Deși se temea de urmările acestui demers, Marian fu bucuroasă cînd Jasper se decise să-i scrie tatălui ei. De vreme ce era lucru hotărît că banii ei nu puteau fi destinați înființării unei reviste, adevărul trebuia mărturisit înainte ca Yule să fi mers prea departe, nutrind speranțe primejdioase. Dacă n-ar fi găsit sprijin în dragostea ei și în nădejdlile pe care i le inspira, cu greu ar fi fost în stare să refuze răspicat, atunci cînd răspunsul așteptat de Yule nu mai suporta nici o amîinare. Oricît de puțin ar fi crezut în proiectul pe care Yule și-l făurea

cu atita bucurie, i s-ar fi părut mult prea egoist să profite numai ea de pe urma banilor. Din clipa cînd se va anunța că a acceptat o cerere în căsătorie, un asemenea sacrificiu din partea ei nu mai era de așteptat.

Împotrivirea va ținti, fără doar și poate, în alegerea pe care o făcuse. Va fi o rezistență înverșunată, poate necruțătoare. Dar se simțea în stare să facă față unei explozii de minie. Nervii îi tremurau, dar în inima ei se afla un nesecat izvor de curaj.

Yule își dădea seama că fiică-sa se schimbase oarecum. O studiasse observînd-o îndeaproape, zi de zi. Părea mai robustă ; acum, după o lungă perioadă de muncă, nu mai avea acel aer abătut și obosit, care uneori îl supăra și alteori îl făcea să se simtă stingherit. Era mai feminină în vorbe și purtări și vădea un spirit independent, propriu vîrstei ei, ce-i drept, dar care nu se afirmase pînă atunci. Tatăl ar fi vrut să afle dacă acestea izvorau din conștiința de a poseda o avere — cum își închipuia ea —, sau dacă nu cumva se petrecuse un lucru de un anumit fel, care îl înspăimînta. Un simptom neliniștitor era preocuparea ei tot mai mare pentru felul cum arăta ; indiciile nu însemnau mare lucru, dar Yule, cu ochii în patru la asemenea amănunte, nu le scăpa din vedere. Ce-i drept, și aceasta putea să nu însemne nimic altceva decît sentimentul că a scăpat de un trai strîmtorat ; fi-rește, orice fată s-ar găti puțin în asemenea împrejurări.

Îndoielile luară sfîrșit la două zile după ce propusese titlul noii publicații. Stătea în birou, cînd servitoarea îi aduse o scrisoare, sosită cu ultimul curier al serii. Scrisul îi era necunoscut, iar conținutul spunea :

„Dragă domnule Yule,

Dorința mea e să mă exprim cu o desăvîrșită sinceritate și cît mai simplu cu putință, într-o problemă nespus de importantă pentru mine și pe care sînt în-

credințat că o veți examina în spiritul bunăvoinței ce mi-ați arătat când m-ați primit prima oară la Finden.

Cu prilejul acestei întâlniri, am avut fericirea de a fi prezentat domnișoarei Yule. Nu-mi era cu totul necunoscută. Pe vremea aceea obișnuiam să lucrez destul de regulat în sala de lectură de la Museum ; acolo am văzut-o pe domnișoara Yule, am îndrăznit să o privesc cu ochii unui tinăr și am simțit că-mi trezește interesul, deși nu-i cunoșteam numele. Faptul că o descopeream la Finden mi se părea un noroc rar și minunat. M-am întors din vacanță conștient că aveam un nou țel în viață ; o nouă dorință și un nou motiv menit să mă ajute pe drumul carierei alese de mine.

Moartea mamei a făcut ca surorile mele să vină să locuiască la Londra. Chiar și pînă atunci domnișoara Yule și cele două fete schimbaseră între ele scrisori prietenești, iar acum, când prilejul se oferise, începură să se vadă adeseori. Cum veneam la locuința surorilor mele, se întîmpla ca din cînd în cînd să o întîlnesc acolo pe domnișoara Yule. În felul acesta afecțiunea pe care o purtam fiicei dumneavoastră a devenit mai profundă. Cu cît o cunoșteam mai bine, cu atît o găseam mai demnă de a fi respectată și iubită.

N-ar fi fost oare firesc să caut a reînnoi cunoștința cu dumneavoastră înșivă, cunoștință ce începuse la țară ? Aș fi încercat bucuros. Înainte de sosirea surorilor mele la Londra, am venit într-o zi pe la dumneavoastră, în dorința de a vă vedea, dar, din nefericire, nu erați acasă. Foarte curînd după aceea am aflat cu nespus regret că legăturile pe care le am cu *The Current* și redactorul lui fac ca o nouă vizită de-a mea să vă fie neplăcută. Nu cunoșteam nimic în viața mea literară care ar fi putut să vă jignească, ceea ce pot afirma și astăzi, dar am ezitat să fac un nou pas, de teamă să nu vă supăr, și cîteva luni am suferit profund, fiindcă mă temeam că dorința mea cea mai fierbinte nu se va realiza niciodată. Mijloacele

mele erau foarte reduse ; nu aveam de ales ; trebuia să accept ceea ce mi se oferea și printr-o simplă întâmplare m-am aflat într-o situație care amenința să spulbere nădejdea că într-o zi nu mă veți considera un pretendent nedemn de mîna fiicei dumneavoastră.

Împrejurările m-au determinat să fac un pas care mai înainte părea imposibil. Cînd am descoperit că domnișoara Yule nutrește pentru mine aceleași sentimente pe care le aveam eu pentru ea, i-am cerut să-mi fie soție și a acceptat. De astă dată nădăjduiesc că-mi veți îngădui să vă vizitez. Domnișoara Yule știe despre această scrisoare ; nu vreți s-o lăsați să pledeze în favoarea mea, avînd în vedere că doar printr-o întâmplare nefericită am fost ținut departe de dumneavoastră în tot acest timp ?

Marian și cu mine dorim la fel de mult să vă dați consimțămîntul la căsătoria noastră ; fără aceasta, fericirea pe care o sperăm va fi într-adevăr incompletă.

Al dumneavoastră, sincer,
Jasper Milvain“.

La o jumătate de oră după citirea acestei scrisori, intrarea lui Marian îl smulse pe Yule dintr-o criză de neagră melancolie. Se apropie de el, sfioasă, albă la față. Taică-su aruncase o privire în jur, dar numaidecît își întoarse iar capul.

— Tată, mă ierți fiindcă nu ți-am spus ?

— Să te iert ? răspunse cu o voce aspră, hotărîtă. Te asigur că lucrul nu mă privește nicidecum. Ești de mult majoră și nu am nici o putere să te împiedic să cazi victimă unui intrigant, care ți-a sucit capul. Ar fi o nebulie din partea mea să discut problema. Recunosc că ai dreptul la cîte secrete vrei. A vorbi despre iertare e pur și simplu o ipocrizie.

— Nu, ți-am vorbit cu toată sinceritatea. Dacă mi s-ar fi părut cu puțință te-aș fi înștiințat din prima clipă. Așa ar fi fost și drept. Știi însă ce m-a împiedicat.

— Știu. Vreau să sper că ți-a fost chiar și puțin rușine.
— Deloc, răspunse Marian cu răceală. N-am avut niciodată de ce să-mi fie rușine.

— Fie cum spui tu. Nădăjduiesc să nu ai niciodată motiv să te căiești. Pot să te întreb cînd ai de gînd să te măriți ?

— Nu știu cînd va avea loc căsătoria.

— Bănuiesc că de îndată ce executorii testamentari ai unchiului tău vor fi lichidat o anumită afacere, ceea ce are în mod clar legătură cu problema.

— Poate.

— Maică-ta știe ?

— Tocmai i-am spus și ei.

— Foarte bine, atunci cred că nu mai e nimic de adăugat.

— Refuzi să-l vezi pe domnul Milvain ?

— Refuz categoric. O să te rog să fii atît de amabilă și să-l înștiințezi că acesta e răspunsul meu la scrisoarea lui.

— Consider că un *gentleman* nu se poartă în felul acesta, spuse Marian și ochii începură să-i scapere de indignare.

— Mulțumesc pentru indicații.

— Tată, vrei să-mi spui deschis și limpede de ce ți-e antipatic domnul Milvain ?

— Nu sînt dispus să repet ce ți-am spus. Totuși, ca să înțelegi clar, am să te anunț care este de fapt rezultatul antipatiei mele. Din ziua cînd te vei căsători cu omul acela n-o să mai însemni nimic pentru mine. O să-ți interzic răsplată să-mi calci pragul. Alege și fă cum te taie capul. Nădejdea mea va fi să nu te mai văd în fața ochilor.

Privirile lor se încrucișară și fiecare părea să-l fascineze pe celălalt.

— Dacă asta e ce-ai hotărît, spuse Marian, cu vocea tremurîndă, nu mai pot să rămîn aici în casă. Cuvintele acestea sînt de-o cruzime fără rost. Miine plec.

— Repet că ești majoră și pe deplin independentă. Pentru mine nu contează cînd pleci. Ai dovedit că pentru tine însemn mai puțin decît nimic și, fără nici o îndoială, cu cît încetăm mai repede să ne chinuim unul pe altul, cu atît mai bine.

Se părea că aceste ciocniri cu tatăl făcuseră ca în firea ei să iasă la iveală o forță violentă, soră bună cu aceea căreia Yule îi picase victimă. Chipul ei, al cărui contur lăsa să se întrevadă o seriozitate nobilă și plăcută, era acum distant și pătimaș ; nările și buzele tremurau de indignare, iar ochii străluceau splendizi, aprinși de o minie înverșunată și rea.

— Nu-i nevoie să mi-o repeți, răspunse și ieși numaidecît.

Se îndreptă spre camera de zi, unde doamna Yule aștepta să afle urmarea întrevederii.

— Mamă, spuse Marian blîndă și aprigă totodată, casa asta nu mai poate să fie căminul meu. O să plec mîine dimineață și o să stau într-o cameră mobilată pînă cînd mă căsătoresc.

Doamna Yule scoase un strigăt de durere și se ridică brusc. Se agăță cu disperare de fiică-sa, îngrozită de această schimbare ce n-ar fi crezut-o cu putință.

— Să nu faci asta, Marian ! Ce ți-a zis ? Spune-mi mie, dragă, spune ce-a zis, nu te uita așa !

— Spune că dacă mă mărit cu domnul Milvain speră să nu mă mai vadă în fața ochilor. N-am cum să rămîn aici. O să vii pe la mine și o să fim una pentru cealaltă ceea ce am fost întotdeauna. Tata însă s-a purtat prea nedrept cu mine. Nu mai pot să trăiesc sub același acoperiș cu el, după toate astea.

— Nu-l crede de-adevăratelea, suspină mama. Doar gura-i de el. Te iubește prea mult ca să te alunge așa. E dezamăgit, Marian, aia-i. Se bizuia grozav pe banii cu pricina. L-am auzit vorbind în somn ; era tare sigur c-o să aibă revista aceea nouă și de dezamăgit ce-i, nu

știe ce vorbește. Stai puțin și-o să vezi ; o să-ți spună că n-a vorbit serios, știu c-așa o să spună. Lasă-l în pace pîn' ce-o avea timp să-i treacă. Iartă-l de data asta.

— Numai un nebun poate rosti asemenea vorbe, răspunse fata, desprinzîndu-se din brațele mamei. Oricît ar fi de dezamăgit, nu mai pot să îndur. Am muncit din greu pentru el, tare din greu, de cînd am fost destul de mare pentru asta, și-mi datorează oarecare bunăvoință, oarecare respect. Dacă ura lui pentru Jasper ar fi cîtuși de puțin întemeiată, ar fi cu totul altceva. Nu e vorba decît de o prejudecată nesăbuită, urmarea certurilor lui cu alții. Cu ce drept mă insultă, înfățișîndu-l pe viitorul meu soț drept un intrigant cu două fețe ?

— A avut multe de îndurat, iubita mea, asta l-a făcut așa iute din fire.

— Atunci și eu sînt iute din fire, și cu cît ne despărțim mai repede cu atît mai bine, după cum zicea chiar el.

— O, dar ai fost întotdeauna o fată atît de răbdătoare !

— Am ajuns la capătul răbdării, fiindcă se poartă cu mine de parcă n-aș avea nici un drept și nici un fel de sentimente. Oricît de greșită ar fi alegerea pe care am făcut-o, nu trebuia să se comporte astfel față de mine. E dezamăgit ? Există oare o lege a firii care spune că o fiică trebuie să fie sacrificată pentru interesele tatălui ei ? Soțul meu o să aibă tot atîta nevoie de banii aceia ca și tata și o să fie în stare să le dea o întrebuintare mai bună. Pînă și faptul de a-mi cere să-i dăruiesc în felul acesta era injust. Am dreptul să fiu fericită, așa cum îl are orice femeie.

Furia îi zguduia nervii, dezlănțuind o criză care, pentru o fire reținută ca a ei, era urmarea firească a izbucnirii de mai înainte.

În același timp, mama devenea mai puternică, datorită profunde ei iubiri materne, care găsise în cele din urmă prilejul să se manifeste.

O convinse numaidecît pe Marian să vină sus cu ea și, în curînd, un șuvoi de lacrimi îi ușura inima mult prea plină de mîhnire.

— E cu neputință ca noi doi să ne vedem zi de zi, spuse cînd se mai potoli. El nu poate să-și stăpînească furia pe care i-o stîrnesc, iar eu sufăr prea mult cînd mă face să mă simt așa cum mă simt acum. O să-mi închiriez un apartament mobilat, pe undeva pe-aici, unde să poți veni mereu pe la mine.

— Dar n-ai bani, Marian !

— N-am bani ! Ca și cînd n-ai putea să-mi împrumuți cîteva lire pînă cînd primesc toți banii mei. Dora Milvain o să-mi împrumute tot ce am nevoie ; pentru ea, ceea ce s-a petrecut n-o să aibă nici o importanță. De astă dată am nevoie cît mai repede de banii mei.

În jur de unsprezece și jumătate, doamna Yule cobori și intră în birou.

— Dacă vîi să discuți despre Marian, spuse bărbatul ei și ridică spre ea niște ochi sălbatici, nu-ți mai răci gura de pomană. Nu vreau să mai aud de ea.

Femeia tremura, dar își birui slăbiciunea.

— O alungi din casa noastră, Alfred. Nu-i drept. O, nu-i drept !

— Dacă nu pleacă ea, plec eu, așa că înțelege odată. Și dacă plec, n-o să mă mai vezi. Ai de ales deci — ai de ales !

Se lăsă copleșit de acea nebunie îndărătnică și rea, care împinge pe om la acte și cuvinte ce se află într-un deșănțat conflict cu rațiunea. Ceea ce începuse să se petreacă în adîncul cugetului său, din clipa cînd văzuse, cu toată amărăciunea, cum i se năruie o mare speranță, se desăvîrșea acum, cînd înțelegea că drumul pe care a apucat e monstruos de nefiresc.

— Dacă n-aș fi o biată femeie neajutorată, răspunse nevastă-sa și se prăbuși pe un scaun, plîngînd fără să-și acopere fața cu mîinile, m-aș duce și aș sta cu ea pînă

cînd se mărită, iar după aceea mi-aş face o casă a mea. Dar n-am un ban şi sînt prea bătrînă ca să-mi cîştig o piine ; pentru ea n-aş fi decît o povară.

— Asta nu-i o piedică ; du-te, în tot cazul ; o să ai o alocaţie care să-ţi ajungă să trăieşti atîta timp cît o să pot continua să lucrez, iar după aceea, soarta ta nu va fi mai vitregă decît a mea. Fiicei tale i s-a oferit posibilitatea să se îngrijească de bătrîneţele mele fără să cheltuiască ea însăşi nici un ban. Dar asta însemna să-i ceri prea mult. Du-te, du-te negreşit ; de bine, de rău, o să mă descurc eu pînă la sfîrşitul vieţii ; poate că o să izbutesc să mai salvez cîţiva ani de blestemul pe care l-am atras asupra-mi prin propria mea nebunie.

N-avea rost să-i vorbească. Doamna Yule se duse în camera de zi şi acolo plinse timp de o oră. Apoi stinse lampa şi se strecură în tăcere pe scară.

Yule rămase toată noaptea în birou. Spre ziuă adormi preţ de un ceas sau două, numai bine cît focul să aibă timp să se stingă şi să se simtă înfrigurat pînă în măduva oaselor. Cînd deschise ochii, în geam începuseră să apară nişte zori întunecaţi ; zgomotul unei uşi trîntite undeva în casă, care probabil că-l şi deşteptase, îi dădu a înţelege că servitoarea era de-acum sculată. Trase jaluzeaua. Dimineaţa părea geroasă, fiindcă umezeala din seara trecută dispăruse, iar curtea spre care dădea fereastra era neobişnuit de curată. Aruncă o privire către căminul fără jăratic, stinse lampa şi ieşi pe coridor. Bijbii cîteva clipe, căutîndu-şi paltonul şi pălăria, apoi plecă de-acasă. Avea de gînd să facă o plimbare sănătoasă şi astfel să se încălzească şi, dacă-i va fi cu putinţă, să se scuture de coşmarul miniei şi disperării sale. Nu-şi dădea prea limpede seama de ceea ce simţea faţă de felul cum se comportase seara trecută ; nu căuta să se dezvinovăţască şi nici nu se condamna el însuşi ; nu se întreba dacă Marian va părăsi casa în cursul zilei, sau dacă mama ei va lua de bune vorbele lui şi va pleca şi ea. Se părea că

existau unele amănunte de care creierul său era prea obosit ca să țină seama. Dorea însă să fie departe de nefericirea din casa lui și să lase ca în lipsa sa lucrurile să se desfășoare de la sine.

În timp ce închidea ușa din față se simțea de parc-ar fi scăpat dintr-un mediu care amenința să-l înăbușe.

Și cum pașii îl duseră mai mult în virtutea obiceiului decît intenționat, se îndreptă spre Camden Road. Cînd ajunsese în dreptul stației Camden Town, fu atras de o tarabă unde se servea cafea. O sorbitură din băutura aburindă, bună sau rea, cum o fi, avea să-i pună sîngele în mișcare. Lăsă banul pe tejghea și înainte de a bea își încălzi mîinile, ținîndu-le în jurul cîștii. Stînd astfel, observă că obiectele la care privea îi păreau neclare ; în dimineața aceasta vedea mai prost ca altădată. Poate fiindcă nu dormise îndeajuns. Culese de pe tejghea un petec de ziar ; putu să citească, dar cu un ochi vedea, fără îndoială, mai slab decît cu celălalt ; cînd încerca să privească doar cu acel ochi totul îi apărea printr-o ceață.

Rise de parcă în starea lui sufletească amenințarea unei noi nenorociri l-ar fi amuzat. În aceeași clipă, întîlni privirea unui om care se apropiase de el, un om de vîrstă mijlocie, îmbrăcat sărăcăcios ; fața nu se potrivea deloc cu hainele de pe el.

— Vreți să-mi oferiți o ceașcă de cafea ? întrebă străinul cu voce scăzută și rușinat. Mi-ați face un mare bine.

Accentul trăda bună-creștere. Timp de o clipă, Yule șovăi surprins, apoi spuse :

— Firește. Doriți să și mîncați ceva ?

— Vă sînt foarte îndatorat. Cred că nu mi-ar strica una din feliile acestea zdravene de pîine cu unt.

Omul de după tejghea tocmai stingea luminile ; pe cerul înghețat apăruse o palidă rază de soare.

— Vremuri grele, observă Yule, în timp ce omul miluit de el se și apucase să-și ia gustarea, vîdind, după

toate aparențele, o poftă pe care-ți făcea plăcere să o privești.

— Foarte grele. Avea o față mică, uscățivă și palidă, cu ochii mari și înduioșători ; o mustață rară și o barbă cârlionțată. Hainele erau acelea purtate îndeobște de un slujbaş foarte sărac.

— Am venit aici acum un ceas, urmă el, cu nădejdea să întîlnesc o cunoștință care, de obicei, pleacă din această stație la o anumită oră. Plecase, și fiindcă n-am mai dat de el, mă gîndeam că am pierdut singura mea șansă de a-mi asigura micul dejun. Cînd pe ziua de ieri n-ai mîncat nici la cină, nici la prînz, micul dejun devine o masă oarecum importantă.

— Adevărat. Mai luați o felie.

— Vă sînt foarte recunoscător.

— Nicidecum. Am trecut eu însumi prin vremuri grele și probabil că o să trec prin altele și mai grele.

— Sper că nu. E prima oară cînd am cerșit pur și simplu. Mi-ar fi fost mult prea rușine să cerșesc de la acel gen de oameni pe care-i întîlnești de obicei în asemenea locuri ; fără îndoială că nu le prisosește un ban. Mă gîndeam să cer la o brutărie, dar probabil că aș fi fost dat pe mîna unui polițist. Nu știu într-adevăr ce m-aș fi făcut ; aproape că nu mai puteam să îndur. N-am alte haine decît cele de pe mine și sînt destul de puține pentru iarnă. Ba chiar cred că jiletca nu mai e bună de nimic.

Nu vorbea ca un cerșetor care caută să trezească milă, ci dezvăluia cu o indiscreție obiectivă greutatea situației în care se afla.

— Nu puteți găsi de lucru ? întrebă omul de litere.

— Absolut nimic. Sînt chirurg de meserie, dar n-am mai practicat de mult. Acum cincisprezece ani eram instalat confortabil la Wakefield. Eram căsătorit și aveam un singur copil. Dar capitalul s-a terminat, și din practica mea medicală, cu care niciodată nu mă putusem lăuda

prea mult, nu s-a ales nimic. Am izbutit să capăt o slujbă de asistent la Chester. Am lichidat totul și am pornit la drum.

Tăcu și-l privi pe Yule în chip bizar.

— Ce s-a întâmplat după aceea ?

— Nu vă amintiți probabil de un accident de cale ferată care a avut loc lângă Crew, în anul acela — era în 1869. Eu cu soția și copilul ne aflam singuri într-un vagon care s-a făcut țandări. Eram destul de vesel, vorbeam cu ei și nevastă-mea râdea de ceva ce spuseseam ; în clipa următoare, la picioarele mele zăceau două trupuri zdrobite, sîngerînde. Eu aveam un braț rupt, și atîta tot. Fuseseră omorîți pe loc, fără să sufere. A fost singura mea mîngiere.

Yule tăcea în semn de înțelegere.

— Am stat mai bine de un an într-un ospiciu, urmă omul. Din nefericire, nu în clipa aceea mi-am pierdut mințile, ci două sau trei săptămîni mai tîrziu. Dar mi-a trecut, și boala nu mi-a mai revenit. Să nu vă închipuiți că nu sînt încă întreg la minte. E aproape sigur, însă, că pînă la urmă o să mă îmbolnăvesc din nou din cauza sărăciei ; dar deocamdată sînt cît se poate de teafăr. Mi-am cîștigat pîinea în fel și chip. Nu, nu beau. Citesc întrebarea pe fața dumitale. Dar trupul mi-e șubred ; și ca s-o citez pe doamna Gurnidge, „lucrurile merg pe dos“. La ce bun m-aș plînge ? Micul dejun mi-a prins bine și mă simt într-o dispoziție mult mai bună.

— Cunoștințele dumitale în materie de chirurgie nu-ți sînt de folos ?

Omul dădu din cap și oftă.

— V-ați ocupat vreodată în mod special de bolile de ochi ?

— În mod special — nu. Dar, firește, problemele nu-mi sînt necunoscute.

— Ați putea spune, în urma unui examen, dacă cineva este amenințat de cataractă sau altă boală de felul acesta ?

— Cred că da.

— De mine e vorba.

Străinul scrută fața lui Yule și puse unele întrebări cu privire la senzațiile sale vizuale.

— Nu prea îmi vine să fac propunerea, dar dacă ați dori să mă însoțiți pînă la o cameră foarte sărăcăcioasă, pe care o am, nu departe de aci, aș putea să fac un examen corect.

— Merg cu dumneavoastră.

Lăsară în urmă tejgheaua cu băuturi și fostul chirurg îl conduse pe-o uliță dosnică. Yule era uimit el însuși, fiindcă solicita o consultație atît de ciudată, dar simți o dorință arzătoare de a afla o părere în legătură cu starea ochilor săi.

Indiferent de ceea ce i-ar fi spus străinul, avea să recurgă după aceea la un doctor renumit, dar în clipa de față, tovărășia oricui era binevenită, și bietul om flămînd, cu dureroasa poveste a vieții lui, îi trezise milă și înțelegere. Era mai bine să-i oferi bani sub pretextul unui onorariu decît să-i dai pur și simplu pomană.

— Aceasta-i casa, spuse călăuza sa, oprindu-se în fața unei uși murdare. Nu e atrăgătoare, dar după cîte știu eu, locatarii sînt onorabili. Camera mea e la mansardă.

— Vă urmez !

Intrară într-o încăpere unde nu se afla nimic demn de atenție ; era doar cea mai sărăcăcioasă cameră de dormit care se poate închipui — sau aproape cea mai sărăcăcioasă. Zorii se preschimbaseră în lumina zilei, totuși, primul lucru pe care străinul îl făcu fu să aprindă un chibrit, după aceea o luminare.

— Vreți să fiți atît de amabil și să vă așezați cu spatele la fereastră ? spuse. O să aplic ceea ce se numește testul catoptric. Probabil că ați auzit despre această metodă.

— Ignoranța mea în materie de științe este nemărginită.

Celălalt surîse și explică numaidecît termenul în cuvinte simple. După felul cum lumînarea se reflectă în ochii bolnavului e cu putință, spunea el, să hotărâști dacă, într-adevăr, organul suferă de cataractă.

Timp de un minut aplică atent testul și Yule citi rezultatul pe fața lui.

— De cînd ați început să bănuți că ceva nu e în regulă ? întrebă chirurgul lăsînd lumînarea.

— De cîteva luni.

— N-ați consultat pe nimeni ?

— Pe nimeni. Am tot amînat. Spuneți-mi, ce-ați descoperit ?

— Fundul cristalinului drept este, fără îndoială, atins.

— Asta înseamnă, după cîte înțeleg, că de fapt, în scurt timp o să fiu orb.

— Nu-mi place să mă exprim cu aerul unei autorități în materie. La urma urmei, nu sînt decît un cîrpaci ajuns în sapă de lemn. Trebuie să vă vadă un doctor competent ; cam atît vă pot spune cu toată seriozitatea. Vă oboșiți mult ochii ?

— Paisprezece ore pe zi.

— Hm. Sînteți om de litere, presupun.

— Sînt. Mă numesc Alfred Yule.

Spera vag că străinul ar putea să-l știe din auzite ; în clipa aceea, această recunoaștere ar fi însemnat mult, ajutîndu-l să facă față necazului ; dar nu-i era dată nici măcar atîta mulțumire. Se vedea limpede că celui ce-l asculta numele său nu-i spunea nimic.

— Mergeți să vă vadă un doctor priceput, domnule Yule. Știința a făcut pași repezi din zilele studenției mele ; tot ce pot să vă asigur este că boala există.

Vorbiră timp de o jumătate de oră, pînă cînd amîndoi simțiră că tremură de frig. Atunci Yule își băgă mîinile în buzunare.

— O să-mi permiteți, desigur, să vă recompensez în măsura în care sînt în stare. Ceea ce-am aflat nu-mi face plăcere, dar îmi pare bine că știu despre ce-i vorba.

Puse cinci șilingi pe scrin, masă nu era în încăpere. Străinul își arată recunoștința.

— Mă numesc Duke, iar numele meu de botez este Victor — poate pentru că eram sortit să fiu un învins în viață. Aș fi dorit ca amintirea mea să se asocieze cu împrejurări mai plăcute pentru dumneavoastră.

Își strînseseră mîna și Yule plecă.

Ieși din nou în stradă, la stația Camden Town. Taraba cu cafea dispăruse ; tumultul circulației de pe această arteră principală a orașului creștea mereu. Printre toți cei prinși în lupta pentru existență, care goneau de ici-colo, Alfred Yule se simțea omul menit a suferi cele mai grele lovituri ale soartei. Nu punea la îndoială exactitatea celor afirmate de străin și nu spera că sentința cu care era amenințat se va dovedi mai blîndă.

Nu-i rămînea altceva mai bun de făcut decît să se ducă acasă și să se așeze blajin lângă foc. Era înfrînt. În curînd va fi doar un bătrîn neputincios, o povară și o belea pentru cei ce vor avea milă de el.

Printr-o bizară acțiune a imaginației, de cînd ieșise din nou în aer liber, vedea mai slab decît înainte. Își irita nervii vizuali prin încercări neconținute ; închidea cînd un ochi, cînd altul, compara imaginile obiectelor apropiate cu cele ale obiectelor aflate la distanță și-și închipuia că simte dureri — care nu aveau de fapt nici o legătură cu boala lui. Proiectele literare care cu douăsprezece ore înainte îi stimulau mintea, făcînd-o să lucreze cu atîta în-suflețire, deveniseră o amintire iluzorie ; prima lovitură nimicitoare fusese urmată de a doua, iar aceasta se dovedea fatală.

Cu greu își amintea cu ce lucrare anume se ocupase noaptea trecută. În adîncul cugetului era mîhnit ca și cum și-ar fi pierdut cu adevărat vederea.

Intră în casă la opt și jumătate. Doamna Yule stătea la piciorul scării ; îl privi, apoi se îndepărtă și o luă spre bucătărie. Yule urcă ; când coborî din nou, micul dejun era gata, ca de obicei, iar el se așează la masă. Îl așteptau două scrisori ; le deschise. Cîteva minute mai tîrziu, intrînd în cameră, doamna Yule auzi uimită cum soțul ei rîde cu hohote, zgomotos și batjocoritor, după cîte se părea de ceva pe care îl citise.

— Marian s-a sculat ? întrebă întorcîndu-se spre ea.

— Da.

— Nu vine la masă ?

— Nu.

— Atunci du-i scrisoarea și spune-i s-o citească.

Doamna Yule urcă spre camera fiicei sale. Bătu în ușă, fu poftită să intre și o găsi pe Marian împachetîndu-și lucrurile într-o valiză. Pe fața ei se vedea că nu dormise toată noaptea ; ochii trădau urmele a multe lacrimi.

— S-a întors, draga mea, anunță doamna Yule cu aceea voce pe care teama o modula dîndu-i o notă gravă, și spune să citești scrisoarea asta.

Marian luă fila, o despături și citi. De cum ajunse la sfîrșitul scrisorii, aruncă o privire rătăcită spre mama ei, păru că se străduie zadarnic să vorbească, apoi pică pe podea și-și pierdu cunoștința.

Tot ce mama putu să facă fu să o împiedice să se izbească prea rău în cădere. După ce înșfăcă o pernă și o puse sub capul lui Marian, se repezi la ușă și-l strigă cu glas tare pe soțul ei, care apăru într-o clipă.

— Ce s-a întîmplat ?

— Uite, a leșinat. De ce te porți așa cu ea ?

— Îngrijește-o, răspunse Yule aspru. Bănuiesc că te pricepi mai bine ca mine la ce trebuie făcut cînd cineva leșină.

Marian rămase cîteva minute în nesimțire.

— Ce spune scrisoarea ? întrebă doamna Yule, frecînd mîinile inerte fără vlagă.

— Banii ei s-au pierdut. Cei care trebuiau să-i plătească au dat faliment.

— Și n-o să capete nimic ?

— Probabil că absolut nimic.

Scrisoarea era o comunicare cu caracter confidențial din partea unuia dintre executorii testamentului lui John Yule. Se părea că cererea adresată firmei Turberville & Co pentru partea ce revenea partenerului decedat grăbise apariția unei crize în afacerile acestei case, și așa destul de instabile. În cursul procedurii legale ce avea să urmeze, suma putea fi recuperată în parte, dar existau unele condiții ce făceau ca perspectiva aceasta să fie foarte îndoielnică.

Cînd Marian se trezi, tatăl ei ieși din cameră. O oră mai târziu, doamna Yule îl chemă din nou în camera fetei ; urcă și o găsi pe Marian întinsă pe pat, arătînd de parc-ar fi fost multă vreme bolnavă.

— Vreau să te întreb cîteva lucruri, spuse fără să se ridice. Legatul meu trebuie plătit în mod obligatoriu din această investiție ?

— Obligatoriu. Acestea sînt clauzele testamentului.

— Și dacă nu se poate recupera nimic, ce altceva îmi rămîne de făcut ?

— Nu văd ce.

— Dar cînd o firmă dă faliment, în general, își plătește o parte din datorii ?

— Uneori. Nu cunosc vreo situație asemănătoare.

— Firește că asta mi se întîmplă mie, spuse Marian tare amărîtă. Presupun că nici unul dintre ceilalți moștenitori nu va avea de suferit.

— Unii da, dar în foarte mică măsură.

— Firește. Cînd o să am știri directe ?

— Poți să-i scrii domnului Holden ; ai adresa lui.

— Mulțumesc. Asta-i totul.

Era expediat și ieși fără să scoată un cuvînt.

ÎN AȘTEPTAREA DESTINULUI

În timpul zilei, Marian nu ieși din odaie. Renunțase, firește, la gândul de a pleca de acasă ; era prizoniera soartei. Doamna Yule ar fi îngrijit-o cu un devotament fără margine, dar fata dorea să fie singură. Uneori zăcea cufundată într-o suferință mută, dar adeseori izbucnea în lacrimi și plîngea cu suspine, pînă cînd o doboră oboseala. În cursul după-amiezii îi scrisese domnului Holden, rugîndu-l să fie mereu înștiințată despre felul cum se desfășurau lucrurile.

La cinci mama ei aduse ceaiul.

— N-ar fi mai bine dacă te-ai culca, Marian ? sugeră ea.

— Să mă culc ? Dar plec peste o oră sau două.

— O, nu se poate, dragă, e amarnic de frig. Nu-ți face bine.

— Trebuie să mă duc, mamă, așa că să nu mai vorbim despre asta.

Nu era prudent să-i răspundă. Doamna Yule se așeză și privi cum fata își duce ceașca la buze cu o mîină tremurîndă.

— La urma urmei, pentru tine e totuna, drăguțo, se încumetă mama să spună în cele din urmă, referindu-se pentru prima dată la urmările catastrofei asupra planurilor lui Marian în viitorul apropiat.

— Firește, veni răspunsul ; tonul era acela al omului care caută să se convingă pe sine însuși.

— N-o să treacă mult, și domnul Milvain o să aibă o groază de bani.

— Da.

— Te simți mai bine, nu-i așa ?

— Mult mai bine. Nu mai am nimic.

La șapte Marian plecă. Fiindcă era mai slăbită decît își închipuia, opri o trăsură liberă care trecu numaidecît pe lîngă ea și astfel se îndreptă spre apartamentul familiei Milvain. Tulburată cum era, întrebă de domnul Milvain în loc de Dora, ca de obicei ; pentru proprietăreasă lucrul conta prea puțin, iar servitorii nu se înșelau, de bună seamă, în privința vizitelor pe care le făcea tînăra domnișoară. Jasper era acasă și lucra. N-avea decît să se uite la Marian ca să vadă că se petrecuse ceva jalnic și bănuî, firește, că era urmarea scrisorii lui către domnul Yule.

— Tatăl tău s-a purtat brutal, spuse, ținîndu-i mîinile și ațintindu-și cu îngrijorare privirea asupra ei.

— E mult mai rău decît atît, Jasper.

— Mult mai rău ?

Marian aruncă de pe ea haina și pălăria, scoase din buzunar scrisoarea fatală și i-o înmînă.

Jasper fluiera a pagubă și ridicîndu-și ochii de pe scrisoare privi absent chipul fetei.

— Cum naiba s-a întîmplat ? Păi unchiul tău nu cunoștea situația ?

— Poate că da. S-ar fi putut să știe că legatul era o simplă formalitate.

— Ești singura care are de suferit ?

— Așa spune tata. Cu siguranță că asta-i situația.

— Te-a necăjit îngrozitor, îmi dau seama. Stai jos, Marian. Cînd a sosit scrisoarea ?

— Azi-dimineață.

— Și te-ai frămîntat din cauza ei toată ziua. Dar hai să ne păstrăm curajul ; mai poți să scoți o sumă importantă de la ticăloșii ăștia.

Chiar în timp ce vorbea ochii îi rătăceau în gol. Pronunță ultimul cuvînt și păru numaidecît că se gîndește la altceva. Marian îl fixa și el își dădu seama că-l privește. Încercă să zîmbească.

— Ce scrii ? îl întrebă ea, căutînd fără voia ei să abată discuția de la această temă funestă.

— Fleacuri pentru *Will-o'-the-Wisp*. Ascultă acest articolăş despre publicul englez din sălile de concert. Amîndoi aveau nevoie de un răgaz înainte de o discuţie mai serioasă. El se folosi bucuros de prilejul pe care ea i-l oferea şi citi cîteva pagini de manuscris, sărind de la un subiect la altul. Cine l-ar fi auzit ar fi putut presupune că starea lui de spirit era cea dintotdeauna ; rîdea de propriile lui glume şi spirite.

— Vor trebui să-mi plătească mai mult, observă el în încheiere. Tot ce mi-am propus a fost să ajung pentru ei un om de neînlocuit, şi la sfîrşitul anului o să fiu destul de sigur de asta. Vor fi obligaţi să-mi dea o guinee de fiecare coloană. Pe cîntea mea că da !

— Şi în curînd sperî să capeţi mai mult, nu-i aşa ?

— O, o să trec numaidecît la un ziar mai bun. Am impresia că trebuie să mă străduiesc din răspuţeri pentru un anumit scop.

O privi cu înţeles.

— Ce-o să facem, Jasper ?

— Presupun că o să muncim şi o să aşteptăm.

— Trebuie să-ţi spun că altă cale nu există. Tata e de părere că ar trebui să semnez singură articolul acela despre Harrington. Cred că dacă-l semnez, banii îmi vor aparţine. Or să fie cel puţin opt guinee. Şi de ce n-aş continua să scriu pentru mine — pentru noi ? Ai putea să-mi sugerezi noi teme ?

— Mai întîi şi întîi, ce s-a întîmplat cu scrisoarea mea către tatăl tău ? Ai uitat cu totul de ea.

— Refuză să răspundă.

Marian se ferea să relateze mai amănunţit cele petrecute. În parte, fiindcă-i era ruşine de mînia oarbă a tatălui şi se temea ca nu cumva Jasper să se simtă jignit, ceea ce ar fi făcut-o să sufere la rîndul ei ; şi în parte fiindcă nu dorea să-şi mîhnească iubitul arătînd tot ce îndurase.

— A, a refuzat să răspundă ! Firește, e o purtare foarte necumpănită.

Se părea că lucrul de care se temea ea avea să se întâmple. Jasper rămase cam bătos și-și zvîrli capul pe spate.

— Știi de ce, dragul meu. Prejudicata asta face parte din însăși viața lui. Nu tu îi ești antipatic ; e cu nepuțință. Dar vede în tine doar un tovarăș de-al lui Fadge.

— Bine, bine, nu e o chestiune foarte importantă. Dar, iată la ce mă gîndesc : O să-ți fie oare cu puțință că trăind acasă să-ți afirmi independența și să declari că în viitor o să lucrezi pentru tine însăși ?

— Aș putea măcar să pretind jumătate din banii pe care îi voi cîștiga. Și mă gîndeam mai mult la...

— La ce ?

— La faptul că atunci cînd voi fi soția ta, o să-ți fiu de folos cu scrisul meu. Cred că aș fi în stare să cîștig treizeci sau patruzeci de lire pe an. Asta ar însemna chiria unui mic apartament.

Glasul îi tremura de emoție, ochii îi erau pironiți asupra feței lui.

— Dar, Marian dragă, firește că n-ar trebui să ne gîndim la căsătorie atîta timp cît sîntem nevoiți să socotim orice ban pe care-l putem cheltui.

— Nu. Voiam doar să spun că...

Se împiedică în vorbe și rămase tăcută, cu inima strînsă.

— Asta înseamnă pur și simplu, urmă Jasper, așezîndu-se și punîndu-și picior peste picior, că va trebui să mă zbat pe viață și pe moarte ca să-mi asigur o situație mai bună. Nu-ți dezvălui nimic nou dacă-ți spun că am destulă încredere în mine însumi ; nu se știe ce-aș realiza dacă mi-aș încorda toate puterile. Dar, pe cuvîntul meu, nu văd cum ne-am putea căsători mai curînd de un an sau doi, chiar în condiții foarte prielnice.

— Nu ; înțeleg perfect.

— Îmi făgăduiești că ai să continui să ții puțin la mine în tot acest timp ? întrebă Jasper și zîmbi forțat.

— Mă cunoști prea bine ca să te temi.

— Credeam că ai unele ezitări.

Tonul său nu era pe de-a-ntregul acela care face ca doi îndrăgostiți să se tachineze cu plăcere. Marian îl privi înfricoșată. Era oare, într-adevăr, cu puțință să se înșele astfel în ceea ce o privea ? Niciodată nu răspunsese la acea tainică dorință a inimii ei, însetată de dragoste fără margini ; nicicînd nu stătuseră de vorbă fără ca ea să se simtă copleșită de bănuiala că nu o iubește atît cît îl iubea ea pe el, ba chiar mai mult, că nu înțelegea pe deplin acea renunțare de sine pe care se străduia s-o arate limpede cu fiecare cuvînt ce-i ieșea de pe buze.

— Nu vorbești serios, Jasper.

— Răspunde-mi *tu* serios.

— Dar cum poți să te îndoiești că o să te aștept cu credință ani de zile, dacă va fi nevoie ?

— Nu e vorba de ani, asta-i cît se poate de sigur. Consider fără sens ca un bărbat să țină o femeie legată de el în felul acesta fără de nădejde.

— Dar cum se poate spune că mă ții legată de tine ? Dragostea depinde oare de o logodnă formală ? Ai impresia că dacă ne-am înțelege să ne despărțim, dragostea ta ar fi numaidecît ceva ce aparține trecutului ?

— Păi nu, firește că nu !

— O, cu ce răceală o spui, Jasper !

Nu putea scoate o vorbă de teamă ca nu cumva schimbarea situației ei materiale să prilejuiască o schimbare a sentimentelor lui. Și totuși, în sinea ei era înfricoșată. Ceea ce dovedea, firește, că nu avea deplină încredere în el și că socotea caracterul lui nu tocmai nobil. Într-adevăr, oricît de absolută este iubirea ei, o femeie rareori nu cunoaște asemenea îndoieli ; și poate că la fel de rar, în adîncul inimii, un bărbat care-și preaslăvește iubita crede în adevărul cuvintelor sale. Pasiunea poate să se împace

cu foarte multe asemenea imperfecțiuni ale stimei intelectuale.

Dacă ar fi scrutat mai clar personalitatea lui Jasper teama ei că-l va pierde ar fi fost și mai insuportabilă. Se apropie de el. Suferea fiindcă, deși o vedea foarte nefericită, nu o dezmiardase și nu o făcuse să uite, îmbătînd-o cu vorbe dragi.

— Cum să te fac să înțelegi cît de mult te iubesc ? murmură ea.

— Nu fi atît de directă, draga mea. Femeile sînt îngrozitor de prozaice ; asta apare și cînd își mărturisesc dragostea.

Marian își dădea seama că o asemenea părere, exprimată de Jasper, este o ironie.

— Îmi pare bine că gîndești astfel, spuse ea. În viața mea un singur lucru contează și nu pot niciodată să-l pierd din vedere.

— Ei bine, acum sîntem pe deplin siguri unul de altul. Spune-mi limpede : mă crezi în stare să te părăsesc fiindcă e posibil să-ți fi pierdut banii ?

Întrebarea o făcu să tresară. Tăcuse din delicatețe. Dar pe el delicatețea nu-l putea înfrîna.

— Ce altceva aș putea să răspund, decît să-ți spun că te iubesc ?

De fapt nu-i dăduse un răspuns și oricît de insensibil ar fi fost în comparație cu ea, Jasper înțelesese totuși acest lucru. Dar emoția care îl îmboldise să vorbească era de ajuns de sinceră. Atingerea ei, parfumul pasiunii pe care o nutrea pentru el îl inflăcărau. Considera cu toată sinceritatea că ar fi fost josnic să o părăsească și că, dacă ar fi făcut acest gest, ar fi plătit prin pierderea unei asemenea soții.

— Trebuie să iau lucrurile pieptiș, spuse — asta-i tot, în loc să merg pe calea netedă la care mă așteptam atunci cînd mă gîndeam la viitor. Dar nu mă tem, Marian. Nu sînt eu omul care se dă bătut. O să fii soția mea și o

să-ți permiți să faci lux, așa cum ți-ai fi permis dacă-mi aduceai de zestre o avere.

— Lux ! O, mă crezi grozav de copilăroasă.

— Nicidecum. Luxul are un rol important în viață. Mai degrabă mor decît să nu mi-l îngădui niciodată. Lasă-mă să-ți sugerez ceva care-o să-ți folosească : dacă o să ți se pară vreodată că lîncezesc, amintește-mi deosebirea dintre aceste camere cu chirie și o casă mobilată somptuos ; dă-mi doar a înțelege că domnul cutare și cutare, ziaristul, se plimbă în trăsura lui personală și are posibilitatea să-i ofere soției o lojă la teatru. Întreabă-mă așa, într-o doară, ce-aș zice de o plimbare pe Riviera la vremea cînd ceața londoneză e mai deasă ca oricînd. Înțelegi ? În felul acesta mă faci să muncesc pe brînci.

— Ai dreptate. Toate acestea îți dau puțința să duci o viață mai bună, mai plină. O, ce cumplit e ca eu... ca noi să fim jefuiți astfel. Nu-ți închipui ce lovitură groaznică am primit azi-dimineață, cînd am citit scrisoarea.

Era gata să mărturisească leșinul, dar ceva o opri.

— Tatăl tău nu prea are de ce să se necăjească.

— Cred că vorbește mai aspru decît gîndește. Ce-i mai prost este că pînă cînd a primit scrisoarea ta, trăgea nădejde că o să-i dau banii ca să înființeze o nouă revistă.

— Ei bine, pentru moment prefer să cred că nu toți banii sînt pierduți. Dacă mizerabilii plătesc zece șilingi pentru o liră, smulgi de la ei două mii cinci sute, ceea ce nu-i chiar puțin. Care va fi însă poziția ta ? O să ai situația unui creditor obișnuit ?

— Sînt tare ignorantă. Nu știu nimic despre asemenea treburi.

— Dar, firește, interesele tale vor fi apărute așa cum se cuvine. În legătura cu domnul Holden ăsta. O să arunc o privire să văd ce spune legea în această problemă. Să sperăm atît cît putem. Pe cîntea mea. Altă cale de a înfrunta situația nu există.

— Nu, ce-i drept.

— Presupun că doamna Reardon și toți ceilalți nu sînt amenințați.

— O, desigur că nu.

— Dracu să-i ia ! Totul pe capul unui singur om. De o asemenea nenorocire nu-ți dai imediat seama pe de-a-n-tregul. Trebuie să ne agățăm de ultima fărîmă de speranță și între timp o să muncesc pe ruptealea. Te duci să te vezi cu fetele ?

— Astă-seară, nu. Tu trebuie să le spui.

— Pe cuvîntul meu : Dora o să bocească în gura mare, iar Maud va fi nevoită să se mai potolească. Trebuie s-o bag în sperieți, ca să se obișnuiască să fie econoamă și să muncească din greu.

Și din nou se cufundă într-o reverie sumbră.

— Marian, n-ai putea să-ți încerci talentul în genul narativ ?

Tresări, amintindu-și că, nu de mult, tatăl ei îi pusese aceeași întrebare.

— Mă tem că n-aș fi în stare de nimic care să merite osteneală.

— Nu e vorba chiar de asta. Ai putea să scrii ceva care să se vîndă ? Cu o carte care să se bucure de un succes foarte moderat, în genul narativ, ai cîștiga de trei ori cît ai să cîștigi vreodată cu o revistă concepută ca să-ți asigure mijloacele de trai. O fată ca tine ! O, cred că ai putea-o scoate la capăt.

— O fată ca mine !

— Cred că scenele de dragoste și altele de felul acesta ți s-ar potrivi foarte bine.

Marian nu roșea ușor ; puține fete înclină spre acest lucru, chiar atunci cînd au motive temeinice. Pentru prima oară Jasper o văzu cum se îmbujorează — și nu de plăcere. Cuvintele lui erau grosolan de necugetate și o răniseră.

— Socot că nu ; îndeobște, ceea ce lucrez eu...

— Dar, firește, nu m-am gîndit la nimic rău cînd spuneam că... Se opri uimit. N-am vrut să te jignesc.

— Știu că nu, Jasper. Dar mă faci să mă gîndesc că...

— Nu fi din nou atît de directă, fetiță dragă. Vino lîngă mine și iartă-mă.

Ea nu se apropie de el și aceasta numai fiindcă acel gînd dureros trezit de vorbele lui o ținutua pe loc.

— Vino, Marian ! Atunci viu eu.

Se apropie și o luă în brațe.

— Încearcă-ți talentul, scrie un roman, iubito, dacă ai cumva răgazul. Fă-mă pe mine eroul principal, dacă-ți place, și înfățișează-mă ca un mascul lipsit de sensibilitate. Va fi o experiență interesantă, sînt sigur. În tot cazul, scrie cîteva capitole și arată-mi-le: Ca să scrii un capitol nu-ți trebuie mai mult de cîteva ore, eu așa zic.

Marian se feri de a face vreo promisiune. Părea că mîngîierile lui o lasă rece. În mintea ei își făcea loc acea întrebare care le supără uneori pe femeile foarte sensibile : Își îngăduise, oare, prea multă libertate în purtări și își disprețuisese dragostea ? Acum, cînd dragostea lui Jasper putea fi în primejdie, era de datoria ei să folosească orice șiretlic la care o îmboldea natura. Și astfel, de data aceasta, nu fu pe de-a-ntregul mulțumit de ea, iar cînd se despărțiră se întreba oare ce schimbare greu de înțeles o făcea să se poarte cu el altfel decît pînă acum.

— De ce n-a venit Marian să schimbe cu noi o vorbă ? întrebă Dora, cînd în jurul orei zece fratele intră în camera de zi a fetelor.

— Așadar, știai că a fost aici ?

— I-am auzit vocea cînd se pregătea de plecare.

— Mi-a adus vești încurajatoare și a socotit că e mai bine ca eu să vi le aduc la cunoștință.

Și le înștiință pe scurt de cele întîmplate.

— Vesel, nu ? E genul de lucruri care îți întăresc încrederea în Pronia cerească.

Fetele erau înspăimîntate. Maud, care citea lîngă cămin, lăsă să-i pice cartea în poală și se încruntă amarnic.

— Așadar, căsătoria ta trebuie aminată, firește ?

— Nu m-ar mira dacă s-ar considera că lucrul acesta e necesar, răspunse caustic fratele. De astă dată putea să dea friu liber aceluia simțămînt înăbușit atît timp cît Marian fusese de față, fie din respect față de ea, fie datorită înfriurii pe care o avea asupra lui.

— Și o să trebuiască să ne mutăm din nou în vechile noastre camere mobilate ? vru să afle Maud.

Jasper nu răspunse, ci, cuprins de o minie sălbatică, dădu cu piciorul într-un scăunel, îndepărtîndu-l din calea sa, și începu să măsoare camera în sus și în jos.

— O, crezi că e nevoie ? întrebă Dora, ea care nu protesta niciodată împotriva economiilor.

— Țineți minte că problema trebuie să o examinați voi singure. Doar trăiți pe propriile voastre picioare, știți asta.

Maud aruncă o privire spre soră-sa, dar Dora era absorbită de altceva.

— De ce preferi să stai aici ? o întrebă Jasper scurt pe sora mai tinăără.

— E mult mai plăcut, răspunse fata oarecum încurcată.

Jasper își mușcă vîrfurile mustăților, iar ochii îi luceau în timp ce privea fix spre acea forță impalpabilă, potrivnică, care părea să plutească pretutindeni în jurul lui.

— Învățătură de minte pentru cine se pripește prea mult, murmură și din nou izbi cu piciorul în scăunel.

— Ai făcut și de față cu Marian această remarcă atît de delicată ? întrebă Maud.

— N-ar fi fost nici o nenorocire dacă o făceam. Știa că nu sînt chiar atît de neghiob încît să vorbesc despre căsătorie fără să pot conta că vom avea din ce trăi.

— Bănuiesc că se simte nenorocită, spuse Dora.

— Cum ar putea fi altfel ?

— Și i-ai propus să o eliberezi de povara logodnei ? se interesă Maud.

— E al naibii de prost că nu ești bogată, Măud, i-o întoarse fratele, rîzînd fără să vrea. Te-ai fi bucurat de o reputație strălucită pentru spiritul tău.

Se plimba prin cameră bolborosind fraze în care era vorba despre ghinionul său.

— Stăm aici și aici trebuie să rămînem, fură în cele din urmă cuvintele hotărîtoare cu care-și exprimă starea lui sufletească. N-am decît o superstiție pe lumea asta și ea îmi interzice să fac un pas înapoi. Dacă m-aș duce din nou să locuiesc în niște camere potrivite cu situația de față, mi s-ar părea că atrag asupra mea înfrîngerea. O să stau atît cît mă pot menține pe poziție. Să lăsăm să se apropie Crăciunul și-apoi să vedem care-i situația. Închipuiți-vă că ne-am fi căsătorit și după aceea am fi pierdut banii.

— N-ai fi dus-o mai rău decît atîția și atîția oameni de litere, spuse Dora.

— Poate că nu. Dar cum sînt hotărît să o duc considerabil mai bine decît cei mai mulți oameni de litere, această reflecție nu m-ar fi consolată prea mult. Lucrurile rămîn în *statu quo*, asta-i tot. Trebuie să mă bizui pe propriile mele eforturi. Cît e ceasul ? Zece jumătate. Mai pot să lucrez două ore înainte de culcare.

Spuse „noapte bună“ dînd din cap și le lăsă singure.

Marian intră în casă și urcă scările ; mama veni numai-decît în urma ei. Pe fața doamnei Yule se citea o nouă suferință ; plînsese pînă mai adineaori.

— L-ai văzut ? întrebă ea.

— Da. Am vorbit despre ce s-a întîmplat.

— Ce zice să faci, draga mea ?

— Tot ce putem face e să așteptăm.

— Tata mi-a spus ceva, Marian, urmă doamna Yule după o îndelungată tăcere. Zice că o să orbească. Stă rău cu ochii și s-a dus la doctor azi după-masă. Cică o să vadă

tot mai slab, pînă ce-o să facă o operație ; și poate că n-o să mai vadă ca lumea niciodată.

Fata asculta disperată.

— A consultat un oculist, un doctor într-adevăr bun ?

— Spune că s-a dus la unul dintre cei mai buni.

— Și cum ți-a vorbit ?

— Nu s-ar zice că-i pasă cine știe cît de ce se-ntîmplă cu el. Spunea că o să se ducă la azil și tot d'alde-astea. Dar n-o să fie vreodată nevoie, nu-i așa, Marian ? N-o să-l ajute nimeni ?

— În lumea asta nu te poți aștepta la mult ajutor, răspunse fiica.

De îndată ce se întinse în pat, oboseala fizică îi aduse cîteva ore de uitare, dar se trezi dis-de-dimineată cînd, apăsată de coșmaruri, fu nevoită să-și amintească de necazurile și grijile ce-o așteptau. Un cer învăluit în ceață sporea cu greutatea sa forța care o zdrobea ; la ora cînd de obicei se scula, era aproape la fel de întuneric ca în miez de noapte.

În ușa se auzi vocea mamei, care o ruga să stea culcată și să se odihnească pînă ce avea să se mai lumineze, iar ea se supuse bucuros, căci, într-adevăr, nu prea se simțea în stare să se dea jos din pat.

Ceața neagră și deasă pătrundea pînă în cel mai îndepărtat ungher al casei. Avea miros și gust. Apăsați de o asemenea atmosferă, chiar și cei robuști și optimiști simt că tînjesc într-o tristă istovire ; iar pentru cei ofiliți de suferințe, o astfel de vreme e însuși aburul fumegînd al prăpastiei fără fund a Infernului, care otrăvește sufletele. Cu fața la fel de albă ca perna, Marian zăcea între somn și trezie, pustiită de nenorocire ; din cînd în cînd, lacrimi i se scurgeau pe obraz, iar uneori trupu-i era zguduît de un spasm, de parc-ar fi fost cuprinsă de spaimă în pragul camerei torturilor.

La jumătatea dimineții, cînd încă mai era nevoie ca lămpile să rămînă aprinse, coborî în camera de zi. De-

zastrul ce bîntuia de curînd în viața familiei răvășise rînduiala obișnuită a treburilor casei. Doamna Yule, care nu se ocupa aproape cu nimic altceva în afară de gospodărie, curățenie și alte munci de zi cu zi, nu avea inima să-și vadă de îndeletnicirile ei dintotdeauna, și cu toate că, dacă nu s-ar fi petrecut nimic deosebit, în dimineața aceasta ar fi avut de lucru cu dereticatul sufrageriei, acum se mișca prin casă fără țel și deznădăjduită; îi dădea slujnicei porunci care se băteau cap în cap și apoi se condamna ea însăși fiindcă gîndurile îi erau atît de împrăștiate.

La necazurile soțului și fiicei nu lua parte, în sensul că nu putea să le fie de folos mai mult decît dacă ar fi fost o menajeră bătrînă și credincioasă; se zbuciuma și se jelea fiindcă asemenea dezbîinare se iscase între cele două ființe pe care le iubea, fără ca ea însăși să aibă măcar puțința să-i aline — de altceva nu era în stare.

Marian o găsi pe coridor cu o cîrpă de praf într-o mîină și o perie de cenușă într-alta.

— Tata te-a rugat ca la întoarcere să treci pe la el, șopti doamna Yule.

— Mă duc.

Marian intră în birou. Tatăl ei nu stătea la masa de scris și nici pe scaunul ce-l folosea atunci cînd avea răgazul să și-l tragă lingă cămin și să se așeze în fața focului. Se aținea în fața unuia dintre dulapurile cu cărți, aplecat înainte de parc-ar fi căutat un volum, dar bărbia îi era sprijinită într-o mîină, poziție în care se afla de multă vreme. Nu se mișcă numaidecît. Cînd își ridică privirea, Marian văzu că părea mai bătrîn și observă — sau era doar o impresie — că ochii săi aveau ceva ciudat și neobișnuit.

— Îți sînt îndatorat că ai venit, începu el rece și ceremonios. De cînd ne-am văzut ultima oară, am aflat ceva care schimbă situația și planurile mele de viitor, de

aceea e nevoie să-ți vorbesc. N-o să te rețin decît cîteva minute.

Tuși și păru să chibzuiască la ce-avea să mai spună.

— Poate că nu e necesar să repet ce i-am spus mamei. Înclin să cred că știi despre ce este vorba.

— Da, și sînt foarte necăjită.

— Mulțumesc, dar vom lăsa deoparte acest aspect al problemei. S-ar putea ca timp de cîteva luni să mai fiu în stare să continui lucrul meu dintotdeauna, dar nu va trece mult și e sigur că o să devin incapabil să-mi cîștig traiul din scris. Dacă propria ta situație va avea de suferit în vreun fel — asta nu știu. Vrei să fii atît de bună să-mi spui : tot mai ai intenția să părăsești această casă ?

— N-am mijloacele s-o fac.

— E probabil să te căsătorești, să zicem, în următoarele patru luni ?

— Numai dacă executorul recuperează banii mei, sau o mare parte din sumă.

— Înțeleg. Iată de ce te întreb : Contractul meu pentru această casă expiră la sfîrșitul lunii martie viitor și fără îndoială că nu voi avea nici un motiv să-l reînnoiesc. Dacă ești în stare să te întreții singură într-un fel sau altul, pentru mine va fi de ajuns ca după această dată să închiriez două camere. S-ar putea ca boala care mi-a atîns ochii să fie doar vremelnică ; nu e imposibil ca la timpul potrivit, în urma unei operații, să am putința să lucrez din nou. În nădejdea asta, pesemne că va trebui să împrumut o sumă de bani, pe care să o girez cu asigurarea mea pe viață, deși voi căuta în primul rînd să obțin tot ce o să pot obține pentru mobila din casă și o mare parte din biblioteca mea ; mama și cu mine putem trăi din foarte puțin, în camere mobilate. Dacă boala se va dovedi fără leac, trebuie să mă pregătesc pentru ce-i mai rău. Vreau să spun că ar fi preferabil dacă, începînd de astăzi, ai considera că muncești ca să-ți cîștigi pro-

pria ta existență. Atita timp cît rămîn aci, casa aceasta este, firește, căminul tău ; între noi nu poate fi vorba să ne socotim pentru cheltuielile mărunte. Dar e corect să știi care va fi viitorul meu. În curînd n-o să mai am un cămin pe care să ți-l ofer ; trebuie să te bizui pe propriile tale eforturi ca să-ți cîștigi existența.

— Sînt pregătită pentru asta, tată.

— Cred că nu-ți va fi cine știe ce greu să cîștigi de ajuns pentru tine însuși. Am făcut tot ce-am putut ca să te învăț să scrii în periodice, și talentul tău e remarcabil. Dacă te căsătorești, îți doresc să duci o viață fericită. Pentru mine, după ani mulți și îndelungați de trudă neconținută, viața se sfîrșește în eșec și sărăcie.

Marian plîngea.

— Asta-i tot ce-am avut de spus, încheie tatăl cu o notă de autocompătimire în vocea-i tremurîndă. Tot ce te-aș ruga este să nu mai dăm loc la discuții fără folos între noi doi. Camera aceasta ți-e deschisă oricînd, și nu vād de ce n-am sta de vorbă pe teme care nu au nici o legătură cu neînțelegerile noastre.

— Cataracta, în primă fază, nu se vindecă ? întrebă Marian.

— Nu. Poți să te documentezi și tu în privința asta la British Museum. Prefer să nu discut.

— O să-mi îngădui să te ajut atît cît o să pot ?

— În prezent, cel mai bun lucru pe care-l ai de făcut este să-ți cauți tu singură relații printre editori. Numele tău te va ajuta. Sfatul meu este să-i trimiți imediat lui Trenchard articolul despre Harrington și să-i scrii cîteva cuvinte. Dacă dorești să te ajut, sugerîndu-ți noi teme, voi face tot ce-mi stă în putință ca să-ți fiu de folos.

Marian se retrase. Se duse în camera de zi, unde începuse să se răsîndească o lumină gălbuie, care făcea de prisos lampa. Ceața se risipise și acum ploua ; se auzea cum cad stropii pe trotuarul murdar.

Doamna Yule stătea pe canapea, tot cu cîrpa de praf în mîna. Marian se așeză lîngă ea. Stătură de vorbă cu voce scăzută, întretăiată, și plînseră amîndouă pentru suferințele lor.

Capitolul 31

SALVARE ; CHEMARE URGENTĂ

Există toate șansele să nu aveți nici înțelegere, nici simpatie pentru oameni ca Reardon și Harold Biffen. Pur și simplu, te irită. Îți par inerti, indolenți, slabi și pizmași, nebunește de încăpățînați și multe altele; te înfurii și privești cu minie și dispreț cum nu izbutesc să răzbată; de ce nu se agită, de ce nu dau din coate și nu se înghesuie ca să-și croiască drum, de ce nu sînt mulțumiți cu loviturile de picior, de vreme ce, după aceea, le pică o jumătate de penny și nu caută cu tot dinadinsul să-i știe toată lumea — pe scurt, de ce nu iau pildă de la domnul Jasper Milvain?

Încercați însă să vă imaginați un individ cu totul neadaptat pentru încăierarea de pe piața mondială a muncii. Judecați din punctul de vedere binecunoscut, oamenii aceștia nu sînt buni de nimic ; dar priviți-i în raport cu o orînduire socială întemeiată pe principii umanitare și veți vedea că sînt niște cetățeni admirabili. Nimic mai ușor decît să condamni un personaj incapabil să facă față cerințelor aspre ale vieții, așa cum lucrul acesta se potrivește oamenilor de rînd. Acești doi oameni fuseseră înzestrați din plin cu virtuți ce țin de bunăvoință, bunătate și imaginație ; este oare această zestre a lor mai puțin prețioasă fiindcă soarta i-a azvîrlit în mijlocul unor condiții absurde ? Vă bateți joc de pasivitatea lor ; dar pasivitatea e însăși firea și calitatea lor. Dacă ar fi fost dăruți cu mijloace de trai

care să-i facă să nu depindă de nimeni, fiecare din ei v-ar fi apărut cu totul în altă lumină. În esență, greșeala lor a fost neputința de a câștiga bani ; dar de fapt această neputință nu cere doar dispreț.

Faptul că Harold Biffen fusese cît pe ce să moară de foame, în zilele cînd era pe cale să-și termine romanul, vădește o mare slăbiciune din partea sa. Dar dacă vreo metodă de a obține hrană i s-ar fi oferit de la sine, grozav ar mai fi preferat să mănînce și să-și potolească foamea. Pot să vă asigur că nu de plăcere murea de inaniție. Tocmai în această perioadă era greu să găsești elevi, iar manuscrisele pe care le trimisese la reviste îi fuseseră din nou puse în brațe. Își amăneta bunurile care-i prisoseau și-și redusese mesele la minimum. Și nici nu era trist în timp ce stătea acolo sus, în mansarda lui, fără foc și cu stomacul gol — nîu, căci *Domnul Bailey*, *băcan* se apropia de sfîrșit.

Lucra foarte încet. Cartea avea să fie alcătuită, poate, din două volume de mărimea obișnuită a unui roman, dar muncise la ea luni de zile, cu răbdare, cu dragoste și sîrg. Fiece frază avea forma cea mai bună pe care i-o putuse da el, suna armonios, cuvintele pline de sens erau așezate cu toată dibăcia. Înainte de a se apuca să scrie un capitol, își alcătua în minte un plan amănunțit ; apoi așternea pe hîrtie o schiță brută ; după care dezvolta totul detaliat, frază cu frază. Nu se gîndea dacă o asemenea trudă va fi răsplătită material ; ba chiar nutrea convingerea că, dacă va vedea cu greu lumina tiparului, cartea nu o să-i prea aducă bani. Romanul trebuia să fie plin de semnificație — asta era tot ce-l interesa. Nu avea în juru-i un cerc de prieteni care să-l încurajeze. Reardon înțelegea valoarea artistică a lucrării, dar mărturisea deschis că romanul i se părea cît se poate de respingător. Iar publicul avea să-l găsească mai rău decît respingător — plicticos și din cale-afară de neinteresant. Nu contează ; cartea era pe sfîrșite.

Ziua cînd fu terminată rămase de neuitat, datorită unei întîmplări care, fără îndoială, îl tulbură pînă și pe autor mai mult decît însuși faptul că-și dusesese truda pînă la capăt.

La opt și jumătate seara mai avea de scris o jumătate de pagină. Biffen lucrase nouă ore în șir și cînd se întrerupse, pentru a-și potoli foamea, se întrebă dacă să încheie în acea seară sau să lase ultimele rînduri pentru a doua zi. Descoperi că în dulap nu se afla decît o coajă mică de pîine, și atunci se hotărî să pună capăt lucrului; trebuia să iasă să cumpere o pîine — ceea ce însemna că fusese tulburat din scris.

Dar stai: avea destui bani? Se scotoci prin buzunar: doi *pence* și doi bani ; atît.

Poate că n-ai auzit că la brutăriile din cartierele sărace prețul unei pîini de jumătate de kilogram se schimbă uneori de la o săptămînă la alta. În momentul de față știa că pîinea costă doi *pence* și trei bani, prețul obișnuit, dar Harold n-avea trei bani, ci numai doi. Tot gîndindu-se, își aminti că trecuse cu o zi înainte pe lîngă o prăvălie unde prețul pîinii era marcat doi *pence* și doi bani ; prăvălia se afla pe o străduță foarte întunecoasă, departe de Hampstead Road, la oarecare distanță de Clipstone Street. Într-acolo trebuia să se îndrepte. Nu-i rămînea altceva de pus pe el decît pălăria și fularul — căci din nou își purta pardesiul în loc de jiletcă — și să-și ia dintr-un colț umbrela zdrențuită; și astfel plecă.

Spre încîntarea sa, anunțul care spunea că prețul pîinii era de doi *pence* și doi bani se afla încă în vitrina brutăriei. Căpătă pîinea, o înveli în bucata de hîrtie pe care o adusese cu el, căci micii brutari refuză să furnizeze hîrtie în acest scop, și întinse voios pasul spre casă.

După ce mîncă își privi manuscrisul cu tot focul inimii. Doar o jumătate de pagină... Să termine în noaptea asta? Ispita era prea puternică. Se așeză, scrise cu o repeziciune

neobișnuită, iar la zece jumătate așternu cu splendide înflorituri cuvîntul „Sfîrșit“.

Focul se stinsese, iar el nu avea nici cărbuni, nici lemne. Picioarele îi erau înțepenite de frig. Cu neputință să te culci în felul acesta trebuia să facă un nou tur pe stradă. O mică hoinăreală era foarte potrivită pentru dispoziția în care se afla el astă-seară. Dacă n-ar fi fost atît de tîrziu, ar fi mers să-l vadă pe Reardon, care aștepta să audă vestea cea mare.

Așadar, încuie iar ușa. La jumătatea scării, pe întuneric, se împiedică de ceva sau de cineva:

— Cine e? strigă.

Răspunsul fu un sforăit puternic. Biffen coborî la parter și chemă proprietăreasa.

— Doamnă Willoughby! Cine doarme pe scară?

— Păi, cred că-i dom' Briggs, răspunse cu indulgență femeia. Nu-l luați în seamă, dom' Biffen. Nu face nici un rău; a tras la măsea. Iacă-mi spăl mîinile și mă duc să-l fac să se bage-n pat.

— E clar; nu-i neapărat nevoie să stau pînă atunci, observă realistul, rîzînd pe înfundate și-și văzu de drum.

Merse cu pași energici mai bine de-o oră și către miezul nopții se apropie din nou de casă. Tocmai ajunsese în dreptul spitalului „Middlesex“ și nu departe de Clipstone Street, cînd un țipăt și pași în goană îi atraseră atenția.

Pe cealaltă parte a străzii, un grup de derbedei care băteau hai-hui străzile se.împrăștiase brusc și în timp ce se îndepărtau în fugă, auzi cuvîntul „Foc!“ . Era o întîmplare prea obișnuită ca să-și piardă calmul; se întrebă distrat oare pe ce stradă o fi arzînd, dar, obosit, se tîrî mai departe fără să-i treacă prin minte să cerceteze despre ce-i vorba. Noi strigăte și alte mișcări grăbite îl scoaseră totuși din nepăsarea sa. Două femei, care-și ieșiseră rău din fire, trecură pe lingă el:

— Unde arde ? le strigă.

— În Clipstone Street, zbierară ele la rîndul lor.

Nu mai putea rămîne indiferent. Dacă focul era pe strada lui, însemna că s-ar putea ca flăcările să fi cuprins chiar casa în care locuia și în cazul acesta... O luă la goană. În fața lui se afla o gloată ale cărei rînduri se îngroșau din ce în ce mai mult, iar locul unde se adunase indica intrarea în Clipstone Street. În curînd văzu că nu mai poate să înainteze ; trebui să se strecoare prin mulțime, să-și facă loc cu coatele, să se ferească din fața șuvoiului de tîlhari și derbedei, care întotdeauna dau năvadă cînd se aude cuvîntul „foc“ și care amenința să-l calce în picioare. De astă dată simțea mirosul fumului ; un nor negru țîșni pe niște ferestre de la etaj și-i irită ochii. Își dădu pe loc seama că, dacă incendiul nu cuprinsese propria lui cameră, flăcările trebuiau să se fi întins totuși spre una din celelalte două, aflate de-o parte și de alta a ei.

Pînă acum nu sosise nici o tulumă, și polițiștii, clătîindu-se pe picioare, de abia începuseră să-și deschidă drum spre locul tumultului. Biffen se zbătea din răsputeri. O limbă de foc, care ilumina brusc fațada casei, îi înlătură orice îndoială.

— Lăsați-mă să trec, zbieră el către masa de gură-cască, ce se foia de colo pînă colo în fața lui. Locuiesc aici. Trebuie să urc să scot ceva.

Accentul său cultivat atrăgea luarea-aminte. Tot repetîndu-și cererea, izbuti ca gloata să-i facă loc și în cele din urmă, cînd ajunsese destul de aproape, putu să vadă cum lumea scotea piese de mobilă pe trotuar.

— Dumneata ești, domnule Biffen? îi strigă careva. Recunosc chipul unui colocatar.

— Pot să urc în camera mea? cuvintele se desprinseseră frenetic de pe buzele sale.

— N-o să mai ajungi acolo... ăla de Briggs — epitetul suna aliterativ — și-a răsturnat... de lampă... și trag nădejde c-o să se facă scrum.

Biffen sări pe prag și se izbi cu zgomot de doamna Willoughby, proprietăreasa, care căra o legătură imensă de albituri.

— V-am spus să aveți grijă de bețivanul acela, îi zise el. Pot să urc?

— Ce-mi pasă mie dacă puteți sau nu, urlă femeia. Doamne, Dumnezeu! Toate scaunele alea noi pe care le-am cumpărat...

Mai mult nu apucă să audă, ci sări peste o învâlmășeală de lucruri ce-i stăteau în cale și într-o clipă se și afla pe palierul primului etaj. Aici întâlni un bărbat care nu-și pierduse cumpătul, un mecanic voinic, grăbit să îmbrace doi copii mici.

— Dacă nimeni nu-l tirăște pînă jos, tipu' ăla-i mort, observă bărbatul, zace în fața ușii lui. L-am tras afară, da' altceva n-am ce-i face.

Pe scară se adunase un fum gros. Pînă acum focul nu cuprinsese decît odaia din față de la etajul doi, al cărei chiriaș, era catastrofa de Briggs — dar, după toate probabilitățile, tavanul era în flăcări și dacă așa stăteau lucrurile, avea să fie aproape imposibil ca Biffen să ajungă în propria sa cameră, aflată în fund, la etajul superior. Nimeni nu încerca să stingă incendiul; cei care se mai găseau în casă nu se gîndeau decît cum să scape ei înșiși și să-și salveze bunurile ce le aparțineau. Înnebunit de teamă că-și va pierde manuscrisul, truda și singura lui nădejde, realitul nu stătu să asculte de vocea care-l prevenea că nu se poate trece prin fum. Cu capul plecat se năpusti spre etajul de deasupra. Acolo zăcea Briggs, care poate că se și sufocase, iar prin ușa deschisă, Biffen avu groaznica viziune a vilvoriei încinse. Ar fi fost o nebunie să urce mai sus, dacă ceva nu i-ar fi dat curaj. Știa că la propriul lui palier se găsea o scară pe care se ajungea la un chepeng și de aci ieșea pe acoperiș, de unde era cu putință să atingi casele învecinate. Așadar, un nou salt înainte !

De fapt nu trecuseră nici două minute din clipa cînd începuse să urce scara și pînă cînd, aproape leșinat, zvirli cheia în broasca ușii sale și se prăbuși, într-un aer mai curat.

Se prăbuși, căci pică pe genunchi și începu să simtă că-l lasă puterile, că totul se învîrte, că-i este greață și că e îngrozit de-o moarte oribilă. Manuscrisul se afla pe masă, acolo unde îl lăsase după ce-l privise și-l tot netezise, felicitîndu-se bucuros el însuși; deși în cameră era întuneric beznă, puse numaidecît mîna pe teancul de foi.

Îl redobîndise! Acum îl ținea strîns sub brațul stîng. Și apoi, din nou afară, pe palier, într-un fum de data aceasta și mai ucigător.

„Dacă nu pot să sar imediat pe chepeng, s-a terminat cu mine“, își spuse. Știa că trapa se deschide la o scuturătură zdravănă, căci nu de mult se distrase ieșind pe acoperiș. Ajunse pînă la scară, făcu un salt și pipăi deschiderea de deasupra capului. Dar nu putea s-o împingă. „Sînt un om mort“, îi străfulgeră prin minte, „și asta numai din cauza lui *Domnul Bailey, băcan*. Disperat, se opinti din nou — ultimul efort de care mușchii săi erau în stare — și chepengul se deschise. Capul îi era în deschizătură și, cu toate că nori de fum alunecau deasupra lui, o gură de aer rece îi dădu puterea să se arunce pe partea plată a acoperișului.

Zăcu timp de un minut sau două. Apoi fu în stare să stea în picioare, să examineze atent situația în care se găsea și să umble de-a lungul parapetului. Privi în jos spre mulțimea care se tălăzuia și țipa la picioarele sale, pe Clipse Street, dar nu vedea decît în anumite momente, căci de pe ferestrele din fața clădirii aflate sub el se rostogoleau vâlătuci de fum.

Înțelegea cum nu se poate mai bine ce-i rămînea de făcut. Se găsea pe un acoperiș despărțit prin două hornuri, aflate de o parte și de alta, de acoperișurile vecine; cu neputință să înconjuri aceste hornuri ca să ajungă pînă la

capătul lor; calea era, oricum, prea primejdioasă și nu trebuia încercată decît dacă nu se ivea alt mijloc; dar cățărîndu-se în coama acoperișului de ardezie, avea să fie în stare să atingă olanele coșului, să se tîrască pe ele și, într-un fel sau altul, să cadă într-un loc mai ferit. Trecu numaidecît la fapte. Atinse fără greutate culmea acoperișului; stînd acolo, descoperi că nu putea să se agațe de vîrfurile coșului decît dacă și-ar fi întins brațul, atît cît mai mult nu-i era cu putință. Avea oare puterea să se ridice cu ajutorul unui asemenea punct de sprijin? Și dacă țigla se rupe?

Viața îi era în primejdie. Vălătuci tot mai mari de fum îl preveneau că peste cîteva clipe s-ar putea ca ultimul etaj să fie în flăcări. Își scoase haina ca să nu fie stingherit în mișcări; scrisul, care acum ajunsese o piedică, avea să ajungă înaintea lui dincolo de horn și pentru aceasta nu exista decît o singură soluție. Cu toată grija, băgă filele în buzunarele hainei; apoi o făcu sul și o legă strîns cu minciunile, ținti un anume punct — și... legătura era deocamdată la loc sigur.

Iar acum, proba de gimnastică. Sprijinit pe vîrfurile picioarelor, se prinse de marginea coșului și se sforță să se ridice. Reazemul era solid, dar brațul se dovedea din caleafară de slab pentru o asemenea performanță, chiar dacă eșecul avea să-l coste viața. Prea era mult de cînd nu mai mîncase pe săturate și prea îndelung stătuse aplecat peste pupitrul ce-l șubreziase. Se balansă de ici-colo, încercînd să-și arunce genunchii pînă la marginea hornului, dar zadarnic — nu erau sorți de izbîndă. Se lăsă să cadă pe plăcile de ardezie, unde rămase cuprins de neliniște.

Trebuia să strige după ajutor. În fața clădirii nu putea sta lîngă parapet, din pricina norilor negri de fum, prin care acum scăpărau scînteii; poate că va atrage însă atenția cuiva, aflat în curtea din dos, sau la ferestrele din spatele altor clădiri. Dar pe o noapte atît de întunecoasă, slabă nădejde să fie zărit; n-avea pe ce să se mai bizuie decît pe

voce și nu putea fi sigur că va fi auzit pînă destul de departe. Deși vîntul sufla amarnic, iar el era doar în cămașă, nu simțea deloc frigul; broboane de transpirație îi acopereau fața, căci tot străduindu-se zadarnic să se cațăre, se făcuse lac de apă. Se lăsă să alunece în josul pantei din spatele clădirii și, ținîndu-se cu o mînă de horn, privi prin curți. În aceeași clipă îi apărură chipul unui om — un bărbat care încerca să arunce o privire într-aici, de pe acoperișul vecin, virîndu-și capul dincolo de obstacolul ce-l ridica în cale coșul de horn.

— Hei, strigă străinul. Ce faci acolo?

— Caut să scap, bineînțeles. Ajută-mă să trec pe acoperișul dumitale.

— Pe dumnezeul meu! Mă așteptam să văd că focul a și răzbit pînă aici. Nu cumva ești... ăla care a răsturnat lampa și-a aprins casa asta faină?

— Nu. Ți-a zace beat mort pe scară, poate că a și murit.

— Nu zău! Nici un deșt n-aș fi mișcat dacă ăla mi-erai. Cum o să treci! Să mă ia naiba dacă știi. O să-ți frîngi bunătate de gît dac' încerci prin colțul ăsta. Trebuie să treci peste hornuri; așteaptă pîn' aduc o scară.

— Și o frînghie, strigă Biffen.

Omul se făcu nevăzut timp de cinci minute. Lui Biffen, minutele acestea i se părură o jumătate de oră; simțea, sau își închipuia că simte cum țiglele se încing sub el și din nou fumul îl înecă, cînd din virful hornului se auzi un strigăt. Salvatorul se așezase pe olane și era pe cale să coboare de partea lui Biffen o scară care-i folosise lui însuși, ca să urce pe partea cealaltă. Biffen propti cu toată grija ultima treaptă de marginea acoperișului, se cățăără ușor, puse piciorul între două olane; apoi scara fu trasă și cei doi coborîră fără primejdie.

— Ai văzut pe-aici o haină? fu prima întrebare a lui Biffen. Am aruncat-o pe-a mea.

— De ce?

— În buzunar sînt niște hîrtii de preț..

Căutară zadarnic; haina nu era de găsit nicăieri.

— Trebuie c-o fi picat pe stradă, spuse omul.

Teribilă lovitură. Biffen uită c-a scăpat el însuși de la moarte și se jeli pentru manuscrisul pierdut. Ar fi continuat să caute zadarnic, dar tovarășul lui, care se temea că focul ar putea să se întindă spre clădirile vecine, stăruia să intre prin chepeng și să coboare scara.

— Dacă a căzut în stradă, spuse Biffen cînd ajunseră jos la primul etaj, firește că s-a pierdut; s-a furat numai-decît. Dar n-o fi căzut în curtea dumitale din dos?

În jurul său stăteau ciopor oameni neliniștiți, care-l fixau uimiți, fiindcă fumul prin care-și croise drum îl făcuse să semene cu un coșar. Ideea lui dădu cuiva imbold să se repeadă în curte și, ca urmare, fu adusă și-i fu înfățișată o legătură toată plină de noroi.

— Haina asta e a dumneavoastră, domnule?

— Asta-i! În buzunare se află hîrtii de mare preț.

Desfăcură haina, o pipăi ca să se încredințeze că *Domnul Bailey* nu pățise nimic și în cele din urmă o îmbrăcă.

— Vrea careva să mă lase să mă odihnesc într-o cameră și să-mi dea puțină apă? întrebă, simțind de astă dată că e gata să cadă din picioare. Omul care îl salvase făcu și această faptă bună și preț de o jumătate de oră, pe cînd în juru-i bîntuia o larmă nebună, Biffen șezu ca să-și vină în fire. Între timp pompierii munceau din greu, dar un etaj al casei cuprinse de flăcări se și prăbușise și era de așteptat că din toată clădirea nu va rămîne decît scheletul. Harold povesti pe larg oamenilor în mijlocul cărora se afla cine este și ce s-a petrecut cu el, apoi se arătă gata de plecare; simțea mare nevoie să se odihnească și nu nădăjduia că va izbuti aici, la doi pași de incendiu. Cum nu avea un ban, singura cale era să se intereseze de o cameră la vreo casă din apropiere, unde trăgea nădejde să fie găzduit de milă. Cu ajutorul polițiștilor răzbi spre locul unde mulțimea se rărea și ieși în Cleveland Street. Cele mai multe case de pe această stradă erau deschise, dar cînd ceru găzduire în

cîteva locuri, povestea sa fu primită cu neîncredere, sau, din cauză că arăta atît de cumplit, oamenii îl priveau cu ochi răi. În cele din urmă, cînd din nou era aproape la capătul puterilor, se adresează unui polițist:

— Puteți, firește, să le spuneți oamenilor, începu el indignat, după ce lămuri situația sa, că nu vreau să înșel pe nimeni. Miine o să am bani. Dacă nu mă primește careva, trebuie să mă duceți sub un motiv sau altul la postul de poliție ; încă o clipă, și mă întind pe trotuar.

Polițistul recunoscuse un bărbat îmbrăcat, pare-se, la re-pezeală și care acum stătea în pragul unei case din apropiere ; se îndreptă spre el și-i făcu o expunere a faptelor incununată de succes.

În cîteva minute, Biffen luă în primire o cameră de la subsol, mobilată pentru a servi de dormitor, și se învoi să o închirieze pe timp de o săptămînă. Proprietarul nu era lipsit de bunăvoință, ba chiar merse pînă acolo încît îi făcu rost de apă caldă ca să se poată spăla, în oarecare măsură. După ce termină repede cu această treabă, nefericitul autor se zvîrli în pat și în scurt timp dormea dus.

Dimineața, în jurul orei nouă și jumătate, cînd urcă scările, descoperi că gazda lui ținea un magazin de uleiuri.

— Și zi așa, ai pierdut totul? întrebă omul plin de înțelegere.

— Totul, în afară de hainele de pe mine și de niște hîrtii pe care am izbutit să le scap. Toate cărțile mele sînt scrum!

Biffen clătină din cap îndurerat.

— Cărțile duminale de conturi? strigă negustorul de uleiuri. Doamne, doamne! În ce bransă lucrezi?

Scriitorul corectă această înțelegere greșită. În cele din urmă fu poftit să îmbuce ceva pe inima goală, ceea ce făcu numaidecît cu toată plăcerea. Apoi, asigurîndu-și gazda că se va întoarce pe seară, plecă.

Se îndreptă, așa cum era firesc, spre Clipstone Street ; casa binecunoscută era o ruină înspăimîntătoare; vecinii

il informară că Briggs fusese scos într-o stare îngrozitoare; dar alte pierderi de vieți omenești nu erau.

De acolo o porni către est, și la unsprezece ajunse în Manville Street, Islington. Îl găsi pe Reardon stînd lîngă cămin; arăta foarte bolnav și vorbea răgușit.

— Iar ai răcit?

— Pare-se că da. Te deranjează dacă te rog să te duci să-mi cumperi un medicament împotriva viermilor? Asta-i tot ce-mi trebuie.

— Atunci mie ce mi-ar trebui ? Uite-te la mine, nimeni nu poate să conteste că sînt un filozof ; *omnia mea mecum porto* ¹, în cel mai strict înțeles al cuvîntului.

Își povesti din nou pățania, ba chiar cu o asemenea vervă, încît atunci cînd sfîrși, riseră amîndoi de parcă n-ar fi auzit vreodată ceva mai hazliu.

— A, dar cărțile mele? cărțile mele, suspină Biffen din adîncul inimii. Și toate notele! Dintr-o singură lovitură! Află, bătrînul meu prieten, că dacă n-aș rîde m-aș așeza și-aș plînge; chiar c-aș plînge. Toți clasicii mei cu adnotări de ani de zile. Cum o să-i mai cumpăr vreodată?

— L-ai salvat pe *Domnul Bailey*; el o să te răsplătească. Manuscrisul se și afla pe masă; era murdar și boțit, dar nu chiar atît de rău încît să fie nevoie a-l recopia. Netezi drăgăstos filele și le așeză în ordine; apoi împachetă totul într-o bucată de hîrtie de care Reardon îi făcu rost și scrise pe ea adresa unei case de editură.

— Ai hîrtie de scris? O să le scriu; imposibil să mă duc la ei în ținuta mea de astăzi.

Într-adevăr, felul în care era îmbrăcat îl făcea să semene mai degrabă cu un zarzavagiu falit, decît cu un om de litere. Guler nu avea, căci cel din noaptea trecută era atît de soios încît fusese nevoit să-l arunce; în jurul gîtului își legase o batistă murdară. Își periasse haina, dar încercările prin care trecuse nu de mult o făcuseră să intre într-o

¹ Tot ce am e asupra mea (locuțiune latină).

nouă fază, mai apropiată de clipa cînd avea să fie toată numai zdrențe, sfîrșit ce o aștepta foarte curînd. Pantalonii gri erau acum negri, iar ghețele arătau de parcă n-ar fi fost curățate de săptămîni întregi.

— Să spun ceva despre caracteristicile cărții? întrebă așezîndu-se cu hîrtia și creionul în față. Să sugerez că tratează despre mîrșăvia cuviincioasă ?

— Mai bine lasă-i să aprecieze ei singuri, răspunse Reardon cu vocea lui sugrumată.

— Atunci o să spun doar că le supun spre lectură un roman al vieții moderne, al cărui scop este definit, într-o anumită măsură, prin însuși titlul cărții. Păcat că nu știu c-a fost la un pas de a pieri în flăcări și că mi-am riscat viața ca s-o salvez. Dacă vor avea bunăvoința s-o accepte, o să le istorisesc povestea ei. Și acum, Reardon, mi-e rușine de mine însumi, dar poți, fără nici un neajuns, să-mi împrumuți zece șilingi ?

— Lesne.

— Trebuie să le scriu celor doi elevi ai mei, să-i informez că mi-am schimbat adresa — de la mansardă în beci. Și trebuie să cer ajutor de la prosperul meu frate. Nu-l dă în silă, dar niciodată nu mă trage inima să-i cer. Pot să scriu pe hîrtia ta ?

Fratele despre care vorbea lucra la o casă comercială din Liverpool ; nu se mai văzuseră de ani de zile, dar își scriau și relațiile dintre ei doi erau cele arătate de Harold. După ce termină de scris și-și primi de la Reardon jumătatea de *sovereign*, își văzu de drum, îndreptîndu-se spre editura unde avea să-și depună pachetul învelit în hîrtie de ambalat. Funcționarul, în mîna căruia îl predă, își spuse că autorul ar fi putut să-și aleagă un curier mai respectabil.

La două zile după aceea, în primele ore ale serii, acasă la Reardon, prietenii erau din nou bucuroși că se află împreună. Amîndoi erau bolnavi, căci Biffen răcise, firește,

stînd numai în cămașă pe acoperiș, iar în afară de aceasta, nervii îi fuseseră zguduiți ; dar gîndul că romanul său se afla la loc sigur, în mîna editorilor, îi dădea puterea să reziste. Privită din afară, această întîlnire nu avea nimic deosebit, decît lipsa pipelor, deoarece nici unul din ei nu-și simțea cerul gurii în stare să fumeze. Nu exista nici un motiv să nu se vadă pînă la Crăciun, cînd aveau să se despartă, dar Reardon era năpădit de o tristețe adîncă și în cîteva rînduri cuvintele sale sunară ca și cînd și-ar fi luat rămas-bun de la prietenul lui.

— Mi-e greu să mă gîndesc, spuse, că o să te zbați întotdeauna în felul acesta. Vine o vreme pentru fiecare om care dorește fierbinte un anumit lucru și, desigur, e timpul să vină și vremea ta. Am o credință superstițioasă în *Domnul Bailley*. Dacă-ți aduce glorie, nu mă uita cu desăvîrșire.

— Nu spune prostii.

— Îmi pare o veșnicie din ziua cînd te-am văzut în librăria de la Hastings și te-am auzit cum ceri zadarnic cartea mea. Grozav îți eram de recunoscător ! Mă întreb dacă astăzi vreun suflet de om mai cere o carte de-a mea. Într-o zi, după ce mă voi fi instalat bine la Croydon, du-te la Mudie și interesează-te dacă, întîmplător, cărțile mele mai ies din raft și apoi să-mi relatezi sincer și fidel răspunsul pe care l-ai primit. „E complet uitat“, va spune vînzătorul ; și fii sigur că așa e.

— Cred că nu.

— Cînd te-ai bucurat de-o mică faimă care a dispărut înaintea ta, ești ca și mort cu anticipație. Individul Edwin Reardon, al cărui nume era cîndva rostit cu interes, este, într-adevăr, și fără nici un fel de îndoială, mort. Iar ceea ce a rămas din mine acceptă resemnat acest lucru. Mă gîndesc uneori în chip bizar că asta ușurează moartea înșăși ; e ca și cum de astă dată n-ar muri decît jumătate din mine.

Biffen încercă să dea o întorsătură mai veselă acestui sumbru dialog.

— Când mă gândesc la înfocata mea aventură, spuse pe un ton sec, părînd a cîntări bine lucrurile, mi se pare din cale-afară de amuzant să mi te închipui în calitate de martor la ancheta ce-ar fi urmat dacă aş fi fost sufocat şi ars. Fără îndoială, s-ar fi anunţat că m-am repezit pe scară ca să salvez unele bunuri cu totul aparte — unii m-au auzit spunînd acest lucru — şi ai fi fost singurul în măsură să presupui despre ce era vorba. Închipuie-ţi numai uimirea juriului numit de parchet! *Daily Telegraph* ar fi văzut în mine un element de avangardă: „Printr-o curioasă iluzie bietul om se înşela pînă într-atît în ce priveşte valoarea unui roman aflat în faza de manuscris şi pe care pare-se că tocmai îl terminase, încît pur şi simplu şi-a jertfit viaţa străduindu-se să-l salveze de la incendiu“. Iar *Saturday* ar fi umplut o coloană de umor sarcastic pe tema temperamentului de un optimism nestăvilat al scriitorilor. În tot cazul, timp de o zi aş fi fost celebru. Dar ce moarte ticăloasă! urmă el. Să pieri la mansarda unei case de raport, care a luat foc fiindcă un beţiv şi-a răsturnat lampa! Nimănui nu-i place un asemenea sfîrşit.

— Unde ţi-ai dori să mori? îl întrebă Reardon cu un aer visător.

— Acasă, răspunse celălalt accentuînd mişcător asupra cuvîntului. Din copilărie n-am mai avut un cămin şi nici n-am şansele să am vreodată unul. Dar nutresc în chip nesăbuit nădejdea că o să mor la mine acasă.

— Dacă nu veneai la Londra, ce-ai fi fost acum?

— Învăţător într-un oraşel de provincie, asta-i aproape sigur. Şi nu e situaţia cea mai proastă, ştii doar.

— Da, e o situaţie care-ţi permite să duci o viaţă destul de liniştită. Iar eu — eu aş fi lucrat în biroul agentului de vânzări imobiliare, aş fi cîştigat un salariu îndestulător şi e foarte probabil că aş fi fost căsătorit cu o fată de la ţară, fără pretenţii. Aş fi dus o existenţă pe care s-o pot

înțelege în loc să încerc doar să trăiesc, ținînd spre moduri de viață dincolo de posibilitățile mele. Greșeala mea a fost aceea a nenumărați oameni din ziua de astăzi. Fiindcă mi-am dat seama de aptitudinile mele intelectuale, am socotit că singurul loc ce mi se potrivește e Londra. Nu e nicidecum greu să înțelegi această deziluzie banală. Ideile noastre despre Londra sînt înrîurite de literatura veche ; continuăm să vedem în ea singurul centru al vieții intelectuale ; gîndim și vorbim aidoma cu Chatterton. Dar adevărul e că în zilele noastre intelectualii se străduiesc să se țină departe de Londra atunci cînd au ajuns să o cunoască. Biblioteci sînt pretutindeni ; ziarele și revistele ajung în nordul Scoției de îndată ce au sosit la Brompton ; numai în împrejurări rare, legate de un anumit gen de muncă, nu te poți dezlipi de Londra. Cît despre odihnă și recreație, pămîc acum cînd teatrul englez nu mai există, ce oferă, oare, Londra pe care să nu-l poți găsi în orice parte a Angliei ? În tot cazul, o săptămînă pe an ar ajunge cît se poate de bine pentru a vizita tot ceea ce orașul are mai caracteristic și mai atractiv. Londra e doar un imens magazin prevăzut cu un hotel, la etajele superioare. Firește, dacă o privești în calitate de temă artistică, e cu totul altceva. Dar nici tu, nici eu nu ținem la acest lucru cu tot dinadinsul.

— Cred că nu.

— Acest miraj, pe care Londra îl reprezintă pentru tinerii intelectuali, este o nenorocire colosală. Vin aici ca să se declaseze sau ca să piară, în timp ce adevăratul lor mediu ar fi o viață pașnică, departe de tumult. Tipul de om în stare să cunoască succesul la Londra este mai mult sau mai puțin individul nemilos și cinic. Dacă aș fi educator, i-aș învăța pe copii să considere Londra drept ultimul loc unde viața poate fi trăită cu demnitate.

— Și un loc unde ai toate șansele să mori într-o mizerie jalnică.

— Singurul rezultat bun al experiențelor mele este că m-au vindecat de ambiție. Aș fi un tip lamentabil dacă tot m-ar mai mistui dorința de a ajunge cunoscut. Nici măcar nu-mi amintesc foarte clar acea stare de spirit ; de astă dată cea mai puternică dorință a mea este să trăiesc necunoscut și în liniște. Sînt istovit ; vreau să mă odihnesc atît cît îmi mai rămîne de trăit.

— La Croydon n-o să ai mult timp de odihnă.

— O, nu e imposibil. Timpul o să-mi fie absorbit de o seamă de îndatoriri pe care o să le îndeplinesc aproape mecanic, și cred că leac mai bun pentru starea mea sufletească nu există. O să citesc foarte puțin, și acest puțin numai din clasici. Nu spun că o să mă mulțumesc totdeauna cu o asemenea situație, poate că peste cîțiva ani se va oferi ceva mai plăcut. Dar între timp e foarte bine. Și-apoi, mai e și expediția poastră în Grecia pe care o aștept cu nerăbdare. În privința asta vorbesc foarte serios. Peste doi ani, dacă vom mai fi amîndoi în viață, fără îndoială că plecăm.

— Peste doi ani ! Biffen zîmbea avînd aerul că se îndoiește.

— Ți-am demonstrat matematic că e cu putință.

— Da ; dar la fel de posibile mai sînt și atîtea altele.

Cineva bătu în ușă, deschise și spuse :

— O telegramă pentru dumneavoastră, domnule Reardon !

Prietenii se priviră unul pe altul, de parcă amîndoi și-ar fi simțit inima cuprinsă brusc de teamă. Reardon deschise depeșa. Era de la soția sa și spunea :

„Willie e bolnav de difterie. Vino te rog imediat. Locuiesc cu doamna Carter, la mama ei, la Brighton.“

În telegramă era indicată adresa completă.

— Nu știai că e acolo ? spuse Biffen după ce citi cele scrise.

— Nu, nu l-am văzut pe Carter în ultimele zile ; poate mi-ar fi spus. La Brighton în această perioadă a anului ?

Cred că la fața locului sezonul monden de iarnă e în toi, nu-i așa ? Presupun că asta e explicația.

Vorbea cu o notă de dispreț, dar se arăta din ce în ce mai tulburat.

— Desigur c-o să te duci.

— Trebuie. Deși în starea mea numai de călătorie nu-mi arde.

Prietenul îl scrută îngrijorat.

— Mai ai ceva febră în seara asta ?

Reardon întinse o mână ca celălalt să-i poată lua pulsul. Bătăile fuseseră repezi tot timpul, iar după sosirea telegramei, pulsul crescuse.

— Dar de plecat trebuie să plec. Micuțul nu ocupă cine știe ce loc în inima mea, dar cînd mă cheamă Amy e musai să mă duc.

— Cînd pleacă trenul spre Brighton ? Ai un mers al trenurilor ? Biffen fu trimis val-vîrtej să cumpere unul de la cel mai apropiat magazin, iar între timp Reardon împachetă cîteva lucruri de trebuință. Într-un mic sac de voiaj, vechi și ponosit, dar pe care-l îndrăgise, fiindcă-l întovărășise în peregrinările sale prin Sud. Cînd Harold se întoarse, înfățișarea sa îl uimi pe Reardon — era alb din cap pînă-n picioare.

— Zăpadă ?

— Trebuie că ninge strașnic de vreo oră, dacă nu mai mult.

— N-am încotro ; trebuie să plec.

Cea mai apropiată gară de unde se putea lua trenul spre Brighton era London Bridge și primul tren pleca la șapte și douăzeci. După ceasul lui Reardon era în jur de șapte și cinci.

— Nu știu dacă-l pot prinde, spuse, nemaștiind ce să facă de grabă — dar trebuie să încerc. Alt tren nu e pînă la nouă și zece. Vino cu mine la gară, Biffen.

Amîndoi erau gata. Se năpustiră afară din casă și o luară la goană pe Upper Street, prin zăpada care se cernea

neîntrerupt. Trecură cîteva minute pînă să găsească o trăsură liberă. Întrebîndu-l pe vizitiu, aflară ceea ce ar fi trebuit să ştie ei înşişi, dacă n-ar fi fost atît de agitaţi — şi anume : era cu neputinţă de ajuns într-un sfert de oră la gara London Bridge.

— Totuşi e mai bine să merg pînă acolo, fu de părere Reardon. Dacă se aşterne zăpadă adîncă, poate că n-o să fiu deloc în stare să-mi găsesc o trăsură. Măcar de nu mă întovărăşei ; am uitat că nici tu nu eşti în apele tale, la fel ca şi mine.

— Cum o să aştepţi două ore singur ? Urcă !

— Difteria e aproape întotdeauna fatală la un copil de vîrsta asta, nu-i așa ? întrebă Reardon pe cînd goneau pe City Road.

— Mă tem că e foarte grav.

— De ce m-a chemat ?

— Ce întrebare ! Ai o mentalitate cu totul bolnăvicioasă cînd e vorba de ea. Fii omenos, renunţă la încăpăţînarea aceasta nebună !

— Dacă ai fi fost în situaţia mea ai fi procedat întocmai ca mine. N-am avut de ales.

— Se poate ; dar amîndoi sîntem înzestraţi cu prea puţin spirit practic. Arta de a trăi e arta compromisului. Nu avem dreptul să ne încurajăm susceptibilitatea şi să ne comportăm ca şi cum lumea în care trăim ar permite legături ideale între oameni ; purtarea aceasta provoacă suferinţă, atît altora, cît şi nouă înşine. O blîndă vulgaritate e ceea ce se cade să cultive nişte oameni ca noi doi. Răspunsul pe care l-ai dat la ultima scrisoare a soţiei tale a fost ridicol. Se cădea să te duci la ea de bună voie cînd ai aflat că are avere. Ți-ar fi mulţumit pentru un asemenea bun-simţ, trecînd peste orice situaţie delicată. Pune capăt acestui non-sens. Te implor !

Reardon privea fix prin geam zăpada care se cernea tot mai deasă.

— Ce sîntem — tu și eu ? urmă celălalt. Nu credem în nemurire ; sîntem convinși că în afară de viața aceasta nu mai există nimic ; știm că orice dezbatere morală are ca punct de plecare și ca scop fericirea omului. Cu ce drept ne nenorocim pe noi și pe alții, numai fiindcă sîntem niște idealști încăpăținați ? Avem datoria să profităm cît mai mult de pe urma împrejurărilor. De ce să continui să-ți tai pîinea cu briciul cînd poți folosi cuțitul de tăiat pîine ?

Totuși, Reardon tăcea ; trăsura înainta aproape fără zgomot.

— O iubești pe soția ta și chemarea ei dovedește că de îndată ce se află în suferință, gîndul îi zboară spre tine.

— Poate că socotea de datoria ei să-l înștiințeze pe tatăl copilului că...

— Poate că... poate că... poate că... exclamă cu dispreț Biffen. Tot povestea cu briciul. Acceptă o explicație simplă și umană pentru cele ce se întîmplă. Întreabă-te cum s-ar purta un om de rînd și procedează aidoma ; pentru tine asta-i singura regulă de comportare sigură.

Amîndoi erau răgușiți, fiindcă vorbiseră atît de mult și în a doua jumătate a drumului nici unul nu scoase o vorbă.

La gară mîncară și băură împreună, dar nu cu mare poftă. Rămaseră în încăperile încălzite, atît cît fu cu putință. Reardon era palid, în ochi i se citea spaimă și neliniște ; n-avea răbdare să stea așezat, deși, după cîteva minute de mers, tremura din toate mădularele și simțea nevoia să se lase pe-un scaun. Amîndoi răsufară nespuse de ușurați cînd se apropie clipa plecării trenului.

Își strinseră călduros mîinile și, pentru ultima oară, își cerură cîte ceva unul altuia și-și făcură promisiuni.

— Iartă-mă, bătrîne, că ți-am vorbit pe șleau. Du-te și fii fericit, spuse Biffen.

Apoi rămase singur pe peron cu ochii la lumina roșie din capătul ultimului vagon, în timp ce trenul se precipita în noapte și furtună.

REARDON DEVINE UN OM CU SIMȚ PRACTIC

Reardon nu fusese niciodată la Brighton și de bunăvoie nu s-ar fi dus toată viața ; avea o prejudecată împotriva acestei localități, deoarece numele ei ajunsese să evoce prostia din lumea mare și snobismul care caută să o ia de model ; știa că orașul era doar un sector al Londrei, strămutat la malul mării și, cum iubea țărmul și talazurile în sine, gîndul că le va vedea în asemenea tovărășie amenința să-l scoată din fire.

O iritare vecină cu mînia îl stăpîni în prima parte a călătoriei și tulbură acea blîndă stare sufletească ce-l cuprinsese în timp ce se apropia de Amy ; dar spre sfîrșitul drumului, dorința crescîndă de a se afla lîngă soția sa, în clipele acestea grele pentru ea, îi potoli supărarea. În nerăbdarea lui, i se părea că această oră și jumătate de călătorie era fără sfîrșit.

Febra de care suferea crescuse. Tușea des ; respira greu ; deși se foia întruna, se simțea ca și cum, dacă nimic nu l-ar fi îmboldit, singura lui dorință ar fi fost să se întindă și să zacă în letargie. Doi bărbați, vecinii lui în compartimentul de clasa a treia, își întinseseră o pătură peste genunchi și se distrau jucînd cărți pe o miză meschină ; fețele lor neghioabe, felul cum rîdeau, vorbele pe care le schimbau între ei îl scoteau din răbdări, și totuși, nu putea să-și abată gîndul de la ei. Un călău al spiritului îl condamnase, pesemne, să nu-și poată lua ochii de la jocul lor fără sfîrșit și să le studieze chipurile, pînă cînd, fiecătrăsătură ajunse să-i fie odios de binecunoscută. Unul dintre ei avea o mustață de-o formă neobișnuită : vîrfurile se răsuceau în sus, în chip deosebit de abrupt, și Reardon era nevoit să facă diverse presupuneri asupra operațiilor pregătitoare cu ajutorul cărora se realizase aceasta biza-

rierie. În frământarea sa nervoasă ar fi fost în stare să verse lacrimi de disperare, fiindcă nu se simțea în stare să-și îndrepte gândurile într-altă parte.

Ajuns la destinație, coborî din tren și simți brusc cum îl trec fiori reci care făceau să-i clănțanească dinții. Dornic să biruie această nouă slăbiciune, începu să alerge spre șirul de trăsură din fața gării, dar picioarele se împotriveau la un asemenea exercițiu și tusea îl obligă să se oprească și să-și tragă răsuflarea. Dîrdîind întruna, se zvîrli într-un vehicul și fu dus la adresa dată de Amy. Pe jos se așternuse un strat gros de zăpadă, dar ninsoarea încetase.

Timp de o jumătate de oră, fără să ia seama încotro se îndrepta trăsura, îndură mai departe această stare de neliniște a trupului și a minții, apoi vehiculul se opri, iar el înțelese că a ajuns în fața casei. Pe drum auzise un orologiu bătînd ora unsprezece.

Ușa se deschise aproape în clipa cînd el sună clopotul de la intrare. Își spuse numele și o fată în casă îl conduse într-o sufragerie de la parter. Casa era micuță, dar părea bine mobilată, frumos și confortabil. Pe masă ardea o singură lampă, iar flacăra ei scăzută împrăstia o lumină roșie. Slujnica spuse că o va anunța numaidecît pe doamna Reardon și-l lăsă singur.

Își puse sacul pe podea, își scoase fularul și-și descheie paltonul, apoi rămase în așteptare. Paltonul era nou, dar hainele de dedesubt erau cele mai proaste pe care le avea, acelea pe care le purta în mansarda sa, deoarece nici nu-și găsise timpul să se schimbe și nici nu-i trecuse prin gînd așa ceva.

Nu auzi pașii care se apropiau, dar Amy intră lăsînd să se vadă că a coborît în grabă scările. Îl privi, apoi se apropie cu amîndouă mîinile întinse, le puse pe umerii săi și-l sărută. Reardon era zguduit de un tremur atît de puternic, încît cu greu se ținea pe picioare ; îi luă o mîină și și-o apăsă pe buze.

— Ce fierbinte ți-e răsuflarea ! spuse ea. Și cum tremuri ! Ești bolnav ?

— O răceală rea — nimic altceva, răspunse cu voce groasă, și urmă un nou acces de tuse. Ce face Willie ?

— E în mare pericol. Doctorul vine din nou astă-seară. Credeam că el a sunat.

— Nu mă așteptai astă-seară ?

— Nu eram sigură că o să vii.

— De ce m-ai chemat, Amy ? Fiindcă Willie e în pericol și gîndeai că trebuie să știu ce se întîmplă cu el ?

— Da... și fiindcă eu...

Izbucni în plîns. Cu totul pe neașteptate vădi cît e de tulburată ; vorbise cu voce sigură și numai sprîncenele încruntate dureros trădau suferința.

— Ce-o să mă fac dacă moare ? O, ce-o să mă fac ! exclamă printre suspine.

Reardon o luă în brațe plin de iubire, ca pe vremuri, și-i puse mîna pe creștet.

— Vrei să urc să-l văd, Amy ?

— Desigur. Dar lasă-mă mai întîi să-ți spun cum de sîntem aici. Edith — doamna Carter — venea pentru o săptămînă la mama ei și a făcut tot ce-a putut ca să mă hotărască s-o însoțesc. De fapt nu doream acest lucru, mă simțeam nefericită și-mi dădeam seama că era cu neputință să trăiesc mai departe fără tine. O, măcar de n-aș fi venit ! Dacă rămîneam acasă, Willie ar fi fost sănătos, așa cum a fost totdeauna.

— Spune-mi cum și cînd a început.

Îl lămurii pe scurt, apoi continuă să dea alte amănunte.

— Am o infirmieră care stă cu mine în cameră. E dormitorul meu, iar casa e atît de mică încît n-o să poți dormi aici, Edwin. Există însă un hotel, la cîțiva metri distanță.

— Bine, bine, nu-ți face griji din pricina mea.

— Dar arăți tare bolnav — tremuri tot. E mult de cînd ai răcit ?

— O, tot vechiul meu nărav ; îți amintești doar. Răceală după răceală — de la un capăt la altul al afurisitei de ierni. Dar ce contează, de vreme ce-mi vorbești iarăși cu blîndețe. Aș prefera să mor în clipa asta, la picioarele tale, și să-ți citesc din nou în ochi dulceața de odinioară atunci cînd mă privești, decît să trăiesc ca un străin pentru tine. Nu, nu mă săruta. Cred că durerile astea scîrboase de gît sînt molipsitoare.

— Buzele-ți sînt atît de fierbinți și uscate ! Și cînd te gîndești că ai făcut tot drumul ăsta într-o asemenea noapte !

— Bunul și bătrînul Biffen m-a condus la gară. Era supărat pe mine, fiindcă m-am ținut atîta timp departe de tine. Inima ta îmi aparține din nou, Amy ?

— O, a fost o greșeală jalnică ! Dar eram tare săraci. Acum s-a terminat ; numai dacă aș putea să-l am din nou pe Willie ! Aștept cu mare neliniște vizita doctorului ; bietul copil de-abia răsufală. Ce cruzime ca o ființă micuță, care n-a făcut și nu s-a gîndit vreodată să facă rău nimănui, să aibă parte de asemenea suferințe.

— Nu ești prima care te revolți împotriva cruzimilor firii, scumpa mea.

— Să urcăm numaidecît, Edwin. Lasă-ți paltonul și restul lucrurilor aici. Doamna Winter — mama lui Edith — e o femeie foarte bătrînă. S-a culcat. Și n-aș crede că ții s-o vezi astă-seară pe doamna Carter.

— Nu, nu. Numai pe tine și pe Willie.

— Cînd vine doctorul, n-ar fi bine să te consulte și pe tine ?

— Vedem noi. Nu-ți face griji din pricina mea.

Urcară în liniște scara pînă la primul etaj și intrară într-o cameră de dormit. Din fericire lumina era foarte slabă, căci altfel infirmiera, care stătea lîngă patul copilului, s-ar fi mirat să vadă că tatăl pacientului ei se îmbrăca atît de ciudat. Pentru prima oară de cînd Willie venise pe lume, Reardon, aplecat peste micuțul în sufe-

rință, simțea o emoție paternă ; din ochi îi izvorîră lacrimi și aproape că-i strivi mîna lui Amy pe care, crispat de adîncă neliniște, o ținea într-a lui.

Rămase îndelung acolo fără să scoată o vorbă. Căldura din cameră nu-l făcu să răsuflă mai liniștit și nu-i calmă tusea aceea scurtă, care se repeta mereu, ci dimpotrivă, părea că-l apasă și-i zăpăcește mintea. Începu să simtă o durere în partea dreaptă și nu mai putu să se țină în scaun.

Fără ca el să-și dea seama, Amy nu-și lua ochii de pe fața lui.

— Te doare capul ? șopti. Făcu semn că da, dar nu vorbi.

— De ce n-o fi venind doctorul ? Dacă mai întîrzie cîteva minute, trimit după el.

Dar n-apucă bine să-și termine fraza cînd la parterul casei clopotul sună. Amy nu se îndoia că anunța vizita promisă de doctor. Ieși din cameră și peste o clipă sau două se întoarse împreună cu medicul. După ce acesta consultă copilul, Reardon ceru să-i spună cîteva cuvinte, în camera de jos.

— Mă întorc, îi șopti lui Amy.

Cei doi coborîră împreună și intrară în salon.

— Mai e vreo speranță ca micuțul să scape ? întrebă Reardon.

Da, erau speranțe ; se putea ca starea lui să se îmbunătățească.

— Și acum o să vă deranjez o clipă pentru mine însumi. Nu m-ar mira dacă mi-ați spune că am congestie pulmonară.

Doctorul, un om plăcut, în vîrstă de cincizeci de ani, îl privise tot timpul atent pe interlocutorul său, dornic să afle mai multe despre el. De astă dată îi puse întrebările care se cereau într-o asemenea împrejurare și îl examină.

— Ați mai avut pînă acum ceva la plămîni ? întrebă el grav.

— O ușoară congestie a plămînului drept, cu cîteva săptămîni în urmă.

— Vă recomand să vă așezați imediat în pat. De ce ați lăsat ca simptomele bolii să ajungă atît de avansate fără să...

— Abia am sosit de la Londra, îi răspunse Reardon.

— Ei, poftim, ei, poftim ! La pat, chiar în clipa asta, dragul meu domn ! Plămînul e inflammat și...

— Aici n-am cum să capăt un pat ; nu există o cameră liberă. Trebuie să mă duc la cel mai apropiat hotel.

— Sigur ? Atunci îngăduiți-mi să vă iau cu mine. Trăsura mea așteaptă la ușă.

— Un singur lucru vreau să vă rog, și anume să nu-i spuneți soției mele că boala e gravă. Așteptați pînă cînd n-o să mai fie neliniștită din pricina copilului.

— O să aveți nevoie de o soră. E tare prost că sînteți nevoit să mergeți la hotel.

— N-am încotro. Dacă trebuie o soră, o s-o angajez.

Încerca o senzație ciudată, aceea de a ști că orice ar fi fost de trebuință putea fi plătit ; conștiința acestui lucru îl ușura nespul. Pentru bogați boala nu aduce cu sine nici una din acele orori cumplite, pe care numai cei săraci le cunosc prea bine.

— Să nu vorbiți mai mult decît e neapărat nevoie, spuse doctorul, privind în urma lui Reardon care se retrăgea. Amy stătea pe treptele de jos ale scării și coborî de îndată ce se ivi soțul ei.

— Doctorul are amabilitatea să mă ducă cu trăsura lui, îi șopti. E preferabil să mă culc și să dorm bine. Aș fi dorit să rămîn cu tine, Amy.

— Ce e ? Arăți mai rău decît în clipa cînd ai venit, Edwin.

— O răceală cu febră. Nu te mai gîndi la asta, iubito. Du-te la Willie. Noapte bună.

Îl cuprinse în brațe.

— Dacă nu te simți în stare să vii aici pînă în jurul orei nouă, o să vin să te văd, spuse și adăugă numele unui hotel la care urma să se ducă.

Acolo doctorul era o persoană binecunoscută. Spre miezul nopții Reardon stătea culcat într-o cameră confortabilă, oblojit cu o compresă imensă și înconjurat de tot ce avea nevoie. Un chelner se angajase să vină din cînd în cînd peste noapte, ca să vadă de el, iar doctorul făgădui să se întoarcă cît mai curînd după ce avea să se lumineze de ziuă.

Ce sunet era acela care răzbea de departe, dulce și neconținut, uneori mai clar, iar alteori ca un murmur confuz ? Trebuie să fi dormit, dar acum zăcea cu desăvîrșire treaz și muzica aceea îi izbi urechile. Ah, firește, era fluxul ; se afla în preajma divinei mări.

În lumina lămpii de lîngă pat putea să deosebească principalele obiecte din cameră și-și lăsă privirea să rătăcească de colo pînă colo. Dar un acces de tuse puse capăt acestei clipe de liniște și pace și se simți îngrijorat, profund îngrijorat în cugetul său. Oare boala lui era, într-adevăr, gravă ? Încercă să răsuflă adînc, dar îi fu cu neputință. Descoperi că numai pe dreapta îi venea ceva mai ușor să stea culcat. Iar efortul de a se întoarce pe partea aceasta îl istovi ; peste o oră sau două zăcea cu totul stors de puteri. Temeri vagi îi treceau prin minte, îl hărțuiau. Dacă avea o inflamație a plămînilor... asta era o boală din care poți să mori, și încă repede. Să moară ? Nu, nu, nu ; cu neputință într-un moment ca ăsta, cînd Amy, iubita lui soție, se întorsese la el și îi adusese ceea ce avea să le asigure fericirea, de-a lungul anilor, pînă la sfîrșitul unei vieți îndelungate.

Era încă destul de tînăr ; trupul său trebuie să mai aibă mari rezerve de vlagă. Și voia să trăiască, iar mai presus de orice, dorea cu sete, în chip irezistibil, să fie fericit.

Cum se mai speriasă ! Acum era din nou mai liniștit și putea iarăși să asculte muzica talazurilor. Toată prostia și josnicia care păseaua țănoș de-a lungul acestei fișii de țărm nu era în stare să schimbe melodia valurilor. Încă o zi sau două, și se va plimba pe plajă cu Amy, undeva departe, unde nu vor zări nici urmă din orașul acesta respingător. Dar Willie era bolnav ; uitase de asta. Bietul băiețel ! Pe viitor copilul va trebui să ocupe mai mult loc în inima sa, deși n-avea să însemne pentru el niciodată ceea ce însemna mama — dragostea lui, redobândită acum și pentru totdeauna.

Din nou, un răstimp, uitarea de sine în somn — și durerea aceea din coaste care îl trezi. Răsufăla întretăiat ; altfel nu putea. Niciodată nu-i fusese atât de rău ; niciodată. Nu era aproape ziuă ?

Și-apoi visă. Era la Patras, urca într-o barcă cu visle ce-avea să-l ducă pînă la vaporul cu care urma să părăsească Grecia. Luna decembrie se sfîrșea, dar ce noapte magnifică ! Un cer de un albastru intens, presărat cu stele. Nici un sunet — doar plescăitul neîntrerupt al vislelor sau poate vreo voce de pe una din multele corăbii ancorate în port, fiecare cu licărul felinarului ei. Apa, de un albastru la fel de intens ca cerul, scînteia oglindind sclipirea stelelor. Și-acum, în lumina zorilor, stătea pe punte. Spre sud se întindeau insulele ioniene ; ochii săi căutau Ithaca, și era mîhnit că trecuseră pe lîngă ea noaptea ; cel mai apropiat punct de pe țărmul continental era un cap stîncos ; îi amintea că în apele acestea a avut loc bătaia de la Actium.

Strălucirea pieri. Zăcea iarăși bolnav într-o cameră de hotel, tînjind după zorii posomorîți din Anglia.

La opt veni doctorul. Nu-i îngădui să scoată decît o vorbă sau două și vizita fu scurtă. Reardon era dornic,

mai ales, să afle ce face copilul, dar pentru aceasta trebuia să mai aștepte.

La zece, Amy intră în camera de dormit. Reardon nu se putea mișca, dar întinse mîna, i-o luă pe-a ei și o privi aprins. Plînsese — era sigur de asta, iar pe fața ei citea ceva necunoscut pînă atunci,

— Ce face Willie ?

— Bine, iubitule, mult mai bine.

Îi scrută mai departe chipul.

— De ce l-ai lăsat singur ?

— Sst ! N-ai voie să vorbești.

Ochii ei erau scăldați în lacrimi și Reardon fu convins că micuțul murise.

— Adevărul, Amy !

Se aruncă în genunchi lîngă pat și-și apăsă obrazul umed de mîna lui.

— Am venit să te îngrijesc pe tine, dragul meu soț, spuse o clipă după aceea ; se sculă și-l sărută pe frunte. De acum înainte nu te am decît pe tine.

Inima lui se strînse și timp de-o clipă fu atît de înspăimîntat, încît închise ochii și i se păru că se cufundă în beznă. Dar ultimele ei cuvinte îi răsuna mai departe în minte și în cele din urmă îi aduseră o adîncă mîngiere. Bietul Willie fusese pricina primei răceli între el și Amy ; dragostea pe care i-o purta se preschimbase în dragostea de mamă. Iar acum avea să fie ca în primele zile de după căsătorie : vor fi din nou totul unul pentru celălalt.

— Nu trebuia să vii dacă te simțeai atît de rău, îi spuse ea. De ce nu mi-ai dat de știre, dragul meu ?

Reardon zîmbi și-i sărută mîna.

— Iar noaptea trecută ai fost atît de bun încît mi-ai ascuns adevărul.

Se înfrînă, fiindcă știa că emoția îi face rău. Sperase să-i poată ascunde moartea copilului, dar efortul era prea mare pentru nervii ei din cale-afară de încordați. Și, într-adevăr, nu-i fu cu putință să rămînă mai mult de o oră

sau două lingă patul lui de suferință, căci era istovită după veghea ei de peste noapte și agonia neașteptată cu care luase sfârșit. Amy plecă, iar în scurt timp apărură o infirmieră de meserie, venită să dea îngrijiri acestui bolnav, pe care doctorul îl caracterizase în taină drept un caz foarte grav.

Spre seară pericolul era la fel de mare. Tusea contenise, iar suferindul încetase să se mai frămînte și acum era confundat într-o stare letargică ; apoi vorbi fără șir sau mai degrabă bolborosi, căci arareori se înțelegea ceea ce spunea. La patru Amy se întoarse și rămase pînă seara tîrziu ; era la capătul puterilor și nu fu în stare de nimic altceva decît să stea pe un scaun lingă pat și, tăcută, să verse lacrimi sau să privească în gol, copleșită de durere în fața nenorocirii care dăduse peste ea atît de brusc. Schimbase telegrame cu mama ei care trebuia să sosească la Brighton a doua zi dimineață ; înmormîntarea copilului avea să aibă loc, probabil, în cea de a treia zi.

Cînd se sculă ca să plece pentru noapte, lăsînd bolnavul în grija infirmierei, Reardon părea să zacă în inconștiență, dar chiar în clipa cînd ea se îndepărta de pat, deschise ochii și-i pronunță numele.

— Sint aici, Edwin, răspunse și se aplecă peste el.

— O să-l anunți pe Biffen ? spuse cu glas stins, dar foarte clar.

— Că ești bolnav, dragul meu ? Îi scriu imediat, sau îi telegrafiez, dacă vrei. Ce adresă are ?

Ochii lui erau din nou închiși ; nici un răspuns. Amy repetă de două ori întrebarea ; pierduse orice nădejde și tocmai se îndepărta, cînd vocea putu fi auzită din nou.

— Nu-mi amintesc adresa lui cea nouă. O știam, dar nu pot să mi-o amintesc.

Trebuia să-l părăsească în starea aceasta.

A doua zi, respira atît de chinuit, încît trebui ridicat și sprijinit în perne. Dar în cursul zilei mintea îi fu clară și din cînd în cînd răspundea privirilor lui Amy cu o

șoaptă duioasă. Nici o clipă nu-i lăsă de bunăvoie mâna și de mai multe ori și-o apăsă pe obraz sau pe buze. Zădarnic tot încerca să-și amintească adresa prietenului său.

— Domnul Carter n-ar putea să te-ajute s-o afli ?

— Poate. Încearcă.

Amy ar fi sugerat ca cererea aceasta să-i fie adresată lui Jasper Milvain. Era însă un nume care nu trebuia amintit. De asemenea, Whelpdale ar fi putut, întâmplător, să știe unde locuiește Biffen, dar uitase și adresa acestuia.

Noaptea urmară lungi intervale de delir ; nu murmură doar vorbe fără înțeles, ci vorbea întruna, iar cei care-l ascultau puteau să-l urmărească perfect.

De cele mai multe ori în mintea bolnavului reînviuau zilele acelea nefericite prin care trecuse, atunci când pentru ultima oară, se străduise din răputeri să scrie o carte demnă de el. Amy îl asculta cu inima frântă cum retrăiește acea perioadă de adîncă nefericire, cînd ea ar fi putut să-i ușureze atît de mult soarta, dacă temeri egoiste și mîndria ei rănită n-ar fi îndepărtat-o tot mai mult de el. Căința lui Amy era de felul aceleia pe care numai forța împrejurărilor și nimic altceva o impune unei firi căreia îi displace adînc să se umilească în orice fel ; nu putea să-și arate fără nici o reținere durerea pentru ceea ce făcuse — sau nu făcuse — și suferința ei izvora în mare parte din înțelegerea acestei neputințe. Cît timp Reardon zăcea cu fundat într-o letargie mută, gîndul îi zbura numai la copilul care murise și plîngea fiindcă-l pierduse ; dar în clipele cînd el aiura, era nevoită să se trezească din acea dulce-amară visare și atunci se învinuia ea însăși și jalea ei se îmbina cu temerile ce-o chinuiau.

Deși inconștient, Edwin îi vorbea :

— De mai mult nu-s în stare, Amy. Creierul meu pare istovit ; nu pot să scriu, nu pot nici măcar să gîndesc. Uită-te, am stat ore întregi și n-am scris decît puținul pe care-l vezi — de douăsprezece ori am refăcut. Și ce carte slabă ! Aș arde-o, atîta că nu pot să-mi îngădui așa ceva.

Trebuie să scriu un număr fix de pagini pe zi, nu contează ce.

Infiriera, care se afla în cameră în timp ce el vorbea astfel, o privi întrebător pe Amy.

— Soțul meu e scriitor, îi răspunse ea. De curînd a fost nevoit să scrie într-o vreme cînd era bolnav și ar fi avut nevoie să se odihnească.

— Totdeauna mi-am spus că trebuie să fie tare greu să scrii cărți, spuse infiriera și clătină din cap.

— Nu mă înțelegi, urmă vocea care suna înspăimîntător, ca orice voce scăpată de sub controlul voinței. Îți spui că nu sînt decît un nevolnic, fiindcă nu-s în stare de ceva mai bun. Dacă-aș avea destui bani ca să-mi îngădui o odihnă de un an sau doi, atunci ai vedea ce pot. Tocmai fiindcă nu am bani, trebuie să cobor atît de jos. Și te pierd și pe tine ; nu mă iubești !

Începu să geamă chinuit de suferință. Dar numaidecît, în visul său, se petrecu o schimbare fericită.

Se apucă să descrie cu însuflețire cunoștințele pe care le dobîndise în Grecia și Italia, și după ce vorbi îndelung întoarse capul și spuse pe un ton cît se poate de firesc :

— Amy, știi că Biffen și cu mine plecăm în Grecia ? Ea crezu că s-a trezit și-i răspunse :

— Trebuie să mă luați și pe mine, Edwin.

Nu băgă în seamă cuvintele ei și urmă cu același glas amăgitor :

— Merită o vacanță, după ce era gata să fie ars de viu ca să-și salveze romanul. Închipuiește-ți : bătrînul s-a năpustit furtunos în flăcări ca să-și scoată manuscrisul. Cine spune că scriitorii nu pot fi eroi ?

Și rîse vesel.

Din nou se lumineă de ziuă. Doctorul (fusesse chemat și un al doilea) spunea că se apropie o criză care ar putea aduce îmbunătățirea stării bolnavului, dar Amy își formă propria ei părere după spusele infirmierei. Era sigură că existau cele mai grave temeri. Înainte de amiază, Reardon

se trezi din ceea ce părea un somn normal — în afară de respirația șuierătoare — și-și aminti brusc numărul casei din Cleveland Street unde locuia acum Biffen. Îl pronunță fără o explicație. Amy ghici numaidecît ce voia să spună cu aceste cuvinte și, de îndată ce presupunerea ei fu confirmată, trimise o telegramă prietenului lui Edwin.

În seara aceea, pe cînd Amy, care luase cina la prietena ei, se pregătea să se întoarcă lîngă patul bolnavului, fu anunțată că un domn cu numele de Biffen dorește să-i vorbească. Îl găsi în sufragerie și, chiar în toiul nenorocirii ce dăduse peste ea, simți mulțumirea de a vedea că înfățișarea lui e mult mai firească decît pe vremuri. Tot ce purta pe el — pînă și pălăria, mănușile și ghetele —, totul era nou. Lucru surprinzător, care se explica prin faptul că fratele său, omul de afaceri, îi trimisese în dar zece lire, gest practic de înțelegere și solidaritate, în zilele recentei calamități prin care trecuse. Biffen nu era în stare să scoată o vorbă ; privea speriat la fața palidă a lui Amy. În cîteva cuvinte îl înștiință care era starea lui Reardon.

— Mă temeam de asta, șopti Biffen. Era bolnav cînd l-am condus la London Bridge. Sper însă că Willie e mai bine.

Amy încercă să răspundă, dar ochii îi înotau în lacrimi și capul îi pică. Harold înțelese nenorocirea ce se petrecuse și se simți copleșit ; încremeni de spaimă și durere.

Timp de cîteva minute vorbiră gîfîit, cu fraze frînte, apoi ieșiră din casă. Biffen își ducea bagajul de mînă cu care călătorise pînă aici. Cînd ajunseră la hotel, așteptă deoparte pînă ce se încredință că poate intra în camera bolnavului. Amy reapăru și spuse cu un surîs palid :

— E conștient și s-a bucurat foarte mult cînd a aflat că ai venit. Dar să nu-l lași să vorbească mult.

Firește că schimbarea pe care o vedea pe chipul prietenului îl impresiona pe Biffen mai mult decît pe cei care-l vegheaseră lîngă patul lui de suferință.

Fața scobită, ochii adânciți în orbite, buzele subțiri și albe erau pentru el semnele mult prea clare ale morții. Îi ținu cîțva timp mîna scheletică într-a sa, apoi zguduit de un plîns chinuitor trebui să se îndepărteze.

Amy văzu că soțul ei dorea să-i vorbească și se aplecă asupra lui.

— Spune-i să rămînă aici, iubito. Oferă-i o cameră în hotel.

— Bine.

Biffen se așeză lîngă pat și rămase o jumătate de oră. Prietenul lui îl întrebă dacă a aflat ceva despre roman ; răspunse că nu, clătîinînd din cap. Cînd se sculă, Reardon îi făcu semn să se aplece și-i șopti :

— Ce se întîmplă n-are importanță ; e din nou a mea.

A doua zi era foarte frig, dar un cer albastru strălucea peste pămînt și mare. Drumurile și locurile de plimbare de pe faleză erau ticsite de o lume mult prea plină de sănătate și bună dispoziție. Biffen privea acest spectacol cu ciudă și dispreț ; altă dată l-ar fi amuzat și atîta tot, dar acum, nici măcar zgomotul valurilor — cînd se îndepărta cît mai mult cu putință de priveliștea ce-o ofereau oamenii — nu-l ajuta să se resemneze în fața nedreptății care triumfă atît de oribil asupra soartei umane. Nici urmă de asprime nu era însă în felul cum o judeca pe Amy. Lacrimile ei îl tulburaseră tot atît de mult ca și chipul veșted al prietenului său, deși în alt mod. Ea și Reardon erau din nou uniți, și dragostea lui pentru amîndoi era mai puternică decît orice sentiment duios pe care-l cunoscuse vreodată.

După-arniază rămase din nou lîngă patul bolnavului. Fiecare simptom arăta că sfîrșitul se apropie ; fața devenită cadaverică, buzele livide, răsuflarea șuierătoare. Harold pierduse nădejdea de a vedea în ochii prietenului o licărire lucidă, un semn de recunoaștere. Dar pe cînd stătea cu fruntea sprijinită într-o mînă, Amy îl atinse ușor ; Reardon își întorsese capul spre ei, cu o privire conștientă.

— N-o să mai plec cu tine în Grecia, spuse clar.

Și din nou tăcere ; Biffen nu-și mai lua ochii de la chipul aflat în pragul morții ; peste un minut sau două, văzu un zîmbet care îi înmuie trăsăturile și Reardon vorbi iarăși :

— Cît de adesea nu l-am citat noi doi ! — „*Viața noastră / E din plămada viselor făcută...*“¹

Celelalte cuvinte fură de neînțeles, ca și cum efortul de a le rosti ar fi fost covârșitor ; ochii se închiseră și muribundul se cufundă iarăși în letargie.

A doua zi, cînd coborî din camera lui, Biffen află că prietenul său murise între două și trei noaptea. În același timp, primi cîteva rînduri din partea lui Amy, în care îi cerea să vină să o vadă spre sfîrșitul după-amiezii. Își petrecu ziua într-o lungă plimbare pe țărmul stîncos dinspre răsărit ; soarele strălucea din nou luminos ; pînza schimbătoare, verde-albastră a apei era vîrstată de spuma valurilor. I se părea că pentru prima oară, în decursul vieții sale, însingurate și triste, simțea ce-i pustiul.

Cînd se înseră ascultă de chemarea lui Amy. O găsi liniștită, dar se vedea că plînsese timp îndelungat.

— În ultima clipă a fost în stare să vorbească și a amintit de dumneata. Dorea să-ți aparțină tot ce a lăsat în vechea lui cameră, din Islington. Cînd o să mă întorc la Londra, vrei să fii atît de bun să mă duci și să-mi arăți camera așa cum era cînd locuia el acolo ? Anunță-i pe proprietarii casei ce s-a întîmplat și că iau asupra mea tot ce datorează.

Hotărîrea ei de a se arăta stăpînă pe sine se spulberă cînd Harold îi răspunse cu o voce frîntă. Izbucni într-un plîns nervos, întretăiat de suspine, astfel încît alte vorbe nu mai erau de așteptat din partea ei, și după ce-i ținu o clipă mîna, plin de respect, Biffen o părăsi.

¹ Shakespeare, *Furtuna*, actul IV, scena V, p. 113, Editura pentru literatură, B.P.T., 1958 ; traducere de Petre Solomon.

Capitolul 33

DRUMUL ÎNSORIT

Într-o seară, la începutul verii, șase luni după moartea lui Edwin Reardon, Jasper — până ușoară — stătea aplecat peste pupitrul său în lumina caldă a apusului care vestea că în curînd se va întuneca și scria cu repeziciune. Nu departe de el, se afla sora lui cea mică ; citea, iar cartea pe care o avea în mînă se intitula *Domnul Bailey, băcan*.

— Ce părere ai despre asta ? exclamă Jasper aruncîndu-și brusc condeiul. Și citi cu glas tare o notiță critică asupra cărții ce-o absorbea pe Dora : nota conținea elogii aduse deschis și începea astfel :

„Rareori se întîmplă în zilele noastre ca pînă și cel mai nenorocos recenzent de romane să aibă prilej de-a atrage atenția publicului asupra unei noi lucrări viguroase și originale totodată“ ; iar în încheiere : „Cuvîntul e îndrăzneț, dar nu ezităm să spunem despre această carte că este o capodoperă“.

— Asta e pentru *The Current* ? întrebă Dora cînd Jasper sfîrși de citit.

— Nu, asta e pentru *The West End*. Fadge n-ar admite ca cineva să fie astfel ridicat în slăvi — în afară de el însuși. Și-acum aș putea la fel de bine să scriu și nota pentru *The Current*, de vreme ce tot mi-am făcut mina. Se îndreptă din nou spre pupitru și atîta timp cît mai putu să scrie la lumina de zi, dădu la iveală o notă mai precaută, foarte favorabilă în general, dar cu anumite rezerve și ușoare critici. I-ô citi și pe aceasta Dorei.

— N-ai zice că au fost scrise de același om, nu-i așa ?

— Nu. Ai schimbat foarte abil stilul.

— Mă îndoiesc că vor fi de mare folos. Cei mai mulți cititori or să azvîrle cartea, căscînd de plictiseală înainte de a ajunge la jumătatea primului volum. Dacă-aș cunoaște

un doctor care tratează mulți pacienți ce suferă de insomnie l-aș recomanda pe *Domnul Bailey* ca medicamentul potrivit.

— O, Jasper, dar e într-adevăr o carte inteligentă.

— Nici vorbă. Aproape cred eu însumi ceea ce am scris. Și dacă am izbuti să fie menționat în vreo, două articole de fond și așa mai departe, reputația bătrînului Biffen ar fi gata stabilită în rîndul cititorilor de o categorie mai bună. Dar n-o să vîndă trei sute de exemplare. Mă întreb dacă Robertson o să mă lase să scriu o notă în revista lui.

— Biffen ar trebui să-ți fie recunoscător, dac-ar ști — și Dora rîse.

— Totuși sînt unii care ar fi gata să strige în gura mare că e un lucru rușinos. Nicidecum. Vorbind serios, știm că o carte într-adevăr bună are toate șansele ca doi-trei recenzenți să vorbească despre ea în termeni favorabili ; dar mai probabil e că se va scufunda în șuvoiul de cărți ce se revarsă săptămîină de săptămîină și că nu va reține destul timp atenția publicului, ca să dobîndească faimă. Astăzi lupta pentru existența dintre cărți e la fel de înverșunată ca și cea dintre oameni. Dacă un scriitor numără printre prietenii lui pe unii care au legături cu presa, e pur și simplu de datoria lor să facă tot ce le stă în putință ca să-l ajute. Ce importanță are dacă exagerează, sau chiar dacă mint ? Adevărul întreg și sobru nu are șanse să fie ascultat — publicul nu-și pleacă urechea decît la cine țipă mai tare. Ce i-ar folosi lui Biffen dacă, după multă luptă, romanul său va izbuti încet-încet să fie recunoscut drept o carte de valoare — zece ani de acum încolo ? În afară de aceasta, după cum spuneam, șuvoiul crescînd al literaturii înghite orice în afară de operele de o genialitate covîrșitoare. O carte inteligentă, cinstită, care nu cunoaște un succes imediat, are grozav de puțini sorți să supraviețuiască. Aș fi mulțumit dacă aș putea să scriu o duzină de recenzii asupra acestei cărți, în tot atîtea publicații. Ai încredere în mine, nu peste mult timp lucrul acesta

o să fie făcut chiar pe o asemenea scară. Și e foarte firesc. Trebuie să-ți ajuți prietenii — prin orice mijloace — *quocunque modo*, cum ar spune însuși Biffen.

— Înclin să cred că în clipa de față nici prin gând nu-i trece să te socotească prieten.

— Foarte probabil că nu. Nu l-am mai văzut de-un veac. Dar ți-am spus de-atâtea ori că sînt foarte mîrinimos din fire. Îmi face mare plăcere să fiu generos, atunci cînd împrejurările îmi permit.

În jurul lor se lăsa înserarea. Stăteau încă de vorbă, cînd se auzi o bătaie în ușă și la invitația de a intra răs-punse domnul Whelpdale.

— Tocmai treceam pe-aci, spuse cu vocea lui răs-pe-tuoasă, și n-am putut să rezist ispitei.

Jasper scăpără un chibrit și aprinse lampa. La lumina ei mai clară Whelpdale se înfățișa ca un tînăr a cărui ți-nută cîștigase mult : purta un veston de culoare crem, o cravată cu o nuanță rafinată și mînuși fine ; întreaga sa ființă vădea prosperitate. De fapt, pînă acum nu ajunsese decît la o prosperitate modestă, dar viitorul dădea semne pline de speranță. La începutul acestui an proiectele sale de consilier literar îl făcuseră să ia legătura cu o persoană nu lipsită de oarecare mijloace bănești și omul acesta îi sugerase înființarea unei agenții puse în serviciul unor scriitori care nu se pricepeau să-și plaseze lucrările în modul cel mai avantajos. Întreprinderea luă curînd ființă sub denumirea de Fleet & Co., și-și asigură serviciile lui Whelpdale, angajîndu-l în condiții mulțumitoare. Apariția sistemului sindical lărgise cîmpul de activitate al agențiilor literare, iar domnul Fleet avea un ochi ager pentru a aprecia orice ocazie favorabilă în activitatea comercială.

— Ei, bine, ai citit cartea lui Biffen ? îl întrebă Jasper.

— Strașnică, nu-i așa ? E o operă genială — sînt convin-s de asta. Ha ! o aveți aici, domnișoară Dora ! Dar mă tem că nu prea e o carte potrivită pentru dumneavoastră.

— Și de ce nu, domnule Whelpdale ?

— Ar trebui să citiți doar lucruri frumoase, care să vorbească despre vieți fericite. Cartea asta e menită să vă deprime.

— Dar de ce vă imaginați că sînt o ființă cu mintea atît de slabă ? Ați mai spus-o și altă dată. N-am într-adevăr ambiția să fiu o păpușă din ceară extrafină.

Lingușitorul de profesie părea adînc întristat.

— Vă rog să mă iertați, murmură umil și se aplecă spre fată cu o privire care o ruga să nu fie supărată pe el. Bineînțeles, sînt foarte departe de a vă socoti o ființă slabă. M-am exprimat necugetat, dintr-un imbold firesc. E greu să lege cineva imaginea dumneavoastră, chiar ca simplă cititoare, cu asemenea scene murdare. Mirșavia cuviincioasă, cum îi spune bietul Biffen, e nespus de departe de mediul în care vă simțiți la dumneavoastră acasă.

Vorbea ușor afectat, dar tonul mărturisea un sentiment sincer. Jasper îl urmărea stînd cu mîinile la spate și din cînd în cînd îi arunca o privire surorii lui.

— Fără îndoială, spuse aceasta din urmă, povestirea mea din *The English Girl* e cea care vă îndeamnă să mă considerați o tînră dintr-acelea care varsă lesne șuvoaie de lacrimi.

— Nici gînd de așa ceva, domnișoară Dora, așteptam doar prilejul să vă spun că fasciculele din ultimele două săptămîni m-au încîntat nespus. V-o mărturisesc cu toată sinceritatea, consider povestirea aceasta a dumneavoastră drept cea mai bună lucrare în acest gen pe care am citit-o vreodată. Am impresia că ați descoperit un nou gen literar ; desigur că o asemenea carte nu li s-a oferit niciodată tinerelor fete, și toate cititoarele revistei trebuie să vă fie nespus de recunoscătoare. Alerg cu nerăbdare în fiecare săptămînă să cumpăr revista. Librarul — după cum presupun — crede că o iau pentru o soră de-a mea. Dar fiecare capitol al povestirii pare să fie mai bun decît cel de data trecută. Țineți minte ce prezic eu acum : cînd cartea va

apărea în volum, va cunoaște un mare succes. Veți fi recunoscută, domnișoară Dora, ca o scriitoare modernă care se adresează tinerelor englezoaice din zilele noastre.

Obiectul acestor laude exagerate se îmbujoră ușor și rîse. Fără îndoială că era mulțumită.

— Ascultă, Whelpdale, spuse Jasper, asta nu permit ; trebuie spus din capul locului că Dora e doar ceva mai puțin închipuită decît mine și o să faci din ea o persoană insuportabilă. Povestirea nu e rea, dar genul e tare simplu și modest.

— Protestez, strigă celălalt aprins. Cum poate fi numit gen modest și simplu acela care prilejuiește o lectură intelectuală, emoționantă și de o mare puritate, destinată celei mai importante părți a populației — tinerele culte și distinse — gata să treacă din adolescență la vîrsta măritişului ?

— Fleacul cel mai important.

— Ești lipsit de respect în chip grosolan, dragul meu Milvain. Nu pot să mă adresez surorii dumitale, e prea modestă ca să-și prețuiască semenele la adevărata lor valoare, dar cei mai mulți bărbați serioși, cu cuget profund, m-ar sprijini. Chiar și dumneata gîndești la fel cu mine, deși te prefaci că blasfemezi. Și știm — Whelpdale o privi pe Dora — că n-ai vorbi astfel dacă ar fi de față domnișoara Yule.

Jasper schimbă vorba și, numaidecît, Whelpdale fu în stare să vorbească mai calm. De cînd devenise asociatul lui Fleet & Co, tînărul era fertil în inițiative literare, iar în clipa de față se îndeletnicea cu un proiect deosebit de promițător.

— Vreau să găsesc pe cineva cu bani, spuse, care să devină proprietarul lui *Chat*, revista pe care o știți, și s-o transforme după o idee de-a mea. Treburile revistei merg așa și-așa, dar dacă felul în care e condusă ar suferi cîteva modificări, ar putea să devină o proprietate splendidă.

— Revista Ț maculatură, observă Jasper, și ceea ce e mai curios — acel gen de maculatură care nu atrage pe cititori.

— Exact, dar maculatura poate fi transformată într-un produs prețios, dacă o comercializezi ca lumea. Le-am spus-o de atâtea ori, dar nu pot să-i conving. Uite care e ideea mea : în primul rînd, i-aș schimba numele — ceea ce-i ușor de realizat —, dar această mică modificare ar avea prin ea însăși rezultate considerabile. În loc de *Chat*, i-aș spune *Chit-Chat* ¹.

Jasper izbucni într-un rîs amuzat :

— Splendid ! O lovitură genială !

— Vorbești serios ? Sau îți bați joc de mine ? Socot că e o lovitură genială. *Chat* nu spune nimic, dar *Chit-Chat* s-ar vinde ca pîinea caldă, cum se spune în America. Poți să rîzi, dar știu că am dreptate.

— Aplicînd aceleași principii, exclamă Jasper, dacă *The Tattler* și-ar schimba denumirea în *Tittle-Tattle* ², tirajul ar fi triplu.

Whelpdale se lovi încîntat peste genunchi.

— Strașnică idee ! Multe adevăruri sînt spuse în chip de glumă — și acesta e un exemplu. *Tittle-Tattle* — superb titlu ; asta-i ceea ce trebuie pentru a atrage masele.

Dora participa la veselia lor și cîteva clipe nu se auziră decît hohote de rîs.

— Și-acum îngăduiți-mi să continui, îi imploră omul proiectelor, cînd zgomotul se potoli. Asta e doar una din schimbări, deși cea mai importantă. Următoarea pe care o propun e aceasta (știu că o să rîdeți din nou, dar o să vă dovedesc că am dreptate) : nici unul din articolele pe care le publică revista nu trebuie să depășească doi țoli și fiecare țol trebuie să fie fragmentat în două paragrafe — cel puțin.

— Superb !

— Glumiți, domnule Whelpdale, exclamă Dora.

¹⁻² *Flecarul ; Moftul.*

— Nu, vorbesc cît se poate de serios. Îngăduiți-mi să vă explic care e principiul meu. Doresc ca revista să se adreseze sfertodocților : adică marii mase a noii generații ieșite de pe băncile pensioanelor și a școlilor cu internat, tineri și tinere care știu să citească, dar nu sînt în stare să-și concentreze atenția. Oamenii de felul acesta au nevoie de ceva cu care să-și petreacă timpul în tren, în tramvai și autobuz. De regulă nu se dau în vînt după ziare — în afara celor de duminică. Ceea ce vor este cea mai ușoară și spumoasă informație scurtă — puțină povestire, puțină descriere, puțină bîrfă, puțină zeflema, puțină statistică, puțin caraghioslîc. N-am dreptate ? Totul trebuie să fie foarte scurt, nimic să nu depășească doi țoli ; mai mult nu se pot concentra, chiar și taifasul e prea serios pentru ei ; au nevoie de taclale.

Jasper începuse să-l asculte serios.

— E ceva în ceea ce spui, Whelpdale.

— A, am izbutit să te interesez, exclamă încîntat celălalt. Firește că e ceva.

— Dar, începu Dora și se opri.

— Spuneți... Whelpdale se aplecă respectuos înspre ea.

— Desigur că acești bieți oameni slabi de minte n-ar trebui încurajați în prostia lor.

Whelpdale făcu o mină plouată. Părea rușinat de el însuși. Dar Jasper îi veni cu toată graba într-ajutor :

— Astea-s baliverne, Dora. Proștii rămîn proști în veacul veacurilor. Unui prost răspunde-i pe înțelesul lui ; iar unui nerod oferă-i lectura după care se dă el în vînt, dacă asta-ți umple buzunarul. L-ai descurajat pe bietul Whelpdale într-unul din cele mai remarcabile proiecte ale epocii moderne.

— N-o să mă mai gîndesc la asta, spuse Whelpdale grav. Aveți dreptate, domnișoară Dora.

Jasper izbucni din nou în rîs. Sora lui roși și părea stingherită. Începu cu sfială :

— Spuneți că ar fi o lectură potrivită în tren și autobuz ?

Whelpdale se agăță de aceste cuvinte care-i dădeau speranță :

— Da. Și știți, de fapt, în asemenea momente poate că-i mai bine să citești palavre decît să nu te gîndești chiar la nimic — sau să trîncănești fără nici un folos. Nu sînt sigur ; mă plec fără nici un fel de rezerve în fața părerii dumneavoastră.

— Atîta timp cît revista ar fi citită, doar în asemenea împrejurări... urmă Dora, șovăind mai departe. Știm cu toții din experiență că nu te poți concentra în timpul călătoriei. Pînă și un articol de ziar îți pare adesea prea lung.

— Întocmai ! Și dacă dumneavoastră vi se pare lung, gîndiți-vă cum stau lucrurile cu masa celor ignorați, sfertodocții. S-ar putea să le trezească gustul pentru lectură, nu credeți ?

— Poate, consimți Dora, dusă pe gînduri. Și în cazul acesta le-ați face un serviciu.

— Fără doar și poate.

Își zîmbiră veseli. Apoi Whelpdale se întoarse spre Jasper :

— Ești convins că e ceva de capul teoriei mele ?

— Cred serios că da. Totul depinde de priceperea celor care fac în fiecare săptămînă revista. Ar trebui să conțină întotdeauna un material senzațional — să nu-i spunem articol. De pildă, s-ar putea larg desfășura într-un afiș : „Ce mănîncă regina“ sau : „Cum sînt făcute gulerele lui Gladstone“ — tot lucruri de soiul ăsta.

— Firește, firește, încuviință Whelpdale și o privi neliniștit pe Dora. Și-apoi, știți, urmă el, odată ce omul a fost atras de o asemenea formulă gazetărească, poate să descopere și cîteva lucruri de folos. Am putea da mici relații, scrise frumos, ale unor cariere pilduitoare, ale unor fapte eroice, și așa mai departe. Desigur, nimic care ar fi

într-adevăr demoralizant — *cela va sans dire*¹. Ei bine, iată ce voiam să spun ; vrei să vii cu mine la redacția lui *Chat* și să stai de vorbă cu prietenul meu Lake, care e redactor la această revistă ? Știu că timpul dumitale e foarte prețios, dar treci adesea pe la *Will-o'-the Wisp*, și *Chat* e chiar deasupra.

— Cu ce-aș putea fi de folos ?

— O, cu multe. Lake ascultă cu mare respect părerile dumitale, deși ale mele nu-l încintă grozav. Ești un om cunoscut, eu sînt un nimeni. Nu mă îndoiesc că i-ai putea convinge pe cei de la *Chat* să-și însușească ideea mea și poate vor fi de acord să-mi dea o cotă parte din profitul ce se va obține după punerea ei în practică, în cazul cînd le-am dat o sugestie bună.

Jasper făgădui că o să se mai gîndească. În timp ce continuau discuția despre același lucru, fu adus în cameră un mic colet sosit cu poșta. Milvain îl deschise și exclamă :

— Ha ! Ce noroc ! Iată ceva care te-ar putea interesa, Whelpdale.

— Șpalturi ?

— Da. E un articol pe care l-am scris pentru *The Wayside*. Privi spre Dora, care zîmbea. Ce zici de titlu ? *Romanele lui Edwin Reardon*.

— Nu mai spune ! Ce suflet bun ai, Milvain ! Ai făcut într-adevăr un lucru remarcabil. Pe cîntea mea ! Trebuie să-ți strîng mîna. Bietul Reardon ! Sărmanul băiat !

Ochii îi luceau umezi. Dora, care observase cît e de mișcat, îl privi atît de blînd și încîntător, încît poate că era mai bine pentru el că ochii lor nu se întîlniră ; plăcerea ar fi fost covîrșitoare.

— L-am scris acum trei luni, dar a fost amînat din motive de ordin practic, spuse Jasper. În timp ce lucram la el m-am dus să-l văd pe Mortimer și l-am întrebat dacă există șansa să se reediteze cărțile lui Reardon. Habar nu

¹ E de la sine înțeles (fr.).

avea că bietul om s-a prăpădit și părea sincer mișcat. A făgăduit că se va gândi dacă merită să încerce să scoată o nouă ediție și în scurt timp m-a înștiințat că o să tipărească două romane, cele mai bune ale lui Reardon, cu o copertă ca lumea, și-așa mai departe, cu condiția ca eu să-mi public articolul într-o revistă lunară. Lucrul s-a aranjat numaidecît. Ca răspuns la scrisoarea mea, redactorul-șef al lui *The Wayside* mi-a făcut cunoscut imediat că va publica bucuros articolul propus de mine, întrucît are un mare respect pentru Reardon. Cărțile vor apărea luna viitoare : *Teren neutru* și *Hubert Reed*. Mortimer spune că sînt singurele care pot aduce un profit. Dar vom vedea. S-ar putea ca după lectura articolului meu să-și schimbe părerea.

— Citește-ni-l acum, Jasper ; vrei ? ceru Dora.

Whelpdale sprijini cererea Dorei, iar Jasper n-avea nevoie de multe insistențe. Se așeză astfel încît lumina lămpii să cadă pe pagini și citi articolul de la început pînă la sfîrșit. Era un articol strașnic (vezi *The Wayside*, iunie 1884), nuanțat în unele locuri de o emoție sinceră. Orice cititor inteligent ar fi ghicit că autorul îl cunoscuse personal pe cel despre care scria, deși faptul nu era amintit nicăieri. Lauda nu era exagerată ; totuși, cele mai remarcabile caracteristici ale operei lui Reardon erau admirabil scoase în evidență. Înainte de a fi citit articolul, cei care îl cunoșteau pe Jasper ar fi putut pe bună dreptate să se îndoiască de faptul că era în stare să-l aprecieze așa cum se cuvenea pe omul cu idei mai înalte decît ale sale.

— Niciodată, pînă acum, nu l-am înțeles atît de bine pe Reardon, mărturisi Whelpdale la sfîrșit. E un lucru demn de toată lauda și bine făcut. E ceva cu care poți să te mîndrești, domnișoară Dora.

— Da, îmi dau seama.

— Doamna Reardon ar trebui să-ți fie foarte recunoscătoare, Milvain. *A propos*, o mai vezi uneori ?

— N-am întilnit-o decît o dată de la moartea lui și atunci întimplător.

— O să se recăsătorească, firește. Mă întreb cine va fi bărbatul acela fericit.

— Fericit ? Credeți ? întrebă calm Dora, fără să-l privească.

— O, mă tem că am fost cam cinic, se grăbi să răspundă Whelpdale. Mă gîndeam la banii ei. Adevărul e că o cunosc pe doamna Reardon numai din vedere.

— Nu cred că aveți ce regreta, observă Dora.

— Ei hai, hai, interveni fratele. Știm doar foarte bine că ea are destul de puțină vină.

— Mare vină ! exclamă Dora. S-a purtat rușinos. Nu mi-aș dori să discut cu ea și nici să stăm alături.

— Aiurea ! Ce știi tu despre toate astea ? Mărită-te mai întîi cu un om ca Reardon, ajungi să trăiești într-o sărăcie lucie, și-apoi să vorbești.

— Oricine ar fi soțul meu, aș rămîne alături de el, chiar dac-aș muri de foame.

— Chiar dacă te-ar maltrata ?

— Nu vorbesc despre asemenea cazuri. Doamna Reardon n-a avut niciodată motiv să se teamă de așa ceva. Era imposibil ca un om cum a fost soțul ei să se poarte brutal. Ea s-a comportat laș, infidel, nu ca o femeie adevărată.

— Bizuie-te pe-o femeie cînd e vorba să-ți faci o părere proastă despre altă femeie, remarcă Jasper. Expresia de pe fața lui aducea a rînjat.

Dora îl privi cu profundă dezaprobare ; se putea bănuî că nu era prima oară cînd fratele și sora aveau păreri deosebite asupra acestui subiect delicat.

Whelpdale consideră că e datoria lui să se interpună și, firește, n-avea altă cale decît să sprijine părerea fetei.

— Tot ce pot să spun este că domnișoara Dora adoptă un punct de vedere nobil. E de presupus că o femeie trebuie să fie fidelă și de neclintit. Dar e primejdios să discuți asupra unor probleme fără să cunoști toate faptele.

— Cunoaştem destul de bine care au fost faptele, spuse Dora, stăruind în chip încântător.

— Într-adevăr, poate că da, consimţi sclavul ei. Ei bine, te felicit din nou. O să mă refer fără încetare la articolul dămitale de îndată ce va apărea. Şi o să-i pisez pe toţi cei pe care-i cunosc să cumpere cărţile lui Rear-don — deşi lui, sărmanul, nu-i mai foloseşte. Totuşi, ar fi murit mai mulţumit dacă ar fi prevăzut toate acestea. Şi fiindcă veni vorba : sînt sigur că Biffen o să-ţi fie adînc recunoscător.

— Fac şi pentru el tot ce pot. Aruncă-ţi ochii şi peste paginile astea.

Whelpdale îşi epuizase tot vocabularul arătîndu-şi mulţumirea.

— Meriţi să ajungi tot mai departe, dragă *colega*. Peste cîţiva ani o să fii Aristarchul ¹ lumii noastre literare.

Cînd mîşafirul se ridică să plece, Jasper se oferi să-l însoţească.

— Poate te interesează să afli că în curînd sora mea Maud se mărită.

— Nu mai spune ! Pot să întreb cu cine ?

— Cu un om pe care nu-l cunoşti. Numele său e Dolomore — om de lume.

— Bănuiesc, deci, că e bogat.

— Destul de înstărit, aş zice că dispune de trei sau patru mii pe an.

— Dumnezeuule mare ! Păi asta-i grozav !

Dar pe faţa lui Whelpdale nu se citea aceeaşi mulţumire pe care o arătau vorbele lui.

— Curînd ? întrebă el.

— La sfîrşitul iernii. Cu Dora şi cu mine poartă-te la fel ca şi înainte.

¹ Aristarch (n. 215 î.e.n.), cunoscut gramatician şi critic din Alexandria, considerat de antici drept o autoritate infailibilă ; numele său desemnează un critic judicios dar aspru.

— O, într-adevăr ? Chiar la fel ? O să-mi dați voie să trec să vă văd pe amîndoi ca și pînă acum, Milvain ?

— De ce naiba să nu-ți dau voie ?

— Desigur ! Desigur ! Pe cîntea mea ! De fapt, nu știu cum m-aș descurca de-acum încolo dacă uneori, seara, nu m-aș abate o clipă pe la voi. M-am obișnuit teribil cu asta și... sînt un singuratic, doar știi. Nu ies în lume, și ce-i drept...

Tăcu brusc, și Jasper începu să discute despre altceva.

Cînd se întoarse acasă, Dora se dusesese în camera ei de zi. Nu era încă zece. Luă o serie de șpalturi din articolul său despre Reardon și le puse într-un plic mare ; apoi scrisese o scurtă scrisoare care începea cu : „Dragă doamnă Reardon“ și sfîrșea cu „Al dumitale, sincer“ ; textul însuși suna astfel :

„Îndrăznesc să vă trimit corecturile unui articol care urmează să apară în *The Wayside*, numărul din luna viitoare, în speranța că nu-l veți socoti prost scris și că lectura ar putea să vă facă plăcere. Dacă vă vine în minte ceva pe care ați dori să-l adaug, sau să-l elimin din text, vă rog să fiți atît de amabilă să mă înștiințați cît mai curînd cu putință, iar eu îmi voi însuși numaidecît propunerea. Sînt informat că noua ediție a romanelor *Teren neutru* și *Hubert Reed* va fi gata luna viitoare. Mai e oare nevoie să spun cît sînt de bucuros că opera prietenului meu nu va fi dată uitării ?“

Puse și scrisoarea în plicul cu corecturi, pe care-l pregăti pentru a-l trimite cu poșta. Apoi rămase îndelung cufundat în meditație.

La scurt timp după unsprezece, ușa camerei lui se deschise și intră Maud. Luase cina la doamna Lane. Era îmbrăcată tot simplu, dar cu lucruri de o calitate care ar fi însemnat nesăbuință din partea ei dacă nu ar fi existat perspectiva amintită de Jasper în discuția sa cu Whelpdale.

Fata arăta minunat. Frumusețea și fericirea dădeau obrazului ei o nuanță caldă, iar cînd vorbea vocea-i suna cu totul altfel decît în urmă cu un an ; mîndria ce-i stătea în fire avea acum pe ce să se bizuie ; se mișca și se exprima ca o regină.

— A fost cineva pe aici ? întrebă.

— Whelpdale.

— O, voiam să te întreb, Jasper : socoți că-i prudent să-i îngădui să vină atît de des ?

— Nu-i chiar atît de simplu. Nu prea pot să-i spun s-o ia din loc. Și-apoi, e într-adevăr un om cumsecade.

— Posibil. Dar... socot că nu-i prudent. Situația e cu totul alta. Peste cîteva luni, Dora își va petrece o mare parte din timp în casa mea și o să cunoască tot felul de oameni.

— Da ; dar ce se întîmplă dacă nu vor fi genul de oameni care o interesează pe ea ? Amintește-ți, fetițo, că gusturile ei sînt cu totul altele decît ale tale. Nu spun nimic, dar poate că-i bine că sînt cum sînt.

— Nu spui nimic, dar strecuri o insultă, i-o întoarse Maud și zîmbi cu un dispreț superb. N-o să mai redeschidem discuția.

— Nu, doamne ! Și fiindcă veni vorba, am primit o scrisoare de la Dolomore. A sosit de îndată ce ai plecat.

— Da ?

— Dorește să treacă pe numele tău o treime din venitul pe care i-l aduc minele de cărbuni ; îmi spune că asta înseamnă șapte-opt sute pe an. Mi se pare cam puțin ; dar mă felicit că i-am smuls și atît.

— Nu te exprima atît de neplăcut. Numai felul tău de a fi, repezit și nepoliticos, a făcut să se iște greutatea.

— În privința aceasta am propria mea părere și te rog să-mi îngădui să mi-o păstrez. Probabil că o să mă considere chiar mai repezit și nepoliticos cînd o să-i cer, așa cum am de gînd acum, o întrevvedere cu avocații lui.

— E permis așa ceva ? întrebă Maud îngrijorată ; poți să faci asta cuviincios ?

— Cuvincios sau necuvincios, dacă altfel nu merge... Fii bună și amintește-ți că dacă eu nu veghez asupra intereselor tale, nimeni altul nu va face acest lucru. E poate norocul tău că am stilul unui om de afaceri. Dolomore crede că sînt un tip visător, un literat cu capul în nori. Nu spun că nu e perfect cîstit, dar cam înclină s-o facă pe autocratul și n-am de gînd să-i permit cu nici un chip. Dacă ai fi avut tată, Dolomore ar fi trebuit să-și supună afacerile spre examinare. Eu acționez pe lîngă tine *in loco parentis*¹ și n-o să renunț la nimic din ceea ce am dreptul.

— Dar nu poți să spui că nu s-a purtat cu desăvîrșire corect.

— Nu vreau să afirm asta. Socot că, în general, s-a purtat mai onorabil decît era de așteptat din partea unuia ca el. Dar *mie* trebuie să-mi poarte respect. Situația mea în societate e superioară față de a lui. Și, pe Dumnezeuul meu, o să fiu tratat cu tot respectul. N-ar strica, Maud, dacă l-ai lăsa să înțeleagă cum stau lucrurile.

— Tot ce pot să te rog, Jasper, este să nu-mi faci un rău ireparabil. Ai putea să-l faci fără să vrei.

— Nu te teme cîtuși de puțin. Știu să mă port ca un *gentleman* și aștept din partea lui Dolomore același lucru.

Discuția dură mult și cînd rămase singur Jasper căzu din nou pe gînduri.

Tîrziu, în cursul zilei următoare, poștașul îi aduse această scrisoare :

„Dragă domnule Milvain,

Am primit corecturile și le-am citit ; mă grăbesc să vă mulțumesc din adîncul inimii. O sugestie de-a mea n-ar putea nicicum să îmbunătățească acest articol ; îmi pare desăvîrșit în ce privește gustul, stilul, maniera de a trata subiectul. Nimeni altul n-ar fi putut să-l scrie, căci nimeni altcineva nu l-a înțeles atît de bine pe Edwin și nu

¹ În locul părintelui (lat.).

s-a preocupat în asemenea măsură de opéra sa. O, dac-ar fi știut că după moarte i se va face în felul acesta dreptate ! Dar a murit încredințat că a fost uitat cu totul și că nici un fel de discuție publică nu va mai avea loc vreodată în jurul cărților lui. Soarta a fost crudă cu el. Am plîns cînd am citit cele ce ați scris, dar nu erau doar lacrimi de amărăciune ; este imposibil să nu simt o mîngîiere la gîndul că, în momentul cînd revista va apărea, atîta lume va discuta despre Edwin și cărțile sale. Îi sînt adînc recunoscătoare domnului Mortimer care a întreprins reeditarea acestor două romane ; dacă veți avea prilejul, îmi veți face un mare serviciu mulțumindu-i din partea mea. Totodată, nu pot să uit că dumneavoastră ați fost acela care i-a vorbit prima oară despre lucrul acesta. Sînteți bucuros, spuneți, că Edwin nu va fi dat uitării, iar eu sînt încredințată că ducînd în chip admirabil pînă la capăt acest serviciu prietenesc sînteți răsplătit mai mult decît ar putea s-o facă modestele cuvinte ce exprimă recunoștința mea. Scriu în grabă, deoarece doresc să vă răspund cît mai repede.

Credeți, dragă domnule Milvain, în bunele mele sentimente.

A dumneavoastră cu stimă,
Amy Reardon.“

Capitolul 34

ȘAH

Marian lucra ca de obicei în sala de lectură. În orele petrecute aci făcea tot ce-i era cu putință ca să se pre-schimbe în acea mașină literară despre care spera că într-o

bună zi cineva o va construi dintr-un material mai puțin sensibil decît țesuturile corpului omenesc. Ochii îi rătăceau arareori dincolo de pupitrul la care stătea ; iar cînd avea prilejul să se ridice și să se îndrepte spre rafturile unde se aflau volumele de referință, nu privea pe nimeni în drumul ei. Totuși, uneori, privirile pline de interes ale altora erau ațintite asupra ei înseși. Cîțiva dintre cititori cunoșteau principalele fapte în legătură cu situația familiei Yule, știau că în momentul de față tatăl nu mai putea lucra și că aștepta ca ochii săi bolnavi să fie operați ; ba chiar mai mult, se presupunea că de eforturile pe care fata le făcea în munca literară depindea în mare măsură situația familiei. Firește, domnul Quarmby și celelalte guri rele vedeau întotdeauna partea cea mai întunecată a lucrurilor ; erau convinși că Alfred Yule nu-și va recăpăta niciodată vederea și povesteau cu o dureroasă satisfacție povestea moștenirii lui Marian. Nici unul nu auzise despre legătura dintre ea și Jasper Milvain ; în discuțiile cu prietenii săi, Yule nu dezvăluise niciodată acest lucru.

În dimineața aceasta, Jasper avea nevoie să consulte în grabă anumite enciclopedii, și întîmplarea făcea ca Marian să stea în fața rafturilor unde avea el treabă. Ajuas la o mică distanță o văzu și se opri ; s-ar fi zis că are de gînd să se întoarcă ; timp de o clipă privirea îl arătă nehotărît și plictisit. Dar în cele din urmă își urmă drumul. Marian, care stătea cu o carte deschisă în mînă, tresări la „bună dimineața“ lui și-și ridică privirea, iar pe față îi licări bucuria.

— Voiam să te văd astăzi, spuse, forțîndu-și vocea să aibă o notă de conversație obișnuită. Aveam de gînd să trec deseară.

— Nu m-ai fi găsit acasă. Între cinci și șapte o să fiu înnebunit de treburi și după aceea alerg să iau masa cu niște persoane.

— N-aș putea să te văd înainte de cinci ?

— E ceva important ?

— Da, este.

— Uite cum facem : dacă ne putem întâlni la patru la Gloucester Gate, o să fiu bucuros să stăm o jumătate de oră în parc. Dar acum, nu ; nu văd nici o soluție ; Gloucester Gate — la patru fix ; nu cred că o să plouă.

Trase din raft un tom din *Britannica*. Marian încuviință din cap și se întoarse la locul ei.

La ora hotărîtă, aștepta în fața intrării în Regent's Park, locul stabilit de Jasper. Nu cu mult înainte căzuse o ploaie trecătoare, dar se înseninase din nou. La patru și cinci mai aștepta încă și începuse să se teamă că ploaia de scurtă durată l-o fi făcut, poate, pe Jasper să-și închipuie că ea nu va veni. Alte cinci minute, și dintr-o cabrioletă, care trecu uruind în plină viteză, coborî silueta binecunoscută.

— Te rog să mă ierți ; n-am putut cu nici un chip să ajung înainte. S-o luăm la dreapta.

Se îndreptară spre acea fișie de parc umbrită de copaci care mărginește canalul.

— Mă tem că într-adevăr ești foarte prins, spuse Marian descumpănită, fiindcă el se arăta atît de grăbit. Regreta că-și dăduse întâlnire ; ar fi fost mai bine să amîne ceea ce avea de spus pînă cînd Jasper va fi mai puțin ocupat. Totuși, în ultima vreme orele de răgaz erau tare rare.

— Dacă ajung acasă la cinci totul e în regulă. Ce voiai să-mi spui, Marian ?

— Am aflat în cele din urmă ce-i cu banii.

— Da ? Evita s-o privească. Și care-i rezultatul ?

— Voi avea aproape o mie cinci sute de lire.

— Atît ? Ei, e mai bine decît nimic, nu-i așa ?

— Mult mai bine.

Pășeau în tăcere. Marian privi pe furiș spre tovarășul ei.

— Înainte de-a fi început să mă gîndesc la mii de lire, mi s-ar fi părut mult, spuse ea numaidecît.

— O mie cinci sute... Ei bine, presupun că asta înseamnă cinci zeci de lire pe an. Jasper își mușcă buzele.

— Să stăm pe banca asta. O mie cinci sute — hm ! Și nu mai e de sperat nimic altceva ?

— Nimic. Credeam că oamenii doresc să-și plătească datoriile, chiar și după ce au dat faliment, dar ni s-a spus că de la indivizii aceștia nu putem să așteptăm nimic altceva.

— Te gîndeai la Walter Scott și la alte asemenea povești. Jasper rîdea. O, asta e contrar regulilor comerțului ; în zilele noastre exemplul ar fi periculos. Ei, ce-i de făcut ? La o întrebare ca aceasta Marian n-avea răspuns.

Tonul cu care fusese rostită o făcu să simtă un junghi în inimă, ca de atîtea alte ori în timpul ultimelor șase luni.

— Și-acum, te întreb deschis, urmă Jasper, și știu că-mi vei răspunde în același spirit : ar fi înțelept să ne căsătorim, bazîndu-ne pe banii aceștia ?

— Pe banii aceștia ?

Îl privi drept în ochi, dureros de sincer.

— Vrei să spui, urmă el, că nu pot fi puși deoparte.

Nici ea nu știa prea limpede ce voiau să însemne cuvintele ei. Dorise să audă cum va primi Jasper această știre și pornind de la atitudinea lui să se călăuzească în propria ei comportare. S-ar fi bucurat, firește, dacă el ar fi socotit că acești bani le dau posibilitatea să se căsătorească, deși ar fi fost neapărat nevoie să-i arate toate greutățile care o copleșeau ; trecuse cîțva timp de cînd nu mai discutaseră despre situația tatălui ei, iar Jasper părea dornic să uite totul în legătură cu această nouă încurcătură ivită printre alte necazuri ale lor. Dar Jasper nu se gîndea la căsătorie și era clar că nu l-ar fi surprins să afle că ea nu mai considera că banii aceștia îi aparțin și că nu mai poate dispune de ei după cum crede de cuviință. Se simțea ușurată, dar pe de altă parte, atitudinea lui îi întărea temerile. Ar fi preferat să audă cum încearcă să o convingă să-și uite părinții de dragul de a-i fi soție. Iubirea scuză

orice, iar certitudinea că încă o mai dorește ar fi făcut-o să treacă cu vederea egoismul lui.

— Spui, răspunse ea cu capul în jos — că ne-ar aduce cincizeci de lire pe an. Dacă la asta s-ar mai adăuga alte cincizeci, aş putea să-i întreţin pe tatăl şi pe mama mea în cazul când se întâmplă tot ce poate fi mai rău. Aş fi în stare să cîştig aceste cincizeci de lire.

— Vrei să-mi dai a înţelege, Marian, că nu trebuie să mă aştept ca după căsătorie să-mi aduci vreun ban ? Nota din glasul său arăta supunere în faţa faptelor, nicidecum neplăcere.

După cum vorbea s-ar fi zis că ţine să exprime în locul ei ceea ce lui Marian nu-i venea deloc uşor să rostească.

— Mi-e greu, Jasper. Tare greu. Cum aş putea să uit ceea ce mi-ai spus când mi-ai cerut să fiu soţia ta.

— Am fost cam brutal, dar nu era decît adevărul, răspunse el blînd. Să presupunem că n-am spus nimic, să uităm totul. Acum situaţia e pe de-a-ntregul alta. Fii sinceră cu mine, Marian ; bineînţeles că poţi avea încredere în bunul meu simţ şi bunele mele sentimente. Nu te mai gîndi la vorbele mele de atunci şi nu fi stingherită de teamă ca nu cumva să te arăţi lipsită de feminitate — tu nu poţi fi astfel. Ce doreşti tu însăşi ? De fapt ce doreşti să facem, acum când nesiguranţa care cerea o amîinare nu mai există ?

Marian îşi ridică ochii, îl privi şi era gata să răspundă ; dar de la primul cuvînt pe care-l rosti, privirea i se lăsă în jos.

— Doresc să fiu soţia ta.

Aştepta, meditănd şi luptîndu-se cu el însuşi.

— Totuşi socoţi că ar fi nemilos să luăm aceşti bani şi să-i folosim pentru propriile noastre ţeluri.

— Ce-o să se aleagă de părinţii mei, Jasper ?

— Pe de altă parte, însă, recunoşti că n-ar putea trăi din cincizeci de lire. Spui că trebuie să mai cîştigi pentru ei alte cincizeci de lire.

— Dragul meu, e oare necesar ca după ce ne vom căsători eu să încetez de-a scrie ? N-ai să mă lași să-i ajut ?

— Dar, dragă fată, consideri ca un fapt de la sine înțeles că o să avem din ce trăi noi înșine.

— Nu mă gindeam la situația din momentul de față, explică ea grăbită. Voiam să spun, în scurt timp, într-un an... Nu te descurci rău deloc. Sint sigură că în curînd o să cîștigi de ajuns de bine.

Jasper se ridică.

— Să mergem pînă la o altă bancă. Nu spune nimic. Trebuie să mă gîndesc la ceva.

Mergînd alături de el, Marian își strecură cu gingășie mina pe sub brațul lui, dar Jasper nu ridică la rîndul său brațul pentru a-l sprijini pe al ei; mina cobori din nou, lăsîndu-se brusc în jos. Ajunseră la altă bancă și se așezară iarăși.

— Iată care e situația, Marian, începuse Jasper cu o gravitate ce nu prevestea nimic bun. Am putea să trăim amîndoi din ce voi cîștiga eu — despre asta nu mă îndoiesc. Maud s-a căpătuit, iar Dora e în măsură să-și cîștige existența. Aș putea să te întretin astfel încît tu să fii liberă să le dai părinților tot ceea ce poți să cîștigi din propria ta muncă. Dar...

Făcu o pauză plină de înțeles. Dorea ca Marian să tragă ea însăși concluzia, însă ea tăcea.

— Foarte bine! exclamă el. Așadar, cînd ne căsătorim?

Tonul resemnat era mult prea vădit; Jasper nu știa să joace teatru; nu era destul de perfid pentru acest lucru.

— Trebuie să mai așteptăm; cuvintele se desprinseseră de pe buzele ei într-o șoaptă deznădăjduită.

— Să așteptăm? Cit? întrebă el cu răceală.

— Dorești să fii dezlegat de promisiunea făcută, Jasper?

Nu era destul de tare pentru a răspunde pur și simplu „Da“ și se temea de ce-ar putea să simtă după aceea.

— Nu vorbi așa, Marian. Problema se pune doar în felul acesta: cît trebuie să așteptăm; un an, sau cinci? Peste un an o să fiu probabil în stare să am o căsuță, undeva la marginea orașului; dacă ne căsătorim atunci, o să fiu fericit cu o asemenea soție, dar în ce privește cariera mea, lucrurile vor sta altfel. Voi fi silit să renunț la anumite ambiții ale mele și să muncesc fără încetare pentru a-mi câștiga existența. Dacă mai așteptăm cinci ani, s-ar putea ca pînă atunci să capăt conducerea unei publicații și în cazul acesta o să am, firește, puțința de a-ți oferi tot felul de lucruri mai bune.

— Dar, dragul meu, de ce n-ai putea să capeți conducerea unei reviste chiar dacă ne căsătorim?

— Ți-am explicat de mai multe ori că o asemenea reușită nu se potrivește cu o căsuță la marginea orașului; și cu toate obligațiile care te leagă de mîini și de picioare, atunci cînd ai un venit mic. Ca burlac, pot să umblu neștiinherit de ici-colo, să fac cunoștințe, să cinez la diverși inși acasă, să invit, poate, din cînd în cînd vreun prieten care să-mi fie de folos și așa mai departe. În meseria mea nu valoarea te ajută să izbutești, ci valoarea plus ocazia favorabilă. Dacă mă căsătoresc acum îmi tai eu însumi craca de sub picioare — asta-i tot.

Marian tăcea.

— Hotărăște-mi tu soarta, Marian, urmă el generos. Să luăm o hotărîre și să facem ceea ce am decis. Adevărul e că lucrul acesta te privește mai mult decît pe mine. Te mulțumești cu o viață umilă, fără ambiții? Sau preferi ca soțul tău să fie cineva?

— Știu și eu la fel de bine ce-ți dorești. Dar dacă așteptăm ani întregi, n-o să mă mai iubești și n-o să vezi în mine decît o piedică ce-ți stă în cale.

— Cînd spun cinci ani, iau, firește, o cifră rotundă. S-ar putea ca peste trei ani, sau doi, situația mea să fie cu totul alta.

— Fie cum vrei tu. Suport orice decît să știu că nu mă mai iubești.

— Deci îți dai seama că fără doar și poate nu e prudent să ne căsătorim, atîta timp cît sîntem încă atît de săraci.

— Da; orice lucru de care tu ești convins e drept. Jasper se sculă din nou și-și privi ceasul.

— Jasper, crezi că e egoist din partea mea dacă vreau ca banii să-i aparțină tatălui meu?

— M-ar fi mirat, firește, foarte mult dacă n-ai fi dorit asta. Nu mi te imaginez spunînd : „O, descurcă-se cum or putea!” Asta ar fi însemnat egoism și răzbunare.

— Acum ești bun. Trebuie să pleci, Jasper?

— Trebuie. Sînt nevoit să lucrez două ore pînă la șapte.

— Iar eu ți-am făcut viața și mai grea, fiindcă ți-am tulburat gîndurile.

— Nu, nu. De astă dată totul e bine. Acum, cînd am luat o hotărîre, o să mă pun pe treabă cu mai multă energie.

— Dora m-a invitat să mergem duminică la Ken. O să poți veni cu noi, dragul meu?

— Nu, doamne. Duminică după-amiază am trei întîlniri. O să încerc să fiu liber duminica viitoare ; o să încerc.

— Despre ce întîlniri e vorba? întrebă ea timid.

În timp ce se întorceau spre Gloucester Gate răspunse la întrebarea ei, arătînd că ar fi de neiertat să negligeze persoanele în cauză. Și-apoi se despărțiră, iar Jasper porni cu pași vioi spre casă.

Marian o luă pe Oxford Street și merse o bucată de drum pe Camden Road.

Acum stătea împreună cu părinții într-un cartier mai apropiat decît Saint Paul's Crescent, unde se afla vechea lor locuință; închiriaseră patru camere, dintre care una servea în același timp drept camera de zi a tatălui și sufrageria familiei. Doamna Yule își petrecea de obicei o mare parte a zilei în bucătărie, iar Marian lucra în camera ei de dormit. Aproape jumătate din cărți fuseseră vîndute; cele rămase încă mai alcătuiau o bibliotecă respectabilă, care

acoperea oarecum în întregime pereții camerei unde deznădăjduitul lor proprietar își petrecea zilele lui triste.

Cîtea cîteva ore pe zi, dar numai pagini tipărite cu literă mare, iar teama de urmări îl oprea să încalce recomandările medicilor care îl examinaseră, deși în sinea lui își spunea că se află într-o situație deznădăjduită. Yule era departe de a se resemna în fața acestei convingeri; într-adevăr, perspectiva de a-și petrece anii ce aveau să vină în întuneric și inactivitate îl îngrozea prea rău pentru a se împăca cu acest gând, atîta timp cît îi mai rămînea o licărire de speranță. Nu vedea de ce operația obișnuită în asemenea cazuri nu i-ar da putința să-și reia vechile lui ocupații, și i-ar fi venit greu dacă nevasta sau fiica ar fi încetat să-l contrazică atunci cînd, nu fără o anumită plăcere, își arăta disperarea. Luat în totul, era vădit că-și suportă soarta fără să crîcnească. La vremea cînd se mutaseră în această locuință, văzînd că Marian se pregătea să împartă cu ei în chip firesc noua lor viață, o lăsă să procedeze după voia ei, fără comentarii; și nici de atunci încocoace nu-i mai vorbise despre lucrul acela care se dovedise atît de primejdios.

Nu aveau încredere și nu se destăinuiau unul altuia; Yule îi vorbea fiicei sale grav și rece, iar Marian răspundea blînd, dar fără duioșie; cît despre doamna Yule, pentru ea dezastrul familiei fusese în chip vădit un avantaj; jelea, fi-rește, boala care-l lovise pe soțul ei, totuși acum Yule nu-și mai abătea mînia asupra nevestei, nervos și plin de dispreț ca altădată. Fără îndoială, faptul că avea mare nevoie de a fi îngrijit îl domolea; nu se putea năpusti brutal asupra soției sale cînd fiecare oră din zi îi dovedea într-un fel sau altul devotamentul ei fără margini. Desigur, boala nu-l împiedica să se miște în aer liber și în acest anotimp cînd soarele strălucea din nou pe cer umbla mult, dar starea generală a sănătății lui avea, fără doar și poate, de cîștigat de pe urma acestor plimbări care, pe de altă parte, trebuie să-i fi înrîurit în bine firea.

Uneori, seara, Marian îi citea. Nu-i ceruse niciodată, totuși nu refuza această bunăvoință a ei.

În după-amiaza aceasta Marian îl găsi pe tatăl ei răsfoind un volum de stampe împrumutat de către domnul Quarmby. Masa era așternută pentru cină (dat fiind că Marian, lucrînd la Museum, lipsea adeseori de acasă, orele lor de masă rămăseseră aceleași), iar Yule stătea lîngă fereastră cu cartea gata pregătită pe un scaun de lîngă el. Un punct alb apărut în ochii lui arăta că boala își urma cursul, dar fața sa avea o culoare mai sănătoasă decît cu un an în urmă.

— Domnul Hinks și domnul Gorbutt m-au întrebastă, foarte amabili, ce mai faci.

— A, Hinks circulă din nou?

— Da, dar pare tare bolnav.

Discutară tot despre asemenea lucruri, pînă cînd doamna Yule, devenită acum propria ei servitoare, aduse cina. După-masă Marian rămase o oră în camera de dormit; apoi se duse la tatăl ei, care stătea fără să facă nimic și fuma.

— Ce face mama? întrebă el cînd o văzu intrînd.

— Coase.

— Poate c-ar trebui să spun — vorbea cam silit — că nu am pretenția să mă folosesc numai eu de camera aceasta. De vreme ce nu mai lucrez, n-ar avea rost să pretind că nu trebuie să fiu tulburat în izolarea mea. Poți să-i spui mamei tale că e absolut liberă să stea aici oricînd are poftă.

Dorința de a transmite această permisiune printr-un împrumut era una din trăsăturile lui caracteristice. Dar Marian înțelese că vorbele lui însemnau foarte mult.

— O să-i spun mamei. Dar acum voiam să te întreb ceva între patru ochi. În ce m-ai sfătui să investesc banii?

Yule se arătă surprins și răspunse cu răceală și demnitate :

— E curios că pe mine mă întrebi așa ceva. Bănuiam că de interesele tale se ocupă... o persoană competentă.

— Aceasta va fi o treabă personală de-a mea, tată. Doresc să capăt cel mai ridicat procent pe care pot să-l obțin fără riscuri.

— Adevărul este că refuz să dau sfaturi sau să mă amestec în vreun fel. Dar fiindcă ai ridicat problema, aş fi la fel de îndreptăţit să pun o întrebare legată de ea. Ai putea să-mi spui cât timp o să mai stai oare împreună cu noi ?

— Cel puţin un an — fu răspunsul —, şi probabil mult mai mult.

— Trebuie, deci, să înţeleg din asta că măritişul tău a fost amînat pentru un termen nelimitat ?

— Da, tată.

— Şi vrei să-mi spui de ce ?

— Tot ce pot să spun este că aşa am socotit — amîndoi — c-ar fi mai bine.

Yule surprinse mîhnirea pe care ea se străduia s-o înăbuşe. După felul în care-l vedea el pe Milvain nu-i era greu să presupună întocmai motivele acestei amînări ; îi făcea plăcere gîndul că Marian ar putea să-şi dea seama cât de bine l-a judecat pe pretendentul ei şi mila pe care o simţea fără să vrea pentru fiica lui nu-l împiedica să spere că această căsătorie odioasă era sortită să nu aibă loc. Îi venea greu să-şi stăpînească un zîmbet.

— N-o să discut despre asta, observă apăsînd cu oarecare tărie asupra cuvintelor. Dar vrei să spui că plasamentul despre care vorbeşti urmează să-l faci numai în folosul tău ?

— Numai în folosul meu ; şi al dumitale, şi al mamei.

Timp de o clipă sau două se lăsă tăcere. Pînă acum, nu fusese nevoie de a face demersuri pentru a obţine bani, dar peste cîteva luni familia va trebui să se bizuie numai pe cîştigul lui Marian, care, fără multă vorbă, pusese pur

și simplu deoparte ceea ce obținuse de pe urma celor scrise de ea.

— Trebuie să pricepi că nu pot consimți să mă folosesc de vreo asemenea ofertă, spuse în cele din urmă Yule. Când va fi nevoie, o să împrumut girind cu...

— De ce să faci asta, tată ? îl întrerupse Marian. Bani mei sînt și ai dumitale. Dacă refuzi să-i primești în dar, de ce n-aș putea să ți-i împrumut la fel ca un străin. Dă-mi-i înapoi după ce o să te simți bine cu ochii. În momentul de față toate temerile noastre au dispărut. Avem foarte bine din ce trăi, pînă cînd o să poți iarăși să scrii.

De dragul lui pusese astfel problema. Presupunînd că tatăl ei nu va mai putea să scrie vreodată, atunci aveau să fie într-adevăr strîmtorați ; dar nu la asta se gîndea. Nenorocirea cea mare ar fi fost ca Jasper să o părăsească și dacă lucrul acesta se va întîmpla, orice altceva nu avea mare importanță.

— Faptul mă surprinde, adăugă Yule cît putu mai repezit. Nu pot să dau un răspuns hotărît ; trebuie să mă mai gîndesc.

— Vrei să-i spun mamei să vină să lucreze aici ? întrebă Marian și se ridică.

— Da, te rog.

În felul acesta, în viitor situația nu avea să stînjenească pe nici unul din ei, iar data viitoare cînd Marian avu prilejul să vorbească despre bani, propunerea ei nu mai întîmpină vreo împotrivire serioasă.

Dora Milvain află, firește, despre cele petrecute ; pentru a preîntîmpina criticile, fratele îi împărtăși hotărîrea la care ajunseseră el și Marian. Reflectă cu aerul de-a fi nemulțumită.

— Așadar, întrebă ea în cele din urmă, ești pe deplin mulțumit că Marian va trebui să se spetească muncind ca să aibă din ce trăi — ea și părinții ?

— Ce pot să fac ?

— O să am o părere foarte proastă despre tine dacă nu te căsătorești cu ea — cel mult într-un an.

— Îți spun că Marian a cumpănit bine acest lucru. Mă înțelege perfect, iar planurile mele de viitor o mulțumesc cum nu se poate mai mult. Vrei să fii atît de amabilă, Dora, și să nu-i zdruncini încrederea pe care o are în mine ?

— De acord, în schimb o să te înștiințez cînd va începe să rabde de foame. Fii sigur că n-o să treacă mult pînă atunci. Cum presupui că trei oameni pot să trăiască din o sută pe an ? Și e îndoielnic că Marian va putea să câștige chiar cincizeci de lire pe an. Nu face nimic ; o să te anunț cînd va începe să umble flămîndă, și fără îndoială că asta te va amuza.

La sfîrșitul lui iulie Maud se mărită. Între domnul Dolomore și Jasper nu exista prea multă prietenie, fiecare considerîndu-l pe celălalt nesuferit din cauză că era prea plin de sine însuși. Dar după ce Jasper se încredință de cinstea și sinceritatea viitorului său cumnat, avu grijă să nu-l jignească pe un om care într-o zi putea să-i fie de folos. Cu condiția ca Maud să-și afle o fericire moderată, această căsătorie era fără îndoială un noroc strălucit. Doamna Lane, amintită de atîtea ori cu indiferență, luă asupra sa acele îndatoriri din cadrul ceremoniei care, de obicei, revin mamei miresei. În casa ei avură loc masa de nuntă și alte asemenea absurdități ce se obișnuiesc, fiindcă societatea le recomandă. Dora fu, firește, domnișoară de onoare, iar Jasper își îndeplini obligațiile amabil și serios ca un om convins că nu-și poate îngădui să disprețuiască lucrurile pe care lumea le aprobă.

Cam în același timp se petrecu un alt fapt, care pentru această mică familie ce-și lua zborul avea mai multă importanță decît se putea prevedea în clipa aceea. Ideea lui Whelpdale, demnă de toată atenția, fu încununată de succes ; revista săptămînală *Chat* suferi o schimbare radicală și apăru sub numele de *Chit-Chat*. Încă de la pri-

mul număr nimeni n-ar fi putut pune la îndoială faptul că proiectul izbutise în chip strălucit ; faima acestei noi și admirabile linii de dezvoltare a presei se duse de-a lungul și de-a latul Angliei ; proprietarul revistei făcu o avere considerabilă și alții care aveau bani de investit începură să pună la cale întreprinderi concepute după același model. Era clar că, în curînd, sfertodoctii aveau să fie înzestrați cu o literatură pe gustul lor.

Bucuria lui Whelpdale era fără de margini, dar într-a cincea săptămînă de viață a lui *Chit-Chat* se petrecu ceva care amenința să-i ia mințile. Într-o după-amiază, Jasper se plimba pe Strand, cînd îl văzu apropiindu-se pe ingenioul său prieten, a cărui înfățișare nu prea putea fi explicată decît dacă, de astă dată, abstenența sa se lăsase învinsă de o invitație la un chef. Tînărul avea pălăria dată pe spate, iar haina-i flutura în vînt, în timp ce gonea cu fața transpirată și ochii strălucitori. Ar fi trecut fără să-l observe pe Jasper, dacă acesta din urmă nu l-ar fi strigat ; atunci se întoarse în loc, rîse ca un om cu mintea rătăcită, îl apucă pe prietenul său de încheieturile mîinilor și-l trase deoparte într-o curte.

— Ce părere ai ? spuse gîfîind. Ce crezi că s-a întimplat ?

— Sper că nu ceea ce s-ar putea presupune. S-ar zice c-ai înnebunit.

— Sînt în locul lui Lake la *Chit-Chat*, strigă celălalt cu voce groasă. Două sute cincizeci pe an ! Lake și celălalt redactor-șef s-au certat. S-au luat la bătaie — habar n-am și nici nu mă interesează cum a început. Sînt un om făcut !

— Ești modest, observă Jasper cu un zîmbet.

— Desigur că sînt. Am recunoscut întotdeauna. Dar, amintește-ți că mai e și afacerea aceea cu Fleet ; nu-i nevoie să renunț la ea. În curînd o să cîștig șase sute, bani gheață, nici un ban mai puțin.

— Mulțumitor — deocamdată.

— Dar ține seama că nu sînt o persoană importantă, ca dumneata. Păi, dragul meu Milvain, acum un an aș fi socotit că două sute pe an sînt o realizare măreață. Nu ținesc la ceea ce ți se potrivește dumitale. N-ai să fii mulțumit decît cu mii și mii ; firește că știu. Eu însă sînt un tip modest. Și totuși, nu ; pe legea mea că nu. Într-o singură privință... asta trebuie să recunosc.

— De exemplu : cînd anume ești îngîmfat ?

— Nu pot să spun... nu încă. Nu e momentul, mici locul. Cînd iei masa cu mine ? O să invit șase dintre cunoștințele mele, într-un loc sau altul. Trebuie să vină și bietul Biffen. În ce zi ești liber pentru asta ?

— Înștiințează-mă cu o săptămînă înainte și o să fac în așa fel încît să pot veni.

Masa avu loc la timpul ei. A doua zi după aceea Jasper și Dora plecară din oraș, în vacanță ; meraseră în insulele din Marea Minecii și petrecură mai mult de jumătate din cele trei săptămîni de concediu, pe care și le îngăduiau, la Sark. În drumul lor de la Guernsey spre această insulă, se amuzară văzînd un număr din *Chit-Chat* în mina unui tip obez și bine îmbrăcat.

— E un sfertodot ? întrebă Dora rîzînd.

— Nu în felul cum înțelege acest cuvînt Whelpdale. Dar, în adevăratul sens al cuvîntului, fără îndoială că este. Sfertodocții alcătuiesc, într-adevăr, o categorie foarte numeroasă, iar succesul imens al lui *Chit-Chat* arată cît anume e de numeroasă. O să-i scriu lui Whelpdale și o să-i dau de știre că binefacerea sa a ajuns pînă la Sark.

Scrisoarea fu scrisă și peste cîteva zile sosi răspunsul.

— Ei poftim, exclamă Jasper ; tipul ți se adresează și ție — și luă în mînă o a doua scrisoare ; amîndouă se aflau pe masa din camera de zi, cînd veniră acasă la prînz. E scrisul lui.

— Pare-se că da.

Dora privi plicul murmurînd o melodie și urcă în camera ei.

— Ce spune ? se interesă Jasper cînd soră-sa coborî și se așază lîngă el la masă.

— O, e o scrisoare prietenească, ție ce-ți scrie ?

De cînd plecaseră din Londra, Dora nu arătase nici-odată atît de vioaie și înfloritoare ; fratele ei remarcă acest lucru și se bucură că aerul Mării Mîneții îi pria de minune. Citi cu glas tare scrisoarea lui Whelpdale ; tonul era glumeț, dar ciudat de respectuos totodată.

— Tipul are pentru mine o stimă care mă uimește, observă el rîzînd. Ceea ce-i curios este că respectul lui devine mai profund pe măsură ce mă cunoaște mai bine. Timp de cinci minute, Dora nu se opri din rîs.

— O asta-i o epigramă strașnică ! exclamă ea. E într-adevăr curios, Jasper ! Glumești, sau gluma e cu atît mai bună fiindcă e neintenționată ?

— Ești într-o dispoziție remarcabilă, fetiço ! *A propos*, n-ai vrea să-mi arăți scrisoarea ta ?

Jasper întinse mîna.

— Am lăsat-o sus, răspunse Dora pe un ton indiferent.

— Îmi pare cam îndrăzneț din partea lui.

— O, îmi scrie la fel de respectuos cum îți scrie și ție, replică ea și surîse într-un chip cu totul deosebit.

— Dar, mai la urma urmei, de ce trebuia să-ți scrie ? E o impertinență groaznică, dacă stau și mă gîndesc mai bine. O să-i spun vreo două ca să-l pun la locul lui. Am să-i dau a înțelege că n-ar strica să-și cunoască lungul nasului.

Dora nu era sigură dacă Jasper vorbea serios. Și cum amîndoi începuseră să mănînce cu poftă, se scurseră cîteva clipe pînă ce ea observă din nou :

— Situația lui e la fel de bună ca a noastră, spuse în cele din urmă.

— La fel de bună ca a noastră ? Redactor la o fițuică nenorocită și participant în calitate de ajutor la o agenție literară !

— Cîştigă mult mai mulți bani ca noi !

— Bani ! Ce sînt banii ?

Dora se amuza din nou.

— Bineînțeles, banii nu înseamnă nimic ! Noi scriem pentru onoare și glorie. Nu uita să insiști asupra acestui lucru cînd o să-l cerți pe domnul Whelpdale ; fără îndoială că-l va impresiona.

Seara tîrziu, cînd fratele și sora, care se plimbau sub clar de lună, ajunseră la moara de vînt, aflată în cel mai înalt punct al insulei, în timp ce contemplau palida întindere a apei, punctată în apropiere și în depărtare de pîlpîirea farurilor, Dora rupse tăcerea și începu calm :

— Pot să-ți spun, de asemenea, că domnul Whelpdale mă întreabă dacă vreau să mă mărit cu el.

— Te-ntreabă pe dracu ! strigă Jasper sărind ca ars. Am bănuț eu ceva. Ce obraznicie nemaipomenită !

— Chiar crezi serios lucrul acesta ?

— Tu nu ? Mai întii și-ntii, aproape că nici nu-l cunoști. Și-apoi... ei, fir-ar a naibii.

— Foarte bine. O să-i răspund că îndrăzneala lui mă uimește.

— O să-i răspunzi asta ?

— Desigur. Firește, în termeni politicoși. Ceea ce nu trebuie însă să schimbe cu nimic relațiile dintre voi doi. Poartă-te ca și cum n-ai ști nimic ; nu ne-a făcut nici un rău.

— O spui sincer ?

— Cît se poate de sincer. A scris o scrisoare foarte cuviincioasă și nu există motive care să strice prietenia dintre noi și el. E dreptul meu să hotărăsc într-o asemenea problemă și o să te rog să fii atît de bun să te supui.

Înainte de culcare Dora îi scrisese o scrisoare domnului Whelpdale, prin care nu accepta numai decît propunerea lui, dar îl încuraja în mod foarte elegant și clar să stăruie.

Scrisoarea fu trimisă a doua zi dimineața, iar autoarea ei continuă să se bucure în cea mai largă măsură de soare și de briză și să se cațere pe coastele stîncoase ale insulei Sark.

Curînd după ce se întoarse la Londra, Dora avu plăcerea să-și viziteze pentru prima oară sora, la casa familiei Dolomore, în Ovington Square. Maud trăia în lux și vorbea cu dispreț, făcînd haz, de vremea cînd locuia în Grub Street ; în viitor, gusturile ei literare aveau să-i slujească doar pentru a-i da o notă de distincție, un farmec mai mult, care o făcea în chip vădit superioară persoanelor bine îmbrăcate și mieroase în mijlocul cărora, spre mulțumirea ei, strălucea.

Avea legături, pe de o parte, cu publicul care citea literatura la modă, iar pe de altă parte, cu ignoranții din lumea mondenă. Casa doamnei Lane servea ca punct de întîlnire a celor două medii.

— N-o să mă prindă prea des pe-acolo, remarcă Jasper în timp ce discuta cu Dora, despre traiul măreț al surorii lor. E foarte bine, dar eu ținesc mai sus.

— Și eu.

— Mă bucur să te aud spunînd asta. Mărturisesc că ieri îmi păreai prea prietenoasă cu Whelpdale.

— Trebuie să te porți politicos. Domnul Whelpdale mă înțelege foarte bine.

— Ești sigură ? Nu arăta atît de posomorît cum ar fi trebuit să fie.

— Succesul lui *Chit-Chat* îl face să fie binedispus.

Cam la o săptămînă după aceasta, într-o dimineață, nu mai tîrziu de unsprezece, doamna Dolomore sosi cu totul pe neașteptate la casa de pe lîngă Regent Park. Stătu îndelung de vorbă între patru ochi cu Dora. Jasper era plecat ; pe seară, cînd se întoarse, Dora veni în camera lui cu o față care-l puse în încurcătură.

— E adevărat, întrebă ea brusc, stînd dinaintea lui cu mîinile încordate, că preținzi c-ai rupt logodna cu Marian ?

— Cine ți-a spus ? !

— N-are importanță. Am aflat și vreau să aud de la tine că nu-i adevărat.

Jasper își băgă mîinile în buzunar și începu să se plimbe prin cameră.

— Nu pot să acord atenție unor bîrfe anonime, răspunse cu indiferență.

— Ei bine, află de unde știu : Maud a fost azi-dimineață aici și mi-a spus că doamna Betterton a întrebato despre acest lucru. Aflase de la doamna Lane.

— De la doamna Lane ? Și ea, mă rog, de unde auzise ?

— Asta nu știu. Este sau nu adevărat ?

— N-am susținut niciodată, și față de nimeni, că nu mai sînt logodit, răspunse Jasper cu sînge rece.

— Atunci am avut dreptate. Firește, i-am spus lui Maud că nu cred nici o clipă așa ceva. Dar cum s-a ajuns să se zvonească una ca asta ?

— Ai putea la fel de bine să mă întrebi cum se răspîndește minciuna printre oamenii de soiul ăsta ? Ți-am spus care-i adevărul, și cu asta gata.

Dora mai zăbovi un timp, dar în cele din urmă ieși din cameră, fără să spună vreo vorbă.

Nu se duse la culcare decît tîrziu, gîndindu-se întruna, deși din cînd în cînd deschidea cîte o carte. Era aproape douăsprezece și jumătate, cînd o bătaie în ușa camerei ei o făcu să tresară. Răspunse, și Jasper intră.

— De ce nu te-ai culcat ? o întrebă, ferindu-se să-i întîlnească privirea ; făcu cîțiva pași prin cameră și se aplecă peste brațul unui fotoliu.

— Nu știu. Dorești ceva ?

Urmă o pauză, apoi Jasper începu cu o voce șovăitoare :

— Nu sînt mincinos de felul meu, Dora, și mă simt al naibii de prost din pricina celor ce ți-am spus mai de vreme, în seara asta. N-am mințit în sensul obișnuit al

cuvîntului, e cît se poate de adevărat — n-am afirmat nimănui că nu mai sînt logodit. Dar m-am purtat ca și cum așa ar fi fost și socot că e mai bine să-ți mărturisesc.

Sora îl fixa indignată.

— Te-ai purtat ca și cum ai fi fost liber ?

— Da. Am cerut-o în căsătorie pe domnișoara Rupert. Gum de-a aflat despre asta doamna Lane și toată gașca — nu pot să pricep. Nu știu să existe vreo legătură între ei și familia Rupert, sau între ei și familia Barlow. Și poate că nici nu există ; pare-se că nu cunosc pe ce se întemeiază zvonul. Totuși e mai bine că ți-am spus. Domnișoara Rupert nu a auzit niciodată că am fost logodit — și nici prietenii ei, familia Barlow, cel puțin eu nu văd de unde ar fi aflat. E posibil ca domnișoara Rupert să-i fi povestit doamnei Barlow că am cerut-o în căsătorie, și probabil că așa a și făcut ; iar de aci poate să fi ajuns într-un fel sau altul la ceilalți. Dar Maud nu ți-a vorbit de domnișoara Rupert, nu-i așa ?

Dora răspunse printr-un „nu“ spus cu răceală.

— Ei bine, așa stau lucrurile. Nu e plăcut, dar asta am făcut.

— Vrei să spui că domnișoara Rupert a primit ?

— Nu. I-am scris. Mi-a răspuns că pleacă pentru cîteva săptămîni în Germania și că-mi va scrie de-acolo. Aștept.

— Cum se numește o asemenea purtare ?

— Ascultă : oare n-ai știut cît se poate de bine că acesta va fi sfîrșitul ?

— Presupui că te-am crezut din cale-afară de nerușinat și de-o cruzime fără margini ?

— Bănuiesc că sînt și una și alta. Totuși, ispită a fost groaznică. Luam masa în familia Rupert și mi s-a părut că fata se poartă într-un fel care nu lasă nici o îndoială.

— Nu-i spune „fată“, izbucni Dora cu dispreț. Ziceai că e cu cîțiva ani mai mare ca tine.

— Ei, în tot cazul e o intelectuală, și foarte bogată. M-am lăsat ispitit.

— Și ai părăsit-o pe Marian tocmai cînd are mai multă nevoie de sprijin și mîngiere. Înfrîntător !

Jasper se îndreaptă spre alt scaun și se așează. Era foarte tulburat.

— Uite ce-i, Dora. Îmi pare rău, îmi pare într-adevăr rău ! Ba chiar mai mult, dacă femeia aceasta mă refuză — și e mai mult ca probabil că așa va face —, o să mă duc la Marian și o să-i cer să se mărite cu mine imediat. Făgăduiesc. Făcu un gest de enervare și dispreț.

— Și dacă femeia *nu* te refuză ?

— Atunci n-am încotro. Și încă ceva : fie că mă însor cu Marian sau cu domnișoara Rupert, sacrific sentimentele mele cele mai puternice — într-un caz în fața datoriei, în al doilea, de dragul bunurilor lumești. A fost o tîmpenie din partea mea să scriu această scrisoare, fiindcă în clipa aceea știam că există o femeie care pentru mine înseamnă nespus mai mult decît domnișoara Rupert, cu toți banii ei — o femeie cu care aș putea, poate, să mă căsătoresc. Nu-mi pune întrebări ; n-o să-ți răspund. Ți-am mărturisit toate acestea fiindcă am vrut să înțelegi pe deplin care e situația mea. Știi ce-am promis. Nu-i spune nimic lui Marian ; dacă voi fi liber, o să mă însor de îndată ce va fi cu putință.

Și ieși din cameră.

Timp de două săptămîni și mai bine, rămase în ne-siguranță. Viața nu-i era ușoară, căci Dora îi vorbea numai dacă avea neapărat nevoie ; și se întâlnea cu Marian de două ori — trecînd prin clipe cînd trebui să-și joace rolul cum putea mai bine. În cele din urmă, sosi și scrisoarea pe care o aștepta. Foarte elegant scrisă, foarte prietenoasă, foarte măgulitoare, dar... era refuzat.

Cu un zîmbet forțat i-o înmînă Dorei peste masa la care luau micul dejun.

— Poți să te înveselești. Sînt condamnat.

Capitolul 35

INFRIGURARE ȘI REPAUS

În ciuda eforturilor abile ale lui Milvain, *Domnul Bailey*, băcan nu avu succes. Doi editori refuzară cartea ; editura care o publică îi oferi autorului jumătate din câștig și cincisprezece lire aconto — spre marea mulțumire a lui Biffen. Dar critica se arată fie mînioasă, fie rece și plină de dispreț. „Domnul Biffen să țină minte, spunea unul dintre acești înțelepți, că prima datorie a unui romancier este să istorisească un fapt.“ „Domnul Biffen, scria altul, nu înțelege, pare-se, că o operă de artă trebuie înainte de orice să prilejuiască o desfătare.“ „O carte pretențioasă în genul *ennuyant*“¹, comenta pe scurt o revistă mondenă. Un săptămînal de vază își începea furios scurta sa notă : „Din nou una din acele insuportabile producții pentru care sîntem «îndatorați» realismului, aflat încă în baza mersului de-a bușilea. Autorul, în treacăt fie spus, nu e cituși de puțin agresiv, dar opera lui obligă la o caracterizare printr-o serie de negații : nu e deloc interesantă, deloc utilă, deloc...” și așa mai departe. Elogiul din *The West End* trezi doar cîteva ecouri timide. Iar cel din *The Current* ar fi constituit un exemplu urmat și de alții, dar din păcate apăru cînd cele mai multe recenzii fuseseră de-acum tipărite. Și așa cum Jasper se exprimă cu toată sinceritatea, numai sprijinul cîtorva declarații cu mare autoritate ar fi putut forța un număr oarecare de cititori să pretindă că romanul îi interesează. „Prima obligație a unui romancier este să istorisească un fapt“ : repetarea continuă a acestei fraze este un avertisment pentru toți cei care își propun să se inspire din viață. Biffen oferea

¹ Picticos (fr.).

o felie de biografie și despre această felie se spunea că nu are un gust plăcut.

Biffen îi scrisese doamnei Reardon : „N-am cuvinte să vă mulțumesc pentru scrisoarea dumneavoastră nespus de binevoitoare ; o prețuiesc mai mult decît laudele tuturor criticilor literari din lumea aceasta. Mi-ați înțeles scopul. Puțini îl vor înțelege și foarte puțini sînt, bineînțeles, aceia care ar putea să-l definească atît de limpede și concis.“

Amy se mulțumise să-l înștiințeze cu toată politețea că primise volumele pe care i le trimisese. Socotea că e o faptă bună să laude astfel meritele lui Biffen, să exagereze această recunoaștere. Bietul băiat era tare singuratic. Da, dar singurătatea lui deveni insuportabilă după ce o femeie îi surise și astfel îl obligă să viseze neconținut la suprema bucurie a vieții, care lui nu-i era îngăduită.

Ziua cînd Amy îi ceru s-o ducă la camera aceea sărăcicioasă din Islington, unde locuise Reardon, se dovedi o zi fatală. Pe vremuri, Harold avea obiceiul să vadă în soția prietenului său o ființă perfectă ; arareori în viață se bucurase de tovărășia unei femei, iar cînd o cunoscuse pe Amy, trecuseră ani întregi de cînd nu mai stătuse de vorbă cu o femeie care să nu fie în situația de a închiria camere mobilate sau a mînuî acul. Frumusețea ei îi părea de calitate superioară, iar însușirile spirituale îi prilejuiau o încîntare rară pe care, cine nu cunoscuse niciodată condițiile lui de viață, nu o putea aprecia. Cînd Amy și soțul ei se despărțiseră, lui Harold nu-i venea să creadă că ea ar avea vreo vină ; deși era legat de Reardon printr-o trainică prietenie, totuși îl învinuia că s-a purtat nedrept cu Amy. Iar ceea ce văzuse la Brighton îi întărise această părere. Cînd o întovărăși în Manville Street, o lăsă, firește, singură în camera în care locuise Reardon ; dar Amy îl chemă numaidecît și-i puse mai multe întrebări. Fiecare lacrimă de-a ei făcu să crească tot mai mult o gingașă pasiune în inima omului singuratic. Cînd în cele din urmă își luară

rămas-bun, își ascunse fața în întuneric ca să se gindească la ea.

Fu o zi fatală. Liniștea lui, puterea de muncă, răbdarea cu care îndura sărăcia — totul luă sfârșit. Pe vremuri, cînd avea vreo douăzeci și trei de ani, iubise o fată cu un caracter nobil și o minte deschisă ; dar fiindcă era sărac, nu îndrăznea nici măcar să spere că dragostea lui va fi împărtășită și plecă să-și îndure singur mizeria. De atunci viața pe care o dusesese îl împiedicase să se lege în felul acesta de o femeie ; n-ar fi avut niciodată putința să întrețină o soție — oricît de modestă ar fi fost obîrșia ei. În anumite clipe singurătatea îl apăsa din greu, dar, din fericire, de fiecă dată urma un îndelungat răstimp cînd studiile în limba greacă și strădania în domeniul romanului realist îl făceau să nu se sinchisească de blestemul ce picase asupra lui. După clipele petrecute alături de Amy, însă, mintea și inima lui nu mai cunoscuseră vreodată liniștea.

Primind ceea ce-i lăsase Reardon, mută cărțile și mobila într-o cameră aflată în acea parte a orașului pe care o găsi foarte potrivită cu bizara sa îndeletnicire de preparator. Peste iarnă nu o dată fu la un pas să moară de foame, dar în martie primi cele cincisprezece lire pentru *Domnul Bailey* — o avere — și timp de șase luni nu mai știu ce-nseamnă să n-ai ce minca. La scurt timp după aceea, cedă ispitei care-i dădea tîrcoale zi și noapte și se duse să-i facă o vizită lui Amy, la Westbourne Park, unde locuia mai departe împreună cu mama ei. Era singură cînd el intră în salon ; se ridică și scoase o exclamație de sinceră plăcere.

— În ultima vreme m-am gîndit adesea la dumneata, domnule Biffen. Ești foarte amabil că ai venit să mă vezi.

Îi venea greu să scoată o vorbă ; Amy stătea în fața lui, într-o elegantă rochie de doliu ; frumusețea ei îi apărea din plin, îi chinuia nervii încordați, iar vocea, cu nota aceea de o căldură convențională, suna nespus de crudă.

Îi privi ochii și-și aminti de clipele cînd strălucirea le fusese încetoșată de lacrimi ; durerea pe care o împărtășise cu ea o făcea să nu-l privească drept un prieten oarecare.

Îi povesti că izbutise s-o scoată la capăt cu editorii, iar Amy se arătă încîntată :

— Cînd o să apară, o să urmăresc cu nerăbdare cronicile.

— O să-mi îngăduiți să vă trimit un exemplar, doamnă Reardon ?

— O să aveți, într-adevăr, unul de prisos ?

Înțelegerea cu editorul îi dădea dreptul la șase exemplare, dar nu știa ce să facă nici măcar cu trei din ele. Iar Amy își arătase recunoștința într-un chip cît se poate de încîntător. Felul ei de a se purta cîștigase mult în ultimul an ; cele zece mii de lire îi dădeau încrederea necesară unor maniere desăvîrșite. În tonul cu care vorbea nu se mai simțea nici urmă din duritatea de altă dată ; părea că se îngrijea cu tot dinadinsul ca vocea să-i fie cît mai mlădioasă.

Doamna Yule intră — toată numai zîmbet. Și apoi se înfățișară doi vizitatori. De îndată ce trebui să se adapteze la o conversație politicoasă, Biffen fu stingherit și plăcerea de a se afla în această casă dispăru ; o șterse cît putu de repede.

Nu era el omul care să se amăgească în ce privește felul cum îl vedeau alții. Oricît ar fi fost de amabilă, Amy nu putea să-l facă să păsească țanțoș ca Malvolio ; în ochii ei apărea ca un biet nenorocit, nevoit să-și amaneze paltonul — un om talentat care n-avea să răzbată vreodată ; răposatul ei soț îl prețuisese, iar ea trebuia deci să-și amintească de el cu toată bunăvoința. Atît, și nimic mai mult ; Biffen înțelegea cît se poate de bine că sentimentele ei se mărgineau la această bunăvoință. Ceea ce nu putea însă să înăbușe emoția pe care i-o trezea pînă și cel mai neînsemnat cuvînt bun rostit de ea. Nu vedea lucrurile așa cum erau, ci așa cum ar fi putut să fie în alte

împrejurări. Să încurajezi o asemenea visare însemna cea mai zadarnică tortură de sine însuși, și totuși mersese prea departe cu acest gen de răsfăț. Ajunsese sclavul imaginației sale aprinse.

În scrisoarea prin care-i răspundea la laudele aduse de ea cărții lui, își dezvăluise, poate, prea mult gândurile. Scrisese abandonându-se unei plăceri nesăbuite, fără să zăbovească măcar o oră, timp în care prudența l-ar fi sfătuit să se exprime altfel. Iar atunci când nu se mai putea face nimic, bucuros ar fi moderat multe din frazele pe care scrisoarea le conținea. „O prețuiesc mai mult decât laudele tuturor criticilor literari din lumea aceasta” — oare Amy se va simți jignită citind aceste cuvinte ? „Al dumneavoastră cu recunoștință și stimă profundă”, își încheiasc scrisoarea ; vorbe ce vin de la sine sub pana unui îndrăgostit, care tinjește să spună mai mult decât îndrăznește. Urmărea oare ceva când scrisese această frază care era aproape o mărturisire ? Dorea, într-adevăr, să afle, prin cel mai elegant gest cu care putea fi respins, că omagiile sale erau binevenite doar atîta timp cît se mențineau în limitele unor termeni convenționali ?

Petrecu o lună într-o lipsă de activitate înnebunitoare, pînă cînd, într-o zi, dorința de a o vedea pe Amy fu atît de arzătoare încît nu mai fu stăpîn pe gândurile sale care-i dictau să chibzuiască bine ceea ce face. Își puse hainele lui cele mai bune și în jurul orei patru se înfățișă la casa doamnei Yule. Ghinionul făcu să găsească cel puțin șase vizitatori în salon ; dacă ar fi avut de ales între o asemenea corvoadă și tortura cu frînghia, ar fi ales-o pe aceasta din urmă. Și ceea ce era mai rău, în sinea sa născu convingerea că Amy și mama ei îl primiseră cu mai puțină căldură decît ultima dată. Se așteptase la acest lucru, și totuși, își mușcă buzele pînă la sînge. Ce căuta el printre asemenea oameni ? Nici vorbă că cei de față se mirau de îmbrăcămintea lui sărăcăcioasă, în comparație cu a lor, și se întrebau cum de îndrăznește să facă vizite

fără jobenul ce se cere neapărat în asemenea împrejurări. Jalnică și ridicolă greșeală.

Zece minute mai târziu se afla din nou în stradă, jurînd că nu se va mai apropia niciodată de Amy. Nu fiindcă ar fi avut a-i reproșa ceva ; nu, vina era numai și numai a lui.

Locuia la etajul trei, în Goodge Street, deasupra unei brutării. Mobila moștenită de la Reardon îi era de mare folos, deoarece în felul acesta nu plătea decît chiria pentru cameră ; cărțile pe care i le lăsase erau, de asemenea, un dar al soartei, de vreme ce ale lui fuseseră distruse. Acum nu avea decît un singur elev și nu se străduia din răsuferință să-și găsească alții ; vechea lui energie îl părăsise.

Insuccesul cărții sale îl lăsa rece. Nu se așteptase la altceva. Își dușese lucrul pînă la capăt — *Domnul Bailey* era cea mai bună carte pe care putea s-o scrie el — și asta îl mulțumea.

Era îndoielnic că o iubea pe Amy, în adevăratul sens al cuvîntului, și anume că o dorea numai și numai pe ea. Amy reprezenta pentru el tot ce e încîntător în sexul feminin ; simțurile și sufletul său flămînd de dragoste vedeau în ea femeia, întregirea firească a ființei sale, căreia viața îi scosese în cale numai piedici. Datorită împrejurărilor, devenise mijlocul de a trezi acea forță a firii, care pînă atunci zăcuse în stare latentă, sau capitulase în fața hotărîrii voinței.

Fără un suflet de om alături de el și lipsit de vlagă, suferea chinuri pe care cei ce-și află fericirea în căsnicie le găsesc ridicole și demne de tot disprețul. Pentru el viața era searbădă și plicticoasă, iar în curînd avea să devină de nesuferit ; doar în somn putea lepăda acele gînduri și dorințe obsedante, care făceau ca orice altceva în afara lor să-i pară fără sens. Și era firesc să-i apară astfel ; se răzvrătea împotriva stăvililor anormale care-l opreau să ducă

o viață de bărbat. Prin ce hotărîre a soartei el, singur dintre toți bărbații, era împiedicat să cucerească dragostea unei femei ?

Nu suporta să se plimbe pe străzile unde puteai să întilnești chipuri de femei frumoase. Cînd avea neapărat nevoie să iasă din casă, bătea acele drumuri mizere, înguste, unde nu i se înfățișau decît priveliști vulgare, lipsuri și trudă. Totuși, chiar și aci, era mult prea adesea obligat să-și amintească că cei loviți de sărăcie, din clasa unde sărăcia apare ca un lucru firesc, nu erau condamnați să sufere în singurătate. Doar el, care nu aparținea nici unei clase, pe care-l renegau deopotrivă atît semenii întru lipsuri și nevoi, cît și egalii pe plan intelectual, era sortit să moară fără ca mîna unei femei iubitoare să-l fi atins vreodată. Vara trecea, iar el nu-și dădea seama de căldura și lumina ei. N-ar fi pîutut spune cum își petrecea zilele.

Într-o seară, la începutul toamnei, pe cînd stătea în fața unei tarabe cu cărți la capătul lui Goodge Street, se auzi strigat de o voce cunoscută. Era Whelpdale. Timp de o lună sau două, refuzase cu încăpăținare invitația de a lua masă cu Whelpdale și alții — vă amintiți în ce împrejurare. —, și de atunci tînarul ale cărui treburi mergeau atît de bine nu-i mai ieșise în cale.

— Am să-ți spun ceva, îl asaltă Whelpdale și-l apucă de braț. Sînt într-o stare de spirit grozavă și am nevoie de cineva căruia să-i împărtășesc cît sînt de încîntat. Sper că poți să mă întovărășești cîțiva pași. Nu ești prea ocupat cu vreo altă carte, nu-i așa ?

Biffen nu răspunse, dar se lăsă dus într-acolo unde îl conducea celălalt.

— Bănuiesc că scrii o altă carte. Nu descuraja, bătrîne. *Domnul Bailey* încă n-a pierdut bătălia. Cunosc oameni care o consideră, fără îndoială, o carte genială. Următoarea despre ce tratează ?

— Nu m-am hotărît încă, răspunse Harold numai pentru a evita discuția. I se întâmpla atât de rar să vorbească cu cineva, încît propria sa voce îi suna bizar.

— Bănuiesc că încă meditezi asupra ei. Temeinic, ca întotdeauna. Nu te grăbi. Dar trebuie să-ți istorisesc povestea mea. O cunoști pe Dora Milvain ; am cerut-o în căsătorie și o, doamne ! mi-a dat un răspuns care mă încurajează să sper. De fapt nu e un „da“ în deplinul înțeles al cuvîntului, totuși e încurajator. A plecat în Insulele din Marea Mîneei și i-am scris...

Vorbi în continuare timp de un sfert de oră. Apoi cu o mișcare bruscă ascultătorul se eliberă.

— Nu pot să merg mai departe, spuse răgușit. La revedere !

Whelpdale nu știa ce să creadă.

— Te-am plictisit. E un vechi păcat de-al meu, știu. Biffen făcu un semn cu mîna și plecă.

Încă o săptămînă-două, și banii se vor termina. Acum nu mai avea elevi, iar de scris nu scria ; cît despre romanul său — slabă nădejde. Ar putea să se adreseze din nou fratelui, dar era nedrept și nedemn să trăiești astfel pe socoteala altuia. Și de ce s-ar zbate pentru o viață care nu are alt orizont decît mizeria ?

În orele care urmară după întîlnirea cu Whelpdale, cunoscă pentru prima oară ce înseamnă dorința reală de a muri, pur și simplu dorul de a te stinge. Numai o suferință îndelungată și profundă e în stare să înfrîngă astfel dorința înnăscută de a trăi ; oboseala provocată de chinurile trupești poate, de asemenea, să pricinuiască această depravare a instinctelor ; iar mai puțin adesea, înfrîngerea e rezultatul unei deznădăjduite încercări de înăbușire a sentimentelor, și în această situație nenorocită se afla și Harold.

Toată noaptea gîndul nu i se abătu o clipă de la moarte, văzută ca repaos, ca eternă uitare. Ceea ce-i aduse mîngiere.

Noaptea următoare lucrurile se petrecură aidoma. În mijlocul nevoilor și al treburilor de zi cu zi, nu putea să-și uite o clipă durerea ce-i strîngea inima, dar în orele cînd zăcea întins în întuneric, auzea în șoaptă o chemare dătătoare de nădejde. Noaptea, vremea celor mai rele chinuri, devenise acum prietena lui ; cobora aducînd cu sine senzația anticipată a somnului veșnic. Mai trecură vreo cîteva zile, și cugetul îi fu cuprins de o liniște pe care nu o cunoscuse vreodată. Se hotărî, dar nu într-o clipă cînd conflictul atîngea punctul său culminant, ci ca urmare a unui proces subtil prin care fantezia lui îndrăgise moartea. Cînd încetă să contemple singurul farmec al vieții, își întoarse privirea cu aceeași ardoare spre acea stare ce nu cunoaște temeri, nici speranță.

Într-o după-amiază se duse în sala de lectură de la Museum și se cufundă cîteva minute într-un volum pe care-l luă din rafturile cu cărți de literatură medicală. În drum spre casă intră la două-trei farmacii. Avea nevoie de ceva care nu se vindea decît în cantități foarte mici ; dar cerînd același lucru în locuri diferite își procură o cantitate îndestulătoare. Cînd ajunse în camera sa, goli conținutul a mai multe sticlute într-una mare, pe care-o băgă în buzunar. Apoi așternu o scrisoare cam lungă adresată fratelui său din Liverpool.

Fusese o zi frumoasă și mai trebuiau să treacă vreo două ore pînă cînd soarele cald și auriu avea să scapete în asfințit. Harold își roti privirea prin cameră. Arăta curată și în ordine, ca totdeauna, dar ochiul său surprinse un volum care zăcea cu cotorul în sus și corectă această greșeală pe care un pedant o găsește odioasă. Îndreptă mapa-sugativă de pe masă, închise capacul călimării, orîndui creioanele. Apoi își luă pălăria și bastonul, încuie

ușa în urma lui și coborî scările. Jos, vorbi cu proprietăreasa și-i spuse că în noaptea aceea nu se va întoarce. La prima cutie poștală care-i ieși în cale expedie scrisoarea.

Ținta sa era partea de vest a orașului ; cu pas egal, hotărît, cu fața veselă și ochi în care se citea plăcere ori de câte ori își întorcea privirea spre norii diafani, în lumina amurgului, trecu prin Kensington Gardens și o luă mai departe spre Fulham, unde traversă Tamisa, îndreptându-se către Putney. Soarele asfințea ; se opri citeva clipe pe pod, de unde contemplă cu un zîmbet calm apele râului și se bucură de strălucirea cerului. Urcă agale pe Putney Hill ¹ ; ajunse în vîrf cînd se însera, dar în atmosferă se petrecea ceva neobișnuit, care-l făcu să se întoarcă și să cate spre est. O exclamație îi scăpă de pe buze, căci acolo, în fața sa, se înălțase luna, glob perfect, imens și roșu. Vreme îndelungată rămase privind fix.

Cînd lumina zilei se stinse cu totul, purcese mai departe, spre cîmp, îndreptîndu-se fără un țel anume, de parc-ar fi hoinărit alene, spre un loc izolat unde copacii și tufișurile dese alcătuiau o insulă întunecată în bătaia lunii pline. Căldura zilei mai dăinuia și acum, iar printre frunzele ce începeau să se înroșească abia de adia vreo boare.

În cele din urmă, încredințat că e departe de orice ochi care l-ar putea observa, își croi drum spre un pîlc de arbori tineri și-acolo se culcă pe iarbă, sprijinindu-se de trunchiul unui copac.

Acum luna rămînea ascunsă ochilor săi, dar cînd își ridica privirea putea să vadă lumina ei răsfrîntă de un nor lunguiet și palid, și albastrul senin al cerului. O liniște de nespus coborîse asupra lui. Gîndea numai la lucruri frumoase ; se întorsese într-o perioadă mai îndepărtată a vieții sale, cînd nu se lăsase încă amăgit de nici

¹ Colina Putney.

o teorie realistă, cînd patimile îi erau potolite de speranțe firești. Pe Reardon și-l amintea ca și cînd prietenul său ar fi fost și acum alături de el, însă Amy îi apărea la fel ca steaua aceea care tocmai se înfățișase privirii sale dincolo de frunzișul des și întunecat, strălucitoare, dar enorm de îndepărtată.

Își aminti de vocea lui Reardon, de cuvintele șoptite de tovarășul său care se stîngea. Acum le auzea iarăși :

*„Viața noastră
E din plămada viselor făcută
Și somnul o împresoară“.*

Capitolul 36

SITUAȚIE DELICATĂ PENTRU JASPER

Numai cînd primi scrisoarea foarte amabil formulată a domnișoarei Rupert, prin care aceasta refuza să devină soția lui, Jasper își dădu seama cît de dirz sperase că ea va accepta. Dorei îi mărturisi cu toată sinceritatea că cererea sa în căsătorie fusese o timpenie ; căci, departe de a avea considerație pentru domnișoara Rupert, persoana ei îi inspira oarecare antipatie, iar în același timp își dădea seama de sentimentele arzătoare, ba chiar iubirea ce o simțea pentru o altă femeie, care n-ar fi o partidă rea, nici măcar din punct de vedere bănesc. Și totuși se gîndea atît de intens la o mare avere, încît în pofida rațiunii și a dorinței, așteptase cu înfrigurare răspunsul ce-avea să facă din el un om bogat. Iar în primele ore după ce fusese dezamăgit nu putu să biruie senzația de nenorocire și dezastru. În parte, fiindcă venise clipa cînd era obligat să-și țină cuvîntul. Făgăduise că-i va cere lui

Marian să se căsătorească numaidecît cu el. Dacă ar fi șovăit, târăgînd lucrurile, ar fi ajuns prea mîrșav în proprii săi ochi.

Îndeplinirea acestei îndatoriri însemna, după cum mărturisise deschis, că era „condamnat“; ar fi comis cu bună-știință tocmai acea greșală pe care o găsea atît de revoltătoare în cazul altor bărbați, care ei înșiși își tăiaseră craca de sub picioare, căsătorindu-se de tineri cu o femeie fără bani. Dar întîmplările îl făcuseră să pice-n plasă; împrejurările se dovediseră nefaste. Fiindcă în anii tinereții, lipsit de experiență, se împrietenise cu o fată fermecătoare, ce-i drept — se văzuse pas cu pas obligat să sacrifice acestei iubiri naive cariera și viitorul său. Și ceea ce era mai supărător, lucrul acesta se întîmpla tocmai cînd începuse să se descurce binișor.

Fiindcă nu era în stare să lucreze, ieși din casă și cufundat în gînduri negre rătăci prin Regent's Park. Pentru prima oară, după cîte-și amintea, încrederea în sine ce-l însuflețea inspirîndu-i curaj se dădea bătută în fața nemulțumirii care mocnea. Simțea că soarta a fost nedreaptă cu el, așijderi și Marian, care era unealta destinului. Nu-i stătea în fire să se lase multă vreme copleșit de o asemenea stare sufletească; acum, însă, știa că dacă ar fi în situația să înfrunte o soartă înrobitoare, egoismul său n-ar pregeta să scoată la lumină trăsăturile întunecate, ascunse în străfundurile ființei lui. O nădejde, o nădejde lașă se strecura printre punctele vulnerabile ale hotărîrii sale lipsite de tărie. Nu ținea să o cerceteze, făcîndu-și un examen de conștiință, dar fiindcă-și dădea seama că această speranță există, fu în stare să se ducă acasă într-o dispoziție mai bună.

Îi scrise lui Marian. Dacă-i era posibil, să vină să se întîlnească cu el a doua zi, dimineată, la nouă și jumătate, la Gloucester Gate. Știa de ce dorește ca întîlnirea să aibă loc pe un teren neutru.

În primele ore ale după-amiezii, pe cînd tot încerca să lucreze, sosi o scrisoare pe care o deschise cu nerăbdare ; scrisul era al doamnei Reardon și Jasper nu-și închipuia cē are să-i spună.

„Dragă domnule Milvain,

Sînt adinc mîhnită aflînd din ziarele de dimineață că domnul Biffen și-a pus, sărmanul, capăt zilelor. Nu mă îndoiesc că poți să afli și alte amănunte în afară de acelea cuprinse în simpla știre cu privire la descoperirea trupului neînsuflețit. Vrei să mă înștiințezi despre cele întîmplate, sau, poate, vrei să vii să mă vezi ?“

Citi și rămase uimit. Prins de propriile sale treburi, nu răsfoise presa zilei ; ziarele rămăseseră împăturite pe un scaun. Parcurse grăbit coloanele și în cele din urmă descoperi o scurtă notă : pe întinsul mărcinișului de la Putney fusese descoperit trupul neînsuflețit al unui bărbat care, după toate aparențele, își luase viața, înghițind otravă ; actele din buzunare arătau că sinucigașul este un anumit Harold Biffen, cu ultimul domiciliu în Goodge Street, Tottenham Court Road ; că avea să aibă loc o anchetă și așa mai departe. Jasper se duse în camera Dorei și-i povesti întîmplarea, fără să-i amintească însă de scrisoarea care-l înștiințase despre ce se petrecuse.

— Bănuiesc că a avut de ales doar între sinucidere și moartea prin inaniție. Nu prea vedeam în Biffen un om în stare să-și curme viața. Dacă Reardon ar fi făcut-o, n-aș fi fost deloc surprins.

— O să aflăm desigur mai multe de la domnul Whelpdale, spuse Dora, care, în timp ce vorbea, se gîndea mai degrabă la vizita acestui *gentleman* decît la întîmplarea care o prilejuia.

— Fapt este că nu poți să fii nespus de întristat din pricina asta. Se pare că n-avea cum să cîștige vreodată atît cît să trăiască modest, dar cuviincios. Dar de ce naiba a bătut tot drumul pînă acolo ? Din respect pentru oa-

menii în casa cărora trăia, presupun ; Biffen era o fire foarte delicată.

Dora își dori în taină ca și un altul să aibă în mai mare măsură această calitate plăcută.

După ce se despărți de ea, Jasper se spală și se îmbracă repede, dar cu toată grija și o porni numaidecît spre Westbourne Park. Trăgea nădejde că va ajunge la casa doamnei Yule înainte de a apuca să sosească vreunul dintre vizitatorii, care veneau de obicei după-amiază ; și ajunsese. Nu mai fusese aci din seara cînd dăduse de Reardon pe drum și ascultase reproșurile pe care i le făcuse. Spre marea sa mulțumire, Amy era singură în salon ; îi ținu mîna o clipă mai mult decît era necesar, iar la privirea ei plină de curiozitate, răspunse privind-o lung.

— Nu știam nimic despre treaba asta, începu el, și am pornit imediat spre dumneata.

— Speram să-mi aduci vești. Oare ce l-o fi împins pe bietul om la un asemenea gest disperat ?

— Sărăcia — așa bănuiesc. Dar o să mă văd cu Whelpdale. Nu l-am întîlnit de mult pe Biffen.

— Tot așa sărac era ? întrebă ea cu milă.

— Mă tem că da. Cartea lui a fost un eșec cumplit.

— Dacă mi-aș fi închipuit că se zbate mai departe în asemenea lipsuri aș fi putut să fac ceva ca să-i vin în ajutor.

Veșnicele cuvinte pline de regret, pe care prietenii le spun atît de adesea, după ce omul a fost lăsat să moară !

Mîhnirea lui Amy era dictată și de delicatețe, căci știa că cel dispărut o adorase. Poate că moartea lui se datora în parte și acestei iubiri, fără de nădejde.

— Mi-a trimis un exemplar din romanul lui, spuse ; l-am văzut o dată sau de două ori după aceea, dar era îmbrăcat mult mai bine decît pe vremuri și m-am gîndit că...

Această temă de discuție îi făcu să se simtă mai la largul lor, căci altfel ar fi putut să se arate stingheriți.

Jasper o observa pe tînăra văduvă ; frumuseţea, graţia şi eleganţa ei desăvîrşită îi trezeau o profundă admiraţie şi, într-o anumită măsură, îi inspirau o teamă plină de respect. Văzu că frumuseţea ei se maturizase ; acum, mai clar ca oricînd, aparţinea acelui gen pe care el îl venera. Amy putea deţine un loc de frunte printre femeile ilustre. La un dineu, într-o toaletă de gală, ar fi strălucitoare, la recepţiile din lumea bună, în jurul ei s-ar şopti : „Cine e ?“.

Despre Biffen nu mai scoaseră o vorbă.

— M-a întristat foarte mult cînd am aflat de nenorocirea care i s-a întîmplat verişoarei mele, spuse Amy.

— Chestiunea cu legatul ? A, da, mare păcat. Mai ales acum, cînd tatăl ei e ameninţat să-şi piardă vederea.

— E chiar atît de grav ? Am auzit spunîndu-se că are ceva la ochi, dar nu ştiam...

— În curînd va putea fi operat şi e posibil că o să-i ajute. Dar pînă atunci Marian trebuie să lucreze în locul lui.

— Aşa se explică... amînarea, lăsa ea să-i scape, cu un zîmbet.

Jasper se foi stingherit. Gestul era voit.

— Toată situaţia o explică, răspunse arătînd oarecare iritare. Mă tem grozav că Marian e legată de mîini şi de picioare atîta timp cît trăieşte tatăl ei.

— Chiar aşa ? Dar o are pe mama ei.

— Nu e o tovarăşă potrivită pentru el, după cum presupun că ştii. Chiar dacă domnul Yule îşi recapătă vederea, nu e deloc probabil că va fi în stare să lucreze ca înainte. Greutăţile noastre sînt atît de serioase, încît...

Se opri şi descurajat lăsa să-i cadă mîna.

— Sper că asta nu te împiedică să lucrezi... să te afirmi.

— Într-o anumită măsură — nu, căci sînt obligat să muncesc. Am o voinţă de fier, după cum îţi aminteşti, şi

nu încape îndoială că într-o bună zi voi realiza ceea ce mi-am pus în minte. Dar... omul mai și greșește.

Tăcere.

— În ultimii trei ani situația mea s-a schimbat nu tocmai puțin. Amintește-ți unde mă aflam cînd m-ai cunoscut. Cred că am realizat cîte ceva de-atunci, și nu-mai prin efortul meu neîntreput.

— Ai realizat, ce-i drept.

— Tocmai acum am nevoie să fiu puțin încurajat. Nu observi că în ultima vreme scriu mai rar ?

— Nu, într-adevăr nu.

— Îndeobște, citești articolele mele din *The Current* și altele ?

— Nu cred că-mi scapă multe din articolele dumitale. Uneori cred că te-am descoperit chiar și în cele nesemnate.

— Și Dora s-a descurcat bine. Povestirea care i-a apărut în revista aceea pentru fete a atras atenția. E mare lucru că nu mai am griji din partea surorilor. Dar n-aș putea să pretind că sînt într-o dispoziție strașnică. Se ridică. — E bine, o să încerc să aflu cîte ceva despre bietul Biffen.

— Pleci, domnule Milvain ? Atît de curînd ?

— Nu fiindcă vreau, desigur. Am de lucru. Se dădu deoparte, însă apoi se apropie din nou, ca mînat de un impuls irezistibil.

— Pot să te consult într-o problemă foarte delicată ?

Amy era ușor tulburată, dar își reveni și zîmbi într-un fel care-i aminti lui Jasper de plimbarea lor de pe Gower Street.

— Să auzim despre ce-i vorba.

Jasper se așeză iarăși și se aplecă înainte.

— Dacă Marian stăruie arătînd că e datorია ei să rămînă alături de taică-su, sînt sau nu îndreptățit să consimt de bună voie la lucrul acesta ?

— Nu prea înțeleg. Marian și-a exprimat dorința de a se dedica tatălui ei ?

— Nu în mod clar. Dar bănuiesc că asta-i spune conștiința. Sînt în fața unei dileme serioase. Pe de o parte, explică el, pe-un ton nevinovat, cine n-o să mă condamne oare fiindcă logodna noastră ia sfîrșit în asemenea împrejurări ? Pe de alta... *à propos*, știai că tatăl ei se împotrivește din răputeri acestei căsătorii ?

— Nu, nu știam.

— Nu vrea să mă vadă și nici să audă vorbindu-se despre mine. Pur și simplu fiindcă am legături cu Fadge. Gîndește-te în ce situație se află biata fată. Și aș putea foarte ușor să-i redau liniștea, renunțînd la orice pretenții asupra ei.

— Presupun că o asemenea hotărîre ți-ar reda și dumitale liniștea.

— Nu zîmbi ironic, se apără el. E adevărat. Și de fapt de ce n-aș recunoaște ? N-aș putea în nici un caz să umblu de ici-colo, mărturisind că mi-e inima zdrobită. Trebuie să mă mulțumesc ca oamenii să mă judece fiecare după cum înclină și, fără îndoială, că mă vor condamna. Ce să fac ? Și într-un caz și-ntr-altul, sînt într-o anumită măsură sortit să comit o greșeală. Ca să spun adevărul, am greșit de la bun început.

Buzele lui Amy se mișcă ușor în timp ce el rostea aceste vorbe ; își ținea ochii în jos și zăbovi cu răspunsul.

— Mă tem că situația e prea delicată ca eu să-ți pot da un sfat.

— Ei bine, acum mă-ntorc la măzgălele mele. Îmi pare tare bine că te-am revăzut.

— Ai fost foarte amabil că ai venit să mă vezi, deși ai atîtea preocupări.

Și de data aceasta Jasper ținu o clipă mai mult decît era necesar mîna albă și moale.

A doua zi dimineată, el fu cel care ajunsese primul la locul întîlnirii și trebui să aștepte. Cel puțin cu zece minute înaintea orei fixate bătea drumul în sus și-n jos, cu pași mărunți. Marian sosi gîfîind de alergătură, ceea

ce-l impresionează neplăcut pe Jasper ; se gîndi la Amy Reardon, cu aerul ei calm și liniștit și cum ar fi cu nepuțință pentru acea persoană rafinată să arate atît de răvășită. Totodată observă mai dezgustat ca de obicei că îmbrăcămintea lui Marian vădea semnele sărăciei care amenința — mănușile lăsau de dorit, haina era demodată. Totuși se dojenea el însuși pentru ceea ce simțea și reproșul îl enerva.

Se îndreptau în aceeași direcție ca și data trecută cînd se întîlniseră în acest loc. Marian nu se înșela asupra frămîntării ce se citea pe chipul calm al tovarășului ei de drum. Ghicise că exista un motiv serios ca el s-o fi chemat astfel, și se apropiase gîfîind nu numai din pricină că alergase, dar și din cauză că inima îi bătea plină de neliniște.

Faptul că Jasper tăcea de atîta timp era și el de rău augur. Începu brusc :

— Ai auzit că Harold Biffen s-a sinucis ?

— Nu ! răspunse ; părea zguduită.

— S-a otrăvit. O să citești astăzi în *Telegraph* cîte ceva în legătură cu asta.

Îi dădu amănuntele pe care izbutise să le afle, apoi adăugă :

— Doi dintre tovarășii mei au căzut în luptă. Ar trebui să mă consider un tip norocos, Marian. Nu ?

— Ești mai bine adaptat pentru a-ți croi drum, Jasper.

— Vrei să spui că sînt mai bestial.

— Știi doar că nu asta am vrut să spun. Ai mai multă energie și mai multă minte.

— Ei bine, rămîne de văzut cum o să trec examenul cînd voi fi copleșit de greutatea mai mari decît cele de pînă acum.

Îl privi întrebător, dar nu scoase o vorbă.

— Am luat o hotărîre în ceea ce ne privește, urmă el numaidecît. Marian, dacă e să ne căsătorim vreodată, va trebui să facem lucrul acesta acum.

Se așteptase atît de puțin să-l audă spunînd acest lucru, încît fața și gîtul i se împurpuraseră.

— Acum ?

— Da. Vrei să te măriți cu mine și să ne încercăm norocul ?

Inima ei bătea de să-i spargă pieptul.

— Nu imediat, Jasper, nu-i așa ? O să aștepti pînă cînd o să știu care-i soarta tatei ?

— Ei bine, asta-i problema. Simți că în momentul de față tatăl tău nu se poate lipsi de tine ?

— Nu că nu se poate lipsi, dar... n-ar însemna să mă port fără pic de suflet ? Mi-ar fi tare teamă de urmările pe care lucrul acesta ar putea să le aibă asupra sănătății lui, Jasper. Ni s-a spus că totul depinde mult de starea sa generală, fizică și sufletească. Ar fi îngrozitor dacă din cauza noastră ar...

Tăcu și-l fixă înduioșător.

— Înțeleg. Dar să privim în față situația noastră. Să presupunem că operația va reuși ; de bună seamă că tatăl tău nu va fi în stare să lucreze cu ochii mult timp de-acum înainte — dacă va mai putea să lucreze vreodată ; și poate că atunci o să-i lipsești la fel de mult ca și astăzi. Să presupunem că *nu-și va recăpăta vederea* ; vei avea tăria să-l părăsești ?

— Iubitule, nu simt că ar fi de datoria mea să renunț la tine fiindcă tata a orbit. Iar dacă o să vadă binișor, nu cred că va fi neapărat nevoie să rămîn lingă el.

— Ți-a trecut vreodată prin minte un anumit lucru, și anume : o să consimtă oare să primească o alocație din partea unei persoane care se numește doamna Milvain ?

— Nu știu, răspunse foarte tulburată.

— Și dacă se încapăținează să refuze — atunci ce se întîmplă ? Ce-l așteaptă ?

Marian rămăsese pe loc ; îl asculta cu inima strînsă.

— Ce te-a făcut să te răzgîndești, Jasper ? îl întrebă în cele din urmă.

— Am judecat că logodna noastră prelungită la ne-
sfîrșit înseamnă o nedreptate pentru tine — și pentru mine
însumi. Un asemenea lucru e întotdeauna primejdios ;
uneori schimbă în rău caracterul bărbatului sau al femeii.

Îl asculta îngrijorată și chibzuia.

— Totul ar fi destul de simplu, urmă el, în afară de
greutățile pe care le ai din pricina alor tăi. Așa cum spu-
neam, mă îndoiesc serios că tatăl tău va primi bani de la
tine după ce vei deveni soția mea. Și — repet — o să ne
putem permite să-i oferim o asemenea alocație ?

— Credeam că ești sigur de asta.

— Drept să spun, nu sînt sigur de nimic. Sînt hărțuit.
Nu pot să mai lucrez.

— Îmi pare tare, tare rău.

— Nu e vina ta, Marian, și... Ei bine, nu ne rămîne
de făcut decît un singur lucru. Să așteptăm pînă cînd
tatăl tău va fi operat. Spui că oricare va fi rezultatul,
atitudinea ta rămîne neschimbată.

— În afară de cazul cînd tata va deveni un om sărac
și neputincios, iar eu *va trebui* să găsesc mijloacele să-l
întrețin.

— Cu alte cuvinte, dacă nu poți să faci lucrul acesta
ca soție a mea, trebuie să rămîi Marian Yule.

Între ei doi se lăsă tăcerea, și-apoi Marian îl privi
stăruitor.

— Nu vezi decît greutatea care ne stau în cale, spuse
cu oarecare răceală. Știu că sînt multe. Crezi că sînt
de nebiruit ?

— Pe cuvîntul meu, aproape că da, exclamă Jasper
nebunește.

— Nu păreau atît de mari cînd vorbeam despre
căsătorie ca despre un lucru posibil peste cîțiva ani
de-acum încolo.

— Peste cîțiva ani ! repetă el cu voce tristă. Tocmai lucrul acesta hotărîsem că e imposibil. O să-ți mărturisesc adevărul, Marian. Am încredere în tine, dar nu am încredere în mine. Sînt gata să mă căsătoresc cu tine acum, dar... peste ani întregi de-acum încolo... cum pot să știu ce se va întîmpla ? N-am încredere în mine însumi.

— Susții că ești gata să te căsătorești cu mine acum. Sună ca și cum te-ai hotărît să te sacrifici.

— Nu asta am vrut să spun. Ci că sînt gata să înfrunt greutățile.

În timp ce vorbeau pe cer se adunaseră nori negri și amenințători, iar acum începeau să cadă stropi. Jasper simți umezeala și privi sîciit în jur. Marian părea că nu-și dă seama că plouă.

— Dar ai să le înfrunți de bună voie ?

— Nu sînt eu omul care se plînge și mormăie. Deschide-ți umbrela, Marian.

— Ce-mi pasă de o picătură de ploaie, cînd e în joc toată viața mea, exclamă ea plină de obidă. Cum să te înțeleg ? Fiece cuvînt al tău pare spus anume ca să mă descurajeze. Nu mă mai iubești ? De ce să ascunzi lucrul acesta, dacă e adevărat ? Asta vrei să spui atunci cînd susții că nu ai încredere în tine ? Dacă-i așa, atunci trebuie să existe un motiv chiar în clipa de față. Oare *eu* aș putea să n-am încredere în mine însumi ? Și, orice-aș face, cum aș izbuti vreodată să cred că n-o să te iubesc întotdeauna ?

Jasper își deschise umbrela.

— Trebuie să ne mai vedem, Marian. N-avem cum să stăm de vorbă-n ploaie — dracu s-o ia ! Afurisită climă ! Să nu fii niciodată sigur că cerul va fi senin timp de cinci minute.

— Nu pot să plec pînă cînd nu te exprimi mai clar, Jasper. Cum să trăiesc măcar o oră într-o asemenea incertitudine ? Mă iubești sau nu ? Dorești să fii soția ta, sau te sacrifici cînd îmi ceri asta ?

— O doresc ! Emoția ei îl înfriurea și vocea îi tremura. Dar nu răspund de mine însumi... nici măcar pentru un an. Și cum să ne căsătorim acum, în ciuda acestor...

— Ce să fac ? Ce pot să fac ? O, dacă-aș fi în stare să mă port fără milă cu toți în afară de tine ! Dacă aş avea inima să-ți dau toți banii și să-i las pe tata și pe mama în voia soartei ! Poate că unii nu se sinchiesc de asta. Nu există o lege a firii care să spună că un copil trebuie să renunțe la tot de dragul părinților. Cunoști lumea mult mai bine decât mine ; ai putea să-mi dai un sfat ? Există o cale de a-l pune pe tata la adăpost de nevoi ?

— Doamne, doamne ! E îngrozitor, Marian ! Nu pot să îndur. Să așteptăm și vom vedea. Du mai departe viața pe care-ai dus-o pînă acum.

— Cu riscul de a te pierde ?

— O să-ți fiu credincios.

— Iar vocea ta spune că făgăduiești de milă.

Făcu un gest fals, menit să arate intenția de a o adăposti sub umbrela lui, dar Marian se îndepărtă cu cîțiva pași și se aciui sub un copac mare, ferindu-se să-și întoarcă fața spre el. O urmă și văzu că plînge în tăcere, scuturată de suspine. Cînd îl auzi că se apropie, îl privi din nou :

— Acum știu, spuse, ce negliobie e să vorbești despre dragoste ca despre un simțămînt altruist. Nimic mai egoist decât dragostea. Aș putea să te fac să-ți ții cuvîntul cu orice preț, deși mi-ai dat a înțelege că privești logodna noastră drept marea ta nenorocire. Am simțit lucrul acesta cu săptămîni în urmă... o, cu luni în urmă ! Dar n-am putut să scot o vorbă care-ar fi avut aerul că atrage o asemenea catastrofă. Nu ții la mine, și asta-i tot, Jasper. Mi-ar fi rușine să mă mărit cu tine.

— Fie că țin sau nu la tine, socot că nici un sacrificiu n-ar fi prea mare dacă te-ar face fericită, după cum meriți.

— După cum merit, repetă ea amar. De ce o merit ? Fiindcă năzuiesc spre ea fierbinte, din toată inima și din adîncul sufletului ? Nu există merit. Fericirea sau suferința ne sînt sortite.

— Stă în puterea mea să te fac fericită ?

— Nu, fiindcă nu stă în puterea ta să reînvii o dragoste care s-a stins. Mă gîndesc că poate nu m-ai iubit niciodată. Jur pe tot ce vrei că nu mi-ai spus că mă iubești, pînă cînd... nu, nu pot să rostesc aceste cuvinte ; sună prea josnic și nu vreau să afirm că te-ai purtat josnic. Dar dacă mi-ai fi spus mai înainte că mă iubești, mi-aș fi amintit întotdeauna.

— Mă nedreptățești dacă mă acuzi de josnicie, răspunse el posomorît. Jur că te-am iubit. Dar mă cunoșteam și n-ar fi trebuit să-mi trădez nicicînd simțămintele, dacă măcar o dată în viață aș fi fost cinstit.

Ploaia bătea frunzele și iarba, totuși cerul nu se lumina, ci dimpotrivă.

— Sîntem amîndoi demni de compătimit. Acum să ne despărțim, Marian. Îngăduie-mi să te mai văd.

— Nu pot să te revăd. Ce altceva ai avea să-mi mai spui, în afară de ce mi-ai spus astăzi ? Aș simți că-ți cerșesc dragostea. Trebuie să încerc să-mi păstrez cîtuși de cît demnitatea, dacă e să trăiesc de-acum încolo.

— Atunci îngăduie-mi să te ajut să te gîndești la mine cu indiferență. Amintește-ți de mine ca de un om care nu s-a sinchisit de o dragoste neprețuită cum e a ta numai ca să-și poată face o situație impozantă printre imbecili și nemernici... de fapt la asta duce totul. Tu ești cea care mă părăsești, și pe drept cuvînt. Un om care e sclavul unei ambiții de rînd nu e un soț potrivit pentru tine. În curînd ai să mă disprețuiești profund și, deși eu o să știu că mi-am meritat soarta, mîndria mea perversă se va revolta împotriva acestui dispreț. Am încercat adeseori să privesc viața din punct de vedere practic, la fel cum sînt în stare să o privesc din punct de vedere

teoretic, dar totdeauna încercarea m-a dus la ipocrizie. Oamenii de felul meu sînt cei care izbutesc ; cei conştiincioşi, cei care într-adevăr au un ideal înalt, pier sau se zbat trecuţi cu vederea.

Marian îşi biruise tulburarea care o covîrşea.

— Nu-i nevoie să te ponegreşti tu însuţi, spuse. Ce poate fi mai simplu decît adevărul ? M-ai iubit, sau ai crezut că mă iubeşti şi acum nu mai ţii la mine. Nu e deloc un lucru rar pentru un bărbat sau pentru o femeie, şi cîntea cere doar curajul de a mărturisi adevărul. De ce nu mi-ai spus, de îndată ce ţi-am devenit o povară ?

— Marian, vrei să faci ceea ce-ţi cer ? Vrei să ne considerăm logodiţi încă şase luni, dar fără să ne vedem între timp ?

— La ce bun ?

— După acest răstimp ne-am vedea din nou, am fi unul şi altul în stare să discutăm calm şi am şti precis pe ce drum să mergem.

— Îmi pare o copilărie. Pentru tine e uşor să te gîndeşti la o amîinare de luni şi luni de zile. Acum trebuie să punem capăt ; mai mult nu pot să îndur.

Ploua fără încetare, stropii începeau să se amestece cu negurile toamnei. Jasper pregetă o clipă, apoi întrebă liniştit :

— Te duci la Museum ?

— Da.

— Du-te acasă, de data asta, Marian. Nu poţi să lucrezi...

— Trebuie să lucrez ; n-am timp de pierdut. La revedere !

Îi întinse mîna. O clipă se priviră, apoi Marian ieşi de sub adăpostul pe care i-l oferea copacul, îşi deschise umbrela şi se îndepărtă cu paşi repezi. Jasper nu o urmări din ochi. Faţa lui arăta că trece printr-o grea umilinţă.

Cîteva ore mai tîrziu îi povesti Dorei cele întîmplate, fără să caute scuze pentru purtarea lui. Sora nu spuse mai

nimic, căci judecînd după glasul și înfățișarea sa, își dădea seama că suferința lui e sinceră. Dar cînd Jasper plecă, se așeză și-i scrisese lui Marian :

„Înclin mai degrabă să te felicit decît să te compătimesc pentru cele petrecute. Acum, cînd tăcerea e de prisos, o să-ți spun ceva care te va ajuta să-l vezi pe Jasper în adevărata lui lumină. Sînt cîteva săptămîni de cînd a cerut în căsătorie o femeie pentru care nu pretinde că ar avea cîtuși de puțină afecțiune, dar care e foarte bogată și părea destul de proastă ca să-l ia de bărbat. Ieri dimineață a primit răspunsul ei definitiv. L-a refuzat.

Nu sînt sigură că am procedat bine cînd ți-am ascuns acest lucru, dar amestecul meu *ar fi putut* să dăuneze. Asta te va face să înțelegi (deși fără îndoială nu aveai nevoie de noi dovezi) că e cu totul nedemn de tine. Sînt încredințată că nu socoți o nenorocire faptul că totul s-a terminat între voi. Dragă Marian, nu înceta să mă consideri prietenă ta din cauză că fratele meu s-a dezonorat. Dacă nu poți să vii să mă vezi, cel puțin să ne scriem una alteia. Ești singura fată cu care sînt prietenă și n-aș putea îndura să te pierd.“

Urmau multe fraze cu un conținut asemănător.

Se scurseră cîteva zile pînă cînd sosi răspunsul. Vădea o prietenie pe care nimic nu era în stare s-o tulbure, dar nu făcea risipă de cuvinte.

„Pentru moment nu ne putem vedea, dar sînt departe de a dori ca prietenia noastră să ia sfîrșit. Tot ceea ce-ți cer este să-mi scrii fără să amintești cîtuși de puțin aceste necazuri ; vorbește-mi mereu despre tine însăși și fii sigură că n-o să mă plictisesc niciodată. Sper ca în curînd să mă înștiințezi despre un lucru ce se contura în timpul ultimei noastre discuții — deși cuvîntul «se contura» nu e prea la locul lui atunci cînd e vorba de o fericire ce va să vie, nu-i așa ? Articolul pe care i l-am trimis domnului Trenchard a fost acceptat și voi fi bucuroasă să cunosc părerea ta cînd va fi tipărit ; nu fi

indulgentă cu stilul meu, are mare nevoie să fie periat. M-am gândit la următorul lucru : vacanța pe care ai petrecut-o la Sark nu ți-ar putea oferi tema unei povestiri ? Scrisorile tale arată că ai un deosebit dar pentru fundalurile de tablou.“

Dora suspină și își clătină capul mic, gândindu-se cu un dispreț de nedescris la fratele ei.

Capitolul 37

RECOMPENSE

La momentul socotit potrivit, Alfred Yule suferi o operație de cataractă și la început rezultatul fu socotit favorabil. Dar nădejdea se spulberă repede ; deși fuseseră luate toate măsurile de prevedere, simptome îngrijorătoare se făcură simțite, și la capătul a câteva luni, nu mai exista nici o șansă să-și recapete vederea. Temerile și apoi fatala certitudine îi surpaseră sănătatea. Orbirea aduse după sine slăbiciunile legate de o bătrînețe prematură.

Familia era într-o situație deznădăjduită. Toată iarna Marian suferise mult de pe urma nervilor ei zdruncinați și, oricât s-ar fi străduit, nu putea să scrie de ajuns ca să adauge o sumă îndestulătoare la venitul produs de cele o mie cinci sute de lire ale ei. În vara lui, 1885, lucrurile stăteau cum nu se poate mai rău ; Marian nu vedea altă cale decât să acopere cheltuielile pe seama capitalului ei și astfel să ușureze prezentul în dauna zilei de mâine. Avea în față un jalnic avertisment — Hinks și soția lui, pe care numai pomenile altora îi mai fereau de azilul săracilor. Dar în acest moment critic, cineva le veni în ajutor. Domnul Quarmby și unii dintre prietenii săi adunaseră de-acum bani pe o listă de subscripție

în folosul familiei Yule, cînd domnul Jedwood, editorul care se număra printre acești prieteni, veni cu o propunere ce ușură cugetul tuturor celor interesați. Domnul Jedwood avea un frate, care era directorul unei biblioteci publice dintr-un oraș de provincie, astfel încît se ivise posibilitatea să-i ofere lui Marian Yule un post de bibliotecară în această instituție ; urma să primească șaptezeci și cinci de lire pe an și această sumă, adăugată la propriul ei venit, era în măsură să-i pună pe părinți la adăpost de nevoi. Familia se mută numaidecît din Londra și numele de Yule nu mai fu întîlnit în publicațiile cu caracter periodic.

Printr-o interesantă coincidență, în ziua plecării apărură un număr din *The West End* în care locul de cinste, la rubrica „Personalitatea săptămînii“, era deținut de Clement Fadge. Un insufletit portret al acestui personaj ilustru provoca admirația celor cu gust literar și laude așternute pe două coloane proslăveau activitatea sa, pusă în slujba încurajării tinerilor dornici să se afirme pe tărîmul literaturii.

Articolul, apărut, firește, nesemnat ieșea de sub pana lui Jasper Milvain. Jasper află pe căi ocolite că Marian și părinții ei fuseseră puși la adăpost de nevoi. Schimbul de scrisori dintre Dora și prietena ei se rări curînd ; era în firea lucrurilor să se întîmple așa ; și cam pe vremea cînd Alfred Yule orbi cu totul, fetele încetară să mai aibă vești una de la cealaltă. Un eveniment care avu loc în primăvară o ispiti grozav pe Dora să-i scrie prietenei ei, dar se abținu din bunăvoință.

Căci în perioada aceea se hotărî, în fine, să poarte numele de Whelpdale. Jasper nu se împăca pe deplin cu consimțămîntul surorii lui, dictat de o superioară înțelegere ; în cursul diferitelor convorbiri pe care le avură, îi atrase atenția că ar putea să țintească mult mai sîns, numai de-ar avea puțină răbdare. :

— Whelpdale n-o să fie niciodată cineva. Băiat bun, dar *borne*¹, din toate punctele de vedere. Cum să te fac să înțelegi, dragă fată, că sînt un om de viitor, și că înzestrată cu farmec fizic și spiritual cum ești, nimic nu te împiedică să faci o partidă strălucită. Whelpdale o să-ți ofere un cămin cuviincios, răcunosc, dar în societate o să fie pentru tine o povară.

— Întîmplarea face, Jasper, că i-am făgăduit să mă mărit cu el, răspunse Dora cu o notă plină de înțeles.

— Ei bine, îmi pare rău, dar, firește, ești stăpînă pe actele și hotărîrile tale. N-o să provoc neplăceri. Whelpdale mi-e simpatic și o să păstrez cu el relații prietenești.

— Foarte drăguț din partea ta, spuse politicos sora lui.

Whelpdale era nebun de bucurie. Cînd ziua căsătoriei fu hotărîtă, dădu buzna în camera de lucru a lui Jasper și de-a dreptul vărsă lacrimi pînă ce apucă să-și stăpînească din nou vocea.

— Nu-i om în lumea asta care să fie măcar pe-a zecea parte atît de fericit cum sînt eu, giffii el. Nu-mi vine a crede. Nu-mi vine a crede ! Cum oare, dacă există rațiune și dreptate, mi-e îngăduit să am atîta noroc ? Gîndește-te la zilele cînd aproape că muream de foame în mansarda mea din Albany Street și eram doar ceva mai înlesnit decît dragul meu Biffen, săracul de el. De ce oare eu am izbutit să ajung aci, iar Biffen s-a otrăvit de deznădejde ? Era de o mie de ori mai bun și mai inteligent ca mine. Și bietul Reardon, care a murit în mizerie ! Pot eu să mă compar măcar o clipă cu el ?

— Dragul meu, spuse Jasper calm. Potolește-te și fii rațional. În primul rînd, succesul n-are nimic de-a face cu meritele morale. Și-apoi, atît Reardon, cît și Biffen erau amîndoi iremediabil lipsiți de simț practic.

¹ Mărginit (fr.).

Într-o asemenea splendidă orînduire socială ca a noastră, erau sortii să ajungă de ripă. Să regretăm ce li s-a întîmplat, dar să înțelegem *causas rerum*¹, cum ar fi spus Biffen. Ai dovedit minte ageră și perseverență ; ți-ai primit răsplata.

— Și cînd mă gîndesc că aș fi putut să mă căsătoresc în chip nefast de treisprezece-paisprezece ori. Fiindcă veni vorba, te rog din suflet să nu-i povestești niciodată Dorei tot ce mi s-a întîmplat. N-ar mai avea pentru mine nici un pic de considerație. Îți amintești de fata aceea din Birmingham ? Rise fără să se sfiască. Lăudat fie Domnul că m-a părăsit ! Recunoștința veșnică tuturor fetelor care m-au lăsat pradă nefericirii.

— Recunosc că ai trecut printre două rînduri de lănci și că ai scăpat ca prin minune. Însă acum te rog fii bun și dă-mi pace. Trebuie să termin recenzia asta pînă la prînz.

— Numai o vorbă : nu știu cum să-i mulțumesc Dorei, cum să-i arăt că înțeleg profund bunătatea pe care o are față de mine. Vrei să încerci în locul meu ? Ești în stare să-i vorbești calm. Vrei să-i repeți ce ți-am spus ?

— O, firește... Ți-aș recomanda un calmant. Intră la o farmacie pe care-o ai în drum.

Pînă în ziua căsătoriei nu avu loc nici o catastrofă, și tînăra pereche plecă pentru cîteva zile într-o călătorie prin Europa. Se întorseseră de o lună și se instalaseră în casa lor din Earl's Court, cînd într-o dimineață, cam pe la douăsprezece, Jasper făcu o scurtă vizită, ca și cum ar fi trecut întîmplător pe-acolo. Dora scria ; nu avea de gînd să se lase cu totul de literatură, iar în momentul de față lucra la o povestire foarte drăguță, care avea să apară, probabil, în *The English Girl*. Stătea într-un budoar cu un aer cît se poate de rafinat și potrivit cu însușirile

¹ Motivele (lat.).

fermecătoare ale stăpinei. Doamna Whelpdale nu se pre-
tindea adepta neglijenței „literare“ ; era îmbrăcată în
culori deschise și arăta atât de încântătoare, încît pînă și
Jasper se opri în prag, cu un surîs plin de admirație.

— Pe cuvîntul meu ! Sint mîndru de surorile mele !
Ce spui de Maud ? Ai văzut-o aseară, nu-i așa că era
superbă ?

— Nici vorbă că arăta foarte bine. Dar mă îndoiesc
că-i fericită.

— Asta o privește. I-am spus destul de clar care-i
părerea mea despre Dolomore. Dar se grăbea nevoie mare.

— Ești odios, Jasper ! Ți se pare de neimaginat ca
un bărbat sau o femeie să se căsătorească în mod
dezinteresat ?

— În nici un caz.

— Maud nu s-a măritat de dragul banilor — și nici eu.

— Îți amintești de Fermierul din Nord... : „Să nu
te căsătorești pentru bani, dar să te îndrepti într-acolo unde
se găsesc“. Admirabil sfat. Ei bine, să ne fie îngăduit să
spunem — Maud a făcut o greșală. Dolomore e un ne-
cioplit și pînă la ora asta a descoperit-o și ea. Dacă ar
mai fi așteptat ar fi avut prilejul să se mărite cu unul
din bărbații importanți ai zilei. După înfățișarea ei, ar
putea fi ducasă ; dar snob n-am fost niciodată. Nu mă dau
deloc în vînt după titluri ; eu caut distincție intelectuală.

— Întovărașită de succesul financiar.

— Păi, asta înseamnă distincția. Își aruncă privirea în
jur și zîmbi. Nu stai rău, fetiço. Păcat că mama n-a apucat
să trăiască pînă acum.

— Și eu mă gîndesc foarte, foarte des la asta ! răspunse
Dora mișcată.

— Nu ne-a mers rău, dacă ținem seama de dez-
avantajele cărora a trebuit să le facem față. N-ai decît
să vorbești oricît de disprețuitor despre bani ; dar ia

gîndește-te, cum ar fi fost dacă te măritai cu un bărbat care te-ar fi ținut în camere mobilate ?

— Cine a tăgăduit vreodată că banii își au importanța lor ? Dar există lucruri care nu trebuiesc jertfite de dragul banilor.

— Probabil. Ei bine, am să-ți dau o veste, Dora. Mă gîndesc să-ți urmez exemplul.

Dora se schimbă la față, bănuind ceva grav.

— Și cine e... ?

— Amy Reardon.

Sora se întoarce ; părea că-i e lehamite.

— Vezi, urmă el, și eu sînt dezinteresat. Aș putea să-mi găsesc o soție care să aibă avere și o situație socială. Dar o aleg cu tot dinadinsul pe Amy.

— Dezgustătoare alegere !

— Nu ; strașnică alegere. N-am întîlnit vreodată o femeie care să fie atît de potrivită pentru cariera mea. Are o nimica toată de bani, care or să folosească pentru un an, doi.

— Și cu restul ce-a făcut ?

— O, cele zece mii sînt neatinse, dar nu înseamnă mare lucru. Or să servească pentru a menține aparențele pînă cînd ajung la conducerea unui periodic și așa mai departe. Cred că o să ne căsătorim la începutul lui august. Vreau să te întreb dacă dorești să-i faci o vizită.

— Pentru nimic în lume ! N-aș putea să fiu politicoasă cu ea.

Jasper se întunecă la față.

— E o prejudecată idioată, Dora. Cred că pot să am unele pretenții la tine ; m-am arătat oarecum binevoitor cînd...

— Te-ai arătat și-ți sînt recunoscătoare. Dar doamna Reardon mi-e antipatică și n-aș izbuti să mă port prietenește cu ea.

— N-o cunoști.

— Ba o cunosc mult prea bine. Tu însuși m-ai învățat s-o cunosc. Nu mă forța să spun ce gîndesc despre ea.

— E frumoasă, nobilă, cu vederi largi și are un suflet cald. E înzestrată cu toate calitățile unei femei. Mă jignești adînc dacă spui o vorbă rea la adresa ei.

— O să tac deci. Dar să nu-mi ceri vreodată să mă văd cu ea.

— Niciodată ?

— Niciodată.

— Atunci o să ne certăm. N-am meritat asta din partea ta, Dora. Dacă refuzi să o vezi pe soția mea, în condiții de prietenie și bună-cuviință, între casa ta și a mea nu vor mai fi legături. Ai de ales. Dacă stărui în încăpăținarea ta, am terminat cu tine.

— Foarte bine.

— E ultimul tău cuvînt ?

Dora, care era la fel de minioasă ca el, dădu din cap în semn că da. Jasper o părăsi numaidecît. Dar nu era de așteptat ca lucrurile să se oprească aici. Fratele și sora erau legați printr-o dragoste puternică și nu trecu mult pînă ce Whelpdale mijloci o înțelegere.

— Nevastă dragă, exclamă disperat în fața nenorocirii ce amenința, ai dreptate, ai de-o mie de ori dreptate, dar ți-e imposibil să te cerți cu Jasper. N-ai nevoie să te vezi mereu cu doamna Reardon...

— O detest ! Și-a ucis soțul ; sînt sigură.

— Iubita mea !

— Vreau să spun că l-a ucis prin purtarea ei josnică. E o ființă rece, crudă, fără scrupule. Jasper apare mai demn de dispreț ca oricînd prin această căsătorie.

Cu toate acestea, în mai puțin de trei săptămîni doamna Whelpdale îi și făcuse o vizită lui Amy, care, la rîndul ei îi întoarse vizita.

Cele două femei își dădeau cît se poate de bine seama că nu se pot suferi una pe alta, dar își ascundeau sentimentele sub masca unei politeți convenționale.

Jasper nu întîrzie să-și arate recunoștința pentru hatîrul pe care i-l făcuse Dora, și, bineînțeles, toți prietenii săi intîmi înțeleseseră clar că nu se căsătorea pur și simplu din interes ; iar dacă pînă atunci nu iubise vreodată, acum omul era în cele din urmă îndrăgostit.

Să trecem peste următoarele douăsprezece luni și să ne reluăm povestirea într-o seară din luna iulie, 1886. Doamna și domnul Milvain au invitat la cină un grup restrîns, dar ales de prietenî. Casa lor din Bayswater nu e nici mare și nici nu are interioare somptuoase. Dar e foarte potrivită să servească de locuință vremelnică unui tînăr om de litere, care speră cu toată încrederea să ajungă mult mai departe decît ceea ce este astăzi, despre care se vorbește pretutîndeni, care-și permite să adune la mesele sale oameni inteligenți și renumiți și a cărui soție fără seamăn ar atrage oameni de gust, chiar dacă ar locui într-o casă mult mai modestă.

Jasper se schimbase în chip vădit la înfățișare din vara aceea cînd își petrecuse ultima lui vacanță în casa mamei sale de la Finden ; acum i s-ar fi dat treizeci și cinci de ani, deși nu avea decît douăzeci și nouă. Părul i se rărea simțîtor ; mustața era mai deasă ; sub ochi îi apăruse o cută sau două ; vocea lui suna mai potolit, dar mai hotărîtă. E de la sine înțeles că ținuta lui de scară era fără cusur și amintea, oarecum, că fusese studiată cu mai multă grijă în toate amănuntele ei, decît aceea a altor bărbați aflați în aceeași încăpere. Rîdea des și-și zvîrlea capul pe spate, cu un gest triumfal.

Amy își arăta din plin vîrsta, dar frumusețea ei, după cum bine știți, nu ținea de tinerețe. Acea ușoară notă masculină, ce putea fi observată la ea cînd devenise soția

lui Reardon, izbea de astă dată doar ca farmecul desăvârșit al unei femei cu un trup perfect de bine legat. Vedeai de pe acum că la patruzeci sau la cincizeci de ani va fi una dintre cele mai impunătoare doamne. Când își pleca fața spre cel cu care vorbea, gestul amintea de o favoare regală. Cuvintele pe care le rostea erau cumpănite atât cît trebuia pentru ca ele să capete valoarea unei opinii dogmatice; zîmbetul ce le însoțea fascina prin nuanța-i ironică; privirea dădea a înțelege că nimic nu poate fi prea subtil pentru înțelegerea ei.

Musafirii erau în număr de șase și printre ei nu se afla vreo persoană neînsemnată. Doi dintre bărbați aveau cam aceeași vîrstă cu Jasper și-și cîștigaseră de-acum un loc în literatură; al treilea, autorul unor române de mare tiraj, se bucura de-o faimă care creștea vertiginos. Cei trei reprezentanți ai sexului masculin erau figuri prin excelență moderne, cu gura potrivită pentru epigrame și cu fruntea înaltă.

La un moment dat, romancierul o întrebă pe Amy:

— E adevărat că Fadge pleacă de la *The Current*?

— Așa se spune.

— Cîrulă zvonul că pleacă la o revistă trimestrială, observă o doamnă. A devenit un adevărat despot. Ați auzit povestea aceea delicioasă — se zice că l-a îndemnat pe domnul Rowland să persevereze întrucît ultima sa carte promitea mult.

Domnul Rowland își dobîndise o reputație bine meritată cînd Fadge era încă pe primele trepte ale gazetăriei. Amy zîmbi și povesti altă întîmplare de-a marelui editor. În timp ce vorbea privirea i se încrucișă cu a soțului ei, și poate că din pricina asta la sfîrșit anecdota se dovedi cam politicoasă inofensivă, greșeală pe care nu o făcea de obicei cînd relata un fapt.

După ce doamnele se retraseră, unul dintre bărbații mai tineri, vorbind despre o anumită revistă, observă:

— Thomas susține întotdeauna că vulpoiul acela bătrîn și pompos, Alfred Yule, a îngropat revista. Și fiindcă veni vorba, aud că a murit și el.

Jasper se aplecă înainte :

— Alfred Yule a murit ?

— Așa spunea azi-dimineață Jedwood. A murit undeva în provincie, orbise și-l ajunseseră zile grele, bietul de el.

Nici unul dintre invitați nu cunoștea legăturile de rudenie dintre gazdă și omul despre care vorbeau.

— Cred că avea o fiică inteligentă, care lucra tot ce apărea sub semnătura sa, spuse romancierul. Era mica birfă care circula de obicei în anturajul lui Fadge.

— O, se exagera, observă Jasper amabil. Fiica lui îl ajuta, fără îndoială, dar era un ajutor cu totul justificat. Putea fi văzută la Museum.

Discuția încetă.

O oră și jumătate mai târziu, după ce ultimul invitat își luase rămas-bun, Jasper cercetă două sau trei scrisori, sosite de cînd se așezaseră la cină și care se aflau pe masa din hol. Ținînd în mînă una din scrisorile pe care le deschisese, se năpusti în sus pe scară și, trecînd dintr-un salt peste pragul camerei, țîșni în salon.

Amy citea un ziar de seară.

— Privește, strigă și-i întinse scrisoarea.

Era o comunicare din partea proprietarilor lui *The Current* ; îl încunostiințau că domnul Fadge avea să renunțe curînd la funcția de redactor-șef al acestei reviste și se interesau dacă domnul Milvain ar fi dispus să preia locul devenit liber.

Amy sări în sus și cu un strigăt de încîntare, se azvîrli de gîtul soțului ei.

— Atît de curînd ! O, e extraordinar, e superb !

— Crezi că asta mi s-ar fi oferit dacă în ultima vreme nu trăiam pe picior mare ? Niciodată ! Calculele mele s-au dovedit întemeiate, Amy ?

— M-am îndoit eu vreodată ?

Răspunse cu pasiune la îmbrăţişarea ei şi pierdut de dragoste o privi în adîncul ochilor.

— Nu-i aşa că viitorul s-a mai luminat ?

— Pentru mine, Jasper, a fost foarte luminos din ziua cînd ţi-am devenit soţie.

— Ție-ți datorez norocul meu, fată dragă. Acum drumul e neted.

Se așezară pe o canapea și Jasper își petrecu brațul pe după mijlocul soției, de parcă-ar fi fost doi îndrăgostiți care mai adineaori și-au jurat credință.

— Am auzit că unchiul tău a murit.

Și arată cum aflase.

— Mîine o să mă interesez. Bănuiesc că *The Study* și alte ziare or să publice o notă. Sper că cineva o să se folosească de acest prilej ca să se dea la Fadge. *À propos*, de astă dată nu mai contează cum se vorbește despre Fadge. Dar am cam avut emoții cînd te-am auzit povestind la masă.

— O, acum n-are importanță dacă te exprimi mai liber. Ce crezi despre ce s-a petrecut ? De ce ești trist ? A, știu, știu. O să încerc să te iert.

— Uneori, Amy, mă gîndesc fără să vreau la biata fată. Acum o s-o ducă mai ușor, fiindcă o are de întreținut doar pe mama ei. Astă-seară cineva a amintit și a repetat minciuna lui Fadge cum că tot ce semna Yule era scris de ea.

— Era capabilă s-o facă. În comparație cu ea, trebuie să-ți par o femeie cam proastă. Nu-i așa ?

— Tu ești o femeie desăvîrșită, iubito, iar biata Marian era doar o școlăriță inteligentă. Știi, niciodată nu mă puteam împiedica să mi-o închipui cu degetele pătate de cerneală. N-o spun cu răutate, ferit-a Sfîntul ! Pe

vremea aceea mă impresiona, fiindcă știam că trudea îngrozitor de greu.

— Era cît pe ce să-ți distrugă viața, nu uita.

Jasper tăcea.

— N-o să recunoști niciodată și asta e o greșeală de-a ta.

— Mă iubea, Amy.

— Poate... Așa cum iubește o școlăriță. Dar tu pe ea n-ai iubit-o niciodată.

— Nu.

Amy îi scruta fața.

— O văd foarte vag în fața ochilor, urmă Jasper și în curînd cu greu o să fiu în stare să-mi amintesc cum arăta. Da, ai dreptate. Era cît pe ce să mă distrugă. Și din mai multe puncte de vedere. În asemenea împrejurări, sărăcia și lupta ar fi făcut din mine o ființă odioasă. Dar așa cum stau lucrurile, nu sînt un om chiar atît de rău, Amy.

Ea rîse și-l mîngîie pe obraz.

— Nu, sînt departe de a fi un tip rău. Simpatizez pe oricine merită. Îmi place să fiu generos, în vorbe și-n fapte. Crede-mă, mulți ar dori să fie generoși, dar nevoia îi face dezgustător de josnici. Landor are dreptate cînd spune : „Se repetă adesea că viciul duce la mizerie ; dar nu se găsește nimeni care să afirme că mizeria duce la viciu ?“ Am destule slăbiciuni care ar putea să-mi dăuneze caracterului, dar acum posibilitatea de a fi răutăcios e departe de mine. Există, de bună seamă, oameni, ca de pildă Fadge, care cu cît o duc mai bine, cu atît devin mai josnici. Dar aceștia sînt excepții. Fericirea nutrește la sînul ei virtutea.

— Iar rădăcina fericirii este independența.

— Adevărat. Mărețul privilegiu al independenței... da, Burns a înțeles acest lucru. Așază-te la pian, iubito, și cîntă-mi ceva. Dacă n-o să fiu atent o s-o iau pe urmele

lui Whelpdale și o să vorbesc despre „norocul meu“. Nu-i așa că lumea e un loc minunat ?

— Pentru bogați.

— Da, pentru bogați. Mi-e tare milă de bieții săraci. Cîntă-mi ceva la pian. Sau mai degrabă cîntă-mi tu, privighetoarea mea.

Și astfel Amy execută întii o bucată pentru pian și-apoi cîntă, iar Jasper se lăsă pe spate, cufundat într-un vis de fericire.

SUMAR

Capitolul 18 Căminul de altă dată	5
Capitolul 19 Din nou ca pe vremuri	20
Capitolul 20 Așteptarea ia sfârșit	34
Capitolul 21 Domnul Yule pleacă din oraș	52
Capitolul 22 Moștenirea	75
Capitolul 23 Încercări de investiție	92
Capitolul 24 Mărinimia lui Jasper	108
Capitolul 25 O întâlnire fără rezultat	124
Capitolul 26 Proprietatea femeii căsătorite	146
Capitolul 27 Omul singuratic	161
Capitolul 28 Provizoriu	182
Capitolul 29 Catastrofa	199
Capitolul 30 În așteptarea destinului	218
Capitolul 31 Salvare ; chemare urgentă	233
Capitolul 32 Reardon devine un om cu simț practic	253
Capitolul 33 Drumul însorit	268
Capitolul 34 Șah	283
Capitolul 35 Înfrigurare și repaus	304
Capitolul 36 Situație delicată pentru Jasper	314
Capitolul 37 Recompense	329

Lector : MARIA SIMIONESCU
Tehnoredactor : AURELIA ANTON

Bun de tipar 14.IV.1973. Tiraj 100 120 ex. broșate.
trânșă I 59 000. Coli ed. 17,28. Coli tipar 10,75.

Comanda nr. 30 053
Combinatul Poligrafic „Casa Științei”
Piața Științei nr. 1, București
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

